De kronijk van Antwerpen. Deel 4. 1791 tot en met 1794

Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen

Editie J. Rylant

bron
Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen, *De kronijk van Antwerpen. Deel 4. 1791 tot en met 1794* (ed. J. Rylant). Maatschappij ‘Voor God en 't Volk’, Antwerpen 1932

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/stra131kron04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. en NWO

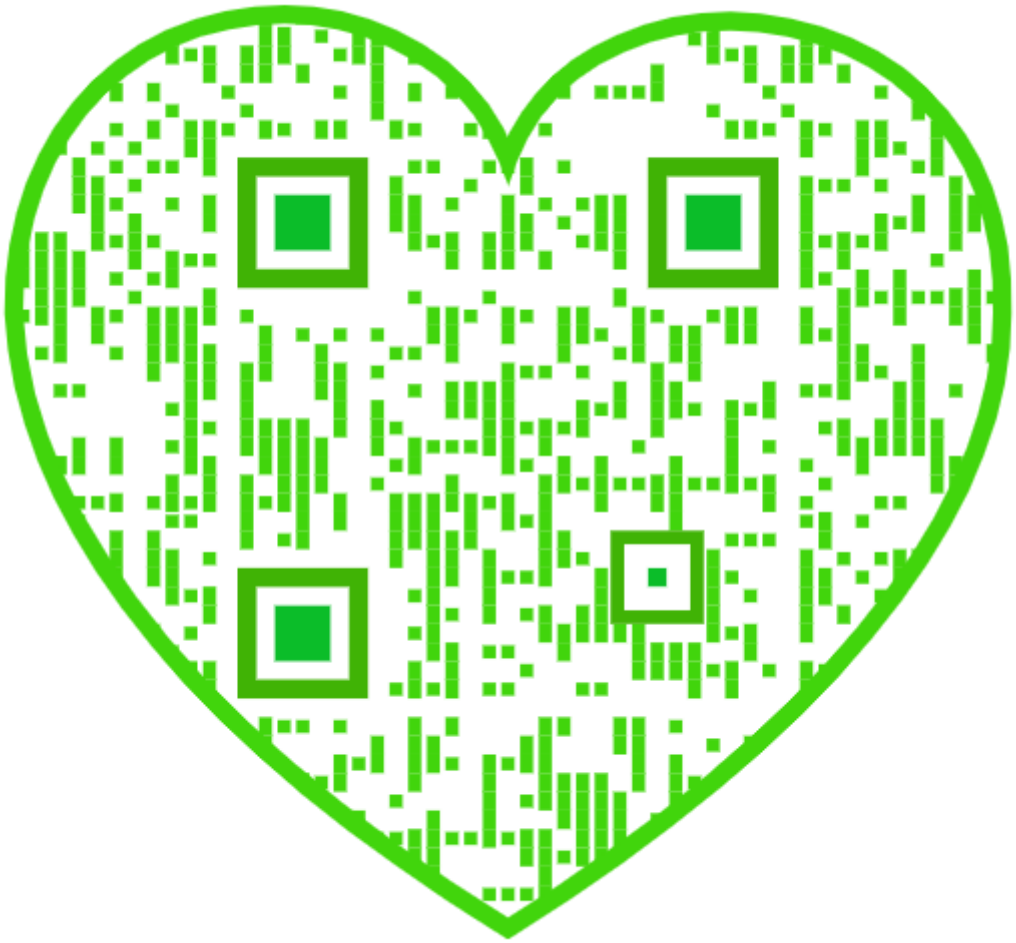

Voorwoord.

In dit vierde deel zijner Kronijk van Antwerpen, *dat loopt over de jaren 1791-1794, komt onze kronijkschrijver Jan Baptist van der Straelen in zijn volle waarde van historische getuige uit. Dag voor dag, op gevaar voor vrijheid en leven, heeft de man elke gebeurtenis opgeteekend, ieder nieuws achterloopen, ieder strooibriefje, en het geheime eerst, opgezocht en afgeschreven. Maar ook officieele stukken wist hij te bemachtigen. En vrank en vrij schrijft hij zijn oordeel over de gezagdragers die elkaar opvolgen. Het zijn tragische gebeurtenissen die hij heeft op te teekenen, en herhaaldelijk weet hij het gevoelen dat hem heeft bemeesterd den lezer mee te deelen. Zelden heeft een stad zulk een trouwen getuige tot hare geschiedenis mogen vinden.*

Veel van wat hier is opgeteekend bleef tot hiertoe onbekend. En nooit heeft iemand, zooals ons hier wordt geschonken, zóó de atmospheer des tijds weten vast te leggen voor de volgende geslachten. Door zijn opteekeningen gedurende de voorgaande - betrekkelijk kalmere - jaren, was het talent van van der Straelen gerijpt, en zijn gemoed is er des te ontvankelijker bij geworden.

Naar documentaire zijde beschouwd, zullen de lijsten der belaste nobelen, de adressen der uitgeweken Antwerpenaren, de reeks der gestolen schilderijen en zoo menige andere bijzonderheden, dit vierde boekdeel door de liefhebbers en de beoefenaars der Antwerpsche geschiedenis op bijzonderen prijs doen stellen.

Een oprecht woord van hulde dient hier gericht tot mejuffrouw J. Rylant om haar verdienstelijk werk. Indien deze kronijk ondanks haar schatten zoo weinig, ja om zeggens niet, werd benuttigd tot hiertoe, dan was het wegens het moeilijke schrift, wegens den schijnbaren warboel van door elkaar geflikte notablaadjes, wegens de veelvuldige verkortingen, en zoo meer. Met een ware piëteit voor den oorspronkelijken tekst heeft J.R. dit alles in orde gesteld. En waar hare copij een blanco laat, is het waarlijk niet wegens gebrek aan schranderheid in het ontcijferen. Meestal is het de schrijver zelf die het blanco heeft gelaten. Waar dit niet het geval is hebben wij het aangeteekend.

Evenals in vorige deelen hebben we ons niet gestoord aan de regelen der CRH voor het uitgeven van oude teksten. Voor een Vlaamsche kronijk zijn die niet toepasselijk, vooral niet wanneer men ook het beeld der oude taal en der gesproken taal wil bewaren. Men zal ons eenmaal dankbaar zijn om de wijze van bewerking die we hebben aangenomen. Valt het een of anderen lezer wat lastiger, de Antwerpenaar, voor wie in de eerste plaats dit werk is verricht geworden en de geschiedkundige, die ietwat thuis is in het Antwerpsche verleden, zullen allicht de teksten die moeilijker blijken ontcijferd krijgen.

De drukproeven werden door ons nagezien; ook wij heeten ons verantwoordelijk voor het zaakregister.

Mogen nu velen het genoegen deelen dat we zelf hebben genoten om dit in het licht komen van dien moeizamen arbeid van Jan Baptist van der Straelen. Moge het bijdragen tot dieper inzicht in ons volksverleden.

En moge de verspreiding die dit vierde deel te gemoet gaat van zulken aard zijn, dat we weldra het verdere copijwerk van mejuffrouw Rylant, de voortzetting van dit werk, kunnen ter perse leggen.

30 December 1931.
Floris PRIMS.

1791.

Januari.

Op Verloren Maendag 10 Januari, na middag is 'er een deerlijk gevegt ontstaen tot Borgerhout tusschen de Dragonders en Borgers, veele van de laetste sijn swaer jae doodelijk gequetst; waerom sy wederom sanderdags militaire hebben aen de Kipdorp poort geset.

Den 13 Januari smorgens vertrokken de Hussaren van Wurmser, en na middag quamen die van Esterhazij binnen.

Op 24 Januari zijn er nog eenige Hussaren gearriveert.

Februari.

Den 1 Februari is alhier, volgens gewoonte voor Tresorier deser Stad gekosen Mr Carolus Monteijremar, dienende Schepene, in plaets van Jan Norbertus De Farvacques, die gedient hadde sedert...

Men segt dat de Weth soude afgestelt worden om die te herplaetsen dewelke in wesen was voor de revolutie, hetwelk tot Brussel en Loven alreeds geschied is.

Het ongemeen sagt en regenagtig Winterweder met suijdelijke en Westelijke winden, wird den 1 deser ongestuijmiger dor west-noordelijke storm, veroorsaekte snagts eenen springvloed met huijlende wind, als donder, soo dat het water uijt de see in de Schelde wird opgestijgert ontrent soo hoog, als dien van 14 November 1775, denwelken bijna soo hoog rees, als den springvloed in Meert 1715, en dien na middernagt van 15 tot 16 November 1773, welken men geheugt den hoogsten te sijn geweest, en schaedelijker als dien van 2 December 1763.

Desen vloed begon 2 dagen voor de volle maen, en heeft de Have en Nederstad onder water geset, en genoegsaeme schade veroorsaekt in kelders en pakhuijsen: Een ventjaeger weerkeerende met visch uijt see wird geslegen op een overwatert pijlwerk, dog gelukkiglijk gered nogtans met schaeden; De brug op de werf naest den Vischverkooperstoren, is met de pijlen ten deele weggespoeld: de golven in de nieuwstad brekende door den Appelendijk aen 't Sluijsken, hebben naerbuerige hovingen, namentlijk de kattoendrukkerije soo schielijk en soo diep onder water geset, dat alles verlooren scheen: dog de voorsigtigheijd en kloeken arbeijd hebben de overgroote schaede behoed.

Den 13 Februari Sondag na 't Lof in de Capelle van de H. Moeder Gods in de Cathedraele, is het beeld van die H. Maegd op de gewoonelijke plaets in den Autaer gestelt; het selve hadde tot nog in 't midden der selve Capelle gestaen sedert het beginsel der troubelen, alwaer dagelijks groote devotie, toeloop en offer ware geweest en nog is, want 's avonds word er nog altijd de Rosenkrans alsook in d'andere parochien en sommige kerken of capellen gebeden.

De spraeck hadde alhier sedert eenige dagen gegaen dat de oude Weth wederom in wesen souden gekomen hebben. En siet *op 16 Februari* waren onder andere royalisten alhier gearriveert de gewesene Schepenen Jacobus van Cantfort, Joseph Hermanus Bogaerts, benevens den maer al te wel bekenden Borgermeester Rumoldus J.M. Torfs, dese hadde ten selven dage door de beste Raeden bij de Schepenen die met hun gediend hadden sedert 1788, het Collegie doen aenseggen tegen saterdag ten 10 uren smorgens.

Den 17 Februari smorgens om 9 ure was'er door de tegenwoordige Weth voor de 3de reijse vierschare gehouden op 't stadhuijs over den geproclameerden (?) gewesen rentmeester Jan Baptiste De Wolf, hetwelk seffens geeijndigt was als wanneer dese heeren scheijde, en om half 10 uren begaf Torfs sig als Binnenborger, vergeselt met Jacob van Cantfort en Jos. Herm. Bogaerts als Schepenen ujjt den Beer alwaer sij gelogeert waren, naer 't Stadhuijs, nemende aldaer in die qualiteiten sitting in 't Collegie, toonde sijn Commissie vant 't Gouvernement van 5 deser. Seer wijnige Heeren waren gecompareert, verscheijde hadden sig afwesig gemaekt seggende dat se wettelijk waren afgestelt bij het vernieuwen van de Weth op 23 Meert 1790, andere sogten sig op andere voorwendsels te bevrijden; maer hunne meeste reden en bevreestheijd was van met het dienen met zulke haetelijke manner ook den haet van het publiek op sig te trekken.

Het schijnt dat 'er niets sal herkent worden van alle hetgeene verrigt is sedert 12 December 1789, maer alles van geenderweerde aensien worden evenals of er geene Weth sedert dien tijd en hadde geexisteert.

Geduerende dese uijtvoering was de gantse Merkt door militaire beset en de geheele stad sag men met sterke patrouillen soo te voet als te peerd doorkruijsen.

Alle dagen komen sij op 't stadhuijs maer daer wird niets verrigt, eenieder stelt sijne saeken uijt, willende 'er den uijtval van sien, hopende dat de Weth met de maend Meij aenstaende sal verandert worden. Denkt eens hoe vriendelijk dese mannen van de gemeijnte aensien worden.

Den 24 Februari wird op de Meer nevens het groot houten huijs bij de Clarastraet eene steene kamer gemetseld, dienende voor den Officier der wagte, waeruijt blijkt dat hunne meijning niet en is dese stad nogte die plaets soo haest te verlaeten.

Hetwelk de Staeten van Brabant hadden voorsien in eene van hunne representatien aen den Minister Grave De Merrij d'Argenteau gedaen, heeft sig bevestigt den 24 Februari; deselve bende die sig alreeds hadde uijtgesteken door verscheijde rasende en rampzalige uijtwerkingen, vertoonde sig op de Groote Merkt tot Brussel dringende, niettegenstaende de wagt, voor de saele der Staeten, met groote stokken gewapend, brekende de deuren en kwamen in de vergaedering, behandelende de Leden, op eene grauwelijke en ongehoorde wijse; die dewelke hunne koetsen kregen wirden 'er uijtgetrokken, die voor hunne oogen wirden vernielt, wordende met woede vervolgt, verscheijde sijn gequetst gewerden. Den Bisschop van Antwerpen hadde het geluk van in het clooster der Predikheeren te vlugten, de andere soo geestelijke als wereldlijke beschermde sig daer sij konden. De Borgers siende dat sij

met dit woedende volk eens waren, dierven de representanten der natie geensints te hulpe komen.

Ten 10 uren savonds ging den selven troup het clooster der Eerw. Paters Capucienen aenranden; dese arme religieusen, wirden uijt hun bed gerukt, geslaegen en geslepen met hunne koorden, met de baerden getrokken etc. en soodanig gehandelt dat het niet om schrijven is; in den selven nagt wirden de gelaesen uijtgeslagen aen meer als 150 huijsen. Sanderdags schreef den Minister aen den Baron de Bender over den voorval die hij desaprobeerde, en op den selven tijd ook aen de staeten, om hun te versekeren dat se niets te vreesen hadden, en dat sjj hunne sittingen souden hernemen; maer tot nog toe is 't niet geschied.

In deze gesteltenisse heeft den minister den Raede van Brabant op eene nieuwe wijse georganiseert. Bij sijne depeche van *25 Februari,* verscheijde oude raedsheeren gecongedieert, en het getal gestelt op 9.

Sedert den voorval tot Brussel sijn 'er verscheijde Leden der Staeten van Brabant naer dese stad gekomen, waeronder onsen Bisschop, andere elders.

Men wird bedagt op de aenstaende vastenavond dagen de momerije souden toegelaeten geweest hebben, hetwelk van de welpeijsende niet verhoopt wird. De Weth hadde den Secretaris John. Petrus van Setter gedeputeert om aen het Gouvernement voor te draegen de gevolgen die er souden konnen volgen als sulks toegelaeten wird, waerop den Minister bij depeche van den 28 geparapht. Er. Fs. geteekent Mercy d'argenteau tegengeteekent P.C. Vandeveld, aen het Magistraet te kennen gaf ‘dat hunne inten-

tie was, dat sij eene politieke ordonantie souden uijkondigen om te verbieden de masqueradens en bals masqués met den aenstaenden vastenavond hetwelk bij Collegiale resolutie van *3 Meert* wird kenbaer gemaekt.'

Maart.

Den 8 Meert vastenavond Dijnsdag was er een beroerte op de Groote Merkt voorgevallen ten half 12 uren de wagt aldaer afgelost wordende. Den Generael Stareij staende bij het veldmuziek, en roepende *Vive Leopold,* hetwelk hij de omstaende Borgers ook wilde doen roepen, dewelke hem geensints genegen de dat hij hun dede van daer gaen sig van daer maekten, hetwelk die voorder in groote menigte op de Merkt waren siende, meijnde dat 'er iets gaende was, deden vlugten met zulke haeste in de huijsen en bijliggende straeten, dat er met heele hoopen onder den voet geraekten, verliesende hunne schoenen etc. andere namen de vlugt in de Cathedraele kerk, alswaer de groote Missie die daer in O.L. Vrouwe Capelle geduerende dese dagen verrigt was, geeijndigt was, en bragt daer onder het volk groote verbaestheijd en stoornisse niet wetende wat 'er gaende was, malkanderen grooten schrik aendoende.

Ondertusschen hadde den Generaal sig bij eenen anderen hoop volk gevoegt op de Merkt gebleven sijnde, die hij ook den selven voorstel dede, maer wird hem wederom geweijgert, nogtans eenen hem voldoende, wird in 't weggaen door een deel jongens agtervolgt tot op de Meer, en uijtgescheld voor een vijg, soodanig dat de militaire hem

onder hunne bescherming namen. Daer waren veele jongers naer de Meer geloopen alwaer sij door de soldaeten verdreven wirden. Sij verjoegen insgelijks de kooplieden van de Borse. De jongers wierpen met steenen en vuijligheijd naer de soldaeten hun naroepende vetlap (aldus werden se hier genaemt) vijgen etc. waerover sij soodanig in gramschap ontsteken wirden, dat se niet alleenlijk naer de jongers liepen, sloegen jae kapten, maer ook naer de voorbijgaande lieden, dat 'er verscheijde sijn gequetst.

Sanderdags hernamen die desorders, de soldaeten verscheijde Borgers op de straeten vastnemende, naer de hoofdwagt onder het Stadhuijs geboijt brengende en voorts naer 't Casteel daer sij in 't Calbos gesmeten wirden, en men segt dat 'er alreeds twee met stokslagen souden getrakteert zijn. Is dit volgens recht en privilegien ageren?

Den 10 Meert na middag is er krijgsvolk van den Bisschop van Wurtsburg, in solde sijnde van den Keijser, binnen dese stad gekomen, wirden in verscheijde ledige huijsen en elders geplaetst, de Wijkmrs waren ten dien eijnde op het stadhuijs ontboden, moetende de onbewoonde huijsen overbrengen.

Den 18 Meert wirden hier ter puije drij placcaeten van den Keijser gepubliceert, eene op het feijt van de samenrottingen en tegen de stoorders van de gemeijne ruste van den 2 Meert 1791, eene andere van den 11 dito verbiedende in circulatie te stellen de goude, silvere en de kopere munten, geslaegen gedurende de laetste beroerten, onder den naem van de Vereenigde Belgische Staeten, op de boete van 100 patacons.

Door de 3de ook van 11 Meert worden verklaert van geender weerde alle de Collatien van geestelijke weerdigheden, Beneficiën, gelijk ook van Civile bedieningen ende Officien, geduerende de beroerten gedaen etc.

De Weth hadde de publicatie van de declaratien niet willen doen waerover sig gisteren eenen Deurweerder uijt de Raed van Brussel alhier in 't Collegie hadde begeven, en waerover het desen morgent hadde Collegie geweest, hun de publicatie op groote boete geordonneert sijnde, die dan tegen den noen heeft plaetse gehad.

Den 18, 19 en 20 Meert wird door de Militaire wegens den generael Stareij Commandant alhier met den trommelslag langs de straeten afgelesen, en alomme aengeplakt:

> ‘Copije van den Militairen brief gesonden doer S. Exel. den veldmaerechal Baron van Bender, aen de resp^{e} Commandanten der Keijserl^{e} troupen in de Nederlanden, den 14 Meert 1791.
> De troupen, door S. Majst den Keijser en Koning, gesonden in de Nederlanden, sijn uijtdrukkelijk toegeschikt geweest, om ingevolge het Manifest van 14 October 1790, de gemeijne ruste te herstellen, en in het land te komen als vrinden der inwoonders, die sig vredelijk souden gedragen.
> De authoriteijt van den Souvereijn etc.
> Het Militair sal aensien als publieke vijanden van den Souvereijn en van den Staet:
> Alle degene, die oproerige discoursen houden;
> Alle degene, die soo vermeten sijn patrotieke liedekens te singen ofte schreeuwen: Vivat van der Noot! vivant de patriotten! de Keijserlijke aen de lanteerne, of diergelijke geschreeuwen, strek-

kende om het volk oproerig te maeken en de gemeijne ruste te stooren etc.

Sondag 20 Meert wird alhier op de Predikstoelen afgekondigt den Herderlijken Brief van onsen Bisschop, waer hij komt uijt te leggen den nood der Bestieringe van den Generaelen Armen, en op het kragtigste aen te wakkeren de mildaedige bijsetting van almoesen.

Den 21 Meert derden dag naer de volle maen, is door de noord-westelijke stormwinden den vloed soo hoog, en soo geweldig gedreven in de vlieten, dat om 5 uren savonds de Nederstad wird overstroomt, de kelders en pakhuijsen schielijk volgestort, en twee dijken in de nieuwstad doorgebroken, soo dat de huijsen, hovingen en blijkerijen aldaer sere diep onder water wirden geset. Een vrouw in 't kinderbedde is met haer kind gelukkiglijk gered, alsook Jan Rijmenantsone, oud 106 jaeren, die in gevaer waren. De schaede is onsaglijk groot.

Den 26 Meert is alhier ter puije gepubliceert eene ordonantie van den Keijser de dato 16 deser, wederroepende verscheijde edicten en ordonantien raekende kerkelijke saeken.

Ten selven dage waren de wijkmeesters en Dekens der Ambagten op 't stadhuijs geroepen om hunnen ouden eed vernieuwen, hetgene sij geweijgert hebben, sijn andermael geroepen tegen 28 deser.

Den 29 Meert sijn de Wijkmeesters en Dekens wederom

bijeen vergaedert geweest daer over maer het schijnt wederom niet doorgegaen te sijn.

April.[+]

Sondag 3 April na middag vertrok onsen Bisschop naer Brussel om tegenwoordig te sijn in de staete vergaedering, die aldaer op 5 deser sal begonst worden.

Tegen den avond was er wederom eene tumulte tusschen de Borgers en Keijserlijke Jaegers. Eenige royalisten, Jaegers etc. in St Jorispoortstraet in de herberg de Croon, die die soort ten opstal hadden geroepen Vivat Leopold! waertegen eenige voorbijgaende lieden van buijten komende, Vivat Hentien, vivat Vander Noot riepen, waerop eenige vijgen ende de Jaegers aenstaens uijt quamen geloopen naer onse Borgers, die seffens de vlugt in de huijsen namen. Diergelijke desorders stellen de gebueren daerontrent meermaels in ongerustheijd; is 't dat er niet in voorsien en word, dan konnen diergelijke stoornissen daer

+ *Nota.* - April. Den deurwaerder De Vos soude hier geweest sijn om de Weth te dwingen de verklaring af te kondigen van drij Meert, toelaetende de graden van Licensien in alle universiteijten te bekomen. hetwelk sij hadde gewijgerd.
Sij haelden een koffer met papieren uijt het huijs van den metser Somers, boven op de kamer van sekeren Corthals, woonende boven de kalkschuer, die seffens in arrest wird genomen; dit koffer wird naer het Casteel overgebrogt alwaer het selve wird geopend in tegenwoordigheijd van den Gnael De Swert, de Schepene Js. B. Dellafaille-Waerloos, en J.J. van Cantfort, den Cap^{n} der Burgerlijke wagt van Bradael, vader der vrouw van voors^{e} Somers, den cleermaeker Corthals en den voormelden metser, die met eene militaire wagt daer gebrogt was. De koffer is op 't Casteel gebleven tot dat de selve door den Deurwaerder Devos naer Brussel is overgevoert.

meermaels plaets hebben, het militair en de vijgen worden gelooft en gehandhaeft, gelijk men klaer genoeg siet. Sij grijpen in diergelijke voorvallen aen, die sij eerste krijgen pligtig of onpligtig, brengen die naer 't Casteel waer men niet kort verlost word.

Den 4 April snagts is den metser Somers woonende aen de Kalkbrug door de Militaire van sijn bedde gehaelt en onder het stadhuijs gebrogt; mede nemende uijt sijn huijs een kofferken met papieren, die sij mijnen te sijn van sijnen Broeder Francis Somers, die Tresorier hadde geweest in 't Staetenleger. Hij wird naer het Casteel gebrogt daer gemelde papieren ondersogt wirden, maer van geen belang sijnde, wird op 8 dito savonds losgelaeten.

Den 8 April wird alhier in de gewoonlijke manier ter puije van 't stadhuijs afgecondigt door den Secretaris Torfs ten overstaen van Jon^{r} B. Dellafaille de Waerloos en de Schepene Kannekens en de Hornes, de drij declaratien[+]

+ *Nota.* - Bij brieven uijt den Raed van Brabant gedagteekent tot Brussel 7 April 1791 geparapht Crump. Vt. ont. L. Mosselmans.
wird aen den Markgrave ofte sijne stadhouder eenige exemplairen gesonden van eenen circulairen brief van den selven datum hen belastende deselve ten dien eijnde toe te senden aen de Magistraeten en Wethen van sijn departement, uijtgenomen de stad Antwerpen. Desen circulairen was van den volgenden inhoud:
Bij den Keijser en Koning.
Lieve ende wel beminden - verwittigt sijnde dat, geduerende de laetste beroerten bijnae alle de Magistraeten en de Wethen van de kleijnere steden ende dorpen van onse provintie van Brabant binnen onse stad Brussel sijn ontboden geweest, ende dat men van hun, opsigtelijk tot hunne plaetsen, heeft geeijscht eenen anderen eed, als den genen die sij voorgaendelijk hadden gedaen; wij hebben geoordeelt dat, de regten van onze souverijniteijt niet toelatende dat men konne gelooven dat dese pretente bonden in wesen sijn etc.

van den Keijser van den 19 Meert lest, de eerste raekende het verdrag van den Haege van den 10 December 1790 en de ratificatie van den Keijser daer op gevolgt, geteekent te Weenen den 2 Januari daer naer.

De 2e raekende de reintegratie van de universiteijt van Loven in haer recht van nominatie; en de 3e raekende de voorstellingen vergunt van eene plaets, evenals raekende de onafsettelijkheijd van de ampten van regters in deselve tribunaelen.

April 12. Den Fiscael en de Substituet Procureur generael van Brabant P.G. Cuijlen en de Leenheer schreven in dato van *9 April* uijt Brussel aen de Wethouderen der steden evenals aen de Hoofddrossaerden der 7 quartieren jae selfs aen de Pastoors der steden en dorpen, den volgenden brief:

> 'Alsoo wij onderrigt sijn dat men heeft gedoogt de begraeffenissen binnen de steden en selfs in de kerken, contrairie aen de uijtdrukkelijke dispositie van het placcaet van 26 Junij 1784, soo schrijven wij UE. dese om UE. te informeeren dat het gemeld placcaet nog is in sijnen vollen viguer en dat in cas van overtredinge het selve op het alderrigoureuste sal worden geexecuteert, en sult hiervan kennisse geven aen degene onder UE. jurisdictien resorterende, wij blijven etc. Brussel, 9 April 1791. P.S. wij belasten UE. voorders daervan paert te geven aen de Pastoors ende overste der cloosters van UE. ressort.'

Onse Weth en Pastoors kregen daer kennisse van op 12 deser, en niettegenstaende het volk grootelijks murmureerde, wird dit nogtans op den 14 al gevolgt. Sedert onse revolutie was dit geheel agter bleven in dese landen.

Den 15 April wirden 'er door de Militaire 8 schoone stadscanons 28 en 28, door hun uijt den Eekhof gehaelt sijnde, van het Casteel, aen de werf gebrogt om aldaer ingescheept te worden. De Weth heeft daertegen protest en daerop arrest gedaen, aengesien dat dit al sonder consent jae sonder eenige wete van den Breeden Raed geschiede, maer niettegenstaande hebben sij deselve ingelaeden, en sijn 'er mede door gevaeren. Dat is de gerechtigheden handhaven. Seffens sijn er gedeputeerden van dese stad naer Brussel vertrokken.

Den 16 April arriveerden onsen Bisschop, den Abt van St Michiels etc. binnen deze stad, komende van Brussel uijt de Staete vergaedering, daar men nog niets van hoort.

Snagts tusschen 19 en 20 April sijn er verscheijde opgeligt door de Militairen, die souden handdaedig sijn geweest aen de plunderingen van December 1789, sij wirden naer 't Casteel gebrogt en aldaer in de gevangenisse gestelt.

Den 20 April na middag sond den Generael Stareij eene wagt soldaeten 40 a 50 man naer de Klijnmerkt,. Den Officier wilde weten van de gebueren, wie dat dien soldaet op Sondag lestleden 17 dito savonds aldaer soodanig hadden geslaegen om eene kleijnigheijd, dat hij in gevaer is van sijn leven te verliesen. De gebueren konden daer weijnig op antwoorden; aengesien het volk was van buijten komende en sij die menschen niet gekent en hadden; seffens wirden in drij huijsen daer aentrent 36 man geleijd, in elk 12, omdat sij dien soldaet niet hadden binnen genomen etc. Dese Borgers daerover aen de Weth kloegen, den selven avond om 7 uren wird'er nog Collegie over gehouden, waer naer sij van de selve verlost wirden.

Den 26 April smorgens was 't Breeden Raed, wederom over het vernieuwen van den eed en aengaende de huldinge van Leopold. Den Procureur Gnael van Laecken was ten dien eijnde van Brussel hier gekomen, hun aenseggende wegens den Raed van Brabant, dat hun 3 dagen tijd wird gegeven om hun te beraeden, naer welke expiratie door den Raed tegen hun sal worden geageert. Savonds waren sij andermael bij malkanderen.

Den 27, 28, 29 en 30 April waren de Leden vergaedert wederom over de selve saeken somteijds verscheijde mael op eenen dag.

Mei.

Den 1 Meij wesende den gewoonlijken dag tot vernieuwinge der Weth, dewelke bij brieven van 't gouvernement continueren moet ad interim; sonder dat 'er op de gewoonlijke tijde is keus gemaekt, het welk noijt geschied is.

Desen morgen waren 'er Hussaren op 't Kiel gaen liggen, alwaer tot nog toe geen crijgsvolk gelegen had.

De stadsleden bleven de vernieuwing van den eed nog altijd wijgeren. Den Procureur Gnael hadde in den Raed van Brabant requeste ingedient tegen de oud-Schepenen om hun daertoe te dwingen, sij seijden dat se van den dienst af waren en dus van den eed ontslagen sijn.

Den 8 Maij kwam er wederom eenig crijgsvolk binnen, Grenadiers van Anhaltserbst, witte kleederen met roode omslaegen, witte vesten en broeken, gingen op 't Casteel liggen.

Den 9 Meij wird door de Deurweerder aen den buijten Borgerm^{r} Jon^{r} Jacobus Dellafaille, aen P.J. van Welhuijsen, Grigis, Const. N.M. Nanteuil en Mich. André Van Hemxthoven alle gedient hebben in de Weth als Schepenen ten jaere 1788 en 89, en sedert het herstellen van die Weth nog niet gecompareert hebbende, geinsinueert bij acte van 5 deser wegens den Raed van Brabant, onder andere, dat sij binnen de tweemael 24 uren moeten compareren om hunnen eed te komen vernieuwen op arbitraire straffe.

De Dekens hebben wegens den selven Raed ende dato 5 deser eene acte penaal van 100 patacons gekregen omdat sij wijgerig blijven en geensints consenteren willen.

Ten selven dage was alhier van Stadswegen aengeplakt, eene waerschauwinge ten eijnde van de schietgeweren aen de Wijkmeesters, Capitijnen der Wijken of der vrijwillige af te geven; alsoo de Militaire seggen, bij de Borgers huijssoekinge te sullen doen.

De leden waren ook wederom vergaedert, hetwelk sanderdags andermael hernomen wird.

Den 10 Meij wird den Eerwsten Heere Raphaël Seghers gebortig van Merchtem, gewesene Lector en Prior der Abdije van St Bernaerts aen de Schelde, door de drij Staeten van Brabant verkosen sijnde als Abt derselve Abdije in plaets van wijlen den Eerwsten Heere Benedictus Neefs overleden 7 9ber 1790, en door Leopold II als Hertog van Brabant bevestigt sijnde, aldaer door den Abt van Villers, ter assistentie der Abten van St Michiels Aug. Pooters, en van St Salvator Petr. van der Perre, ten bijwesen van den

Abt van Grimbergen, en andere geestelijkheijd ingeweijd en gemeijtert, met alle kerkplegt en gelukwenschingen.

Ten selven dage waren de Dekens wederom bij malkanderen, als wanneer dit door den grootsten deel geconsenteert is, dus dat sij den eed hebben vernieuwd nogtans onder protest en duerden wel tot 10 uren savonds.

10 Meij trouwde te St Jacobs den Baron van Schilde met de dogter van den Borgerm^{r} Jac. Delafaille.

Den 11 Meij smorgens sijn de voorgemelde persoonen voor de eerste reijse op het stadhuijs gecompareert en ingevolge de acte van 5 deser hunne plaetse van Schepenen gaen hernemen, uijtgenomen jon^{r} Jacobus Dellafaille, soo dat de Weth wederom bestaet uijt de personen aengestelt 1 Meij 1788.

Sondag 15 Meij sijn 'er twee nonnekens in het clooster der Carmelitessen op den Rogier met veel liefde ontfangen, sij kwamen uijt Vrankrijk, alwaer hun clooster vernietigt was. In 't vervolg werden nog verwagt van 't selve order.

Den 18 Meij wird den keus gemaekt tot vernieuwinge van de Weth op de oude en gewoonlijke maniere, den Borgerm^{r} Torfs niet konnende compareren dede daertegens protest doen door den Nots Dehaen, maer niettegenstaende sijn sij voortsgegaen en sijn daertoe verkosen de volgende personen te weten:

door het Collegie:

Jon^{r} Josh. Fra. Van Gameren, oud-Schepen.

Jon^{r} Jos. Alb. Lunden, Idem.

Jon[r] Norb. De Farvaques, Idem.
Jon[r] Jan Baptis. Ullens.
Jon[r] Ign. Jos. De Wael.
Jon[r] Jan Bapt. Van Geelhand.
Jon[r] Carol P.J. De Neuf de Bùrcht.
Jon[r] Judocus Antonius Wouwermans.

door de Wijkmeesters:
Mr Joan. Jos. Van Dun, oud-Schepene.
Mher J.B. Grave De Baillet, Idem.
Mr Bernd Petrus Devisser, Idem.
Dominicus Dierixsens, Idem.
Mr Henricus Jacobus Legrelle, Idem.
Joannes Paul Verdussen, Idem.
Jon[r] Carol Jos. Maria Du Bois de Vroijlande.
Jon[r] Carol Jos. Xav. Knijft.

Welken keuse dan opgesonden is naer Brussel, waervan men den uijtslag afwagt.

Den 23 Meij was het Staete vergaedering te Brussel, dog onsen Bisschop is den selven dag nog thuijs gekomen.

Den 25 Mey was 't Collegie over den voorstel der huldinge van Leopold als Hertog van Brabant, en tot consenteringe der subsidien en inposten etc. Sanderdags, andermael over de selve saeken, als wanneer den keus van Tresorier en rentmeester in de personen van Mr Carolus Monteijremar en Guill. Rens sijn geconfirmeert, mede den tweeden tresorier Franciscus Jos. Frans. is ingekosen. Sij waren sedert de herneminge deser tegenwoordige Weth door de Leden nog niet geadmitteert geweest in het Collegie, hetwelk alnu in order is gebrogt.

Den 28 Meij was het Breeden Raed over de continuatie der imposten etc. die gevraegt waren, alsook over de huldinge van Leopold als Hertog van Brabant.

31 Meij andermael Breeden Raed over saeken van belang van Brussel gekomen.

Juni.

1 Junij wederom Breeden Raed, men vermeijnt over de hulding.

Den 3 Junij smorgens wird de groote Revue gedaen op de Kasteelplijn van de trouppen in de stad en Casteel liggende, mede degene die tot Lier sijn.

Den 3 Junij namiddag is de Privelegie kom op het stadhuijs geopend, om eene bescheede te examineren.

In de Staetenvergadering van *8 Meij* sijn gedeputeert geworden, te weten: voor den geestelijken Staet onsen Bisschop en den Abt van Villers; voor de edelen, de Graven van Duras en van Limminghen, en voor den 3e Staet De Loquenguien, Schepene van Brussel en Jon^{r} van Schorel actuelijk buijten Burgemeester deser Stad, dewelke den *9 Meij* sijn vertrokken naer Bonn, bij hunne K.H. Marie Christine en Alb. Casimir van Saxen-Tesschen, die de regering van dese Landen wederom komen hernemen, en tot Brussel zullen worden ingebracht op den 15 deser maend.

Den 13 Junij is den driejarigen koningsvogel geschoten volgens gewoonte op de Kasteelplijn, door de gilde, den

Generaal en Commandant Staraij schoot de 3 eerste scheuten.

Den 14 Junij waren de Dekens wederom vergaedert over de huldinge van Leopold, hetwelk sij geensints consenteeren willen, voordat de inbreken aen onse rechten en privilegien herstelt sullen sijn, de andere Leden deser Stad waren nogtans daer in overgegaen Sij hadden de gepasseerde weke daerover bijna dagelijks bij malkanderen geweest.

Namiddag is den Generaal Stareij, tot nog toe gelogeert hebbende in den Beer op de Meer, sig gaan huijsvesten op de Kaesruije in het huijs van den gewesen rentmeester deser Stad, Jan Baptist De Wolf, genaemt: de Wapens van Portugael.

15 Junij waren de Dekens wederom bij malkanderen.

Snoens om 12 uren hebben de Gouverneurs Gnael hunnen entree gedaen tot Brussel. Het was aldaer een seer ongestuijmig weder van donder en blixem, dat het volk aldaer vol schrik en vreese was.

Den 18 Junij smorgens is onsen Bisschop van Brussel alhier geweest.

In het Collegie is geresolveert geweest van den gewoonlijken omgang te laeten gaen met dese kermisse hetwelk sedert verscheijde jaeren niet meer gebeurt en was.

Sondag 19 Junij H. Drijvuldigheijd onse kermisse heeft den omgang naer ouder gewoonte gegaen, den Bis-

schop en Abt van St Michiels gingen mede beijde in 't pontificiael.

Den 22 Junij waren de Dekens wederom vergaedert.

Den 25 Junij wederom Breeden Raed, en andermael afgeslaegen.

Den 27 Junij was 't wederom Breeden Raed over de Huldinge, soo wel smorgens als na middag. Het was ook Collegie. De Weth had volgens het Hof de volgende depeche ontfangen, waervan sij aen de Leden hebben paert gegeven; sijnde van den volgenden inhoud:

> ‘Bij den Keijser en de Koning,’
> ‘Lieven ende Welbeminden,
> Alsoo in dese algemeijne vreugde die onse goede ondersaeten betoonen ter oorsaeken van onse huldinge als Souvereijn en wettigen Prince van dese provincie, onse intention is dat de gevangenen genieten het uijtwerksel van onze goedertierenheijt en van onse genaeden, soo ordonneren wij U met den allereersten overste senden aen onsen Cancellier van Brabant eene liste van degene die bevonden worden in de gevangenisse uwer jurisdictien, uijtdrukkende de misdaeden waervan sij sijn betigt, van des te doen en blijft niet in gebreke, want ons alsoo gelieft. Hiermede Lieve ende wel Beminden onsen Here Godt sij met U’
> ‘Brussel den vijfentwintigsten Junij seventien honderd een en negentig, was geparapheert Crum ..... onderteekent
> L. Mosselman’.

Dese depeche is ook aen de Hoofdofficieren der 7 quartieren gesonden, die deselve aen de Drossaerden van hun district hebben rondgesonden. Men verwagt 'er nu het goed uijtwerksel van, sij zullen ongetwijfelt al beginnen met de gene sij met militaire geaprehendeert en weggevoert hebben tegen onse wetten, los te laeten; en het was te wenschen.

Den 28 Junij smorgens was het wederom Collegie hetwelk seer laet duerde. De Dekens waren wederom vergaedert.

Na middag andermael Collegie en Breeden Raed, dan hebben de Goede Mannen der ambachten eijndelijk geconsenteert in de huldinge en het volgende besluijt genomen, hetwelk sij seffens aen het magistraet hebben overgelevert, luijdende als volgt:

> ‘Edelen, Eerweerde, wijze,
> ende seer voorsienige Heeren,
> De Goede Mannen van de Ambachten, representeerende een deser stads drij Leden, aenhoort hebbende de mondelinge propositie in den laetsten Breeden Raede gedaen door den Heere Raedspensionaris Bom, in dato 27 Deser, ende hun daer naer in geschrifte overgelevert, ten eijnde sij souden consenteren in de huldiginge van sijne Majesteijt den Keijser Leopoldus den II als Hertog van Brabant, waerop wel en rijpelijk belet, alsook op de voordere stukken van de verbaelen van Breeden Raede van den eersten deser, seggen voor hunne opinie inde voorseijde propositie te consenteren, op den voet ende in conformiteijt van de acte van volmacht ende procuratie, tot het celebreren der huldinge

verleden door sijne Keijserlijke Majesteijt op sijne Koninglijke Hoogheijd den Hertog Albert van Saxen en Tesschen, gedagteekent uijt Weenen den 14 Februarij van dese jaere 1791, mitsgaeders op den voet van het verclaeren gedaen door sijn Exellentie den Volmagtigden Minister voor en in den naem van sijne Majesteijt, bij brieve van 13 April lest-leden aen de Heere *Staeten* van Brabant geschreven, ende verders mits dat alle de infractien toegebragt aen de vrijheden, rechten, privilegien, acten, costumen, supsantien ende oude herbrengen aen desen Lande van Brabant, volkomentlijk te niet gedaen worden, ende wel besonderlijk dat de infractien toe gebrogt aen den 42 artikel der Blijde Inkomst, door de reglementen politiek, raekende dese Stad Antwerpen nopens het stuk van den Breeden Raede geëmaneert Anno 1659 met alle de volgende daertoe relatief gedrukt ende gevoegt agter d'ordonnantie Albertien van 15 Januari 1618, sullen comen te cesseren, ende alles dien aengaende sal worden herstelt op den voet der respectieve Blijde Inkomst, en gelijk ook dat sijne Majesteijt noijt en sal gedoogen dat 'er eenig hinder ofte beletsel gestelt word, van de stemme der representanten des volks, te brengen aen de voeten van den Troon ofte der kennisse van derselfs volmagtigde ofte elder daer dat behoort, ende dat ook niemand van hun daeromme ofte om eenige saeke diesaengaende van sijne voorgemelde Majesteijt ofte van iemand van sijnen 't wegen wederzien sal worden ofte vervolg sal lijden in eeniger manieren.
Dat sijne Majesteijt daer de sijne besondere hulde ende eeden als Markgraef des Heijlig

Roomsch Rijk, aen de stad Antwerpen, op den voet der Blijde Inkomsten sal herstellen ende conserveren haeren koophandel, mitsgaeders alle hare regten, privilegien, charteren, costumen, usantien ende oude herkome geconfirmeert bij de Blijde Inkomste van de Hertogen en de Hertoginnen van Brabant, alsmede dat hare jurisdictie sal worden gehandhaeft volgens de privilegien van Hertog Jan, van den jaere 1306, van den Keijser Sigismundus van den laetsten Meij 1427 ende van Philippus Bomis, anni 1433, alle welke privilegien met meer andere daertoe betrekkelijk, telkens ten tijde der huldinge van de Hertogen van Brabant, met den 1sten en 39sten artikel der Blijde Inkomste, ende met de tweede additie van Keijser Carel den V bevestigt ende met eed bezworen worden.
Dat den Raede van Brabant, waervan sijne Majesteijt de cassatie onder de vorige regeringe heeft afgekeurt, sal worden wettelijk georganiseert op den voet als in de representatie der Heeren *Staeten* van Brabant de dato 5 Meij is aengehaelt.
Dat ook om de ruste in desen Landen te herstellen de vrede te handhaeven, ende alle oorsaeken van misnoegen ende mistrouwen uijt den weg te ruijmen, de apprehensien, detensien ende gevangen houdingen van persoonen binnen desen Landen door de militairen, ende diergelijke willekeurige opligtingen, seffens sullen cesseren, ende alle dusdanige gevangenen ook seffens sullen worden losgelaeten, ende dat tot beteren effecte van dien vrede en de gerustigheijd sijne Majesteijt gelieve te doen publiceeren eene generaele ende volkomen amnestie sonder uijtsondering van persoonen, ende

te stellen in eene eeuwige vergetenheijd, alle hetgene voorgevallen is geduerende de onlusten, soo in aensien van de generaliteijt van den Lande, als van elken particulieren in het besonder ende dat niemand daerover 't sij directelijk ofte indirectelijk meer worde aengesproken ofte gemolisteert.

Ende alsoo over de inbreuken aen de constitutie van onsen Lande in 't generael ende aen onse stad in het besonder toegebrogt alrede verscheijde doleantien ende verthoogen soo door de Heeren *twee eerste Staeten,* als door UWe Eerw. mitsgaeders door de Goede Mannen van de Ambachten gedaen sijn, aen de welke sij Goede Mannen sijn adhererende, wes aengaende tot hier toe de voldoening niet gevolgt is; Soo verclaeren sij tevens UWe Eerw. hunne intensie niet te sijn, van met ict hun gedraegen consent tot inbreuken in eenige maniere toe te stemmen, maer dat sij ter contrarie, bij middel van het selve consent, het spoedig redres van alle de voors inbreuken sijn verwagtende.
Voorders verklaeren sij Goede Mannen te adhe-[+]

+ *Nota.* - Ter dese huldinge hebben op 30 Junij wegens dese stad geassisteert, den buijten Borgerm[r] van Schorel, den oudsten schepenen D.W. Joann. B. Cornelissen en den eersten Pensionaris Norb. Bom, benevens de volgende Dekens, te weten:
Voor de Schippers Camer Petrus Carolus Anthonij, Deken van de Peltiers.
Voor de Meersch Camer, Judocus de Craen, Deken van de Metsers.
Voor de Laekenbereijder Camer, Egide Verbiest, Deken van de Laekenbereijders.
Den binnen Borgerm[r] konde om sijne onpasselijkheijd niet compareeren.
Dese gedeputeerde in Januarij 1792 met eenen schoonen gouden penning begiftigt.

reren aen alle voordere conditien ende bespreekselen in het consent der Heeren Twee Eerste *Staet*en, en in hetgene van UW E. eerw. begrepen, alsmede tot het ontfangen ende het doen der eeden in de voors. huldinge te committeren, soo ende gelijk sij daertoe commiteren bij dese:
Voor de Schippers Camer, Petrus Carolus Anthonij;
Voor de Meersch Camer, Judocus De Craen;
Voor de Laekenbereijders Camer, Egide Verbiest Aldus gedaen etc.....'.

De Weth en d'andere Leden hadden hunne consenten ook gedraegen op eenige conditien betrek hebbende op de herstelling der inbreuken aen onse constitutien toegebragt en tot behoudenis derselve.

Wegens de Weth waren op 28 Meij en wegens de Oude Schepenen op 7 Junij tot het ontfangen en het doen der eeden in de voors[e] huldinge gecommitteert volgens oude gewoonte, de 2 Borgermeesters, den oudsten Schepene en den eersten Pensionnaris J.B. Cornelissen en N. Bom.

De Wijkmeesters hadden op *28 Junij* alleenlijk den oudsten Schepene en den eersten Pensionnaris.

Dese gecommiteerde sijn daer naer in Januarij 1792 begiftigt met eenen gouden penning.

28 Junij in den namiddag sag men de canons met de munitie wagens aenstaens wegvoeren van de Groote Merkt en van de Meir, naer 't Casteel, die daer waeren gestelt

geweest sedert de binnenkomst der Keijserlijke troupen, voor de groote wagten aldaer.

Den 29 Junij smorgens wird hier van stadswegen aengeplakt de volgende waerschouwinge.

> ‘Alsoo mijne Heeren van 't Magistraet deser stad bij depeche van 22 deser wegens hunne K.H. de Gouverneurs Gnael deser Landen onderrigt sijn, dat de huldinge van S. Mt den Keijser ende Koning als Hertog van Brabant op 30 deser binnen de stad Brussel vastgestelt is, met belastinge van de noodige bevelen te geven, ten eijnde ter deser oorsaeken binnen dese stad den 30 deser maend en den volgenden dag gehouden worden als vreugdedagen, en dat er generaele illumnatien geschiede. Soo is 't dat mijne voors^{e} Heeren ingevolge de gemelde bevelen bij dese aen alle Borgers ende ingesetenen deser stad aenmoedigen de twee voors. dagen te houden als vreugdedagen en des avonds ten 9 uren met het luijden deser stads groote klok hunne huijzen te verlichten met flambeeuwen, keersen ofte andersints naer ieders gelegenheijd. Dog om alle ongelukken te voorkomen, soo verbieden mijne voors^{e} Heeren het schieten van fuseën, vuerpijlen, kannonnekens, ofte ander hoegenaemt schietgeweer.
> Actum in Collegie hac 28 Junij 1791, geparapht. Herrij Vt. P. van Setter.

In den morgent sijn de Grenadiers van Anhaltserbst van het Casteel vertrokken alwaer sij hadden gelegen sedert 8 April lestleden.

Juli.

Den 7 Juli tegen den noen voor den optrek der wagt hadden de Militairen ingevolge de order van den Generael en Commandant Grave de Stareij, de canons met hunne toebehoorten wederom voor hunne wagt gestelt soo op de Meer als op de Groote Merkt, jae deselve nog met een stuk vermeerdert, soo dat 'er nu op de Merkt 3 staen in plaets van 2, en op de Meer 2 in plaets van 1. De weth hadde seffens den Pensionnaris Cuijlen en den Secretaris van Setter tot den Gnael gedeputeert, om de redens daervan te weten, die eenige slegte redens en uijtstroijsels bij bragt. Sij dan geene voldoende antwoord bekomen hebbende, is den selven Secretaris benevens den Schepenen J.C. De Labistate en den Pensionnaris Bonn, naer Brussel gedeputeert, daer sij seer slegt, jae bijna weggejaegt sijn, soo dat men daer geene klagten meer mag doen, maer in tegendeel sij mogen doen al wat sij willen, al streijt het nog soo tegen onse voorrechten, jae, desen nagt hadde de militaire huijssoekinge gedaen bij den boekdrukker J.E. Parijs, en dat sonder kennisse of eenigs weten van de Weth, sij hadden insgelijks sonder assistentie van Schepenen gesogt naer een arbeijder der Vrijdagsche Merkt, omdat hij eeniglijk hadde geroepen *Vivat Hentien!* Sijn dit alle geen goede teekens van de herstellinge van onse privilegien, hebben de goede Borgers dan geene redens van te murmureeren?

Het eenigste dat ons nog mede gaet is dat de eetwaeren goeden koop sijn. De kuupboter hadde men op *8 Junij* voor 4 ¼ en den ½ gekogt, en met den pander a 5 en 5 ½, hetwelk in langen tijd niet gebeurt en was; De graenen sijn ook redelijk koop, daer was terwe op de merkt ge-

weest van 75,15 de viertel, en rog van 72.19, soodat het brood redelijk groot was, want een terwe van eenen stuijver moeste wegen Lood, en een d^{o} rogge 1 pond 20 lood, hetgene den gemeijnen man seer wel quam en voordeelig was.

Den 12 Julij gingen 'er eenige van de Wurtburgsche soldaeten uijt de stad op 't Casteel en in 't Oosterhuijs liggen.

Vrijdag den 14 Julij wird van stadswegen andermael verboden alle uijtwendige teekens van partijschap 't sij oproerige discoursen, liedekens, verwijtinge etc. Dit geschiede als door order van 't gouvernement, ongetwijfelt omdat het den 15 den dag is van Henricus, op welken dag voorlede jaer alhier groote vueringe waren gedaen en vreugde bedreven, ter oorsaeke van Jon^{r} Hendrik van der Noot op sijne plaets gemeld, waervan sij sekerlijk nog een staeltie verwagtede, want op den selven 15 smorgens quamen 'er eenige soldaten binnen de stad komende van Lier, en den gantschen dag en nagt sag men sterke patrouillen soo te voet als te peerd, de stad doorkruijsen, savonds hadden sij nenen schoonen klugt uijtgezet op de vrijdagsche merkt, alwaer, sij de lanteernen voor de roepershuijsen sien uijthangende, meijnden dat 'er gevuerd wird, waerop sij seffens de merkt besetten en het volk in sloten, willende daer niemand laeten ontrent komen, tot dat sij door andere beter onderrigt waeren.

Den 24 Julij tegen den avond wird het seffens soo een ongestuijmig weder van regen en wind met donder en blixem, dat men in menigte jaere dusdanig niet geweten heeft. De rukwinden waren soo geweldig dat 'er eene

menigte van de grootste en dikste boomen sijn met hunne wortels uijtgerukt, daken, gevels en schouwen afgeslaegen, naementlijk tot Berchem, Deurne en ontrent Hoboken, hetwelk groote schaede heeft veroorsaekt op seer korten tijd, soo in Brabant als in Vlaenderen, en elders.

Onder vele uijtgewekene Fransche, waeren hier binnen gekomen de Bisschoppen van Amiens en Soissons, desen laetsten een oud grijs man, gaende met krukken, kwam den 26 vergeselt met een domestiek den goddelijken dienst bijwoonen in de Cathedraele en wird smidddags door onsen Bisschop ook ter maeltijd onthaeld.

Augustus.

Het gouvernement tot Brussel hadde eene depeche in dato *3 Augusti* uijtgegeven aen de Staeten ten eijnde van den Raede van Brabant voor nietig te herkennen, dese depeche wird aen de Staeten gesonden, en voorts ter kennisse der Magistraeten, waer over het Collegie was op *16 Augusti,* en den *18 D^{o}* waeren de Leden van den Breeden Raed daer over vergaedert, dog alles gaet seer geheijm, dog word nog niet herkend.

19 Augusti was andermael Collegie waerschijnlijk over de selve saeken dewelke sig ongetwijfeld nog soo haest niet sullen schikken.

Augusti den 24 was onsen Bisschop seffens naer de Staetsvergaedering tot Brussel ontboden, alwaer maer weinige der Leden gecompareert waren en arriveerde den 26 snanoens wederom.

Den Borgerm[r] Rumoldus Joh. Terfs hadde ingevolge brieven van daegsel voor commissarissen in den Raed van Brabant door hem verworven in dato 2 deser, ten laste der ses gecommitteerde Dekens en het Magistraet deser stad, en den boekdrukker J.E. Parijs, over een requestie van 7ber 1790, door de gemelde Dekens onder andere ten laste van gemelden Torfs aen het Magistraet ingedient, (hier vore op het jaer 1790 breeder vermeld) en bij gemelde drukker gedrukt en verkogt. Hij heeft dan uijt cragte van die brieven door den Deurweerder P.S. Borrekens gemelde persoonen gedaegt, te weten: J.T. Van Bortel, A. Engels, Cornelius J.J. Mens, A.F. Reijns, A.H. van Wamel, Egide Verbiest, het Magistraet deser stad en J.E. Parijs, boekdrukker, alle ingesetenen deser stad, om te compareeren voor commissarissen tegen 21 deser.

September.

Den 4 September word er eene Misse gecelebreert in de Cathedraele kerke ter oorsaek van den vrede op 4 Augusti lestleden geteekent tusschen den Keijser ende Ottemansche Porte, na dewelke gesongen wird den Te Deum om den Alderhoogsten te bedanken over die gebeurtenisse.

Den 6 September was alhier van stadswegen aengeplakt depeche van 't gouvernement van 3 deser met eene warschouwinge, die de Magistraet 5 dito ontfangen hadde verbiedende het dragen van cocardes etc..

Den 9 September was 't wederom Staetevergaedering tot Brussel, dog die haest gescheiden is. Hunne delibera-

tien sijn geheel onbekent aen 't publiek. Wat 'er van sij eenen courrier soude den 25 derselve maend vertrokken sijn om hunne laetste resolutie te vraegen aen den Keijser. Het is waerschijnlijk naer die wederkomst dat wij iets sullen vernemen van hunne resolutie.

Den 23 September was alhier gepubliceert en aengeplakt door den Deurweerder P.S. Borrekens als volgt:

> 'Het decreet gegeven in den Raed van Brabant den 20 7ber op de requeste avn supstituet Proc. Gnael de Leenheer, tenderende tot de vernietinge der resolutie der Staeten der selve provincie, luijdende als volgt: Dat in den gnaele vergaederinge van 24 en 25 Meij lestleden, geresolveert ende verstaen is, door alle de leden van den eersten ende den tweeden Staet eenpaerelijk en door alle de gedeputeerden van Loven ende Antwerpen, *van niet te konnen antwoorden in de proceduren, dewelke werden vervolgt voor de provisionele compositie van den Raede van Brabant, ende van in geender maniere die onwettige provisionele compositie te konnen erkennen;* hebben de gedeputeerde van Brussel hun gedraegen naer de commissien, met de welke sij door hunne principaelen belast waren, van aen de generaele vergaederinge kenbaar te maeken, *dat de pluraliteijt van het Magistraet den actuelen Raede van Brabant niet aensag als wettelijk georganiseert ten effecte van de emanatie der wetten ofte ordonn*^{n}*,* maer wel ten opsigte van de ord^{e} procedueren ende andere ordinaire provisien *van justitien.*
> Rapport gedaen in den Raede ter interventie van 't Officie Fiscael, 't Hof ordonneert dat dese re-

queste, naer alvorens vertaelt geweest te hebben in de Nederduijtsche taele, gesaementlijk met die vertaelinge worde gecommunicieert aen de Staete van Brabant in hunne tegenwoordige algemeijne vergaederinge, om daer tegens te seggen binnen agt dagen naer de communicatie: sonder prejuditie van dien, interdiceert hun, mede aen alle de onderdaenen van sijne Majesteijt in Brabant, van eenig gevolg te geven, ofte eenige gebruik te maeken van de resolutien derselve Staeten alhier vermeld, voor soo veel die betreffen de wettelijkheijd van desen Raede; op pene dat tot hunnen laste naerder sal worden voorsien volgens eijsch van saeken: permitteert aen den wethouder, de communicatie van dese reqte te doen doen aen den Raed Pensionaris der voors[e] Staeten, Dejonghe; mede dese te doen drukken ende aenplekken alomme daer het behoore sal: Actum desen 20 Septembris 1791; was geparapht Crump Vt. ende onderteekent Fr. Lanné.

Den 24 September was 't Collegie op 't Stadhuijs hetwelk dikwijls gebeurde sonder dat 'er iets van kwam ter kennisse van de gemeijnte, dog misschien wederom over de saeken van den Raed van Brabant.

Op 26 September wirden de voors[e] Dekens, Magistraet en J.E. Parijs voor den Deurweerder Borrekens andermael gedaegt op pene van versteck etc.

Den 26 September vertrokken 'er Hungarische Grenadiers van het Casteel, en daer quamen eenige companien Wurtzenburgsche binnen van Dendermonde en wirde in 't Casteel geleijt.

Den 27 September vertrokken de Jaegers nemende den weg langs Mechelen en Vilvoorde, en wirden den 28 gevolgt door de Dragonders van Saxe-Coburg, die vertrokken langs Mechelen en Loven naer Charleroy.

Den 28 September was 't wederom Collegie.

Het bedelen alengskens weer in voegen komende, wird bij waerschouwinge van *30 September* van stadswegen hetselve opnieuw verboden, op de pene bij voorgaande ordonnantien gecommineert.

October.

Den 5 October smorgens vertrokken de overige Hungarische Grenadiers over het veer naer Gent, daer quamen ses compagnien voetvolk van Nicolaes Esterhasij binnen met hunne vaendels, veldstukken en musiek, uijt den Lande van Luijk, trokken op 't Casteel; de Wurtburgsche aldaer liggende wirden in de stad geleijd.

Den 7 October was het Collegie op 't stadhuijs over de bestieringe van den Armen, en het scheijnt dat 'er soude besloten sijn gelijk men segt, van in de quartieren deser stad rond te gaen bij de ingesetenen en hun te vragen hoeveel sij jaerlijks souden willen contribueren voor den armen gedurende den tijd van drij volgende jaeren, om alsoo bij middel van die inschrijvingen de bestieringe van den algemeijnen armen te connen versekeren, die al verscheijde mael gewankelt heeft, niettegenstaende 'er al verscheijde goede sommen door godsvrugtige menschen aengelaeten sijn. Waeronder nu ook moet geplaetst worden

den Seer Eerw[e] Heere Franciscus Ant. Stephanus Bruijninx, artsdiaken van het Capittel der Cathed. en officieel van 't geestelijk Hof deser stad, overleden 7 April 1791, die den armen welgedagtig is geweest, jae heeft onder andere de geheele somme van sijne meubelen en schoone boeken voortskomende haer, gelaeten.

In het begin deser maend gingen de commissarissen geestelijke en wereldlijke door dese stad van huijs tot huijs versoeken aen de inwoonders of sij willen voor sekere somme gedurende drij jaeren inschrijven tot onderhoud van den arme, en aen die dewelke dien last geensints aenveerden wilden, verklaerden sulks geensints gelegen te komen, versogten sij van te blijven continueeren in hunne wekelijksche Aelmoesen.[+]

Op 13 October waeren de gemelde Dekens, Magistraet en J.E. Parijs door den Deurweerder P.S. Borrekens voor de 3de mael gedaegt.

De Staeten van Brabant hadden eene sekere somme naer dese stad geschikt naer hun comptoir, om gerestitueert te worden aen de ingesetene die geld in de laetste ligting, die men de gedwongen ligtinge noemt, gedaen hadden, en hunne capitaelen wederom begeerden, mits glisserende den intrest; men quam soodanig om geld dat die quote op den 14 al uijtgedeelt was, jae, dat 'er seer veele sonder geld moesten henen gaen. Het grootste gedeelte

+ Dese stad had ten jaere 1783 en 1790 groote sommen voor de alg. armen soo opgeligt als geschoten, siet hiervore op sijne plaets namentlijk 3 9ber 1790.

van de geldschieters hadden liever den intrest te verlaeten als daer naer groote moeijlijkheijd ten dien opsigte te hebben: waervoor men vreesde aengesien het officie fiscael op 3 deser andermael request hadde ingedient in den Raed van Brabant, onder ander ten eijnde den Raed aen de Staeten der selve provincie interdiceert alle betaelingen

> ‘uijtwelkdaenige penningen, waer van hun de administratie is toebetrouwt etc. andere als de gene, betrekkelijk tot de lasten, behoorlijk en wettelijk opgeleijd ingevolge de consenten der voors[e] Staeten, ende octroijen van sijne Majt, en degene betrekkelijk tot de gewoonelijke onkosten van hunne bestieringe, op den voet van hunne wesentheijd of organisatie, in wesen sijnde voor den 18 Junij 1789 etc.
> Versoekende daerbij de permissie van arrest op alle de penningen voortkomende soo uijt de gedwongene ligtingen als andere, gedaen ten tijde der beroertens, aen de Staeten te ordonneren, in handen van eenen commissaris van den Hove binnen soo corten tijd als het hof sal gelieven te stellen, te bewegen eenen particulieren Staet van het import van die ligtingen en van die penningen die daer van alnog in wesen sijn etc. ook om naer den selven ontfangers der quartieren van Loven en Antwerpen te interdiceren alle betaelinge als boven etc.

Den Raed had hij decreet van 4 8ber geordonneert

> ‘van die requestie te communiceeren aen de Staeten van Brabant in hunne tegenwoordige algemeijne vergaederinge om daertegens te seggen binnen 8 dagen na de communicatie, op pene van naerdere provisie, permitterende de communicatie te doen aen

den Raed Pensionnaris der Staeten Dejonghe’.

Dan heeft den eersten Deurweerder van den Raed gemeld exploit mede de insinuatie der iterative requeste over de resolutie der Staeten betreffende wettelijkheijd van den Raed, gepresenteert aen gemelden Raeds-Pensionnaris Dejonghe die geweijgert heeft die exploiten te aenveerden: waerop den Raed bij decreet in dato 6 dito geordonneert heeft aen den eersten Deurweerder sig onophoudelijk te begeven voorsien van sijnen wapenstok, inde gewoonlijke vergaederplaets der gedeputeerde der voors^{e} regten met de mandementen of provisien daerop gevolgt etc. maer alsoo daer niemand van de heeren en was heeft gemelden Deurweerder deselve op de deur van de plaets geaffigeert.

Den 20 October was 't Collegie en duerde seer laet.

Den 25 October was alhier aen het Magistraet ter publicatie en affisie gesonden een vonnis gegeven in den Raed van Brabant den 17 deser, onderteekent L. Mosselman, gewesen in contumatiam tegens de drij Staeten van desen Lande en Hertogdomme van Brabant, aldaer insinueerende; waerbij onder andere verclaert word

> ‘de resolutien wegens de geinsinueerde genomen in hunne algemeijne vergaederinge van den 24 en 25 Meij lestleden, voor sooveel deselve betreffende de pretense onwettelijkheijd van desen hove, tegenstrijdig aen de gerechtigheden van sijne Majesteijt aen de oefeninge der jurisdictie van desselfs souvereijnen Raede in Brabant, aen de gemeijne ruste ende aen de constitutie van den Lande; ordonneert diensvolgens dat de declaratie der gemelde Staeten, door

eenige van hunne gedeputeerde behandigt aen den Cancellier van Brabant als extract uijt den register van deselve Staeten genomen op den 16 Julij 1791, voor sooveel dit extract betreft de voors[e] pretense onwettelijkheijd, ter Rolle sal worden gescheurt door den eersten Deurweerder van sijne Majt als Hertog van Brabant, in de tegenwoordigheijd van den Hove. authoriseert den aenleggende (den subt Procureur gnael De Leenheer) dit deel der meergemelde resolutien te doen *bifferen* soo ter greffie derselve Staeten als alomme elders daer die souden konnen wesen geenregistreert. Verbied aen de geinsinueerde daervan eenige vrugt te maeken, op pene van te worden vervolgt ende gestraft volgens eijsch van saeke: ordonneert, op de schepene, aen alle de onderdaenen van sijne Majt in Brabant, sig hier naer te voegen; permitteert dat dit vonnis worde geinsinnueert aen de Raed-Pensionnaris Dejonghe voor de selve Staeten, ende verders worde gedrukt, uijtgecondigt ende aengeplekt tot wete ende directie van alle ende eenieder, ter plaetsen daer men gewoon is te doen de uijtkondinge ende aenplekkinge van sijne Majt placcaeten en decreten in Brabant. Aldus gedaen binnen de stad Brussel den 17 8ber 1791, ondt L. Mosselman.

Ingevolge dier permissie wird gemeld vonnis alhier ter publicatie gesonden, dewelke, aengesien de drij Staeten, ons Magistraet en alle de Leden deser stad den voors[e] Raede niet konnen aensien voor wettig, binnen dese stad geen plaets heeft gehad, nogtans heeft men hetselve den 27 aen de poort van 't stadhuijs sien hangen. Wie soude sulke publicatie konnen verrigten, gegeven door eenen

rechter wiens wettelijkheijd betwist word en dan nog een vonnis door hun in hun eijgen voordeel gewesen!

VONNIS
Gegeven in den souverijnen Raed van Braband, den 28 October 1791.
Rumoldus J.M. Torfs, dienenden Borgemeester der Stad Antwerpen, Impetrant.
1. J.F. Vanbortel.
2. E. Verbiest.
3. A.H.J. Vanwaemel.
4. A.F. Reijns,
5. C.J.J. Mens,
6. A. Engels,
7. Het Magistraet der Stad Antwerpen.
8. J.E. Parijs, Boekdrukker, alle Ingesetene der zelve Stad Antwerpen. Gedaegde.
Gezien in *Sijne Keijserlijke ende Koninglijke Majesteijts* Souvereijnen Raede Geordonneert in Brabant, de Brieven van daegsel voor Commissarissen bij den Impetrant aldaer verworven den 2 September lest-leden, innehoudende de zelve, dat ten tijde van 't eijsere jaer 1790 op den naem van de ses eerste gedaegde zoo-gezeijde *goede mannen* van Antwerpen, ende door het toedoen van de sevenste gedaegde, was uijtgegeven het laster schrift aldaer gevoegt ende gedrukt bij den achtsten gedaegden (hebbende voor titel *Requeste van de goede* mannen) ende alsoo des Suppliant daerover begeerde reparatie van eer, namp hij zijnen toevlugt tot den voorschreven Raede, oodmoedelijk biddende geliefde gedient te wezen, verklaerende den inhoud der Requeste aldaer vermeld, raekende den Suppliant, ligtveerdig, vermeten ende calomnieus, de zelve te supprimeren, met Ordonantie aen alle de Gedaegde van zulkx te gedoogen met kosten, schaeden ende intresten met permissie van libelleringe, versendende dese tot schik van saeke voor Commissarissen in saeke te deputeeren, met permissie van daegsel in *formâ ordinariâ,* het verbael diensvolgens voor Commissarissen van den voorschreven Raede wegens den Impetrant gedicteert den 11 September daer naer, alwaer hij dede blijken van zijne voormelde brieven, welkers inhoud aldaer gehouden hebbende voor erhaelt; zoo concluderende, contendeerde hij als bij de zelve met kosten, ende mits de niet comparitie van alle de Gedaegde soo ver-

sogte Hij Impetrant defaut eerste *& pro* erdaegsel 't hunnen laste, 't geve hem bij den Hove was geaccordeert; gezien het relaes der dagementen gedaen door den Deurweerder *Borrekens,* op den 26 September volgende, het verbael des Impetrans van den 5 deser maend, alwaer Hij dede blijken het erdaegsel aen de gedaegde ged..... ringe van copije der verbaelen per *P.S. Borrekens.....* verbael van den voorgaenden dage persisteerde....., ende mits de niet comparitie der gedaegde..... Impetrant defaut tweede *& pro adjudicatie.....* met kosten, het appartement ten zelve dage daer op gevolgt, waer bij 't Hof accordeerde aen den Impetrant het defaut tweede *& pro* ander erdaegsel, op pene van verstek ende recht op het gene te Hove is, gezien het relaes der dagementen aen de gedaegde gedaen door den Deurweerder *Borrekens* op den 13 dezer, het verbael des Impetrants van 26 dezer maend October, alwaer Hij dede blijken van het derde dagement aen de gedaegde gedaen ingevolge de vorenstaenden permissie, ende versogte mits dien decretinge der gecommineerde pene *& pro adjudicatie der conclusie introductief met kosten;* op algelet: 't Hof, ter interventie van 't *Office Fiscael,* verleent aen den Impetrant het versogt defaut *& pro* decreteert de pene gecommineert bij de iterative ende penale Ordonnantie van den 5 dezer ende recht doende in contumatiam, supprimeert het Afdruksel gevoegt tot de briven van daegsel beginnende met deze woorden: *De geommiteerde van de goede mannen etc.* ende eijndigende met deze: *ofte iets zoude machineren,* als wesende ligtveerdig, vermeten ende calomnieus ten opsigte des Impetrants, Ordonneert aen de ses eerste gedaegde dit alzoo te gedoogen; condemneert de zelve in de schaeden ende intersesten de welke den Impetrant ter dier oorsaeke zoude mogen hebben geleden, permitteert aen dezen laetsten de zelve in dien gevalle te libelleren, de voorschreve ses eerste gedaegde, des aengaende geheel tegens de voordere *goede mannen* van de Ambagten der stad Antwerpen, ende alle andere als te Rade; den Impetrant eensgelijkx geheel bij separate instantie tot laste der sevenste ende achtste gedaegde, bij aldien Hij daer toe vermeijnt materie te hebben, waermede dit proces komt te cesseren, comdemneert de ses eerste gedaegde in de kosten ter behoorelijke taxatie ende moderatie van den Hove.
Aldus gedaen binnen de stad Brussel den 28 October 1791.

27 October hebben degenen die in den slag van Turnhout geweest hadden alhier bij de Eerw. Paters Minderbreoders eene Misse laeten doen, tot laefenisse der sielen van die aldaer gebleven, dog sulks geschiedde in 't stilte uijt vreese voor het militair.

Bij gevolg van het vonnis door den Crijgsraed gedraegen tegens degenen die het Casteel deser stad ten gepasseerden jaere in handen van onse Staeten gelevert hadden, zijn den Lieut. Generael P. Gaveau, den Lieutenant Colonel Solares en den Capiteijn der genie Lami, verwesen geworden tot de galge: waer van de executie in contumatiam tegen dese drij gevlugte persoonen, *den 22 october* op de veste ontrent de Hallepoort binnen de stad Brussel heeft plaets gehad: den Generael Gaveau is in portrait gehangen, en de naemen der twee andere sijn aen deselve galge gehegt.

De andere officiers van het garnisoen deel gemaekt hebbende, niettegenstaende sij geen deel gehad hebben in gemelde overgave, hebben nogtans eenige straffe moeten onderstaen; onder andere den Capiteijn der Cannonniers Sacke, die men segt sig maer enkelijk gestelt heeft dat men op de stad niet schieten soude, is met schande volgens de militaire wijse afgeset geworden, moetende daerenboven nog voor vier jaere in eene sterkte opgesloten worden; het is ingevolge dit dat dien Capiteijn snagts tusschen 30 en 31 deser op het gemeld Casteel alhier is gebrogt ende in het Calbos geset.

Twee Capiteijnen van 't selve garnisoen sijn enkelijk gecasseert en twee andere sijn verwesen voor drij maenden provost aux fers.

Daeren tegen waren degenen die sig tegen gemelde overgave gestelt hadden, verhoogt.

November.

Snagts tusschen den 5 en 6 November wasser eenig geschil geweest aen St Joris Poort tusschen de Militaire en Borgerlijke wagt, over het openen derselve, tot soo verre dat de Militaire sig meester hebben gemaekt niet alleen van de sleutels derselve, maer ook van die der andere poorten, al wederom tegen de privilegien deser stad.

Den 7 october (sic) heeft de weth haere twee Borgers, te weten N. Kretscher en N. Pieslet, befaemt sijnde van in de maend December 1789 sig aen de plundering te hebben pligtig gemaekt, en die over langen tijd door de Militaire op eene onwettige wijse tegen de privilegien en vrijheden deser stad waren vast genomen en sedert tot Brussel gevangenis gehouden, wordende gereclameert, hebbende te dien eijnde den secretaris Jon^{r} Petrus van Setter, die seer bequaem en ieverig is, en daerom seer bemind word van de goede Borgers, naer Brussel gedeputeert.

In 't vervolg is den Substituut Procureur gnael De Swerte alhier om thoonen tegens hun te ligten, gelijk ook den Procureur Maras (eenen Procureur van den Raed).

Den 7 November was het tot Brussel Staetenvergaedering daer aen de Staeten wegens het gouvernement eene depeche in dato 3 november toegeschikt was over het herkomen van den Raed aen Brabant, waerbij onder andere verklaert word:

> '1° dat den Keijser geresolveert

heeft van geene moderatie (versagting) nog middel van vereeniging te aanveerden in die saeken. 2° dat sijne Majt heeft afgesien van te doen wederkomen in sijne Raed van Brabant die van de Raeden van dit gerechthof, die in 1789 in de selve hoedanigheijd overgegaen waren tot den grooten Raed. 3° dat in (echange) tegendeel. S.M. ook verstaet van niet te admitteeren in sijnen Raed van Brabant de vijf Raedsheeren die gedient hebben in den Raed van Brabant geduerende de troubels etc.

Den 7 November wird de vergaedering hervat, hun wird het decreet van 17 8ber aengeboden.

De spraek was hier algemeijn dat de Borgermeesters der drij Hoofdsteden bij de vergaedering der Staeten sijnde de registers hebben meijnen over te leveren om ingevolge het vonnis van 17 8ber gebiffeert te worden, ten dien eijnde onder hun namiddag 5 deser, buijten gewoonte op de Camer gekomen sijnde, maer dat sij 'er niet aen en konden; is 't soo het waer eene schandelijke ongetrouwigheijd; wat 'er van sij of niet sij worden niet meer betrouwt.

Den 10 November savons wirden de vier ordinaire gedeputeerde der Staeten, te weten de Prelaeten van Park en Villers, en de Graeven van der Noot de Duras en de Limminghen, in civiel arrest genomen, hun wird eenen militairen officier gegeven om hun nagt en dag een waekende oog op hun te houden, sulks was in den Raed gedecreteert den 9 dito.

Ziet hier het decreet gevolgt op de requeste in den Raed gepresenteert door de Subt. Proc. gnael De Leenheer:

> ‘Rapport fait au Conseil, a l'intervention de l'office fiscael, pris egard à la déclaration faite le 5 courant, par les Bourgmaistres des trois Chefs-Villes du Brabant au premier huissier de la cour de reprise dans sa solution du meme jour; La cour ordonne aux Deputés des deux premiers ordres des Etats de Brabant, de satisfaire endéans vingt quatre heures, au contenu de la sommation du 28 octobre dernier, a peine d'un arrêt civil dès à présent pour lors. Actum 9 Novembris 1791. paraphé Crump Vt. était signé F. Lanné’.

Den 14 November smorgens is alhier door den Deurweerder P.S. Borrekens op de hoeken van de straeten aengeplakt het vonnis gegeven in contumatien in den Raed van Brabant den 28 october laetst, soo tegen de ses gecommitteerde Dekens der ambachten en Magistraet, als tegen den Boekdrukker J.E. Parijs en ten voordeele van den Borgerm^{r} Rumoldus J.M. Torfs.

Den 17 November vertrok onsen Bisschop naer de Staete vergaedering die aldaer gehouden word op desen 18 deser.

Den 16 November smorgens van 7 tot 8 uren sijn 'er in de kerke der Eerw. P.P. L.V. Broeders twee Missen gecelebreert tot laefenisse der sielen van de gene het leven verlooren hebben voor het vaderland in het innemen der stad Gend geschied op 17 9ber 1789; waer er verscheide die aldaer in die overwinning tegenwoordig hadden geweest, sig lieten vinden.

Dit den gnael Staraij Commandant der trouppen binnen dese stad ter kennisse gekoomen sijnde, heeft sig naer

't clooster begeven seer uijtvallende tegen den Prior, dreijgende hem met militaire in het clooster te senden, desen Pater heft sig ontschuldigt, seggende geensints geweten te hebben, uijt welke intentie die misse geschied sijn.

Eenige dagen daer naer is den Substituet Procureur gnael De Swert alhier van Brussel aengekomen, die seffens verscheijde persoonen die in dese missen tegenwoordig geweest hadden, bij hem heeft ontboden, hun dien aengaende ondervraegende, waerop sij wijnig antwoorden konden. Niettegenstaende het Magistraet sig tegen dit daegen gestelt hadden, ging hij nogtans voort.

Den 26 November sag men smorgens eene pasquille aengeplakt op de Borse, op den naem van de patriotten deser stad, tegens den Borgerm^{r} Petrus Van Schorel over den verraederlijken act die hij op 3 deser tot Brussel in de Staetevergaedering soude gedaen hebben; daerbij wird onder andere geseijd dat de Leden van den Breeden Raed voorsigtig konnen sijn, naementlijk het Magistraet, van geensints te consenteeren in den onwettelijken Raed van Brabant, tegen de resolutie der twee eerste Staeten, jae dat sij binnen de 48 uren moeten protesteeren uijt den naem der Borgers tegen de gestie van gemelden representant, want dat 'er geswooren is met lijf en bloed dit tegens ieder lit van den Breeden Raed te sullen vreken etc.

Sanderdags was 'er wederom eene pasquille aengeplakt aen de Minderbroeders tegens het onwettig daegen van den Substituet Procureur gnael De Swert.

Den 29 November arriveerde onsen Bisschop, alsook den Abt van St Michiels, uijt de Staete vergaedering van Brus-

sel, alwaer de gedeputeerde die onlangs op Tranenberg geleijd waeren, daervan ontslagen sijn, moetende nogtans civiel arrest houden in hunne huijsen.

Den 30 November namiddag was 't Breeden Raed, misschien over het gene in de Staetevergaedering gepasseert was.

December.

Den 1 December quamen de imposten en subsidien op de asijsen en elders te cesseren, alsoo die niet geconsenteert waeren. Daer wird daer seer veel wijn, bier etc. veraccijst, om daervan te profiteren.

Den 2 December waeren de wijkmeesters soowel smorgens als namiddag bij malkanderen.

Den 4 December smorgens om 10 uren waren de Dekens vergaedert over de Landssaeken.

Den 7 December was 't Collegie over Landsaeken; als ook den 9 soo smorgens als namiddags, dog niets quam ter kennisse van het publiek, nogtans meijnt men dat het is over den Raed van Brabant, die tot nog toe niet als wettig aensien, of herkend word.

Den 10 December was 't wederom Staetevergaedering tot Brussel.

Men weet niet wat er op 't stadhuijs gaende is, Men segt dat de Leden, waerschijnelijk dan het 3de lit, den Borgerm^{r} van Schorel niet meer willen naer Brussel laeten

gaen in hunnen naem, dat daer over tusschen het Magistraet geschil soude sijn.

Men sag groote beweging onder het Militair, jae patrouille op patrouille ging 'er langs de stad, niemand wist wat het beduijde.

De 14 December was 't Collegie over Landssaeken. Men segt dat de Staeten souden gescheijden sijn, sonder geconsenteert te hebben.

Den 16 December waren de Leden vergaedert ook over Landssaeken.

Sondag 18 December andermael Collegie, alsook den 19 als wanneer de Leden ook vergaedert waren, soo wel smorgens als namiddag, altijd over Landssaeken, dog alles ging seer geheijm.

Den 20 December was 't wederom Breeden Raed, ongetwijfelt over Landssaeken.

De weth hadde de publicatie van een edict additionneel aen het gene van den 31 Julij 1738 op het stuk der verbintenissen voor den Dienst van vreemde mogentheden, gegeven in den Raed van Brabant 13 December 1791, geweijgert, alsoo den Raed tot nog toe nog niet wettig aensien word. Bij dit edict word onder andere op de dood en confiscatie van goederen, sig te verbinden sonder oorlof, in vreemden dienst etc. geordonneerd.

Den 24 December is den spijker der graenen etc voor de chijnsen alhier omgestelt, als:

Terwe de veertel	5.12
Rogge	3.2
Evene	4.17
Evit	2.-
Gerst	4.1
Haver	2.15
Boekwey	2.18
Witte boonen de veertel	7.15
Erwten	5.15
Somer sloor saed	5,-
Winter dito	6.-
Raepsaed	7.-
Sparrie dito	3.-
Peerdsboonen	3.10
Spelt	2.15
Kempsaed	4.5
Vitsen	4.-

Den 27 December is den Grave De Baillet met dheer Corbesier, officiael der Staeten van Brabant uijt Brussel op reijs gegaen naer Weenen.

Snagts tusschen 29 en 30 December wird 'er eene militaire patrouille in de Abdije van St Michiel gesonden, daer was omtrent de Abdije eenen scheut afgegaen, hetwelk sij sijden van daer te komen, men segt ook dat aen den Generael soude geboodschapt sijn, dat 'er snagt volk versaemelden, sij hebben daer aldan niets gedaen als een ronde, maer hebben den gantschen nagt wagte gehouden in de straet. Sanderdags dede den gemelden Gnael aen het Magistraet aenseggen dat se konden speken dengenen die geschoten had, en dat se op de Borgers konden letten etc.

Den 30 December alsook den 3 Januari 1792 was 't Collegie waerschijnlijk over de Landssaeken.

1792.

Januari.

Snagts tusschen 2 en 3 Januari waren alhier op verscheijde plaetsen gestroijt en aengeplakt, soo in 't frans als vlaems, gedrukte briefkens, in forme van waerschouwinge om geen geld te doen in de lichtinge dewelke tot Brussel wegens den Keijser geopend is, en dewelke alhier op 3 deser stond geopend te worden ten comptoire van Van Ertborn & fils, het welk daermede is onderbleven; sij waeren van den volgenden inhoud:

> ‘Geconfedereerde Provinciael Comité van Brabant.
> Onse resp^{e} comité der 4 quart. deser Provincie, ons Rapport gedaen hebbende, hoe dat het actueel Oostenrijks gouvernement, niet hebbende connen gelukken in het afpersen van het consent in de ord^{e} subsidie, aengesien de onberoerelijke standvastigheijd der drij Staeten deser Provincie, in hunne rechtveerdige eijsschen van de erstelling der schreeuwende inbreuken toegebragt aen den solemneelen eede des genadigs Heere Hertoge van Brabant, niet op en houd, van te intrigueren, om andere middelen uijt te vinden, tot het vervollen van de courtresse die er den tresor sal door bekoomen; en anders te meer den Hertoge te konnen bedriegen, hem doende gelooven, dat het refus der Staeten niet is als koppigheijd, wend hetselve alle middelen aen tot het openen van eene geldlichtinge in den naem des Keijsers onse Hertoge, opdat, gelukt hebbende van die ligtinge vol te doen in dese provincie, het selve goddeloos gouvernement aen den Keijser soude konnen wijs maeken, dat het, tot proeve van de aengekleefdheijd van het volk, en van den quaden wille der

Staeten, aen sijne Majesteijt overlevert het geld, hetgene den iever van het volk in de selve ligtinge heeft geplaets, welk geld vervolgens opentlijk sal dienen, om ons nog straffer te vervolgen, en tot ons eijge ongeluk.
Overwegende de droeve gevolgen voor de natie die soude spruijten uijt den goeden uijtval van alsulke geldligtinge, gehoord het advies van onsen Rapporteur, wij verclaeren in de naem der Bondgenooten van alle de Belgische Provincien:

1° Dat alle de genen die eenig geld sullen plaetsen, in de lichting voor Rek. van sijne Majesteijt de gene binnen dese provincien ofte alomme elders souden geopent worden, voor al' eer het gouvernement ten vollen sal voldaen hebben aen de beloften en verbintenissen des Keijsers, en alle inbreuken aen de constitutie, naementlijk aen de geene deser provincie, toegebragt, sal hebben erstelt, sullen aensien worden als vijanden en verraeders van het lieve vaderland, en als dusdanige vervolgt worden in lijf en goed.

2° Dat alle degene die sig belasten met dusdanige lichting uijt te voeren ofte degene deselve sullen faciliteren ofte iemand aenlocken om er geld in te leggen, sullen aensien worden als landsvijanden en verraeders, en als dusdaenige worden vervolgt, hun van nu alsdan overlaetende aen onse waepen in lijf en in goed.

Wij belasten de respectieve comités deser provincie, om te letten dat wij exactelijk onderrigt worden, wie 'er aen dese schikkingen sullen te naer komen.

Ordonneeren aen deselve comités, en wel besonderlijk aen degenen der districten van *Brussel* en *Antwerpen,* van dese schikkinge bekent te maeken, en te doen aenplakken, alomme waer sulks behooren sal, opdat niemand van onwetendheijd pretentere.

Ende copijen deser sullen gesonden worden aen de Comité generael en degene der andere geuniceerde provincien tot hunder informotie: Gedaen in ons Provinciraeden Comité van Brabant den 27sten December 1791, geteekent Vandiveld Sec. Greff.

Den 18 Januari sijn de ses gecommiteerde Dekens voor de 3de mael gesommeert wegens den Borgermeester Torfs tot voldoening van het vonnis door ditto Torfs in den Raed van Brabant geobtineert den 28 october 1791, hier vore 14 9ber nog gemeld. Op den 3 en 5e deser waeren daervan

de 1e en 2de sommatie gedaen geweest, dog sij waeren 'er seer gerust in, en willen er de executie van afwagten.

Snagts tusschen 16 en 17 Januari sijn 'er tot Brussel verscheijde persoonen in echtenisse genoomen, en met militaire opgeligt, onder andere N. Suremont gebortig van Antwerpen, maer aldaer gehuijsvest, hij en andere worden betigt van onderhandelinge te houden met den Grave of Prince de Bethune Charost in Frans Vlaenderen, die aldaer het hoofd is van de Brabantsche uijtweijkelingen die tot Reijssel, Douaij, Bethune en daer rondom in groote menigte versaemelt liggen, waeronder selfs verscheijde van dese stad weder als Capiteijn, Leutenant en Dienaer onder andere Jos. Leijssens, Frans van der Beghin, Pasch, Wouters,, en het schijnt wel dat 'er de Militaire wel eenige vreese voor hebben, al of se eens onverwagt eene inval doen souden in dese landen, gelijk de spraek ook gaet dat 'se onse provincien sullen komen te stellen in hare vrijheijd en privilegien, jae in hunne oude rechten, die nu soo lang al onder de voeten gelegen hebben, en daer men nogtans met recht de herstellinge van verwagt heeft, maer te vergeefs.

Sedert den 23 Januarij gingen de militairen, te weten eenen officier of twee in de cloosters en abdije aen de overste als ook aen de Pastores der parochien afvraegen of sij geen schietgeweren van anderen hadden; waervan sij eene schriftelijke declaratie eijschten. De redens van dit ondersoek schrijft men toe omdat 'er in de Abdije van Tongerloo onlangs eene partije cogels gevonden sijn die aldaer buijten wete der Heeren in den Prelaetshof verborgen waeren, en door eenen knegt der selve abdije souden overgedraegen sijn. Het was den Procureur gnael van Brussel die aldaer met militair het ondersoek en exploit

heeft koomen doen, in welke Abdije dan wel 60 jaegers geleijt wirden.

Februari.

Den 11 Februari was alhier van stadswegen aengeplakt eene depeche van het gouvernement van 8 deser tot het verbieden van masqueraden en bals masquées geduerende den aenstaenden vastenavond, naer welken inhoud eenieder sig conden reguleren.

Den 23 Februari heeft den Subst Procureur gnael Deswert van Brussel en andere, met eenige militaire savonds ontrent 8 uren ten huijse van den Droguist Kennis in de Braederijestraet vervoegt opgevolgt wordende door eenen Deurweerder van den Raed, alwaer sij scherp ondersoek gedaen hebben, hetwelk de wet vernoomen heeft, jae sulks buijten hunne wete en tegen de vrijheijd deser stad geschied sijnde, hebben daerover des anderdags seffens Collegie gehouden.

Maart.

Dog niettegenstaende sijn op *3 Meert,* wederom eenige wegens den Raed van Brabant in 't huijs van gemelden Kennis ingevallen, hebben alsdan aldaer alles toegesegelt, men seijde dat 'er prise de corps was ten sijnen laste, dog heeft sig gelukkiglijk aen hun geweld onttrokken met sig afwesig te maeken. Hij was eenen ieverigen voorstaender van 's lands privilegien en vrijheden, en had geduerende onse revolutie in de jaeren 1789 en 1790 aen de Comité alhier geweest.

De Magistraet hadde den Schepene Jon^{r} J.C. Dela-

bistraete met den Secretaris Jon[r] Petrus van Setter naer Brussel gedeputeert, om te doen sien dat die handelweijse geheel strijdig was aen de rechten en vrijheden deser stad etc., dog wat holp dit, daer was ook al eene deputatie gesonden aen den Generael Staraij Commandant der trouppen, daer sij geen gehoor en hadden, soo min als de deputatie tot Brussel, die vrugteloos sijn afgekoomen.

Den 10 Meert had het Magistraet wegens het gouvernement eene depeche ontfangen waerbij verboden wird tot naerder order alle spektakels en andere hoegenaemde publieke vermaekelijkheden in de steden en plaetsen van deesen Lande als den Keijser en Koning op 1 Deser in sijn paleijs overleden was, hetwelk het Magistraet seffens bij Collegiale resolutie van den selven dag op de gewoonelijke plaetsen liet aenplakken.

Den 17 Meert na middag kwamen 'er wel 30 a 40 soldaeten in ten huijse van de Weduwe van Dael in de Cloosterstraet liggen, seggende dat 'er eenen van de soonen naer de Militaire souden geschooten hebben, seffens waeren sij daer als meester, namen de knegten evenals de menschen die in den winkel kwamen mede naer 't Casteel; men kan denken hoe die gasten daer in huijs aen den genever en sterke dranken saten aengesien het eene stokerije is. De twee soonen waren seffens weggevlugt.

De Magistraet sulks vernoomen hebbende heeft sanderdags daerover Collegie gehouden, de Commandant der trouppen was daerover geklaegt dog luijsterde naer geene redens volgens sijn gewoonte, jae die in hunne handen vallen worden ongenadig geslaegen, al is men onpligtig; worden er klagten gedaen aen het gouvernement, het is aldaer het selve, men word 'r niet gehoort maer als weggejaegt.

Sondag 18 Meert smorgens om 10 uren is alhier eene misse gedaen in de Cathedraele door den Choordeken om van den Almogenden af te smeeken een gelukkig en langdurig rijk sijn 'er Majt Franciscus I, Konink van Hungarien etc. ten bijweesen van den Bisschop, Capittel en Magistraet, alsook der militaire officiers etc.

Den 19 Meert was 't Collegie misschien over den voorval bij Wedw van Dael, ten selven dage sijn 'er de soldaeten uijtgegaen.

Den 20 Meert is de keus gedaen voor de nieuwe Weth en is als volgt:
door wijkmeesters:
D.D. & Mr Joannes Jos. van Dun, oud Schepene.
Dominicus Dierixens, idem.
Jon^{r} Henricus Jacobus Legrelle (word voor de 1^{e} reijse Jon^{r} gestelt als onlangs geannobliteert sijnde
Mher Joan. Bapta Grave De Baillet.
Jon^{r} Philippus Jos. Vermoelen, alle oude Schepenen.
Jon^{r} Jacobus Mich. Gerard Knijft.
Jon^{r} Carolus Jos. Maria Du Bois de Vroylande.
DW. Mr Petrus Bern. Devisser, oud Schepene.
Jon^{r} Eduard De Hornes, avocat.

door 't Collegie:
Jon^{r} Joan. Frans. van Gameren, oud Schepene.
Jon^{r} Joseph. Alb. Lunden, oud Borgerm^{r}.
Jon^{r} Ign. Jos. De Wael.
De W. et Mr Joannes Solvijns, advt.
Jon^{r} Joannes Bapta Ullens van Havere.
Jon^{r} Nab. De Fervaques oud tresorier.
Jon^{r} Marcus Anterius Le Paige de Bar advt.
Jon^{r} J.B. Geelhand de Neuf.

Jon[r] Jacobus Jos. Ant. Joan. Nepom Cornelissen broeder van Joan. Bat[e] die oud Borgerm[r] was.

Sondags den 25 Meert smorgens 6 uren begonst het geluij voor wijlen Keijser Leopold II die op 1 deser tot Weenen in sijn paleijs overleden was, welk geluij volgens gewoonte 6 / u. dueren sal.

Den 29 Meert om 3 uren namiddag begonsten de vigilien, en sanderdags om 10 uren de solemnele misse van requiem in de Cathedraele kerk door den Heer Choordeken onder seer groot musiek, diergelijke diensten wirden op den selven dag ook gecelebreert in de voor dese parochien en cloosterkerken deser, tot rust der ziele van sijne K.K. Majesteijt.

De choor der Cathedr. was versiert op deselve wijse als voor wijlen de Keijserinne Maria Theresia geweest hadde, boven de choor voor het oxael hong de wapen, in rouw behangen waeronder stond in goude letters:

D.O.M.
et avitennae memoriae
Pii, clementi, magnifici imperatoris Cesaris.
Leopoldi II
Regis Hungariae Apost, nec non Bohemiae, Galliciae
Lardomania &&& Archid. Austriae, Ducis Burg. Loth.
Brabantiae, & [o] -
In ipso aetatis flore inopina morte extincti
kal. Martii M.D.CC.LXXXXII.
S.P.Q.A.
Peractis solemniter exequiis.
P.C.

31 Meert smorgens is alhier op de werve, en na leesing der proclamatie brieven, gegeven in den Raed van Brabant 27 Meert 1792 geparapht Crump Vt ondt F.L. Reniers, voor de eerste mael ingeroepen door den Deurweerder Borrekens, den Prins de Bethune, Grave van Charost, Andre Verkocht, J.B. Le Tange, C.J. Van Keerberghen, ook bekent onder den naem van Tobic en van Charles Confedire, eenen sig geevende den naem van Opsleij en sig qualificeerende aide de camp vna den Prins de Bethune, alsook Kennis droguist van Antwerpen, om te compareeren en sig te begeven binnen de 10 dagen in de gevangenis van Treurenberg tot Brussel, alles breeder bij gemelde brieven te sien, dewelke op de Werve, aen de Stadpoorten, aen 't stadhuijs en op de Borse geafigeert wirden.

Den selven morgent deden de Hungarische soldaeten van Esterhazij alhier op de Meer den eed aen Franciscus Koning van Hung. & Boemen etc. gedaen.

April.

Den Grave J.B. De Baillet, den welken met DW. Corbesier officiael der Staeten van Brabant, op 27 December uijt Brussel was vertrokken naer Weenen, is den 31 van daer tot Brussel gearriveert, en op *1 April* binnen dese stad weergekeert. Hij had wijlen den Keijser Leopold niet gesproken maer een gehoor gehad van den Koning Franciscus.

Den 2 April deden de Hungarische Husaren van Esterhasij alsook de soldaeten van den Bisschop van Wurtsburg ook den eed aen Franciscus op de Meer ten dien vergaedert sijnde smorgens om 8 uren.

Savonds 1 en 2 April sijn 'er groote geschillen voorgevallen in de Herberg *den Spiegel* in der Kammerstraet, tusschen Borgers die tegen elkander opstonden over de gesintheijd.

Den 11 April is den voors^{e} Prins de Bethune en de andere persoonen voor de 2de mael alhier geproclameert, door de voorn. Deurweerder.

Daer wirden eenige groote canons van het fort Lillo en andere forten alhier aengebrogt, en vervoert naer Doornik en de franse grenzen daer ontrent, ook op 22 d^{o}.

Den 17 April was het smorgens Collegie en duerde seer laet, het was over saeken van het alder grootste belang; namiddag was het wederom Collegie, hetgene seer dikwijls geschiede, dog men weet niet waer over, het was ook ten selven dag Staetevergaedering tot Brussel.

Seer dikwijls wird er canon vervoert, ook vertrok geduerig volk van hier.

Den 21 April is de 3de proclamatie van den Prince de Bethune en andere alhier gedaen, op voorgemelde wijse.

Den 22 April savonds arriveerde den Abt van St Michiels, koomende van de Staetevergaedering van Brussel.

Daer was wegens den Commandant der trouppen in dese stad, kennisse gegeven aen de weth, dat in gevalle den oorlog tusschen Vrankrijk en Oostenrijk plaets heeft, alhier Pruijssische trouppen komen, wel 7000 man, door dese stad en de omlanden.

De spraeke ging als dat den oorlog reeds soude wegens Vrankrijk gedeclareert sijn.

24 April was wederom Collegie, en sanderdags Breeden Raed, die gestelt wird op 27 dito; het was sonder twijfel over de subsidien en imposten.

26 April vertrok er volk en canon hier.

Sanderdags 27 April vertrokken langs St Joris Poort het grootste gedeelte der Hungarische soldaeten van Esterhazij, met hunne bagagie, alsook eenige Husaren. Integendeel quamen 'er twee compagnien binnen van Bender, die op 't Casteel geleijd wirden.

Den 27 April smorgens quam den Generael Grave de Staraij Commandant der trouppen in dese stad sijn aenstaende vertrek aen het Magistraet aenkondigen, en sijn afscheijd van deselve neemen.

Daer was aen de Weth bekent gemaekt van ad interim te continueren.

Den selven avond om 6 uren was 't Collegie, daer waren ook eenige gecommiteerde Dekens bij malkander, men seijde dat het was om te sorgen voor de veijligheijd van dese stad mits het aenstaende vertrek der trouppen; dog het sal waerschijnlijk over de subsidien en imposten geweest hebben, die nog niet toegestaen sijn.

Den 28 April smorgens vroeg vertrok de rest der Hungarische soldaeten uijt de stad met hun veldmusiek en canon naer Brussel. De voors^{e} Commandant vertrok insge-

lijks, waerover het volk verblijd was, aengesien hij wijnig bemind was.

Ook waren de canons van de Merkt en de Meer mede gevoert, behoudens op elke plaets een.

Zondag 29 April smorgens om 5 uren vertrokken er twee compagnien der Wurstenburgsche soldaeten met het canon van de Merkt en Meer ook langs St Joris Poort, wirden haest opgevolgt van de Hussaren van Esterhazij Blankenstein, soo wel die in dese stad als van die op de dorpen rondom deselve gelegen hadden, welkers Lieut. Colonel den Baron de Szeurt-Keresztij mede vertrekkende van de Borgers van wie hij wel bemind was, op eene hertroerige wijse sijn afscheijd nam, hun voor altijd adieu seggende.

De Jaegers die tot Turnhout, Arendonck en andere plaetsen, Herentals en Tongerloo gelegen hadden sijn op 29 ook afgetrokken, soo naer de franse grensen.

Smiddags deden die van Bender voor de eerste mael de wagt in de stad.

Na middag begonden de jongers aen het verlaeten wagthuijs op de Groote Merkt te trekken, in de tegenwoordigheijd der wagt voor en onder het stadhuijs, jae, staeken er vuer in; dien schout en dienaer konden dit geensints beletten, soo dat men genoodsaekt was het selve van stadswegen seffens door de stadswerklieden te laten afbreken, gelijk ook aenstaens gebeurde.

De Keijserlijke Jaegers koomende uijt Santvliet en de

Polder dorpen, quamen om 10 uren smorgens door dese stad, om *op 30 April* gesaemelijk te vertrekken.

Den 30 April was het Breeden Raed sonder twijffel over de subsidien en imposten; het was ook Collegie soo wel voor als namiddag, daer was eene deputatie naer Brussel gedeputeert waeronder den Secretaris de Setter, die snagt vertrokken sijn.

Mei.

Den 2 Meij wird de halve maene voor het Casteel naer dese stad gelegen hebbende, ten jaere 1790 door de Borgers gedemoliceert sijnde, begonst wederom opgemaeckt te worden.

Ten selven dage sijn 'er 30 a 40 Wurtsburgsche Dragonders binnen gekomen, en sijn in het clooster der Spinsters gaen liggen, hunne peerden worden geset in de Tappesiers Pand.

Den 3 Meij wird alhier door de Militaire met den trommelslag eene Militaire proclamatie gepubliceert, van dato 29 April.

Sanderdags smorgens sag men alhier op verscheijde plaetsen aengeplakt:

> ‘Versoekschrift aen de Magistraet op den naem van het grootste getal der Borgers deser stad inhoudende in substantie dat sij hunne verwondering te kennen geven dat de Militaire op 3 deser alhier met den trommelslag gepubliceert hebben eene ordonnantie waerbij sij bemagtigt sijn aen de Borgers in geselschap vergaedert, te vermoorden, versoekende aen gemelde hun van sulke intendentie van ons te verweijderen en gemelde ordonn^{e} van nul en van onweerde te ver-

claeren, niet wetende wie sulke magt mag geven, en dat nog in eenen tijd als men nog sonder Hertog is, versoekende dan als vaders diergelijke onheijlen van ons af te weeren, gedenkende het gene sij alnog bedreven hebben tegens de onnoosele Borgers op 4 augusti 1788, seggende daerenboven van nog d'ordonnantien te sullen herkennen die met de trommel sullen gepubliceert worden, dan enkelijk die om gesaementlijk het vaderland en de oude rechten en privilegien te beschermen etc.

De leden deser stad benevens die der andere Hoofdsteden hebben over dese Militaire proclamatie van 29 April hunne klagten doen toekomen aen de Staeten deser provincie, die onder andere souwen aen het gouvernement eene representatie gedaen hebben gedagteekent uijt hunne generaele vergaedering gehouden te Brussel 11 Meij 1792.

Sedert den *6 Meij* was alhier aengeplakt eene ordonn^{e} wegens het gouvernement, in dato 28 April 1792, waerbij verboden word aen alle Fransche te verblijven binnen de Nederlanden, maer dat de selve moeten vertrekken binnen de 2 mael 24 uren ten sij die herkent sijn door eenen act der Commissarissen van de fransche uijtwijkelingen etc.

De 8sten Mey was 'er eenen ten dien opsigte van stadswegen uijtgecondigt.

Den 9 Meij andermael Breeden Raed over de subsidien en imposten.

Onverdraegelijk waren de fijtelijkheden, en mishandelingen dewelke verscheijde Militaire bestaen hebben te doen aen eenige ingesetenen deser stad, onder andere aen degene wandelende ontrent de opgemaektwordende halve

maen op de Casteelpleijn, naementlijk sondags ten 6 deser, wanneer de aldaer passeerende lieden op eene onverdraegelijke wijse geslaegen wirden, jae de selve met hunne sabels na loopende, hetwelk groote opspraek onder de gemeijnte bragt, sodanig dat het Magistraet genoodsaekt was daer over klagten aen den Commandant van het Casteel te doen, die daer over sijn misnoegen heeft getoond, met uijtdrukkingen dat sulks tegen sijne bevelen en buijten des selfs wete geschied is, en dat hij niet sal nar laeten de daeders der selve te doen straffen, tevens versoekende dat de Magistraeten van hunnen kant de ingesetenen deser stad souden waerschouwen sig ontrent de nieuwe werken, dewelke op de voors^{e} Casteelplijn gemaeckt worden, niet op de houden, of sig te begeven ontrent of binnen de plaetsen door piquet stokken afgepaelt, tot op 7 Maij van stadswegen gewaerschouwt en aengeplakt wird om alle ongeregeltheden te voorkoomen, waermede die desorders kwamen op te houden.

Den 9 Meij vertrok den Bisschop en den Abt van St Michiels naer Brussel, om sanderdags aldaer in de staetevergaedering te sijn.

Den 11 Meij waren 'er verscheijde wagens op 't Casteel gebrogt; men meijnt met geld.

Sondag den 13 Meij is er na middag tot Borgerhout een groot gevecht geweest tusschen de Borgers deser stad aldaer in de herbergen sijnde, en tusschen de Militaire, hetwelk seer hevig gong, veele sijn 'er gequetst geworden, den grootsten hoop der Borgers vlugte in de stad, alwaer de soldaeten schoten en verscheijde inwoonders doo-

delijk, in hunne deur staende, gequetst hebben; sij hebben er eene mede naer de wagt genomen,

Savons 11 ure was 't er nog Collegie over dewelke om 2 uren snagts wirden losgelaeten op twee naer.

Sanderdags wast wederom Collegie dan wirde de twee restende ook verlost.

Men segt dat de Militaire de Poedertorens, op de stadsvesten en de Pesthuijsen op Stuijvenberg buijten de stad souden gevraegt hebben om magasijnen van poeder te maeken, dog de torens souden gewijgert sijn, maer de Pesthuijsen sijn eijndelijk toe gestaen de welke dan seffens daertoe bereijd wirden; men weet niet wat sulks beduijd aengesien sij eene schoone plaets daertoe op 't Casteel hebben, gebout 1765, waerin eene groote menigte kan bewaert worden.

Den 19 Meij snagts sijn 'er canonsballen etc. van het Casteel gevoert naer het leger, men segt dat de franse niet verre van Namen gecampeert liggen.

Den 21 Meij alsook *den 22* was het Breeden Raed, hetwelk seer dikwijls geschied. De Goede Mannen van de Ambachten hadden bij eene Memorie doen sien dat den Souvereijn altijd alles heijscht van het volk, sonder de constitutie te herstellen, hetgene nu al soo menigmael door hun belooft is; jae dat men in tegendeel nog voort gaet met de selve te schenden, herhaelende daer bij de inbreuken en vervolgingen, soo hier als elders tegen het volk begaen.

Den 24 Meij smorgens vertrok den Bisschop naer Brussel, om te assisteeren in de lijkdiensten dewelke aldaer in de kerke van de H. Gudula geschieden sullen tot laefenisse der siel van wijlen de keijserinne Douariaire Maria Ludovica van Spagnien, die op den 15 deser maend tot Weenen overleden is.

Juni.

Den 2 Junij was 't College over de propositie van de imposten en subsidien dewelke tot nog toe niet geconsenteert waren, alhoewel de selve dikwijls genoeg gevraegt waren, de Goede Mannen souden eerst wel de herstelling der constitutie sien willen.

Daer is eenig volk van Bender vertrokken met veel canons en cannoniers.

Den 9 Junij wast Collegie, waerschijnlijk over de imposten en subsidien.

De Bendersche een bataillon circa 300, vertrokken van 't Casteel alwaer sij gelegen hadden, met 3 stuk canon langs de St Joris poort, sij wirden herplaetst door Wurtsburgsche of van Kinskij, dewelke alnu met die van Wurtsburg, die alhier nog sijn, saemen de wagten doen.

Den 13 Junij waren de Dekens andermael bij malkander, hetwelk geduerig geschied.

Den 15 Junij kwamen 'er eenige Dragonders van La Tour binnen die naer Vlaenderen overgeset wirden.

Den 19 Junij was 't andermael Collegie over de propositie der imposten, de Dekens waren ook bij malkanderen, dewelke maer geensints consenteeren willen, willende alle de inbreuken herstelt hebben.

Het frans leger onder de orders van den generael Luckner is in Vlaenderen gevallen; hebben besit genomen van de steden van Meenen, Ipre en Cortrijk.

Op Saterdag den 23 Junij savonds quamen de commissarissen van 's Hofswegen van Brussel, hier binnen, begaven sig naer de huijsen alwaer de vrouwen wonen van den Notaris Jos. Adr. J. De Lincé en van Franciscus Somers, welkers mans door den Raed waeren gedecreteert van prise de corps, sij hebben aldaer inventaris gemaekt van alle de goederen en effecten.

Somers hadde geduerende onse revolutie tresorier generael geweest van het Staetenleger. De Lincé had aen het Congres der Vereenigde Staeten tot Brussel geweest. Sedert het eijndigen der revolutie sij sig altijd afwesig en voor eenigen tijd in Holland opgehouden hebben, om niet te vallen in de magt van het gouvernement, van daer hebben sij sig eijndelijk nae frans Vlaenderen begeven, alwaer dan van verscheijde Brabantsche, immers Nederlandsche en Luijksche uijtwijkelingen, onder de bescherming van de Prins de Bethune Charost, een Comité schijnt opgerecht geweest te sijn, waer bij sig ook in 't vervolg gevoegt hebben seer veele die in het leger van onse Staeten als Officiers gedient hadden, als onder andere van dese stad de vermaerde Capiteijne Van den Begin en Joseph Leijssens etc. de welke aldaer ook die plaetsen bekleeden.

Den 27 Junij wirden 'er schilwagt huijskens uijt dese stad naer de Pesthuijsen onder St Willibrords gevoert, welke gebouwen bereijd waren gemaekt om te dienen voor poeder magasijnen.

Juli.

Den 4 Julij is 'er eene soldaete wagt aengeset, daer was eene nieuwe brugge gemaekt over de Herenthalsvaert in de stads buijten werken om gemakkelijker het poeder langs daer naer toe te voeren.

Den 6 Junij is 'er eenig voetvolk van den Prins-Bisschop van Wurtsburg hier binnen gekoomen van Dendermonde.

Den 31 Julij was 't Collegie en ook Breeden Raed, misschien over de imposten en subsidien, dewelk dikwijls genoeg gevraegt, dog tot nog toe niet geconsenteert sijn.

Ten selven dage heeft de huldinge van Keijser Franciscus als Graeve van Vlaenderen tot Gend plaetse gehad.

Onsen Bisschop vertrok den selven dage naer Brussel.

Augusti.

Op 4 Augustus heeft den Deurweerder P.J. Borrekens op de Werve deser stad, ten versoeke van den Procureur generael en uijt kragte van brieven van proclamatie gedepecheert in den Raede van Brabant 25 Julij 1792. geparapht Velde Vt. And^{r} F.L. Reniers, na voorlesing derselve in den naem van den Koning als Hertog van Brabant, ge-

proclameert voor de eerste reijse den Brouwer De Noter van de stad Brussel, N. Somers van Antwerpen en den Notaris Lincé ook van dese stad, ten eijnde van te compareren en sig te begeven binnen tien dagen in de gevangenisse het Treurenberg in de stad van Brussel, ten eijnde als bij de geseijde brieven van proclamatie, welke op de Werve, aen 't stadhuijs ter Borse en aen de stadspoorten geafigeert wirden.

De oorsaek was omdat sij tot Douaij onder de Brabantsche uijtwijkelingen op houden onder den Prins van Bethune, alwaer Somers Tresorier soude sijn, van wie Lincé soude Secretaris sijn, etc. sij waren al reeds gedecreteert geweest van prise de corps met aenteekening van goederen, bij decreet van 19 Junij laetst, welke aenteekening alhier op 23 Junij daer naer plaetse had gelijk alsdan gemeld is.

Den 7 Julij is den Prince Ferdinand van Wurtemberg L. generael voor S.K. en K.A. Majt tot gouverneur van 't Casteel van Antwerpen en onderhoorige forten benoemt hier binnen gereden, sijnde in den Beer op de Meir door de Magistraet verwillekoomt en opgedraegen den wijn van eere. Hij dede vervolgens, onder de parade der Dragonders en voetvolk van den Bisschop van Wurtsburg in Keijsersdienst en alhier in garnisoen sijnde, sijnen intrede binnen het Casteel, alwaer den Te Deum wird gesongen onder de salves van het grof geschut.

Hebbende den wijn van eere gesonden aen de Kloosters der E.E.P.P. Minderbroeders, Capucienen, Miniemen en Capucinessen. Zijne Hoogheijd gaf in sijn

gemeld logement eene pragtige maeltijd. Naer de maeltijd wandelde hij met den Prior der E.E.P.P. Predikheeren naer het clooster alware hij ten jaere 1784 logeerde.

Hij heeft veel geld gestroijd onder de gemeijnte en is sanderdags smorgens naer Brussel weergekeert.

Ziet hier ter deser gelegenheijd de naemen der heeren gouverneurs: *(de lijst ontbreekt)*.

Den 8 Augusti vertrokken de soldaeten van het regiment van Kinskij, en daer kwam eene compagnie van Vierset binnen.

Den 11 Augusti wird er seel veel grofgeschut en canon selfs 48 ponders met de toebehoortens etc. uijt het arsenal van 't Casteel gehaelt, ingescheept alsook veele vaeten met buskruijd, dewelke opgevoerd wirde langs de Schelde voorts naer Aeth.

Ten selven dage smorgens hebben de drij nieuwe gekosenen schepenen den eed gedaen: te weten:

Jon^{r} Philippus Josephus Vermoelen.
Dominicus Dierixsens, en.....
Jon^{r} Joannes Bapta Ullens, alle hiervoore op 20 Meert laetst inde alsdan gemaekte keus vermeld.

Aengesien de weth continueert sijn dese maer aengestelt om de openstaende plaetsen te vervullen, te weten in de plaetsen van Jon^{r} J.B. Cornelissen die overleden is 31 Januarij laetst, van DW. & Mr Joseph Herm. Bogaerts ook overleden 1791 en van DW. & Mr. Dellafaille,

oud Borgerm[r] was wederom geordonneert om te dienen als Schepenen, hetwelk hij geensints doen wilt of tot nog toe niet gedaen heeft, sig willende bevrijden met de Tolkamer waervan hij Lid is. Dus dat 'er nog eene plaets open staet.

Den 12 Augusti is 'er eene misse gedaen in de Cathedraele door de Choordeken ten bijweezen van Capittel, Magistraet gevolgt door den Te Deum, ter oorsaeken van de koomste van sijne Majt, op den Keijserlijken troon, onder het geluij der groote klok en spel van den beijaerd, hetwelk savonds herhaeld wird.

Den 13 Augusti wird er nog al veel canons, mortiers, bomben en ballen, te Schijne gedaen en van hier weggevoert.

Den 16 Augusti wird de proclamatie van De Noter, Somers en De Lincé alhier op de voorgaende wijse, voor de 2de mael gedaen.

Men segt dat de gecommiteerde Dekens wederom wegens Torfs souden gedaegt sijn, om te compareeren in den Raed van Brabant tegen 22 Deser.

Den 27 Augusti smorgens vertrokken er 3 compagnien der Wurtsburgsche soldaeten uijt dese stad naer Brussel en daer quam eene compagnie binnen van 't Nederlands regiment van Vierset.

Ten selven dage is alhier voor de 3de reijse ingeroepen en geproclameert de meer gemelde Brouwer De Noter, Somers en den Nots De Lincée.

Men segt dat de gecommitteerde Dekens wederom souden gedaegt sijn.

September.

Den 11 September smorgens om 4 uren begonst men van stadswegen het houte wagthuijs op de Meir met de Steene Kamer daer nevens af te breken en dit ging soo spoedig dat die ten 9 uren al ten gronde laegen, het canon was naer 't Casteel gevoert, wird in den morgent gevolgt door de soldaete die daer de wagt gehad hadden.

Dus dat er nu maer enkelijk eene wagt blijft aen het stadhuijs en eenige Dragonders in de Tappesiers pant.

Den 17 September was 'er groot geschil geweest tusschen de 4 comp.ie Wurtsburgsche soldaeten en degene van Vierset bestaende in 3 compagnien hetwelk Sondags 16 savonds in de herberg begonst was, en soo dapper voort ging dat 'er doode bleven, hebbende de laetste de voorhand met die gelegenheijd sijn 'er verscheijde gedeserteert

Den 20 September is de militaire wagt van het stadhuijs op de groote Merkt, naer het Casteel verhuijst, hun canon was dags te voorens van daer gevoert.

Savonds hernamen de Gilden hunne post aldaer en trokken wederom op, *op* de oude maniere.

October.

Den 8 October savonds arriveerden alhier 14 nonnekens Carmeliterssen met hunne biechtvader komende uijt het clooster van Reems in Champagne, gingen in het clooster der Spaensche Theresen op den Rosier, de gebueren en

andere goede lieden leenden hun bedden en matrassen, aengesien onse nonnekens daer nog geensints van voorsien sijn.

Dagelijks siet men hier fransche geestelijke in groot getal aenkoomen, soo seculiere als reguliere, jae, Bisschoppen en Prelaeten etc. dewelke alle bij onse geestelijke soo in de cloosters als elders in genoomen worden, en ook bij de Borgers.

Den 13 October gingen de Wurtsburgsche soldaeten van 't Casteel in het clooster der Victorinnen liggen.

Men seijde dat den Borgermeester Torfs sijn proces tegens de gecommiteerde Dekens soude verlooren hebben, immers het schijnt dat de saek moet opgeschorst blijven.

Den 15 October wird het geld van 't Conings Comptoir aen de Werve weggehaelt met eene Militaire wagt, het scheijnt of sij bevreest worden.

Den 16 October en 2 volgende dagen wird alhier in de kerk der Spaensche Theresen op den Rosier geviert met groot pragt de saligverclaering van de Salige Maria ab Incarnatione.

Het selve wird vervolgens ook pragtig geviert in de kerken der Eerw^{e} Paters Discalsen en van de Engelsche Carmeliterssen in het Hopland.

Den 18 October was 't Collegie waerscheijnlijk over de imposten en subsidien, de welke dikwils gevraegt wirden.

November.

Den 4 November wirden 'er verscheijde kisten van het Casteel gevoert en scheep gedaen, dewelke naer Holland gevoert wirden, men gelooft dat het papieren waren.(1)

Van Brussel was 'er ook al seer veel goed hier voorbij gevaeren den selven weg in, alles uijt vreese of de franse eenen inval deden in het land.

Den 6 November Breeden Raed, naer twijffel over de imposten, die maer geensints geconsenteert worden, de Leden willen eerst de voorregten herstelt sien.

Den 8 November snagts en smorgens waren hier seer veel voituren van Brussel binnen dese stad gekoomen met Franse uijtwijkelingen de welke hier van de quade jongers uijtgejouwt, en met steenen en vuijligheijd toegewerpen wirden, jae de quadaerdigheijd van het Canaille was soo groot, dat sij sig niet ontsaegen van die bedrukte reijsende vreemdelingen, niet alleen binnen dese stad, maer selfs buijten de selve als tot Merxem en elders, geld af te persen, hunne goederen, effecten en rijtuijgen te ontrooven en andere buijten spoorigheden te bedrijven, waer af alle welpeijnsende eenen afschrik hadden, jae alle welpeijsende seijden dat sulke grauwsaemheden op 't kragtigste behoorde gestut en gestraft te worden, het was daerover dan seffens volle College, ook namiddag, daer wird dan voorgedragen den dringenden nood waerin dese stad sig bevond, het Magistraet acht nemende op de goedwillige

(1) *Hier bij gevoegt:* Manifeste van den Generael Dumourier tot de Nederlandsche Volkeren - Uijt het Quartier Generael van Valencijn den 27 October 1792.

diensten aengeboden wegens verscheijde Corporatien, voorgaendelijk binnen dese stad soo treffelijk hunne dienst gedaen hebbende, hebben geresolveert te authoriseren de Gilden, Wijken en goedwillige persoonen, op heden door Wethouderen daertoe geauthoriseert sijnde, om alle desorders binnen dese stad te beletten en de selve in alle veijligheijd te houden, aggreëerende de selve bij provisie onder de wagtkamer alhier, hun authoriseerende om in cas van resistentie en desnoods sijnde, geweld met geweld te keeren.

Daer was een deputatie van stadswegen naer 't Casteel gesonden bij den Commandant D'hr Molitor om de fusieken wederom te vraegen die voor antwoord gaf dat hij daertoe geene order had.

Daer was op 't Casteel Crijgsraed gehouden, sij hadden de Meir bestemt voor alarm plaets, aldaer sag men seffens de Dragonders verscheijnen, dog het voetvolk bleef op 't Casteel, gereed of het nood deed om in de stad te koomen en de Borgers te handhaeven om te desorders mede te beletten.

Sanderdags 9 November bleef dien quaden hoop tot Merxem en daer ontrent nog al swerven, seffens wirden de wagten op de dorpen rondom dese stad te been en in beweging gebragt, om die bendens te verspreijden en op te brengen.

Het was ook soo wel voor als na noen Collegie, daer wird van stadswegen geordonneert aen alle supposten der Gilden soo vrije als onvrije van hun te begeven onder hun respectievelijke gilden en te compareren ter plaetsen door

deselve aen hun aen te wijsen, gewapent soo veel mooglijk op pene van fr. 50. - bovendien wirden nog aensogt alle goede Borgers en ingesetenen geene supposten der gilde sijnde van hun gewapent te begeven onder hunne resp[e] Wijken of onder geauthoriseerde Corpora bij provisie geaggreëert aen de Wagtkamer, ingevolge de resolutie gister genomen.

Bovendien wird van stadswegen bij waerschouwing bekent gemaekt, dat degene die sig aen die buijtensporigheden sullen pligtig geweest of sig souden pligtig maeken, sullen worden gestraft als prangdieven en baenstroopers volgens de ordonnantien van den Lande, en door de geauthoriseerde patrouillen seffens sullen worden aengehouden en in egtenisse gestelt; wordende van stadswegen belooft eene proemie van 100 patacons of f. 280. - aen die sullen overbrengen aen de justitie degene sig aen de voors[e] misdaeden sullen hebben pligtig gemaekt etc.

Daer wirden al eenige van die booswigten opgebrogt en in de gevangenisse gebrogt, niemand had 'er medelijden mede.

Na een groot gevegt voor Bergen in Henegouwen tusschen Oostenrijksche en Fransche trouppen daer seer veel volk langs beide sijde gebleven is, is die stad overgegaen aen de Fransche, die daer den 7ste sijn ingetrokken; dese voorval heeft de vreese gebrogt in die van het Hof tot Brussel, soodanig dat sij beneffens het gouvernement den 8sten smorgens om 2 uren sijn opgetrokken naer Ruremonde alwaer de archieven en papieren ook sijn getransporteert. De Gouvernante had twee depeches aen de Staete deser provincie geschreven, deweke luijden als volgt:

‘Copije van een Depeche aen de Staeten van Brabant geadresseert door de gouvernante voor haer vertrek Marie Christine en Albert Casimir, Lieutenans, gouverneurs en Caps generaux des Pays Bas &&.
Très Reverends, Reverends Pères en Dieu, Nobles, Chers et Bien-aimés.

Sa Majesté, dont l'intention est d'avoir toujours la justice pour base de son regne, vient de nous manifester que sa resolution Souveraine étant d'établir autant qu'il est possible entre elle et ses sujets Belges, cette confiance nécessaire pour assurer le bien public, elle déclare de vouloir maintenir immuablement la Constitution Brabançonne et la Joyeuse-Entrée, et qu'on doit par une suite de cette disposition Royale, considérer la declaration du 25 février 1791; comme non avenue n'étant que provisoire.
Fait à Bruxelles ce 8 Novembre 1792.
Signé: Marie.
Copie d'une autre Depeche adressée aux Etats de Brabant, Marie Christine et Albert Casimir, Lieutenants, Gouverneurs et Capitaines généraux des Pays-Bas & &a.
Très Révérends, Révérends Pères en Dieu, Nobles Chers et Bien-aimés -

Les circonstances imprévues du moment exigent, comme mesure de précaution, que le gouvernement général se retire à Ruremonde. Nous vous en prévenons, en recommandant à vos soins et à votre prudence, les intérêts de votre Province et de son administration pendant cette crise que nous espérons voir finir dans peu. Nous nous flattons qu'il n'est pas nécessaire de vous rappeller ce que vous devez à la constitution de votre province et au Souverain légitime: vous nous adresserez au reste à Rurmonde les représentations que vous jugerez convenir pour le bien du service Royal et pour le plus grand avantage du pays. A tant très Révérends, Révérends Pères en Dieu, Nobles Chers et Bien-aimés, Dieu vous ait en Sa Sainte Garde.
De Bruxelles le 8 Novembre 1792, paraphé Cr. vtè Signé Marie. Plus bas étoit: par ordonnance de S.A.R., contre-signé L.C. van de Veld. au pied étoit: Aux Etats de Brabant’.

Al degene die gevangen waren tot Brussel sedert 8 maenden ter oorsaeken van correspondentie met de Bra-

bantsche uijtwijkelingen in Vrankrijk waren den 9 savonds ook los gelaeten.

Den grooten Raed van Mechelen had order ontfangen van sig met de papieren en archieven etc. over te gaen naer Ruremonde, en sijn volgens snags tusschen 8 en 9 vertrokken.

Het Magistraet deser stad had alreeds twee depeches wegens de gouvernante gedateert te Ruremonde ontfangen, hun bevelende het goed order in de stad te houden.

Den 11 November na middag wird hier eenen grooten trijn grof geschut langs St Joris poort, vergeselt met cannoniers ingevoert en getransporteert naer het Casteel, langs het water was 'er ook veel geschut gebrogt, hetgene denken doet dat 'er van die sterkte sal defens gedaen worden.

De Wijken deden savonds patrouilen langs deze stad tot veijligheijd der selve, de vrije Borgerscompagnien trokken ook wederom op bij beurte op de selve maniere als 1789 en 90, onder hunne resp^{e} Capiteijns, besettende de stadspoorten etc. Daer was ook een bende van Cavallerie opgericht bestaende uijt de noblesse en besondere kooplieden deser stad, die patrouille maekten te peerd, alles tot algemeijne ruste en veijligheijd deser stad.

Den 11 November smorgens namn de Fransche besit van de stad Brugge, zooals sij insgelijks gedaen hadden met Meenen en Cortrijk.

Den 12 November wird er wederom geschut, bomben,

roosters etc. te scheep aengebrogt en op 't Casteel gevoert, het welk ons klaer doet sien dat die sterkte sig verdedigen sal, sij hadden hun ook voorsien van considerabel veel voorraed als levensmiddelen etc.

12 November wird Gend in besit genomen door de Franse.

Den 13 November sijn hier aen de Kroonenborg kaey van de Opper-Schelde verscheijde schepen aengekoomen, gelaeden met gequetste en sieke keijserlijke soldaeten van alle regimenten en ook eenige Fransche, dewelke gaen konden en alhier vrinden hadden gingen daerbij, andere gingen naer 't Casteel, maer die te siek waeren moesten daer blijven en wirden als niet aengetrokken, het was deerlijk om aensien.

Daer waren ook eenige schepen met canon en crijgsbehoeftens aengekomen alsook den 14 nog 2 schepen met diergelijke lading, tot versterking van 't Casteel.

Den 14 November na middag is 'er langs de poort van secours een bataillon voetvolk van 't Keijserlijk regiment van d'Alvinée binnen het Casteel gekoomen met hun ve[...]stukken etc en daer sijn 'er savonds met hun canon wederom uijgetrokken naer Mechelen. De desertie der [...]serlijke was vandaeg seer groot.

Met tijdinge dat de steden van Brugge den 11 en Gend 12 waeren in de fransche magt gekoomen, en zelfs dat se meester waren van geheel Vlaenderen, daerenboven dat de fransche voorhoede den 14 na een gevegt voorgevallen boven en tot Anderlegt, smorgens om 8 uren besit der stad Brussel had genoomen.

Alle die tijdingen maekten de Fransche geestelijke en andere uijtwijkelingen die alhier nu al een tijd gewoond hadden, met reden bevreest, en dede hun hetsij naer Holland of elders eene schuijlplaets soeken en dus sag men die ongelukkige vlugtelingen van hier vertrekken.

De Keijserlijke ook bevreesd wordende hadden bij voorsorg hun buskruijd of poeder gehaelt uijt de Pesthuijsen op St Willebrords en het selve naer 't Casteel gevoert, hadden dese nagt de wagt ook ingetrokken.

Den 15 November wirden eijndelijk de sieke en gekwetste soldaeten aen Kroonenbergkaeij uijt de schepen gehaelt en aldaer op matrassen geleijd en dat in de koude, verscheijde wirden dood uijtgehaelt, andere stirven daer ter plaetse uijt gebrek van hulpe, het waren als verlaetenen menschen, namentlijk de keijserlijke, want het gemeijn volk had 'er de fransche uijt gehaelt en naer het Gasthuijs met alle vreugd gedraegen en geleijd; ondertusschen bleven de Keijserlijke op de kaeij in doodsgevaer liggen, de Minderbroeders en andere geestelijke sag men hun bijstaen, jae, lagen daer als honden tot dat se eijndelijk bij voorsorg van het Magistraet tegen den avond in het clooster van Ter Sieken sijn getransporteert. Het was droef om aensien.

Ten selven tijd wirden er aen gemelde kaeij fusieken gelost en naer 't Casteel gevoert; onder tusschen in den namiddag hadde de jongers sig verstout eenen wagen met geweeren aen te randen, jae, maekten 'er sig meester van niettegenstaende de soldaeten den selven vergeleijdende 'er onder schooten.

Savonds om 5 uren was 't Collegie en ook Breeden Raed.

Desen avond sijn 'er tot Boom en aen het Tolhuijs seer veele Franse uijt Vlaenderen overgeset en gaen logeren in de omliggende dorpen, als Boom, Aertselaer, Reedt, Waerloos, Rumpst, Waelhem, alwaer de brugge beset word, alsook te Duffel, soo dat den overtogt over de Nethe aen de Keijserlijke afgesneden is.

Den Postmeester in 't Clara clooster had bij voorsorg de Keijserlijke wapens hangende aen sijn huijs doen afdoen.

Den 16 November ontrent den noen wird Matthias Dieltiens vermaent van in de jaeren 1787 en 1789 in den morgent binnen dese stad gekoomen sijnde, en door het gemeijn gesien sijnde ontrent de Meire brugge aengegrepen en soodanig geslaegen, gestampt en geslepen, dat hij nauwelijks en met groot gevaer in het Bisdom vlugten konde, alwaer hij sig verbergde, sij door liepen en door sogten het gantsche Bisdom, de woede van het volk was soo groot dat sij daer niet uijt konden gehouden worden, niettegenstaende alle poogingen van de wagt die er tot hulp bij gekoomen was, als van den Bisschop zelfs was al vrugteloos sij wilden sig geensints bedaeren en waeren tot geene redens te bewegen. Sij bleven hun doorloopen en soeken vervolgen tot dat sij hem op 't kakhuijs vonden sitten, seffens wird hij daer afgesleurt en sodanig mishandelt dat eenieder voor sijn leeven vreesden, sij luijsterde naer geen reden, van geestelijk of wereldlijk, sij wilden hem het leeven nemen. Hij versogt dan selfs siende dat het op sijn leven uijt ging, van eerst sijne biechte te mogen spreeken, hetwelk hem door het woedende grauw wird toegestaen, het was eenen Pater Predikheer die hem seffens sijne biechte hoorde en de generaele absolutie gaf. aenstonds wird O.L. Heer gehaelt hetwelk hem om de woede aldaer niet konde bedient worden, maer wird met den

Onder-Paster der Cathedraele draegende het H. Sacrament des Autaers, vergeselt met veele geestelijke en andere persoonen, die hem sogten bij te staen, ja alle moyte hadden aengewend dog vrugteloos om hem aen dit boos volk te onttrekken, naer het Gasthuijs geleden, aldaer gekoomen sijnde heeft hij de laetste Teer Spijse, Sijnen Schepper in de kerk ontfangen, en heeft sig geholpen sijnde met groote haeste verborgen, want den hoop binnen gedrongen sijnde sogte het Gasthuijs rond en wilde hem van de nonnen hebben, die voor groot gevaer bevreest wirden; Ondertusschen wird hij gevallijk in eene goot van een dak ontrent de kerk gevonden, seffens klommen sij 'er op sloegen hem onmenschelijk en wirpen van boven neder op 't kerkhof, dan hebben, sij hem andermael vreeselijk gestampt, geslaegen, jae soo deerlijk mishandelt, dat het afschrikkelijk was om aen te sien; sij sleepen hem 'er buijten en bonden hem agter eene karre die gevallijk daer passeerde, hem alsoo langs de straet slijpende tot ontrent de Kipdorp Poort voor sijn buijs, denk eens hoe hij gestelt was, jae was schier niet kennelijk, en nog was er leven in; de woede en boosheijd was soo groot op desen Dieltiens, sij dan nog spraeken van hem in sijne deur op te hangen. Den Pastor van St Jacobs begaf sig aenstaens daer bij, die hem daer op de straet de H. Olie bediende en het volk van daer doende gaen, hij bleef hem bij staen en aenroepen, en tegen den avond heeft hij sijnen geest gegeven. Hij wird in de wagt aen de poort gedraegen, van waer hij begraeven is op het kerkhof van St Jacobs. Dit was het eijnde van dien vermaerden Dieltiens, daer het volk soo lang op verbittert was geweest, hij had sedert sijne plundering nog niet binnen deese stad gewoont, maer hielt sig op in den heijkant, tot[1], alwaer hij eene boerderije

(1) In blanco gelaten door den schrijver.

had. Het schijnt dat hij leverantien voor de Militaire ondernam; hij kwam geduerig in dese altijd eenen sabel aen hebbende als of hij in Militaire dienst was, en hiet sig Frans, waermede hij nog meer in den haet quam.

Het Magistraet had den gantschen dag op 't stadhuiis geseten, dog waerom is ons niet bekent.

Het begraeven op de kerkhoven binnen dese stad, soo op degene der parochien als cloosters had wederom plaets.

Den 17 November had men hier tijding dat de stad Mechelen gister bij capitulatie aen de Franse is overgegaen.

Daer hadden sig reeds eenige Franse Dragonders op 't Kiel vertoont seffens quamen de Keijserlijke op de velt van 't Casteel aen 't canon. De buijten lieden van het Kiel, Leije en rond de stad, namentlijk die onder den scheut van 't canon der citadelle woonden waren vol schrik hadden hunne goederen bij voorsorg gevlugt in de stad, jae veele verlieten hunne huijsen en begaven sig elders.

Daer waren ook uijt vrees eenige persoonen van de weth op de vlugt namentlijk Jon^{r} Lambertus De Hornes, onder Schouteth, den buijten Borgerm^{r} Van Schorel, de Schepenen van Cantfort en Vereeken, den secretaris Louis Torfs broeder van den binnen Borgerm^{r} Arnoldus Torfs, welken binnen Borgerm^{r} sig van over eenige dagen had uijt dese stad begeven, alle persoonen die van het publiek maer geensints bemind sijn, ne maer in tegendeel seer gehaet en vervolgt als royalisten.

Sondag 28 November smorgens om 9 uren kwam 'er eenen der Franschen trompetter langs St Joris poort binnen dese stad gereden naer het Casteel, om hetselve op te eijschen.

Om 11 uren iss 'er wederom eenen trompetter binnen gekoomen gevolgt door eenen adjoint rijdende naer het stadhuijs om de stad in den naem der Fransche Republieke op te vraegen, van waer hij wederkeerde naer Berchem bij sijnen generael, na aen den Magistraet ovrhandigt te hebben het volgende:

> ‘Au nom de la République Française,
> Le Maréchal de camp La Marlière, Commandant l'avant garde de l'armée du Nord, etc...’
> Waerop het Magistraet de volgende antwoord heeft gegeven:
> ‘Le Magistrat de la Ville d'Anvers, conjointement avec les autres représentants au Nom du Peuple etc.’ (siet hier naer).

Na middag om 2 uren begaven de Leden van 't Magistraet van de Hoofdmannen der Poortereije, Wijkmeesters en Goede Mannen van de Ambachten, koomende van 't stadhuijs in koetsen, met de stadssleutels vastgestrikt met de nationaele cocarde, reden buijten de Kipdorp poort, om den Generael La Marliere te complimenteeren, de stadssleutels op te draegen, hem in te haelen en te vergeleijden, waer bij de Schuttersgilden met vliegende vaendels en slaende trommels, alsook de compagnien der Borgerlijke volontairen, en van de wijken waren opgemarcheert. Om 4 uren kwam den trijn binnen, uijt de voorstad van Borgerhout; Vooruijt kwam eene voorhoede van Hussaren en den Generael te peert, die de stadssleutels voor sijne borst had hangen waerbij een escort van jaegers te peert, onder het geschal der trompetten en gevolgt door eene divisie voetvolk met twee canons, en door de gemelde Gilden, Wijken en Borgercompagnien, met vliegende vaendels en slaende trommesl, onder toejuijching en vreugde geroep van het volk. Marcheerden aldus naer de Groote Merkt, sig aldaer in order gesteld hebbende, wird den Generael, onder het ge-

schal der stadstrompetten, op 't stadhuijs geleijd naer de groote saele, andermael onder vreugde geroep en toejuijchingen van 't volk. Vanwaer den Gnael te peert, met sijn volk in order naer de logementen sijn vertrokken.

Hier bij gevoegt volgend druksel tweetalig:
‘Extract uijt den register der beraedslaegingen van den provinsiaelen wethgevenden Raedt der Fransche republieke, van den 16 November 1792, 't eerste jaer der republiek’.
Brief overhandigd door den Franschen trompetter aan het Magistraat van Antwerpen op 18 November 1792.
‘Au nom de la République Française,
Le Maréchal de Camp, *La Marliere,* Commandant l'avant garde de l'Armée du Nord aux ordres du Général *Bourdonnoy,* vient offrir aux Magistrats de la ville *d'Anvers* l'expression de l'amitié fraternelle de la *République Française,* et attend de leur patriotisme, qu'ils voudront bien lui remettre les clefs de leur ville: ce sera en ouvrir les portes à la Liberté.
Au quartier général de Berchem, le 18 septembre 1792 l'an 1 de la République Française.
Le Maréchal de Camp
Commandant l'avant
Garde de l'armée du Nord. Signé La Marlière.
Réponse:
Les Magistrats de la ville d'*Anvers,* conjointement avec les autres Représentants au nom du Peuple, sensibles aux offres de l'amitié fraternelle de la *République Française,* que le Maréchal de Camp *La Marlière,* commandant l'avant-garde de l'armée du Nord, vient leur faire, acceptent avec reconnaissance cette marque de la bienveillance de la *République Française,* et sont prêts à remettre les clefs de la ville au moment et à l'endroit, que le Maréchal de Camp *La Marlière* voudra fixer, afin d'exprimer en même temps les voeux de tous leurs concitoyens.
Fait à l'hôtel de ville d'Anvers le 18 septembre 1700, quatre-vingt-douze à midi.
Les Magistrats et Représentants de la ville d'Anvers.
Par ordonnance:
Signé P. van Setter. Conseiller Secrétaire.

Compliment prononcé au nom des Magistrats et Représentants de la ville d'Anvers le 18 Novembre 1792 à quatre heures de relevée, au Fauxbourg de la Porte de Kipdorp au Citoyen Maréchal de Camp *La Marlière,* commandant l'avant-garde de l'armée du Nord de la *Répu*blique Française, lors de son Entrée dans la susdite ville.

‘Citoyen Général

Députés par les Magistrats et par les Représentants des habitans de la ville d'*Anvers* au nom du Peuple pouvons féliciter sur l'heureux succès des armes de la *République Française,* et sur votre arrivée en cette ville, dont nous vous offrons les clefs, nous nous empressons de remplir auprès de vous les voeux de nos Concitoyens.

L'exacte discipline des troupes, confiées à vos soins et le but de votre entrée en ce Pays, nous sont de sûrs garans des bonnes intentions, que vous avez à notre égard.

Permettez nous, Brave Général, de recommander à votre protection et à votre bienveillance tous les Citoyens de cette ville indistinctement.

Nous avons une Religion et une Constitution, qui nous sont chères; elles ont assuré la félicité de nos ancêtres et la nôtre aussi longtems qu'elles ont été respectées.

Daignez nous les conserver, ainsi que les prérogatives, privilèges, loix et immunités, tant eclésiastiques que civiles de cete ville.

Si les circonstances nécessitent l'attacque de la Citadelle, nos concitoyens aiment à se persuader, que votre générosité et les sentimens d'humanité, que vous avez manifestés en tant d'occurences, vous détermineront à diriger les travaux de siège du côté opposé à la ville; cette résolution, digne d'un *Citoyen Général,* vous donnera un nouveau titre à la reconnaissance publique.

Réponse:

Je reçois, Magistrats, avec intérêt l'expression de vos sentimens pour la *République Française:* nous venons en frères vous offrir nos secours, et vous délivrer du joug, sous lequel vous gémissez. Les loix d'un Peuple, qui doit connoitre sa Souveraineté, sont respectées; j'accepte les clefs de la *Ville d'Anvers* et les déposerai entre les mains des Représentants du Peuple à l'Hôtel Commun, qui doit être le Centre de Confiance.

Je suis reconnoissant du fraternel accueil, que vous me faites, ainsi qu'aux troupes de la *République Française;* nous espérons les mériter par l'observation de notre dicipline, le respect dû aux propriétés et notre attachement aux amis et aux défenseurs de la Liberté et de l'Egalité.
Le Maréchal de Camp, commandant l'Avant-garde de l'armée du Nord:
Signé: *La Marlière*'.
NOTE.
Les Magistrats et Représentants de la *Ville d'Anvers* recommandent a la protection du Général *La Marlière,* commandant les Armées de la *République Française* en cette ville, les points suivans:
'Le maintien le plus exact du bon ordre et de la tranquilité publi-que.
Les propriétés de tous les citoyens, tant ecclésiastiques que civils, leur sécurité tant réelle que personnelle.
De conserver la bonne union entre Militaires et Bourgeois, proscrire tout esprit de parti, factions et contestations.
Veiller à la conservation des prisonniers criminels et civils détenus dans les prisons de la ville.
Sauve garder les militaires blessés et malades, ainsi que des prisonniers de la guerre.
De vouloir se contenter des logemens préparés dans les bâtimens publics et couvens supprimés.
De ménager de loger chez les bourgeois, parce que les bourgeois ont été exempts de tout tems de loger des militaires; les officiers seront billettés dans les hôtelleries voisines aux quartiers.
Illuminations, carrillon et autres marques d'allégresse seroient-elle convenable aussi longtems que la citadelle n'est pas rendue et n'exposeroient_elle pas les citoyens de la ville à des malheurs de la part de la forteresse?
18 Novembre 1792'.
'Au nom de la République Française,
L'an mil sept cent quatre vingt douze, le premier de la République Française et le dix huit Novembre.
Le Citoyen Maréchal de Camp *La Marlière,* commandant l'avantgarde de l'Armée du Nord, a fait sommer par le citoyen Dulac,

adjoint aux Adjudans Généraux, accompagné d'un trompette, la *ville d'Anvers* au nom du Citoyen Lieutenant Général *Bourdonnoy,* commandant de la dite Armée du Nord, d'ouvrir les portes aux troupes de la *République Française* et de lui en remettre les clefs.
Les Magistrats en corps, accompagnés d'une troupe d'infanterie et de cavallerie nationale, se sont empressés de venir au devant du général *La Marlière* même au delà des portes de la ville, et au milieu des acclamations les plus vives et les plus sincères lui ont adressé, en lui présentant les clefs de la ville, un compliment de félicitation sur son arrivée à la tête des troupes de la *République Française,* qui vient briser leur fers.
Il seroit impossible de rendre les élans du patriotisme du Peuple d'Anvers, les rues étoient bordées de citoyens, ivrés de la Liberté et disposés à en soutenir les droits: la *Nation Française* a été exaltée jusqu'aux nues; de toutes parts on n'entendait, que les cris *Vive la République Française, vive l'Egalité, vivent à jamais nos Libérateurs.*
Les troupes de la République ont répondu à cette alégresse génépar les démonstrations de la plus loyale fraternité.
Le présent procès verbal a été signé par le Corps composant la Magistrature et transcrit sur leur registre le dit jour et an que dessus.
Signé: *La Marlière*'.
Les Magistrats de la ville d'*Anvers,* requis par le citoyen *La Marlière,* Maréchal de Camp des Armées de la *République Française,* commandant en cette ville, de transcrire sur leur registre le procès verbal, dont copie ci-dessus, de son entrée en cette ville et de lui en délivrer copie authentique, se sont empressés de satisfaire à cette requisition. Les dits Magistrats déclarent et attestent de plus, que cette entrée a été effectuée ce jourd'hui à quatre heure de relevée dans le meilleur ordre et au milieu des acclamations les plus vives de tous les habitans de cette ville, qui ont témoigné leur allégresse par toutes les démonstrations possibles.
En foi de quoi nous avons délivré le présent certificat sous le scel aux causes de cette ville et la signature d'un de nos conseilleurs-secrétaires jurés ce dix-huit Novembre 1700 quatre vingt douze à huit heures du soir.

Par ordonnance:
Signé: P. van Setter, Conceiller-Secrétaire.

18 November na middag 4 ½ uren hebben de Franse besit van dese stad genoomen, de stadssleutels tegen gedraegen sijnde door de Weth. etc.

Savonds ontrent 6 uren quamen frans peerdevolk binnen. In den agternoen sijn 'er ontrent 1000 man op 't Kiel gaen liggen, Berchem en daer ontrent lag ook vol. Om 9 uren hoorde men al eenige (7) scheuten naer 't Kiel geven, 4 huijsen sijn er door beschadigt geworden, men segt dat den Commandant 24 uren uijtstel soude gevraegt hebben om te antwoorden.

Den Gnael La Marlière logeert bij van Praet.

19 November is considerabel veel volk ingekoomen soo langs de Kipdorp poort als van 't Vlaemshoofd. Sij wirden bij d'een en andere gebilleteert, in 't Oosters huijs, in de ledige cloosters en elders, veele gingn in de manscloosters logeeren, die hun moesten den kost en drank geven.

20 November isser wederom seer veel volk van alle soorten van regimenten met hun geschut en bagagie, binnen gekoomen die wederom in de cloosters en bij Borgers gelijt wirden.

Den 19 was de stad Loven door de franse opgevraegt, die den 20 door de keijserlijke is ontruijmt, die naer Tienen en voorders trekken.

Den gnael Du Mouriez heeft dan ten 2 uren smiddags besit genomen.

Tegen den noen is de staek van vrijheijd op de merkt ge-

plaetst en men sag desen noen de 3 kouleurige vlagge op den toren der Cathedraele opsteken.

21 November kwamen 'er seer veel peerdevolk binnen langs St Joris poort, ook is er wederom voetvolk aengekoomen, het krielt van volk op de straet, dat dus 'er een seer groot getal in dese stad sijn moet.

De franse sijn van 't Kiel opgemarcheert, als naer het Casteel opgetrokken, als naer Hoboken, naer Berchem etc. Daer sijn 'er een groot deel opgetrokken naer Wijneghem, Borsbeek en elders. Men segt dat de Oostenrijksche in de Kempe ingevallen souden sijn en het Land afgeloopen, ontrent Diest etc.

De groote menigte van volk die in de voorstad als Berchem op Roeij, Kiel in de Luijthaegen, maer besonderlijk in 't groot camp van Rooij velt, op alle dorpen als Aertselaer en tot Borsbeek toe, en daer ontrent lagen hadden reeds alle de eetwaeren al weg, jae haver, hoeij en stroij was 'er ook niet meer om krijgen, dus dat 'er door den Commissaris ordonnateur geordonneert wird van Antwerpen te beschrijven, en deselve seffens 400 veertelen haver, 100.000 Pd hoeij en busselen stroij binnen de stad te doen leveren.

Den Commissaris ordonnateur Petit-Jean logeerde bij Dhr van Temsel (?) in de Lange Gasthuijsstraet, hetwelk aen het stadhuijs aengeplakt was, beneffens: dat de voerderije uijtgedeijlt wird in het vernietigt clooster der Carthuijsers, het brood in de Leghuijt, en het vleesch in het clooster der Eerw. P.P. Predikheeren.

Het Casteel soude voor de 3de mael opgeheijscht sijn.

Deesn nagt (smorgens) hebben die van 't Capittel bij voorsorg de wapens van onse Souvereijnen, welkers lijkdiensten aldaer gehouden sijn, in de choor der Cathedraele hangende doen afdoen, alsook de gene der Ridders van 't Guldenvlies staende boven 't gestoelte der Canoniken met waterverve laeten overschilderen, bij voorsorg om alle desorders te voorkomen, aengesien die fransche volkeren geene wapens of teekens van Edeldom willen sien, maer kijven en vallen daer tegens uijt op eene onsedelijke en onverstandige wijse, willende dat alle Menschen hoog en leeg Borgers zijn, malkanderen sonder onderscheijd noemende Citoyen, en man Egal volgens hun systeem, sij hadden de kaeken op de dorpen afgeworpen, de * tot Hoboken, sij hebben ook wijnig respect voor de kerken en geheijligde plaetsen, veele siet men daer in koomen met den hoed op den kop, jae dat meer is tot Berchem sijn hun logementen gaen nemen in de kerk en sloegen daer de trommel alsof het eene Corps de Garde was, jae deden daer veele schimpen tegens onse Religie en Godtsdienst. De agting die sij hebben voor het huijs Godts en voor geestelijke persoonen, is ook seer kleijn, het gedrag dat sij in Vrankrijk ten opsigte van die gehouden hebben geven er ons een denkbeeld van; dit alles aendenkende soude men wel vreese gaen krijgen dat onse H.R.C. Religie sal gaen leijden en dat onse oude wetten, voorrechten en costumen ook wel haest onder den voet sullen gaen gebrogt worden en dat men vreest onze constitutie... soo veel eeuwen in wesen en altijd tot geluk der Nederlanden gestrekt hebbende te sien herstellen en deselve ongeschonden te behouden: het is ook daer voor geweest dat waere vaderlanders in den jaere 1789 en 1790 soo dapper gestreden hebben.

22 November smorgens was 't Breeden Raed, men segt om de Leden deser stad te waerschouwen over de nieuwe regeerings forme die de fransche er souden willen indringen gelijk te Brussel alreeds begonst is, kiesende nieuwe Representant van 't volk; willende de Staeten ten onder, namentlijk den geestelijken en edelen.

Den 22 November 1792 na middag was 't wederom Breeden Raed.

Daer was eene plaets afgeteekent in de Leije agter het vervalle Casteel van Ballaer, om baterijen op te werpen en loopgragten te maeken voor het beleg van 't Casteel(1).

23 November wederom Breeden Raed, duerende elke reijse seer laet, jae somtijds wel den halven nagt en noen overal.

De loopgragten in de Markgraveleije, en voorder tot over het groenhuijs wirde met spoed voordgezet.

24 November andermael waren de weth, en alle de Leden van den Breeden Raed bij malkanderen; soo wel smorgens als namiddag, de Dekens der Ambachten hadden hunne supposten op hunne resp^{e} kamers ontboden als tot voorsorg om de nieuwighede van regeringsform te voorkoomen, daer alle welpeijsende eenen afschrik van hebben en de welke tot Brussel, Bergen in Henegauw, alhoewel niet sonder tegenstreving schijnen ingedrongen te sijn, en die niet zijn als om

(1) *Hierbij volgend druksel:*
Besluijt van de breede Raeden gehouden binnen Antwerpen op 22 9ber en 4 Xber 1792.

eene gantsche omwenteling te doen. De Wijken wirden ook geroepen door hunne resp[e] Wijkmeesters ten dien eijnde.

Daer waren wederom 600 man gaen liggen op 't Kiel, met kanon.

Sondags 25 November savonds 10 uren wirden de loopgragten in de Leije en rondom het Casteel met alle spoed geopent, niettegenstaende 'er die van het Casteel op schooten. Daer waeren aen de boeren seer veele peerden en wagens geordonnt. die sij naer Waelhem brengen moesten om aldaer beschut en crijgsbehoeftens te laeden, voor het beleg van 't Casteel.

Daer werkte een menigte van volk, jae, men seijde wel 5000 man, soo dat de selve seffens in staet waren, gingen van aen 't groenhuijs tot aen de kerk van 't Kiel.

Desen noen 25 had den generael Bourdonnoije geseijd aen het volk dat 'er tot Parijs gedecreteert was van de Schelde te openen, dat 'er ten dien eijnde al eenige schepen te Ostende gereed lagen.

Daer was aengeplakt als volgt: frans en vlaems.

> Proclamation du Général Bourdonnoye, Lieutenant Général de l'armée de la République Française, Commandant en Chef de l'Armée du Nord.
> Aux Belges!
> Salut aux Amis de la Liberté et de l'Egalité.
> Le conseil exécutif provisoire de la République Française n'ayant point approuvé l'article de ma proclamation du 10 de ce mois portant ces mots:
>
> ‘Les revenus perçus au nom du ci-devant Souverain continueront de l'être en la manière accoutumée, mais au profit de la République Française, jusqu'à ce qu'il y ait eu quelque arrangement pris à cet

égard entre les deux Nations Souveraines, Française et Belge'.
Je déclare que cet article doit être regardé comme nulle et non avenue.
En conséquence les revenus publics du Pays continueront à être perçus comme de coutume, et versés dans ses caisses ordinaires, jusqu'à ce que le Peuple ait tiré de son sein des administrateurs chargés du soin de les gerer.
Signé: Le Lieutenant Général des Armées de la République Française, Commandant de l'armée du Nord - BOURDONNOYE.
A Anvers le 22 9bre 1792, l'an 1er de la République.

Het post comptoir Militair was op de Meer ten huijse van Jonr van Delft tegenover de Rubensstraet.

Die van 't Casteel bleven geduerig schieten op de gravers aen loopgragten, hadden 'er al verscheijde gedood en seer gequetst, dog bleven hun werk vervoorderen in die gevaeren.

Smorgens den 27 November was 'er eenen trompetter op 't Casteel gesonden, waerschijniijk over die saeken, of om hun de overgave te vraegen, immers sedert is het geschiet opgehouden, en sij bleven gerust hun werk voord setten sonder stoornisse, dog tegen den avond hernam het geschiet van 't Casteel wederom.

Men segt dat den Commissaris Ordonnateur soude naer Parijs gebrogt sijn, beschuldigt sijnde.

De Hooftwagt was op den Oever in de refugie van St Bernaerds alwaer den Colonel Gnael Verrieres, Commandant en Chef der Nationale Gendarmerie van Parijs logeert. In den Munt was het Prison Militair der franschen.

27 November wird wegen den Gnael Marassé uijtgedeijlt op 't Stadhuijs, extract uijt den Register der beraedslaegingen van den Provisionelen wethgevenden Raed der Fransche Republiek van den 16 November 1792, nopens het openen der Schelde en de vrije vaert op die riviere alsook op de Maeze, hetwelk ook aengeplakt wird.

28 November tegen den noen begonden de Fransche op 't Casteel te schieten het welk tegen den avond hevig wird.

Om 6 uren sonden sij 'er eenen trompetter op die terrug gesonden wird, het geschiet wederseijds was dan hevig, jae soo danig dat men het Casteel seffens in vollen brand sag staen, dan wird 'er van binnen alarm geslaegen, en ontrent 7 ½ uren isser wederom eenen trompetter opgereden, sedert houd het schieten op.

Snagts waren se in onderhandelinge.

29 November, sanderdags smorgens om 9 uren isser wederom eenen trompetter opgereden en de onderhandelingen wirden gedaen bij den Generael Miranda, die logeert bij de Gravinne Roose op de Meir, en duerden nog wel tot snoenens als wanneer den Gnael seijde aen het volk dat het gedaen was.

Tegen den noen wird 'er een frans adres aen 't Nederlandsch volk of beter eene pasquille van den gnael Du Mourier aengeplakt, maer was savonds ten allen kanten afgetrokken, men seijde dat het vals was, het was gants tegen de geestelijke en Noblesse, beginnende: Le General Du Mourier au Peuple Belge etc. en eijndigende: Par ordre du

Lieutenant général Miranda, Commandant d'une division de l'Armée Belgique.

Het was eene aenmoediginge aen het volk om de Staeten en de oude constitutie te vernietige, eene nieuwe gouvernement aen te nemen, onse Staeten, edelen en geestelijke als verraders uijtmaekende, jae de geestelijke orders, de noblesse jae alles om te wenden van onse rechten en hun aen te kleven, dat de rijkdommen der geestelijke af te neemen, van maer eene klasse van Priesters te behouden te weten Pastors en Vicarissen etc. Van Eupen, en van der Noot, de geestelijke ende edelen uitmaekende op eene al te schandelijke maniere om hier te voorder nog van te melden, en moogen door den Beul verbrand worden.

Schrijver voegt volgende nota bij:
Uijtvallende tegens Van Eupen en van der Noot op eene schandelijke wijse, tegen onse Staeten, onse Edelen en onse Priesters; het volk dan aenmoedigende om Libre en Souvereijn te sijn, alle distinctien, alle privilegien en gevolgentlijk onse oude constitutie te vernietigen, seggende: een souvereijn volk moet nog edelen nog onedelen hebben, want alle Borgers sijn egal geboren, en andere redens, van met de franse als broeder te leven die ook alle die titels en privilegien vernietige hebben, sonder dat men nog subject nog Souvereijn sijn kan. Met een woord voorhoudende eene gantsche omwenteling van alle geestelijke en wereldlijk digniteijten daer schandelijk tegen uijtvallende, dat dit alles logens en superstitie is, jae van de rijkdommen aen de Priesters te ontnemen en dat die aen 't volk toebehooren etc. dat een eenige klasse van Priesters maer noodig is, te weten Pastors en Vicarissen, voorts uijtvallende tegens de Prelaeten, abten en moniken, te schandelijk om hier te verhaelen, alles op sijn frans in vrijheijd te leven sonder religie, sonder wetten om soo te seggen, ongebonden gelijk men aen hun alhier maer al te veel siet, dit volk vloekt, en scheld onse geestelijke op eene schandelijke wijse, men siet se niet

als selden in de kerk, en als sij 'er inkoomen dan geven sij nog schandaelen, jae veelen houden publiek aldaer den sot met onse Priesters en religie, het is droef en doet de waere ingesetenen met rede vreesen en vol agterdenken sijn, men verlangden hier wel eenigsints om de fransche, maer souden nu wel hun vertrek gaen wenschen, dog waerom verlangde men om dit volk, omdat sij ons volgens hun beloften lieten voorstaen van dan eens een middel te hebben van onse oude voorregten te sien herstellen, voorrechten die altijd het geluk der Natie gemaekt hebben immers soo lang die onderhouden sijn geweest, een geluk het gene men in jaeren niet heeft beleeft. Godt moet het voorsien en ons helpen, het is het verlangen van al die wel peijst.

30 November snoenens 1 ½ ure sijn de Keijserlijke soldaeten van het Kasteel langs de poorte van O.L.V. gekoomen in volle wapens met slaende trommels en vliegende vaendel, leggende op de pleijne hunne wapens af sijnde alle krijgsgevangenen, en wirden dan geleijd naer het Oostershuijs, de officiers bleven in de stad; de Franse name dan besit van die plaets onder het geluij der klok, sij hebben daer seffens den staek van vrijheijd geplaetst.

Na middag sijn 'r aldaer eenige dood gebleven door het invallen van de verbrande caserne.

Ten selven dage wird den ouden Capn der Keijserlijke cannoniers Sache die aldaer gevangen sat ook verlost.

Articles de la capitulation de la citadelle d'Anvers a convenir.
Le 29 Novembre 1792.

Art. 1. - D'après la déclaration donnée hier par le Capitaine Devaux, suffisament autorisé à cette fin, la Citadelle sera remise à l'armée de la République Française, commandée par le Lieutenant Général

Miranda, aujourd'hui 29 Novembre 1792, à quel effet la porte de secours sera livrée aux troupes Françaises deux heures après la conclusion de la présente capitulation, avec la restriction néanmoins que personne de ce détachement n'entrera dans l'intérieur de la citadelle avant l'évacuation des troupes impériales, pour prévenir les désordres -
Accordé. -
Art. 2. - La garnison sortira avec tous les honneurs de la guerre, drapeaux déployés, tambours battants, mèches allumées, avec armes et bagages, et leurs pièces d'artillerie de campagne, consistant en trois pièces de bronze, de six livres de balle, et deux de trois livres, avec les chariots couverts et munitions y relatives, et chaque homme aura soixante coups à tirer, et il sera accordé à la garnison un délai de deux jours après la signature de la présente capitulation, pour l'évacuation de la Citadelle.
Autorisé: à la restriction que la garnison sortira demain 30 du courant, à midi, avec les honneurs de la guerre, se tournera en bataille, vis à vis de l'armée Française, et déposera sur les glassis ses drapeaux, armes etc. Cette garnison sera ensuite conduite dans les casernes qui lui seront destinées en ville, où elle restera jusqu'au moment de son départ, en prenant de part et d'autres toutes les précautions nécessaires pour sa sûreté.
Art. 3. - Les bagages des officiers et autres personnes de la garnison, ne seront ni fouillés, ni pillés; et il sera fourni des chariots et chevaux nécessaires pour leur transports gratis, jusqu'à l'armée de son Altesse Royale le Duc de Saxe-Tesschen etc. - Accordé à la réserve que le mot pillage sera supprimé, n'étant pas connu dans l'armée de la République Française.
Art. 4. - Il sera donné une escorte de cavallerie pour la sûreté des bagages et des personnes et la garnison, afin qu'aucunes ne soient insultés ni molestés par les mécontents du paijs; on prendra le chemin le plus court et le plus commode jusqu'à la dite armée. - Accordé.
Art. 5. - Aucun déserteur ne sera réclamé ni délivré. - Accordé.
Art. 6. - L'artillerie et les magasins seront remis de bonnefoi à l'armée Française, d'après les inventaires qui en seront dressés. - Accordé.

Art. 7. - Les malades et blessés resteront à la Citadelle jusqu'à leur parfaite guérison, ils seront traités et soignés par la nation Française qui leur fournira aussi les chirurgiens; et après leur guérison ils seront conduits par le chemin le plus court à l'armée impériale aux Pays-Bas, ou la plus voisine. - Les malades retourneront à l'hôpital et seront soignés comme tous les autres prisonniers de guerre.
Art. 8. - La ville d'Anvers ayant réclamé des armes et canons, qu'elle dit lui avoir appartenu en la dite Citadelle, on laisse à la disposition du Général français, d'avoir égard à cette réclamation, si elle se trouve fondée. - L'exécution de cet article sera traité avec la Nation Belgique.
Art. 9. - Les Bourgeois et habitants de la Citadelle conserveront leurs propriétés, droits et privilèges, comme ci-devant, et l'on prie instammant le général français de vouloir les protéger, et les mettre à l'abri des voies de faits des mécontents du voisinagce. - Cette citadelle étant une propriété, qui sera remise lors de l'évacuation des troupes de la République Française, au peuple Belge: ce sera lui qui fera droit à cet article et on donnera aux individus habitant la dite citadelle, la protection que l'on accorde à tous les habitants qui sont dans le pays.
Art. 10. - Les gens qui se trouvent ici actuellement, condamnés aux arrêts de forteresse, au nombre de trois, seront transportés comme tels avec la garnison. - Refusé la demande, étant contraire aux droits de l'homme.
Art. 11. - Le pain, les fromages et autres subsistances, seront livrés à la garnison durant sa marche, par la Nation française, au même prix que les livrances que l'on fait aux troupes Françaises. - Accordé.
Art. 12. - Il sera donné des ôtages de part et d'autre pour l'acomplissement exact de la présente capitulation. - La loyauté Française et la foi de l'armée est le meilleur ôtage que l'on puisse désirer.
Citadelle d'Anvers, le 29 Novembre 1792.
Je confirme la présente stipulation. Signé: Molitor, Colonel Commandant.
Au nom de la République Française, j'accepte les articles détaillés

dans la présente capitulation d'après mes restictions. Au quartier Général d'Anvers, le 29 Novembre 1792, l'an premier de la république.
Le Lieutenant général, commandant en chef de l'armée du Nord, sous Anvers.
Signé: Miranda.

30 November Geestelijke van het Diocese van Antwerpen door de France voor 1. Millioen onder contributie souden geset, het order is geteekent van den Gnael Du Monnier, op pene van executie militaire.

December.

1 December sag men alhier aengeplakt en ook langs de straet gestroijt eene aenmoediging aen de goede Borgers dser stad van op de hoede en voorsigtig te sijn, aengesien men eerstdaegs sal in de Cathedraele kerk geroepen worden tot het kiese van representanten van het volk, dat men daer soude als te Loven, daer sij niet willen als hunne oude constitutie en hunne representanten, als Magistraet en agter leden etc. en het is ook daervoor dat men soo onder de Ambachten als Wijken deser stad geteekent heeft.

Het was ook Breeden Raed. Immers de Dekens en Leden waren bij malkanderen.

Savonds isser 600 man uijt Vlaenderen binnen gekoomen.

2 December wird er smorgens 11 uren eene misse gedaen in de Cathedraele, savons was de gandsche stad verligt.

Den selven dag is 'er wederom 700 man ingekoomen uijt Vlaenderen.

3 December vertrok 'er seer veel volk uijt dese stad hooger op, soo dat de cloosters moogelijk wat sullen gaen ontlast worden, sommige hadden 'er 600, 700, jae 900 en 1000 gehad, sij hadden sig van alle hunne provisie van hout, pottagie, bedient, jae sommige hadden schier geene plaets meer over voor hun eijgen gebruijk, sij moeten daer niet gebilleteert worden, sij vinden se genoeg.

Desen morgens en naer middag waren de Leden weder om bij malkanderen, men segt dat de wijkmrs op hun oud getal sullen gebrogt worden. Dat is op 26 voor ieder wijk twee gelijk het altijd geweest heeft immers voor het jaer 1765 (?)

4 December hebben de cannoniers St Barbara als hunne patroonesse geviert, etc.

Vandaeg moet het 1e paijement te weete 10.000 gld. door de Geestelijke aen de fransche betaelt sijn, en soo voorts alle dagen, alsoo het op 10 dagen moet betaelt sijn op pene van militaire executie!

Smorgens sijn 'er seer veele compagnien volk, met hunne bagagie, canon etc. uijt dese stad vertrokken langs St Joris Poort.

Schrijver voegt hierbij volgende gedrukte uitnoodiging:

> Alle de Persoonen zijnde gezeten in de 8 Wijk deezer Stad, niet zijnde onder eenig Ambagt zittinge hebbende in den breeden Raed, worden aenzogt, te compareren op *Colveniers Camer* den *24* deezer maend November 1792, ten *3* ure *naer* noen, om aldaer te resolveeren over aendringende pointen raekende den Lande.

5 December. Men segt dat 'er verbod van Parijs soude

gekoomen sijn aen de fransche gnaels in de Nederlanden, van sig geensints met onse privilegien en Landswetten te bemoeyen, is 't soo dan sal 't volk wat geruster worden.

Ten selven dage is 'er wederom seer veel volk ingekoomen van Boom.

In de maend November heeft den generael *Du Mourier* in den naem der Fransche Republiek eenen milioen guldens Brabants courant geld in leening geeijscht van de clergé, soo reguliere als seculiere, mitsgaeders van de pieuse fondatien van het Diocese van Antwerpen en sijne dependentien. Dese vraege is toegeschikt geweest aan het Capittel der Cathedraele kerke van Antwerpen, soo voor het selve capittel, als voor de gemelde clergé en pieuse fondatien.

Aenstonds heeft het Capittel vertoont, dat het geensints redelijk was, de clergé en pieuse fondatien, die volgens hunne besittingen in de gemeijne lasten altijd contribueeren, in het besonder tot beschikkinge van soo eene somme aen te maenen; Het Capittel heeft doen sien door de geringe inkoomsten der clergé, dat het onmooglijk was dese somme te besorgen; voorders, al had dit ook mogelijk geweest, dat het nog onmogeljik bleef in het uijtwerken terwijl het in de magt van 't Capittel niet was, de clergé alleenlijk te versaemelen. Met een woord het Capittel heeft alles aengewend om die vraege niet te doen trekken; dog alle desselfs poogingen sijn vrugteloos geweest. De generael *Miranda,* bij sijne depeche van 30 November 1792, heeft gewild en geordonneert dat het Capittel Cathedrael de clergé ten dien eijnde souden bijeen roepen 't welk het Capittel door eenen circulairen brief van 1 December 1792 gedaen heeft, daertoe aensoekende alle en iegelijke die Litmaetschap van de cler-

gé, dewelke de omstandigheden en katheijd van tijd eenigsints toelieten te beroepen.

Ingevolge dien is de clergé vergaedert geweest bij de Eerw^{e} Paters Predikheeren binnen dese stad den 5 December 1792. Aldaer is de saek uijtloopig voorgehouden en is den Choordeken Jos. F.J. Werbrouck, benevens tien andere Heeren aengestelt om deselve in den naem van alle te verhandelen.

Daer was geen middel om het quaed in 't geheel af te weeren. Den wil der franse oversten was soo bepaeld, dat, in geval sij in geheel wijgerig gebleven hadden hunne vraege in te willigen, sij alsdan elk in het besonder aengerand souden hebben.

Dese gemelde aengestelden hebben dan gewerkt, en den arbeijd voor alle ondernomen; om elk van de voorgemelde clergé en om de bestierders der pieuse fondatien van willekeurige afpersingen en veelerhande insulten en onaengenaemheden, daer sij andersints aen blootgestelt gingen worden, langs dien middel te bevrijden en sij hebben ook de voldoeninge gehad, van te sien, dat niet alleenlijk eenieder van de clergé gelukkiglijk van alle afpersingen en onheijlen bevrijd is geweest maer dat daerenboven, in plaets van een millioen, eijndelijk maer geschoten sijn geweest ontrent zeven en seventig segge 77.000 guldens, welke somme geschoten sijnde, daer naer bij middel van eene quotisatie aen de schieters is gerestitueert.

De oversten der cloosters hadden van daeg bij malkanderen geweest in 't clooster der Paters Predikheeren, over

het opbrengen van hun quota in de geestelijke somme, sij hebben nog maer in de 40.000 guldens gehad.

6 December isser wederom veel volk uijt getrokken hetwelk gaet en koomt.

Men sag aengeplakt de opinien der Wijkmrs en Dekens etc. subject tot de sake.

Ten selven dage was het inkomen van de souten visch, oesters etc. van Holland wederom verboden.

Men segt dat de weth eene brief soude ontfangen hebben van de gouvernante.

8 December namiddag om 2 uren sijnde de schepen eijndelijk in onse haven binnen gekoomen, onder het geschut van hun canon, hetwelk beantwoord wird van het geschut op St Laureijs fort en Casteel. De Kooplieden deser stad hadden gesaementlijk geteekent om de Capiteijns van deselve met eenen soupé te vereeren.

Op de merkt aen den staek was aengeplakt eene schandelijke pasquille op de geestelijke selfs op den Paus; eenen Borger dit afscheurende wird in egtenis gestelt.

Sondag 9 December. Daer wird savonds door den Colonel generael Verrieres Commandant en chef der gendarmerie Nationale van Parijs, op de sael der sodaliteijt der gewesene Jesuieten eene aenspraek gedaen aen het volk tot oprechting van eene club onder den naem van Societeijt des amis des Droits de l'homme, en club de la liberté de l'Escaut, die sal geopent worden 11 dito savonds waervan hij de

conditien voorleesde en sal continueeren alle sondagen, heijligdagen en donderdagen. Hij had 'er het Magistraet door eenen brief van verwittigt.

Daeruijt siet men genoeg hoeveel agting sulke mannen hebben voor onse H. Religie en onse landswetten, die sij maer soeken te vernietigen en ons doen volgen hunne clubs etc.

Ten selven dage was in pleno Collegio geresolveert het volgende, het welk sanderdags aengeplakt wird en luijdt als volgt (tekst ontbreekt).

11 December. Ingevolge van dit compareerden de respective inwoonders der 13 Wijken deser stad op de bestemde plaetsen, alwaer de wijkmrs hun de voorstel dede te weten, den wilden (?) daer eenieder sig vrijelijk uijtten moesten of sij hunne oude constitutie in haeren luijster en glans houen dat in gevalle men..... (onleesbaar) voortgaen tot den keus van twee wijkmeesters.

Na veele debatten is men eijndelijk voortgegaan tot den keus. Op onse wijke de 9. vergaedert sijnde in Jongen Voetbogenhof, daer ik tegenwoordig was, bij meerderheijd van stem gekoosen voor Wijkmrs. den W. Joan. Bn Grave De Baillet en Jacobus Nic. Dierixsens, mannen daer alle welpeijsende over applaudisseerden en aengenaem waren.

Het selve geschiede ook in andere wijken dog met soo goeden uijtval niet, waer sommige scheidden onverrigter saeke, dog compareerende op nieuws en heeft Godt sij gedankt, in alle wijken 't sij na middags of daegs daer naer plaets gehad, de stoorders van het algemeijn welsijn overhaelt sijnde, en dan heeft men in elke wijke twee wijk-

meesters gekoosen wesende het wettig getal, hetgene bij plakkaet van 29 April 1765 op het heiligst vermindert was, tegen alle rechtveerdigheijd onder pretext, dat het seer moijlijk is uijt de Notabele Borgers deser stad te kiesen, 26 wijkmeesters, niet onderhoorig sijnde aen eenig Ambacht.

Sommige hebben hun oude Wijkmrs in gekoosen, stellende er maer eenen anderen bij, andere twee nieuwe.

De Dekens der Ambachten hebben op de selve wijse te werk gegaen, dus dat de Wijken en Ambachten eenen keus gedaen hebben van mannen die voor hunne vaderlandschen iever bekent van 't volk geacht sijn. Siet hier hunne naemen:

Wijkmeesters:

1. Petrus Heijligher.
2. Botson en Dequertemont.
3. H. Janssens en Mart. Van de Velde.
4. Joannes Wouters en Van der Aa.
5. Balth. Frachez en Theodoor D'haan.
6. Herkentiers en Jan De Bunie.
7. Touriaen en Thijs.
8. N. Frans Maesmans en..... Persoons.
9. J.B. De Baillet en Jacobo Nic. Dierixens.
10. Larrivière en Jon^{r} De Neuf de Borcht.
11. Van den Wouwer en Jac. Cuijlits.
12. Swaenen en Pet. Devisser.
13. Cornet en J.J. van Doornen die onder de Meersch is.

Dekens:

Schipperskamer:

Schippers:

.....

Smeden:

de oude Deken.

Houtbrekers:
.....
Baeckers en Maelders:
.....
Hoveniers en Mandemaekers:
.....
Peltiers:
.....
Zaegers:
.....
Boterkruijders:
.....
Bereijderskamer:
Bereijder.
Kleermaekers:
.....
Lijndraijers:
.....
Kuijpers:
.....
Vleeschverkoopers:
Porieel en Frans Derdeurne.
Schoenmakers en huijdevetters:
J.B. Delfontaine.
Oude schoenm^r:
Cornelissen en.....
Metsers:
Jacob. Mestiers en Corebloem
Buijldragers:
.....
Timmerlieden:
Claessens en .....
Oude kleerkoopers:

Lijnwevers:
.....
Kool en Turfdraegers:
.....

11 December savons 6 uren begonst de club, waervan wijnig goeds te verwagten is; daer wird voorgestelt eenen president en vice-pres. en secretarissen te kiesen. Sij stelden tot president den Gnael Marasse sonder nogtans te konnen seggen dat hij door het volk gekosen is, neen soo min als den vice-presid. den Colonel gnael Verriere, maer anders ist van de 3 Secrs die aen het volk hebben voorgestelt, te weeten Jon^{r} van Praet, Van Setter en den Advt De Visser, waerop het volk applaudiseerde, nu staet het te besien of gemelde heeren dese betrekkingen sullen willen aenneemen, eene bediening voor 15 dagen als wanneer 'er mooglijk in 't beginsel wel eens hebben die goede en waere vaderlandrs sijn, om 't volk te verblinden, maer wat sij er daer naer sullen indringen sal den tijd leeren, dog men hoopt niet dat die vergaedering die groote schaede aen onse ingesetenen kan toebrengen grooter voortgang doen sal. (hier te seggen het insigt van die clubs in Vrankrijk).

12 December. In den morgent isser wederom een schip met 2..... aengekoomen lossende sijn canon voor deese stad. J.L. geschooten door P.K.

13 December in den morgent liepen sij naer den advocaat De Pauw, admirael der Schelde ad interim, wijnig bemind der gemeijnte, deesen had de Comisen den eed afgenoomen voor de Belgische Natie; hij had nu den naem dat het sijne fout was dat 'er eenige schepen met haring en visch aen Lillo aengehouden wirde en niet doorvaren naer de stad mogten. Hij heeft sig tragten ten dien opsigte te ontschuldi-

gen soo op 't stadhuijs als bij den Generael, den welken eijndelijk aen het volk versekerde dat gemelde en alle voordere diergelijke schepen voortaen vrij naer hier sullen moogen koomen, hebbende ten dien eijnde eene schriftelijke order aen het volk gegeven waermede Frans van Dael en Jan Mies seffens naer Lillo vertrokken sijn. Welke schepen sanderdags hier al gelost wirden.

Savonds om 5 uren begonst de Volksvergaedering, geseijd Club, wederom op de sodaliteijt der gewesene Jesuiten onder grooten toeloop van volk, aldaer wird door den gnael, Vice-president, 3 brieve voorgelesen aen 't volk waer bij de drij secretarissen 11, deser gekoosen sijnde, hunne ontslaeging gaven van hunne nieuwe (?) verheffing op eene voorsigtige manier, wijser sijnde als sulke verderfelijke bedieninge te willen aenneemen. Dan stelden de Gnaels eenen nieuwen keus te weten J.B. Landaers maekelaer, die seffens voor eenen Secr. gekoosen wird, daer present en..... sints voor de nieuwigheijd toegedaen sijnde, die bediening aennam, dan vervolgens wird voor 2 en 3 secretaris gekoosen Leijssens ook maekelaer, oud Major onder het Staetenleger geweest hebbende en Ceulemans dewelke niet daer sijnde maer seffens gehaelt wird en op koomende wirden sij alle door den president en Vice-President omhelst en gekust en dan wird hun hunne toekoomende bediening voorgehouden, dat sij het volk onderrigten moeten in de Vrijheid en Rechten van den Mensch. Hun wird ook den eed voorgehouden, waerop den laetste eenige swarigheijd maekte, waerom hun den selve tot examinatie tot sondag aenstaende gegeven wird.

Daer had sig eenen gecommiteerde van den Club te Brussel, dewelke aldaer in de Jesuite kerk vergaedert en uijt

qualijk peijsende persoonen, soo genaemde Vonckisten bestaet, aen het volk alhier voorgestelt van sig door banden van vriendschap en broederlijke liefde met die Club te vereenigen, maer het volk riep neen, hetselve blijvende herhalen, wordende aldus op eene schandelijke maniere afgeweesen.

Op 't eijnde stelden de Gnaels Pres. en Vice-presid. voor dat degene die sig wilden voor leden der Club aenbieden, dat sij hunne geborte en familienaemen tevens hunne woonplaetsen souden opgeven bij de gekosen Secretarissen die morgen ten dien eijnde vaceren souden, sullende wel tot twee hondert aenneemen.

Het officie van Secretaris is aen het volk te verligten over de Vrijheijd en gelijkheijd, en van hun het toekoomende geluk dat sij gaen genieten te doen sien. De Pres, Vice-pres. en andere leggen dit ook uijt en mij dunkt dat sij het volk hier op sijn frans wel geerne met een fijn toontje verleijden souden, jae den generael Bult Verriere soude wel geerne die vergadering in de Jesuite kerk gaen houden, had daer over aen de Magistraet heden eenen brief geschreven, doet hij sulks dan sal 't volk nogal haestiger daer tegen uijtvallen. Het insigt is van het volk tot het kiesen op te wekken en van sijne waere representanten de Drij Staeten van den Lande en Hertogdomme van Brabant te doen afsien, en eene gantsche nieuwe regeeringsform aen te neemen, waertoe veel onwetende, door die Club, en andere volkverleijders omgeklapt hun voor genegen toonden.

14 December smorgens was 'er eenen gantschen hoop volk en veel gemeijn op 't Stadhuijs vergaedert, sij willen represanten kiesen van 't volk en dat al spoedig, sij souden er

twee naer 't Collegie bij de weth om hun belang te seggen, te weten DHr Claessen en Dequertemont die nogtans wel peijsen. Het is eenen hoop slegt en omgekogt volk die geheel aen de nieuwigheden toegedaen sijn, die eene gantsche stad, jae het geheel land soeken in roeren te brengen, tegen den roep en wensch van alle welpeijsende en waere vaderlanders, die hunne constitutie die het geluk van de Natie is, in weesen houden willen.

Het Magistraet heeft..... dan in Collegio geresolveert als volgt, en hetwelk op de hoeken van alle de straeten aengeplakt wird luijdende als volgt: *

> ‘Tot het afneemen en aenteekenen van de voijsen van den ingesetenen deser stad tot den keus van de provisoire representanten deser stad voor de uijtvoerende macht, alles in gevolge de voors^{e} bekentmaekinge van 14 Xber 1792, om de resp^{e} keusen gedaen sijnde, uijt het resultaet van de voysen der selve, eenpaerelijk op te nemen op de Wijkm^{rs} Kamer op den Raedhuijse het getal van 40 personen dewelke bij het meestendeel van de voysen van alle de ingesetenen en geensints wijkgewijse, sullen bevonden worden verkosen te sijn en daer van te maeken behoorlijke acte in forma door de voors^{e} Notsen en hunne getuijgen ondert. -
> Actum in pleno Collegio 15 Xbris 1792’.

De Notarissen van stadswegen aengestelt lasten hunne Collegiale commissie aen het volk, die van volgenden inhoud was:

> ‘Ingevolge en op den voet van de Bekentmaeking van 14 Xber 1792, sijn gecommiteert de volgende personen te weeten:
> Voor de 1s wijk den Nots De Buck.
> Voor de 2e wijk den Nots De Quertemont.
> Voor de 3e wijk den Nots Brancier.
> Voor de 4e wijk den Nots Schepens.

Voor de 5e wijk den Nots Pinsons.
Voor de 6e wijk den Nots Colins.
Voor de 7e wijk den Nots Verreijdt Senior.
Voor de 8e wijk den Nots De Meester.
Voor de 9e wijk den Nots Salicati.
Voor de 10e wijk den Nots Jaspers.
Voor de 11e wijk den Nots Deelen.
Voor de 12e wijk den Nots van den Brandt.
Voor de 13e wijk den Nots Liebens.

Het was dan ingevolge dit dat het volk sig aldaer op *15 December* liet vinden, om voor dit insigt tot den keus over te gaen, waer van het resultaat verwagt word.

DECREET VAN DE NATIONALE CONVENTIE VAN DEN 15 DECEMBER 1792 'T EERSTE JAER VAN DE FRANSCHE REPUBLIEK.
Door hetwelk de Fransche Republiek uijtkondigt de vrijheid en de souvereijniteijt van alle de volkeren, bij dewelke sij haere wapenen heeft gebragt en sal brengen.
‘De Nationale Conventie, naer gehoort te hebben het verslag van haere vereenigde Comités diplomatiques, van finantien, en van den Oorlog, getrouw aen de grondregels der Souvereijniteijt van 't volk, die haer niet toe laet te herkennen eenige der instellingen, die er aen tegenstrijdig sijn, en willende bepaelen de regels, die moeten gevolgt worden door de generaels der Republiek in de landen, waer sij haere wapenen sullen inbrengen, declareert:
Eersten Artiekel.
In de landen de welke ingenomen sijn of sullen worden door de legers der republiek, sullen de generaels aenstonds uijtkondigen, in den naem der Fransche Natie, de Souvereijniteijt van 't volk, de vernietiging van alle aengestelt gesag, de in wesen sijnde imposten of belastingen, de afschaffing der tienden en leenregten, der heerlijke regten soo leenroerige als chijnsbaere, vaste of gevallige, der bannaliteijten, der reëele en personele dienstbaerheden, der uijt-

sluijtende regten van jagt en vischvangst, der corveëen, van den edeldom, en in 't algemeijn van alle voorregten.
II. Sij sullen aen 't volk kenbaer maeken, dat sij aen 't selve toebrengen vrede, hulp, broederlijke vrindschap, vrijheijt en gelijkheijd, en sij sullen het volk daer naer bij een roepen in oorsprongelijke of gemeijntens vergaederingen, om aen te stellen en werkstellig te maeken eene provisionele bestiering en regtsoefening; sij sullen in de landstael doen drukken, aenplakken en sonder uijtstel doen uijtwerken, bij iedere gemeijnte, het tegenwoordig decreet ende daerbij gevoegd proclamatie.
III. Alle de civile of militaire bedienden der oude regering, als ook de persoonen, voorteijds als edele aensien, of litmaeten van eenige te vooren bevoorregte corporatie, sullen, allenlijk voor deesen keer, niet aengenomen worden om te stemmen in de oorsprongelijke of gemeijntens vergaederingen, en sij sullen niet konnen gekosen worden tot de plaetsen der bestiering of der provisionele regtelijke magt.
IV. De generaels sullen seffens onder de bescherming en beschudding der Fransche Republiek stellen alle de goederen roerende en onroerende, toebehoorende aen den landsschat, aen den Prins, aen sijne gunstelingen, aenklevers en vrijwillige huerlingen, aen openbaere opregtingen, aen de geestelijke en wereldlijke corpora en gemeijntens; sij sullen er sonder uijtstel eenen omstandigen staet doen van opstellen, den welken sij aen den uijtwerkenden raed sullen senden, en sij sullen alle de middelen gebruiken, die in hunne magt sijn, ten eijnde dat dese eijgendommen ontsien worden.
V. De provisionele bestiering, benoemt door het volk, sal gelast sijn met het opsigt en bewind der voorworpen gestelt onder de bescherming en beschudding der Fransche Republiek, sij sal waeken over de veijligheijd der persoonen en der eijgendommen; sij sal doen uijtwerken de wetten, in kragt sijnde, opsigtelijk tot het vonnis der civiele en criminele processen, tot de policie en tot de openbare veijligheijt; sij sal gelast sijn met te bepaelen en te doen betaelen de onkosten der plaets, en degene noodig sullen sijn tot gemeijne verdeding; sij sal konnen belastingen opregten, soo nogtans dat sij

niet gedraegen worden door het benoeftig en werksaem gedeelte van 't volk.
VI. Soo haest de provisionele bestiering sal werkstellig gemaekt sijn, sal de Nationaele Conventie Commissarissen uijt haeren schoot benoemen, om met haer eene broederlijke vereeniging te maeken.
VII. Den uijtwerkenden raed sal ook Nationaele Commissarissen benoemen, die sig aenstonds ter plaetsen sullen begeven, om te beraemen met de generaels en met de provisionele door het volk benoemde bestiering, over de maetregels aengaende de gemeijne verdeding te nemen, alsook over de middelen te gebruiken om de kleedsels en noodsaekelijken onderhoud aen de legers te besorgen, en om te betaelen de onkosten, die sij gedaen hebben en sullen doen, soo lang sij sullen verblijven op haer grond gebied.
VIII. De Nationale commissarissen, benoemd door den uijtwerkenden raed, sullen alle viertien dagen aen hem rekening doen van hunne werkingen. Den uijtwerkenden raed sal de selve goedkeuren, maetigen, of afkeuren, en er verslag van doen aen de Nationale Conventie.
IX. De provisionele bestiering, benoemd door het volk, en de bedieningen der nationaele commissarissen sullen ophouden, soo haest als de inwoonders, naer verklaert te hebben de souvereijniteijt en de onafhankelijkheijd des volks, de vreijheijd en gelijkheid, eene vrije en volksregerings forme sullen werkstellig gemaekt hebben.
X. Daer sal staet gemaekt worden van de onkosten, die, de Fransche Republiek sal gedaen hebben voor de gemeijne verdeding, en van de sommen, die sij sal konnen ontfangen hebben, ende Fransche Natie sal met de bestiering, die sal aengestelt worden, beschikkingen nemen over de schulden; en in geval dat het gemeijn belangen verreijschte, dat de troepen der Republiek ten dien eijnde nog op het vremd grondgebied verbleven, sal sij bekwame maetregels nemen, om aen deselve het onderhoud te besorgen.
XI. De Fransche Natie verklaert, dat sij als vijand sal handelen het volk, het welk, de vrijheijd en gelijkheijd weijgerende, of er aen

versaekende, sou willen behouden, weerroepen of handelen met den Prins en de bevoorregte groote; sij belooft en verbind sig van geen verdrag te teekenen, en van de wapens niet af te leggen als na de bevestiging van de Souvereijniteijt en van de onafhankelijkheijd des volks, op welkers grondgebied de troepen der republiek sullen ingerukt sijn, hetwelk sal aengenomen hebben de grondregels der gelijkheijd en hebben opgeregt eene vrije volksregering.
XII. Den uijtwerkenden raed sal het tegenwoordig decreet afsenden door de buijtengewoonelijke couriers, aen alle de generaels, en hij sal alle de noodige maetregels nemen, om er de uijtwerking van te versekeren'.
Volgt den inhoud der proclamatie:
HET FRANS VOLK AEN HET VOLK.
'*Broeders en Vrinden,* Wij hebben de Vrijheijd gewonnen, wij zullen haer hanhdaeven. Wij bieden aen, van U doende genieten dit onwaerderbaer goed, hetgeen U altijd heeft toebehoort en hetwelk Uwe verdrukkers U sonder schelmstuk niet hebben konnen ontneemen.
Wij hebben U.E. dwingelanden verjaegt. Toont dat gij vrije menschen sijt, en wij sullen U beschermen tegen hunne vraek, tegen hunne aenslaegen en tegen hunne wederkomst.
Van desen oogenblik verkondigt de fransche Natie de Souvereijniteijt van 't volk, de vernieting van allen civiel en militair gesag dat U tot nu toe heeft bestiert, en van alle de imposten, daermede gij sijt belast, onder wat gedaente sij in wesen sijn, de afschaffing der tienden, der leenen, der heerlijke regten, soo leenroerig als cijnsbaere, vaste of gevallige, der bannaliteijten, van de reëele en personele dienstbaerheijd, der uijtbuijtende regten van jagt en vischvangst, der corveën, der soutlasten, der tollen, der octroijen en in 't algemeijn, van alle soorten van contributien, waermede gij sijt belast geweest door uwe verdrukkers; sij verkondigt ook de afschaffing onder U lieden van alle edelijke, priesterlijke en andere corporatien, van alle de voorregten en privilegien tegenstrijdig aen de gelijkheijd. Sijt van deesen oogenblik broeders en vrinden, alle Borgers, alle gelijk in regten en alle gelijk geroepen om U vaderland te bestieren, te dienen en te beschermen.

Vormt U seffens in oorspronkelijke of gemeijntens vergaederingen; haest U om eene provisioneele bestieringe en regtsoefteningen op te regten. De agenten der fransche republiek sullen met U in onderhandelingen treden om te versekeren uw geluk en de broederlijke vrindschap, die voortaen onder ons moet in stand sijn.
In den naem der republiek, den provisionelen uijtwerkenden raed laet weten en beveelt aen alle de bestierende corpora en geregtshoven, dat sij de tegenwoordige weth doen aenteekenen in hunne registers, doen lesen, kenbaer maeken en aenplakken en doen uijtwerken in hunne respectieve departementen en gebiedsschappen; in teeken der waerheijd hebben wij hier onder gestelt ons handteeken en den zegel der republiek te Parijs den veijftienden der maend December 1792 't eerste jaer der fransche republiek, geteekend Garat, president van den provicionelen uijtwerkenden raed.
Tegen geteekent Garat en gesegelt met den segel der republiek.
Verklaert overeenkomstig met het origineel
PACHE.

Sondag 16 December was 'er eene ordonantie aen het Comptoir aen de Werf geaffigeert waerbij den invoer van den souten visch, haring, oesters en van de eetwaren koomende van Holland wederom toegestaen wird op den voet van den tarif van 1680.

In den namiddag om 4 uren den dienst geeijndigt sijnde in St Caroli kerk, wilde den Bult Colonel Gnael Verrières sijne Club gaen houden in die kerk, sij hadden daer alreeds plaets genomen. Den Eerw. heere Goutsiers Proost van dese kerk stelde sig daer seffens tegen, daerover wird rapport gedaen in Collegie, daer wird seffens een deputatie naer den Gnael Marassé gesonden en den Rentmeester Guill. Peijns begaf sig naer die kerk, waer uijt sij dan sijn vertrokken.

Om 5 uren begonst dan de vergaedering wederom op de Sodaliteijt, onder grooten toeloop van volk, het was alsnu dat de drij gekosenen Secretarissen den eed doen moesten,

die bestaat in de egalitijt, libertijt en religie voor te staen, welk laetst er Ceulemans had doen bij stellen, en van te sterven als 't moest op hunnen post, met deselve voor te staen (etc.).

Sij vroegen dan wat 'er het volk tegen had, dewelke riepen dat 'er moest uijtgedrukt worden de Roomsch Catholieke Religie, waervan hij (Verrieres) geensints hooren wilden seggende het genoeg was de Religie sonder onderscheijd, het volk bleef persisteren dat het de Roomsch Catholike Religie moeste sijn en anders niets, roepende gelijkelijk de Roomsch Catholike, de Roomsch Catholike Religie waerop dan den Bult Verrières als uijtsinnig sijnde over dit affront verclaerde dat hij geensints was voor de Roomsche Catholike Religie en dat men niet vrij konde sijn als men die belijden wilde, jae verweijtende aen 't volk dat het onsen Bisschop en den Geestelijke waren die ons verleijdden, en dat men de vrijheijd niet en wilde, alles het welk in het frans geseijd sijnde ieder niet verstond. Ondertusschen de Secretarissen wilden dan den eed niet doen, na veele debatten heeft hij hun eijndelijk weggejaagt seggende ‘va t'en coquins’. Sij wirden door het het volk als gedraegen van de sael; daer hoorde men den Bult schandelijk uijtjouwen en schelden dat hij eenen verleijder was die ons van de H. Roomsche Religie sogt met eenen fijnen toom af te trekken en ons naer onse verdoemenisse te brengen, dat sij liever sterven souden als hun geloof af te gaen.

18 December sijn 'er eenige van de Hollandsche uijtwijkelingen binnen gekoomen met hun Comité.

Savonds was 't wederom Clubs, dog konde het wederom niet in gang krijgen, hij stelde het op Donderdag 20 deser.

Het canon (werd) van het Casteel naer de stad gestelt, mogelijk om ons te dreijgen en te dwingen hunne verderfelijke voorstellen aen te nemen.

19 December savonds sijn de 40 Representanten uijtgekoosen. Siet de Naemen:

1. Frans Engelbt Werbrouck Deken van 't Capittel Cathedrael	1054
2. Jan Jos Van Dun, Oud Schepene	1019
3. Jacob Ab. Dellafaille, Oud Borgerm^{r}	975
5. J.B. De Baillet grave, Oud Schepene	940
4. Joan. Jos. Van Praet, Oud Schepene	924
6. Bernd. tPer. De Visser, Oud Schepene	866
7. Jacobo. Nic. Dierixsens, Gasthuijsstraet, Koopman	861
8. Emmanuel Jos. De Quertenmont, Notaris	803
9. Jacobus Jos. Hyanchintus Borrekens, Borgerm^{r} en oud Riddere	606
10. Petrus Van Setter, Secretaris	619
11. Joan. De Wael, oud Borgerm^{r}	599
12. Denikens, Pastor van 't Beggijnhof	553
13. Bomberghen Plebaan van 't Noord quartier	552
14. Cornelius Kannekens, Schepene	550
15. Lippens Oud Plebaan en Canonik der Cathedrael	544
16. J.-B. Liagre agter het Stadhuijs, Koopman (obijt 23 Xbre 1792).	519
17. Van Broeckhoven, Brouwer	511
18. Frans Seerwart Plebaen van 't Suijd quartier	461
19. Van Bloer, president van 't Seminarie	425
27. Carel M. De Wolf op de Meir, Cassier	396

22. Joan Van Heurik, Oud Schepene	392
23. De Heere Bisschop De Nelis	370
29. Const. Maria-Michl. Nanteul - de jonge soon advocaet	378
26. Philippus. Jos. Vermoelen, Schepene	360
33. Carolus Benedictus De Wael Hopland, Koopman	348
24. Paulus Molijn, Koopman	365
25. Henricus. Jacobus Legrelle, Oud Schepene	362
27. Mens. Deken van de Meersch	358
30. J.-B. Lanen, Deken van St Jacobs	342
20. Joseph Van den Nest, Koopman	338
28. Joseph. François De Bie, Idem.	336
37. J.-B. Laudaens, Maekelaer	324
34. Van den Zande, Koopman	318
40. Petrus J. Willaert, Huijdevetter	307
32. Emmanuel Van den Bogaert, Koopman	299
38. Kennis - Braderijestraet, Droguist	294
36. Jacqs Cuijlits, Koopman	293
37. Augustinus Pooters Abt van St Michiels	291
35. Joannes Frans Vermoelen - Kannekens Schepene	287
[1] 39. Cambier	287

20 December wast wederom Club, dog aengesien ik of geen deftig mensch sig daer meer begeven wilde, kan ik het niet regt seggen wat 'er verhandelt wird, dus dat ik er maer van swijgen sal. ter waere 'er iet merkelijks daer voorviel. Het doet mij pijn er selfs op te denken, aengesien het niet an-

(1) Oorspronkelijk had schrijver de nummering regelmatig volgens bovenstaande volgorde aangebracht; de aangegeven nummering is van lateren datum.

ders strekt als om 't volk alle valsheijd in te boesemen, en te verleijden jae op te trekken tegen de geestelijke en alderheijligste dingen.

21 December om 11 uren voornoen hebbende de nieuw gekosene Representanten van het volk van Antwerpen op de puije van 't stadhuijs den eed gedaen in 't openbaer aen het volk, van getrouw te sijn aen hetselve volk aen de Roomsche Catholike Religie, aen de Constitutie, deselve te beschermen, alsook de vrijheijt, egaliteijt in regt en voort te doen als een Representant van 't volk schuldig is te doen. Alles ten bijwesen van de Schepenen Nanteuil en Ullens benevens den Secretaris P. Van Setter dewelke aensogt wird als getuijgen der acten daer van te depecheren, welken laetsten daeronder ook gekoosen waeren den welke benevens den Bisschop en Abt van St Michiels dese plaetsen gewijgert hebben aen te nemen, de 2 laetste leden van den Staet sijnde en den 3 Secretaris deser stad, hetwelk een officie voor 't leven is hetwelk gekogt word.

Nog 4 andere van de opgemelde 40 sijn ook niet gecompareert ter oorsaeken van hunne onpasselijkheijd, soo sij seijden, te weten Jon^{r} J.J. van Praet, Deken Van De Sande, Jacobo Nic. Dierixsens en J.-B. Liagre, kooplieden, welken laetsten 23 d^{o} overleden is. Sij hebben onder hun Dh. van Dun voor president en den advt Nanteuil tot Secretaris gekoosen.

Op 21 December hadden de Schepenen J.-B. Ullens en den Tresorier Monteijremar wegens het Magistraet aen de provisoire Representanten van 't volk aengesegt dat sij sig konden bedienen, sulks goedvindende, van de Schilderska-

mer boven op de Borze, alwaer sij sanderdags smorgens hunne sittingen sijn gaen houden.

22 December was 'er een placaet aengeplakt wegens Du Mourier, het was deselve in 't Vlaems dar ik 29 9ber van gesproken heb, sij was geteekent voor copije door den Bult Colonel gnael Verrière, alle welpijsende hadden er eenen afkeer van welsiende wat hunne intentie was, de gendarmen hadden dit selfs aengeplakt.

(De plakkaat is hier bijgevoegd).

Daer was ook in tegendeel van eenen goeden Catholiken eene waerschouwing aengeplakt, om de goede Borgers aen te moedigen van vast in hun geloof te volherden van de nieuwigheden van ons te verwijderen etc.

22 December Spijker voor de Chijnsen etc.

Terwe de veertel	f. 6,,2.
Rogge	f. 3,,18
Evene	f. 4,,12
Evit	f. 2,,-
Garst	f. 4,,-
Haver	f. 2,,77
Boekweij	f. 3,,-
Witte boonen	f. 7,,18
Erten	f. 6,,10
Somersloorsaed	f. 5,,15
Winter d^{o}	f. 7,,10
Raepsaed	f. 8,,-
Sparie saed	f. 3,,-
Peerdeboonen	f. 3,,18
Spelt	f. 2,,16
Kempsaed	f. 4,,15
Vitsen	f. 4,,-

Klaver saed de 100 Pd. f. 21,,-

25 December is den kerstnagt maer begonst om 5 uren ter oorsaeken van den tijd.

Savonds sijn 'er wederom trouppen ingekoomen van het Hollands legioen, meestal baldadig volk, hun logement was bereijd in 't Oosters huijs, sommige in de mans cloosters en eenige bij Borgers. Sij waeren geensints tevreden met de bestemde plaetsen daer toe geschikt, sij liepen naer 't stadhuijs alwaer sij tegens de heere schandig en spijtig toespraeken, jae soo danig uijtvallende dat dese het stadhuijs verlieten en langs agter van 't selve sijn afgegaen, jae wilden geene redens aenhooren. Dit volk ging dan daer sij het goed vonden, drongen bij sommige met geweld in de huijsen, sloegen de deuren in, dat is de liberteijt of beter brutaliteijt, want in d'Abdije van St Michiels daer sij 600 van die gasten kregen, hebben sij grooten overlast gedaen, jae, in den wijnkelder hebben sij alle de vaten en flesschen aen stukken geslaegen.

Wegens de provisioneele Representanten aengeplakt proces-verbaal.

26 en 27 December. De geestelijke soo mans als vrouwen saten desen nagt vol angst en droefheijd in hunne cloosters uijt hoofde van 't decreet van 15 deser gegeven te Parijs waerbij sij vreesden desen nagt overvallen en verjaegt te worden door het militair, gelijk de spraek ging, sij worden daervan door verscheijde menschen van vermaent, en ook om hunne beste effecten te vlugten, jae nu dese dagen sag men weijnig silver op de autaeren. Ook alle welpeijsende waren er ook bedugt voor men seijde is

dit nu de vrijheijd en geluk, dat de fransche ons beloven.

27 December trokken de Hollanders den staek uit op de merkt, deden al dat sij dogten.

Daer was eene tijding dat de Cloosters en andere caporatien in wesen blijven sullen; eenieder had voor de vernietiging bevreest geweest, door het decreet van de conventie nationael van 15 deser.

29 December is den keus voor eene nieuwe Magistraet alhier gedaen op de oude manier door de wijkmrs en Collegia: Siet hier de selven.

Wijkmrs.

Jon^{r} Carol. Jos M. Du Bois de Vroylande.
Jon^{r} Carol Jos. Xav. Knijff.
Jon^{r} Carolus De Neuf de Bercht.
Jon^{r} Josephus Van Havre.
Jon^{r} Antoine Jos. Kannekens.
Jan Paulo Verdussen, Oud Schepene.
Mr Joannes Petrus Peeters, advt.
Jon^{r} Jacobus I. Cornelissen.
Jon^{r} Carol Xav. Jos. Eelkens advt.

Collegie.

Jon^{r} Jan Frans Van Gameren, Oud Schepene.
Jon^{r} Jos. Albt Lunden, Oud Borgerm^{r}.
Jon^{r} Norbt De Fervacques, Oud Tresorier.
Jon^{r} Ign. Jos. Dewael.
Jon^{r} Antoine Le Poigne de Bar, advt.
Arnold Metdepenningen.
Jan De Bunie.
Gerard Legrelle.
J.B. Van Lancker.

30 December is de weth alhier vernieuwt door de Representanten der uijtvoerende magt deser stad, is als volgt:

Borgermeesters

Mhr Carolus Bernard Van de Werve, Grave van Vosselaer.

Jon[r] Jan Frans van Gameren.

Schepenen

Jon[r] Joannes Carolus de Labistrate.

Jon[r] Joannes Bapta Dellafaille heer van Waerloos.

Jon[r] Jan Philip De Hornes.

Jon[r] Joannes Steph. Goigis.

Jon[r] Petrus van Welhuijsen.

Dominicus Dierixens.

Mr Constan M. Nanteuil.

Mr Michael Andries Van Henexthoven.

Jon[r] Joannes Bapta Ullens.

Jon[r] Jan Frans van Gameren.

Jon[r] Carol De Neuf, heer van Burcht.

Jon[r] Antoine Jos. Kannekens.

Jon[r] Josephus van Havre.

Jon[r] Carol Jos. M. Du Bois de Vroylande.

Jon[r] Jac. J. Cornelissen de Weijmsbroek.

Gerardus F.A. Legrelle.

Joannes F. De Beame.

Jon[r] Ignatus Josephus Dewael.

Dewelke alle desen morgent om 11 uren in 't Collegie den gewoonelijken eed gedaen hebben, in de handen van den Representanten Jon[r] Jacobus Dellafaille wegens de Re-

presentanten daertoe gecommitteerd sijnde. Den eed luijde als volgt: *(ontbreekt)*.

31 December na middag is groot rumoer geweest op 't stadhuijs tegen de heeren van de weth, door de Hollanders die kwamen klaegen dat hunne logementen hun niet meer aenstaenden, alles mankeerden 'er aen, den generael vervoegde sig naer 't Stadhuijs, sprak de heeren ook seer heftig aen; het schijnt dat die Maf-soldaeten nu geerne de gantsche stad souden in rueren stellen.

Schrijver voegt volgende nota's bij:

> Zoohaest den Gnael Miranda alhier arriveerde sonden de Representanten hem eene Deputatie van hunne vergaedering.
> In den morgent van 31 December versogt den selven Gnael eene Deputatie bij hem van de Representanten en van 't Magistraet, om hun eene geldleening aen de Fransche Natie voor te stellen.
> De Representanten deputeerden 3 van hunne leden tot den Gnael Miranda om hun eene requisitie bij geschrift te geven, inhoudende de bekentmaeking van sijne vraeg hetgene hij hun toestond, luijdende als volgt:
> ‘Les Représentants de la ville d'Anvers et ses quartiers sont requis de faire un emprunt de 300 mille livres tournois en numéraire à la Nation Française, pour subvenir aux dépens de la garnison et fortifications de la dite place; laquelle somme sera remise au Commandant des troupes de la République Française, qui forment sa garnison, - par un paijement mensuel, et la présente servira à la dite ville d'ordre et requisition à cet effet, pour s'entendre à l'égard de leur quote-part des moyens fournis, et à fournir, avec la totalité de la Province; et viendrait à cesser de la date de cette requisition

toute fourniture, logement et frais quelconques, que la dite ville se trouverait dans le cas de faire journellement à l'Armée susdite.
Plus bas étoit:

Au quartier Général d'Anvers le 3 Xbre 1792, 1er de la République Française.
Le Lieutenant Général Commandant la division du Nord de l'Armée Belgique.
Signé: MIRANDA.

Waarop sij door hunnen Secretaris de antwoord deden draegen waerbij sij hem versekerden dat sij van morgen de noodige maetregels gesaementlijk met het Magistraet gingen nemen ten dien opsigte, om ondertusschen sooveel mogelijk het noodig van dien oogenblik te voorkomen, sij engageerden sig te fouriere morgen de somme van 24.000 livres; ..... alsvast dat sij die uijt hunne eijgen Borse souden nemen.
Ondertusschen waren sij in agterdenken, dog den generael Commandant had verclaert dat hij soude tevreden geweest hebben als eerste payement 5 Januarij soude geeffectueerd sijn, had ondertusschen eene somme voor sanderdags verlangt, hetwelk den offer van 24.0000 livres veroorsaekt heeft, in gemelde brief gemeld.
Den generael Miranda vraegde andermael gedeputeerde, om hun sijn grootste misnoegen te betoonen, dat gemelde brief geen effectieve belofte en behelsde, de gedeputeerden hadden hem van smorgens te kennen gegeven dat de vergaedering geensints magtig was er soodanig te maeken, dat sij niet konden doen als de requisitie adresseren aen die het behoort daer van te decideren etc.
Sij hadden hem doen sien dat dit aen de Magistraet en de leden was, hetgene niet geagt wird en niet helpen konde.
De gedeputeerden hadden sig niet aen sulke onthael verwagt, sij waren verre van te voorsien, dat dit niet anders was als het voorspel en beginsel van eene nog veel schrikkelijkere vertooning, waervan de jaerboeken der dwingelandije wijnig voorbeelden geven en inderdaet den selven nagt, beveelde gemelden gnael Miranda aen den gnael Canolle van militairelijk en met geweld uijt hun huijsen te haelen vier leden der vergaedering, deselve die hadden gedeputeert geweest bij den selven gnael, alsook den secretaris der stad van Setter.

Dit bevel is den selven nagt met alle strengheijd uijtgevoert tegens gemelden, dewelke op 't Casteel in gevangenisse geleijd sijn geworden. In dese verbaestheijd deputeerden sij twee leden tot gemelden gnael, die, sonder ander delit als voors^{e} brief, hun beschuldigde van gemanqueert te hebben aen de fransche Natie, hij aensag dien brief als een insulte etc. Eijndelijk in de morgent 2 Januarij hebben sij hun eenen brief geadresseert, dewelke twee leden hem droegen, en na hem gelesen te hebben gaf aen eenen van hun het volgende order:
'Le commandant de la Citadelle d'Anvers mettra en liberté sur le champ les Citoyens Jean Dewael, Borrekens, Nanteuil et van Setter retenus hier au soir par ordre du Général en chef, Lieutenant Général Miranda.
Au quartier d'Anvers le 1 Janvier 1793, 2mo de la République Française. (Plus bas était): Par ordre du Général Miranda. Signé: Baron, Aide de Camp'.
Waarvan schrijver de vertaling bijvoegt:
Den Commandant van het Casteel van Antwerpen, sal seffens in vrijheijd stellen de Borgers Jean Dewael, Borrekens, Nauteuil en van Setter, gisteravond aengehouden uijt order van den Oppergeneraal Lieutenant Generaal Miranda.
In 't Quartier van Antwerpen den 1 Januarij 1793.
Laeger stond:
Bij order van den Generael Miranda.
Onderteekent: Baron, Aide-de-Camp.
De Representanten hebben over dese en andere hunne klagten doen toekomen aen de Convention Représentative van 5 Januarij, waerbij sij doen sien dat de stad al meer als 200.000 livres had verschoten (déboursé) en dat de kosten van het quartier van Antwerpen beliep tot 22.000 livres per dag.

1793.

Januari.

Snagts tusschen *31 December 1792 en 1 Januari 1973* sijn de heere Jacobus H.J. Borrekens Riddere, Jan Dewael en Const. Nanteuil (die in 't Calbos geseten is) drij Representanten van het volk deser stad, benevens Jon^{r} Van Setter Secretaris der Stad (die in 1790 (?) door de Oostenrijkers nog eens geset was) van hun bedde gehaelt en naer 't Casteel gevoert. Dhr Jacobo Nic. Dierxsens ook Representant wast ansnapt, mannen van 't volk bemind en die slands welsijn behertigen.

Ieder stond daerover verbaest, want men wist of hoorde er de oorsaeke niet van.

Het was seffens Collegie en de Representanten waren ook vergaedert, de vier gemelde heeren waren tegen noen losgelaeten. Men segt dat de fransche geld gevraegt

hadden, hetwelk sij seffens hebben wilden, hetgene onmogelijk was hun soo aenstons te geven. Dit is de vrijheijd lieve Borgers.

Na den middag sijn de franschen gevallen in 't Comptoir van de Domeijnen op St Jacobs merkt, alwaer sij niet gevonden hebben, soo men segt.

Den Rentmeester Mher Baron van Kessel hebben sij ook opgeligt, is eenige dagen daer naer losgelaten.

Sij hebben het comptoir gesegelt etc. of sij geld gevonden hebben weet ik niet.

Na middag ging het wederom onbeleeft op 't Stadhuijs over de logementen. De Borgers wirden er wederom mee belast.

Men sag dag en nagt wederom sterke patrouilles soo te peert als te voet door de stad gaen. Sij worden wel gewaer dat sij wijnig vrinden meer hebben in dese landen, hunne handel maekt hun haetelijk aen alle goede Catholike en welpeijsende Borgers, of sij het dan mooglijk doen uijtbreken.

1 Januarij savonds was 'er een decreet van de Nationale Conventie aengeplakt van 22 December 1792 (siet het selve).

5 Januarij deden de nieuwe wijkmeesters den eed op de selve wijse als de nieuwe Schepenen. Siet de namen, dewelke wel eenigsints veranderen aen degene gekoosen sijn op 29 Xber.

Hoofdlieden: Jon[r] Gaspar Carel Knijft en Dhr Jan Bapt. Verdussen, Oude Schepenen. Gillis en Jan Anth. Vander Straelen.

Wijkmeesters:

1. Petrus Heijliger en J. Huijbrechts.
2. Botson et De Quertemont, repr. O. Coopal.
3. Janssens en Martinus Vande Velde.
4. Wouters en Mart. Vander Aa.
5. Balth. Frachez en Theod. Dehaan loco van Haver.
6. Herkentjens en Jan De Bunie, Schep. Antonissen.
7. Touriven (?) en Thijs.
8. Maesmans en Joseph Persoons.
9. J.B. De Baillet en Jacobo. Nic. Dierxsens beide Rep.: Van Assche en van Delft, in loco Bartels.
10. Larivière en De Neuf de Borcht loco Ergo.
11. Van den Wouwer en Jacq Cuijlits rep. loco Van den Weijngaert.
12. Swaenen en B.P. Devisser rep. der natie.
13. Denis Cornet en Van Dooren.

Den 6 Januarij Sondag is door de franschen den Boom van vrijheijd (geseijt boom van slaevernije) op de Groote Merkt geplant, dog alsoo deselve in 't oprechten aen stukken gebroken is, hebben sij die ceremonie sanderdags wederom vernieuwt, hetwelk op de volgende wijse gebeurde:

De fransche Gendarmerie en andere waren op de Meer, benevens die van het Hollandsch corps, soo voet- als peerdevolk dog alle te voet, in de wapens vergaedert, de gendarmes met hunne Colonel trokken gedeeltelijk vooruijt met drij stukken canon, wirden opgevolgt door de Hollanders ook met 3 canons, den boom van vrijheijd met eene roode mutse op wird tusschen den trijn gereden, ge-

volgt door den secretarissen aelmoeseniers en door de Club bedienden, meestal Borgers dese stad, veele met roode mutse, teeken der soo genoemde en fameuse Jacobins van Parijs, dan volgde eenen hoop van volk, soo mans, vrouwen als kinderen, dewelke sij geld geven en veel goed belooven om se tot hun te krijgen, opgevolgt wordende door leden en toehoorders der Club, waeronder heel eenvoudige menschen sijn die selfs geen frans verstaen, maer ook meer andere die gants de nieuwigheijd toegedaen sijn en geene Religie hebben en daer gaen om verligt te worden, om alsoo het geluk hetwelk sij door den franschen vrijdom gaen genieten, te komen sien, hetwelk de welpeijsende niet sien willen, hebbende liever hun geluk, hunne oude R.C. Religie en hunne oude constitutie en voorregten, die altijd ons geluk gemaekt hebben; die sij in tegendeel maer ten onderen willen, en aensien als tegenstrijdig aen de vrijheijd en gelijkheijd.

Dese verligte mannen wirden dan aengesloten door de rest der Militaire die den trijn sloten.

Om 12 uren smorgens wird den gemelden boom die sij omtrent Berchen gekapt hadden, met het groot musiek, van de Meir langs de Schoenmerkt, voorbij het Bisdom en Seminarie als uijt spot, naer de Groote Merkt gevoert. Op het groen kerkhof hadden sij het canon geplaetst, hetwelk verscheijde mael losgebrand wird terweijlen den boom op de Merkt opgeregt wird, hetwelk onder het geluij van alle de klokken, (hetwelk het Militair selfs had gaen orderen in alle parochien, abdijen en cloosters) en onder het vivat geroep van misleijde of uijtgekogte Club-Vonkisten.

Alle de Borgers op de Merkt en daer ontrent hielden hunne huijsen en winkels gesloten uijt vreese van desor-

ders, die sij in den morgent alreeds hadden sien plaets hebben int 't schippersvolk van de fransche schepen, die de vijf koperen arenden, soo van de voorgevel als van 't dak van 't stadhuijs afgeworpen werden, en op de wapens en figuren van den selven gevel gekapt hadden, jae sij hadden ook de schilderije en wapens die sij vonden, ook de stukken van arken op de puije staende, die gedient hadden voor de inhaeling van den prins Cardinael 1635 door de vensters gesmeten en voor 't stadhuijs verbrand, jae souden nogal tot groote desorders overgegaen hebben, hadden 'er sig geene welpeijsende tegen gestelt.

Nadat den staek geplant was, isser door hun iets afgelesen onder den selve en dan hebben sij er om gaen dansen, maekende daer hun groot plaisir waernaer sij in order van de Merkt aftrokken slijpende den koperen arend die sij van den middelgevel van 't stadhuijs afgetrokken hadden, langs verschillende straeten deser stad, etc. mede waer naer dien trijn geschijden is tot savons als wanneer die Clubisten bal hadden op de Sodaliteijt en dronken.

Alle die schoonigheden geschiede al sonder kennisse van de weth temeer het geen stadhuijs was, en tot spijt van de goede en welpeijsende inwoonders.

Den 8 Januarij snoenens brande het Facons clooster alhier, alwaer het magasijn van de Hollanders, en het hospitael der Fransche Militaire is. De vlammen broken langs verscheijde kanten op de solders seffens uijt en soodanig dat het geheel dak van dien grooten bouw (van het geheel clooster) om 12 uren smiddags in vollen brand stond. De klokken stormden ten allen kanten en de trom-

mels sloegen alarm, om het volk tot hulpe op te roepen, hetwelk door de Militaire op de straeten aengehouden en gedwongen met geweld daer naer toe geleijd wird (ik was ook daer onder) alwaer men dan genoodsaekt was tegen wil en dank te blijven, hetwelk veel menschen van daer hielt. De zieken maer eenigsints gaen konnende, begaven sig welhaest op de vlugt, maer degene te krank, en niet haestig genoeg geholpen wordende, moesten daer verbranden of door de benouwtheijd stikken, welk ongeluk aen verscheijde gebeurt is.

De vlammen waren soo schrikkelijk, aengesien den gandschen bouw die seer groot is, gelijk in brand stond. Veele dagten dat het aengestoken soude sijn, dog andere geloofden dat het door onachtsaemheijd geschied is, wat 'er van sij of niet, het was eenen brand die schier niet om blusschen was, niettegenstaende nogtans de menigvuldige brandspuijten en den hoop volk die er sig bevond, en den grooten arbeijd die er gedaen wird om dit uijt te dooven, de grootste moeijte die wird aengewend was om de kerk te behouden, die vol haver, stroij gestapelt was, en tegen de gebueren huijsen paelde; het stroy was met alle spoed uijtgedragen naer het bijgelegen Hessenhuijs daer de hollandsche jaegers te peert liggen, jae dat sulks hadde aen 't branden geraekt, het had konnen gedaen sijn voor den gantschen terling, waervoor de gebueren vrees genoeg hadden.

Aldus sag men dit schoon gebouw door het vuer verslonden worden, een clooster hetwelk seer treffelijk gebouwt was, na den brand die het ten jaere 1668 nog eens vernield had etc.

Desen bouw was op 6 Augusti 1668 nog eens verbrand geweest, het-

welk ik in sekere eventijdige aenteekeningen aldus geschreven vind: ‘A^{o} 1668 - 6 Augusti wesende maendag, des morgens ontrent 10 uren is binnen de stad Antw. ontstaen eenen grouwsaemen brand in 't Clooster van de Facons beginnende op den solder boven den refter, waer door den heelen refter en de cellen daer boven staende, mitsgaeders den pand van onder tot boven is afgebrand tot aen de kerke toe aen St Josephus-Capelle, die in groot perijckel ook was, en duerende den selven brand tot ontrent 5 uren des naermiddags, niettegenstaende alle de hulpe van de religieuse orders, die daer quamen om te blusschen met groote menigte van Borgers, en wird dese schaede gehouden naer gissinge over de 100.000 gls. Hoe 't selve was aengekomen, kost men niet wel weten, de presumptie en de gevoelen van vele was, dat alsoo men des nachts te voren menigte van vierpijlen door de stad geschoten hadde, ter saeke van de seer solemnele processie die op sondag hadde gegaen over de beatificatie van de salige Rosa van den derden Regel van H. Dominicus, welke solemniteijt door de P.P. Predikheeren wird geviert, dat eenen vierpijl soude gevlogen sijn geweest op den solder boven den refter, alwaer gesegt wordt dat de venster open stont om de horologie te stellen, ende dat 't selve soude hebben begonst te vonken in de schaeffelingen aldaer liggende: dan de Nonnen selfs en wisten niet, hoe 't was begonst, alsoo sij de vlammen den daken uijt sagen aleer sij wisten datter brand was: ende duerde desen brand even furieus wel 3 uren ruijm, en aleer alles was geblust was 't wel 5 uren oft daer ontrent des naermiddags - ende is op 19 Meert 1669, wanneer in de kerke der Facons wird geviert den jaerlijkschen feestdag van den H. Joseph in desselfs costelijke capelle gestelt het naervolgende cronicon ofte jaerschrift op twee flambeeuwen door twee groote engels van wassche nevens den Autaer gehouden wordende luijdende:
dupl in a 1669,
IMpLorat sponsVS. sIstVnt InCenDIa, qVare (?)
haUD patItVr Ioseph Igne perIre LoCVM.
Desen bouw is dan wederom herstelt door milde giften van verscheijde godvrugtige persoonen naementlijk den Ed^{e} heere Gaspar de Roomer, van wie men in desen nieuwen pand op eenen blauwen steen met gulde letters volgende gedenkenis leest:
Eeuwige Memorie

Van den seer Edelen Heer
Heer Gaspar de Roomer
Als dit Huijs stont in vlam
Soo sach men noot soo schroomer
doch is weerom herstelt
Door hulp van Heer de Roomer
die door sijn milde gift
de droefheijd heeft getroost
waervoor hij plucken sal
de loon is 's Hemels oost
gheschiet 6 Augusti A^{o} 1668.

Desen schoonen pand dan door de hulp van verscheijde weldoeners en door opgenomen penningen onder de besondere hulpe en bestieringe van Dwh Joannes Bruijninx, tresorier deser stad, wederom opgebouwt en in staet gebrogt sijnde, hebben vele godvrugtige soo geestelijke als wereldlijke, de glaese vensters van den selven verciert en A^{o} 1669 en 1670 hunne merieren en wapens seer schoon geschildert daer in doen stellen, welkers ik seer nauwkeurig geteekent, naegeschreven en in mijne versaemelinge van wapens en grafschriften, benevens de andere in de kerke en clooster te sien, gestelt heb, om alsoo de gedenkenisse daer van aen de naerkomelingen agter te laeten.

De siekenen waren met haeste in de gebueren huijsen gedraegen van waer deselve sanderdags sijn naer St Elisabeth gasthuijs gebrogt, als wanneer waerschouwinge kenbaer gemaekt was, dat van stadswegen alle Borgers aensogt werden, dewelke eenige matrassen, sargien of slaeplakens te derven hebben deselve sonder uijtstel te brengen in den grooten Eekhof inde Cloosterstraet alwaer deselve door geswoorene schatters sullen getaxeert worden, en waervan de betaeling 10 dagen daer na sal geschieden.

Den 10 Januari wirden 'er eenige van de siekenen uijt de Facons bij de Minimen en Cellebroeders geleijd.

Savonds of snagts had het fransch scheepsvolk de wapens van Brabant en Antwerpen van de werfpoorten afgeslaegen en aen stukken geworpen.

Colonel generael Verrières anders geseijd den Bult Commandant en Chef der Nationale Gendarmerie van Parijs die in de refugie van St Bernards op den oever logeerde, na op 6 en 7 deser in het planten van den ‘boom van slaverneij’ op de merkt sijne rol soo wel gespeelt te hebben, naer Brussel vertrokken sijnde, is aldaer den *9 Januari* smorgens omtrent 7 uren schielijk gestorven, dus dat de Club sig van haren besondersten voorstander berooft vind.

Ten selven dage is een detachement van sijn volk afgeveerdigt om 't lijk gaen af te haelen, hetwelk den *11en Januarij* door een ander van ontrent 200 man wird tegen gegaen tot Berchem toe, en om 1 ure namiddag binnen dese stad arriveerde in eene rouwkoets bespannen met 4 peerden, onder het geluij der Cathedraele, en in dien trijn langs de voornaemste straeten, over de Meer wird vergeleijd naer de gemelde refugie, alwaer de poort was behangen met witten baeij.

Sondag 13 Januarij hoorde men van tijd tot tijd eenen kanonscheut, en tegen den noen het groot geluij der Cathedraele van halve tot halve ure.

Om 3 uren wird de lijkstatie, nadat hij aldaer had ten toon gelegen in de prelaetskamer, geopend door een detachement Jaegers te peert, gevolgt door mogelijk wel 200 mans persoone draegende elk eene witte brandende flambeeuw en door een escort der gendarmerie en van Oude

Nationale Garde en troupen, soo hollanders als franse, benevens de schipsmatroisen.

Het lijk in uniform bekranst met laurier kroon wird op een parade-bed gedragen als een koning door officiers, en daer agter volgde de kiste en baere, overkruijst met wit satijn, vergeselt door eenige seculiere Priesters en Parochievaderen en door vier religieuse soo der abdije als van alle de kloosters deser stad draegende elk een witte wasse brandende keers (wat het geweld al doet) alles onder treurig musiek en den rouwslag der trommels in 't swert bekleed, Agter de baere gingen de Clubmannen die hunnen verligter volgden, van welkers officianten selfs eenige nevens het lijk gingen, draegende den standaert etc.

Den trijn wird dan gevolgt door officiers der troupen soo hollandsche als franse der scheepen, Jaegers en Dragonders te peert, gingen aldus, onder het geluij der klokken eenen grooten toer, dat se maer ten 6 uren in de Cathedraele kwamen, alwaer het Capittel en het Magistraet waren verwagtende, en gebragt wird op eenen vercierden trijn, omset met witte brandende flambeeuwen te midden der Choor, die gelijk de poort en het oxael, met witten baeij behangen was, opgeciert met de roode muts en sweert etc.

Het lijk wird daer onder musiek afgesongen en dan gelegt in de kiste en begraeven in de selve kerk nevens den Autaer der Saedelmaekers, naer de regte sijde onder een serk.

Om 7 uren eijndigde dit spektakel onder het geschut van canon en handgeweeren, der trouppen, die rondom in de werk stonden.

Aldus heeft dien kleijnen mensch, na binnen dese stad op dien korten tijd eene groote rolle gespeeld te hebben, soo spoedig sijn leven geeijndigt, tot groote droefheijd van sijne aenhangers, maer tot blijdschap van het grootste deel der inwoonders, die hun daerdoor al van eenen volksverleijder, van eenen sonder religie, en eenen vijand van den Paus, en geestelijken gelijk hij selfs geseijt heeft op de Club, verlost vonden.

> Dit wird aldus in de dood register door order gestelt:
> O.L.V. Zuijd.
> Januarij 1793.
> Le Républicain Claude Remi Buirette Verrières Colonel, Chef de la Brigade des hommes du 14 Juillet 1789, Commandant Général des trois Divisions de Gendarmerie Nationale Parisienne à pied, et de l'escadron de Cavalerie y attaché, les dites Divisions crées et formées en vertu du Décret du 14 Juillet 1792 et le dit Escadron de Cavalerie crée par Décret du 9 Octobre suivant: âgé de 41 ans, natif de Verrières près St Menehould - ci-devant Province de Champagne, - District de St Menehould, Département de la Marne, fils de Claude Buirette et de Marie Anne Morton, mort à Bruxelles le 9 Janvier 1793, inhumé en l'Eglise Cathédrale de cette ville d'Anvers le 13 du dit mois.
> Signé: J.A. Seerwart, Chan. & Pleban.
> Ita in Registro Mortuorum Ecclesia Cathedralis B.M.V. ad Sept. het welk daer door ordre alsoo is moeten ingeschreven worden.

Tegen den avond was alhier aengeplakt een decreet van de Nationale Conventie van 28 December Lest, ten opsigte der fransche emigranten etc. relaes tot het selve.

Den 17 Januarij savonds sijn alhier twee Commissarissen der Nationale Conventie van Parijs, te weten Camus en Gossuin komende van Mechelen, gearriveert, waerschijnijk om 't decreet van 15 Xber lest werkstellig te doen mae-

ken, gelijk sij te Mechelen, en mooglijk aldaer sij geweest hebben, gedaen hebben.

Men kan niet denken wat mannen dit sijn, want men segt dat Camus voor dese broeder geweest is, sij sijn hier niet lang verbleven.

Den 18 Januarij is 'er volk en canon naer Vlaenderen vertrokken, mooglijk dat sij vreesen voor de Engelsche of Hollanders, en daerom de grensen van die Provintie gaen dekken.

Na middag quam 'er wederom ander volk binnen langs St Jorispoort. Tot Berchem, Borgerhout, Deurne en Merxem ligt ook seer veel volk hetwelk van hooger op daer naer toe getrokken is.

Den 22 Januarij was alhier eene bekentmaking van den Gnael Marassé, Commandant in dese stad, aengeplakt, wesende eene verclaering over het decreet van 15 December 1792.

Sanderdags 23 Januarij was 'er een protest wegens onse Representanten nevens geplakt, relaes tot dese stukken.

Den 23 Januarij hebben de nieuwe Dekens der Ambagten den eed gedaen, op de wijse als de wijkmeesters.

Den 25 Januarij hebben de Militaire in den naem der Fransche Republiek sig in de Cathedraele kerk, in de Collegiale kerk van St Jacobs, in Abdijen en in alle de Cloosters soo mans als vrouwen, in 't Bisdom en in 't Seminarie, alle binnen dese stad, in sommige vier, andere meerder, be-

geven en aldaer begonst inventaris soo van goud, silver en andere effecten, de kerk en de gementens toebehoorende, te maeken, alles ingevolge den 4 artikel van 't decreet van de Nationale Conventie van Parijs 15 December 1792. Een decreet afschrikkelijk aen alle welpeijsende en goede Catholike ingesetenen, een decreet daer van alle steden represantien en protestentien tegen gedaen sijn, jae gedeputeerde van dese en andere steden voor naer Parijs gesonden sijn, om 'er de opschorsing van te bekoomen, dog alles vrugtloos. Ik seg vrugteloos, want de Conventie naer geene regtveerdige klagten hooren wilt, maer in tegendeel blijft persisteeren en 'er de gantsche uijtvoering van hebben wilt; maer wat sal men seggen.

Wij denken, en het schijnt er genoeg naer uijt te sien dat de Conventie, jae den gantschen hoop niet anders in den sin en heeft als onse landen te spolieren en even als de hunne in armoede te brengen, de goede geestelijken te vernietigen en te verjaegen, jae al dat oud is om te wentelen en te berooven en dat op dien fraeijn titel, titel die in de ooren van den gemeijnen man seer wel klinkt, op den titel seg ik dat het voor ons geluk, vrijdom en welvaren is, hetwelk sij gemeijnen lieden, eenvoudigen en ook slegtpeijsende menschen soo op hunne Club als elders, soo danig weten in te blaesen, dat 'er door die soort van volk geloof aen gegeven word, en deselve gants naer hunnen kant weten te krijgen; jae sij geven de arme menschen geld en spijse om se naer hun te trekken, en wat meer ja droef is, die Clubisten verdervers van 's lands geluk en welvaeren, worden in alle hunne ondernemingen door de franse magt ondersteunt en gehandhaeft.

Hier bij gevoegt volgend Manifest:

Extrait:

Manifeste de sa Majesté l'Empereur et Roy aux Belges. *François* par la grâce de Dieu etc.

Art. 1. - Que je reconnais avoir été trompé, ainsi que Sa Majesté Léopold de glorieuse mémoire par mon gouvernement des Pays-Bas.

Art. 2. - J'invite tous les Officiers et Militaires ci_devant à mon Service de joindre leurs Corps respectifs avec assurance de pardon en du même grade qu'ils avoient avant leurs départs.

Art. 3. - J'invite de même avec les mêmes assurances ceux qui ont servi pour la Constitution dans les armées patriotiques à se joindre à nous pour se battre pour la même chose.

Art. 4. - Je m'engage à former un Corps de quarante cinq à cinquante mille hommes composé des gens du pays et pour y rester.

Art. 5. - Je casse et met à néant l'ancien gouvernement et dont les membres seront jugés et ceux qui pourront n'avoir pas manqués n'y serons pas remplacés, mais transférés ailleurs.

Art. 6. - Que l'Archiduchesse Marie Christine reprendra son ancien gouvernement de Presbourg, et l'Archiduc Charles mon très honoré frère celuî des Pays-Bas, sous le ministère de M^{r} le Comte de Metterniex, ami des Belges.

Art. 7. - Que la Constitution sera rétablie sur le pied des Concessions et comme a juré Charles VI.

Donné à Vienne ce 15 janvier 1793, paraphé Cab.

Signé: François.

Contre signé: G. Delederer.

De l'Imprimerie Impériale et Royale de Luxembourg.

Ondertusschen wird door gemelde Militaire in de kerken en cloosters alles opgeschreven en dan versegelt en aldus wird hun de meesterschap en vrijdom van hunne goederen ontnomen. Denk eens in wat agterdenken, vreese en droefheijd de goede religieusen daer door gestelt waeren, vreesende en met reden dat het selfde lot van de franse geeste-

lijke te moeten onderstaen, te weten van, na van alles beroofd te sijn, verjaegt te worden, en waer dan eene schuijlplaets gevonden?

Sommige hadden wel eenige van hunne kostelijkste stukken verborgen, hetgene andere wederom niet betrouwen dierven uijt vreese van verraeden te worden, want in sulke tijden ontbreken 'er gene verraeders en spions.

Naar middag wirden de 3 wapenen, Spangien, Brabant en Antwerpen in den gevel van 't Stadhuijs, van stadswegen overdekt, om de onheijlen te voorkoomen die 'er konden uijt te volgen.

Die dewelke of afbeeldsels van koningen op hunne gevels of uijthangborders of elders hadden, volgden dit exempel, gelijk ook de lijkblasoenen om die selve oorsaeken uijt de kerken gedaen waeren.

Den 26 en 27 Januarij vertrok 'er volk naer het fort Lillo, hetwelk sij met canon voorsien hebben, waerschijnlijk omdat 'er Engelsche en Hollandsche oorlogscheepen voor Vlissinge en voor de Baetse haeve verscheenen sijn.

Den 31 Januarij 1793 in den morgent heeft sekere Colin, seggende commissaris van de provisionele uijtvoerende magt van Parijs te sijn, en onder andere met sekeren Carel D'or, advt gebortig deser stad, en secretaris van de Club, door hem gedelegeert sijnde, sig naer deser stad accijnsen begeven, en aldaer aen de bediende gaen verbod doen van voortaen die lasten niet meer te ontfangen, dat de selve cesseren moesten ingevolge het decreet van de Nationale Conventie van 15 December 1792.[(1)].

(1) Schrijver had voorgenomen hier breeder uit te wijden over de accijnsen. Als nota voegt hij toe: Hier ook van de accijnsen een weinig te handelen.

Februarij.

Vrijdag 1 Februarij hadden sij het Poort geld en andere kleijnen regten aen de stadspoorten door de poortiers ontfangen wordende, ook afgestelt, willende de buijten lieden deselve niet meer laeten betaelen,(1) seggende dat alle lasten en imposten af sijn.

Denkt eens in wat agterdenken dat die hun officieren soo op 't accijsen als andere gekogt, en voor de gene de accijser etc. gepagt hadden, en daerop leven moeten, anders niet hebbende om van te leven, daerdoor gestelt waeren.

Sanderdags was 'er eene proclamatie wegens dien commissaris over de afschaffing van die regten aengeplakt, eene proclamatie vol listen, om het gemeijne volk te bedriegen en te misleijden, relaes tot de selve, de dato 1. Febrij 1793.

2 Februarij Onse L.V. Lichtmisse: na middag wirden aen het gemeijn volk of gepuffel eenige tonnen bier ten beste gegeven, waerschijnlijk wegens de Club. Dese tonnen geleijd sijnde op eenen wagen wirden langs verscheijde straeten der stad gereden; voorgegaen door Militaire met hun musiek, gevolgt door die van de Club. Aldus tegen den avond op de groote Merkt gekoomen sijnde wird aldaer onder spel van hun musiek rondom den boom van hunne vrijhijd, door dit volk met vreugd gedanst; eenen prediker of verligter der Club heeft te peert sittende, daer bij den boom eene aenspraek over de vrijheijd gedaen, waerop dien hoop gelijkelijk riep en verscheijde mael herhaelde: Vivat de

(1) Van het poortgeld, regt van den Aijendijck hier te spreken.

Republiek. Na die vreugd wirden de tonnen op verscheijde plaetsen van de Merkt geleijd en afgedronken.

De Borgers aldaer woonende hielden hunne huijsen sorgvuldiglijk gesloten, jae de goede en welpeijsende lieden betrouwden 't niet digt daer bij te koomen, uijt vreese van in den hoop getrokken te worden, en van die vreugden te moeten deelagtig sijn tegen wil en dank. Siet eens wat moijte 'er aengewend word om die klasse van volk naer hun te trekken, dog men weet wel dat men het gemeijn volk wint soo lang als men geeft en deftige lieden hebben van sulke vrijheijd en diergelijke vreugden eenen afkeer.

Savonds omtrent 6 ½ uren is den gnael Du Mourrier Opperveldoversten der fransche, koomende van Parijs, langs het Vlaemschhoofd binnen dese stad gearriveert, onder het geschut van 't canon van het Casteel en der oorlogsschepen, rijdende naer het Hotel van Hoogstraeten over St Andries kerk, alwaer den Gnael Marassé Commandant der trouppen deser stad ook logeert.

3 Februarij mogt men niet meer naer Holland gaen van hier. Sij willen 't niet laeten passeren. Dus dat er geen visch of iets anders meer koomen sal, en alles duer staet te worden.

Den 6 Februarij was 'er wegens de fransche commissarissen Colin en Trancquet St Michel, een berigt aen de borgers deser stad aengeplakt, waerbij sij bekent maeken dat sij den invoer van visch en van 't sout hebben doen sluijten ingevolge de beschikkingen van 't Decreet van 15 December laetstleden.

> In 't Clementien boek op 't Stadhuijs staet fol 5. Ordinantie sine data: Dat men van elken mudde schoon en wit sout dat ter lande compt sal

betaele *drij nieuwe grooten,* ende dat soo wel bij den poorter als vremde.

Maer het gene te water compt ende weder te water ewech word gevuert, tsij vercogt ofte niet vercogt, gelevert ofte niet gelevert, gestapelt ofte niet gestapelt, daer over sal de vrempte niet betaelen, dan de poorters sal daen afgeven half gelt.
Op 14 Xber 1427 wirde aengestelt vier soutmeters. Vide annales Antverp. M. s. op de librerije.
Dit regt van de sout accijns was op 4 October 1790 en volgende voor een jaer verpagt geweest, en heeft aen de stad gerendeert de somme van 43.10 vrij geld.

En dat de andere comptoir alwaer de regten op verscheijde voorwerpen van consomptie ontfangen wirden en dewelke niet gesloten sijn geweest als de gemelde, dat de ontfangers aldaer hunne ontfangsten moeten agtervolgen gelijk te voren tot dat die commissarissen hunne begonste werkingen sullen vervolgen, hetgene in t' kort te geschieden staet.

7 Febuarij wilde den gnael Du Mourrier alhier 1.200.000 guldens wisselgelt ligten, welke ligtinge te dien eijnde bij Werbrouck en Co alhier geopent is, van sulk somme op den Gnael en Chef Du Mourrier.

9 Februarij was alhier van stadswegen aengeplakt ten opsigte van den aenstaenden vasten avond, de volgende advertentie:

‘Het Magistraet deser stad onderrigt door den Generael Marassé, Commandant der trouppen van de fransche Republiek tot Antwerpen, dat het aen de Militaire verboden is sig te masqueren geduerende den aenstaenden vasten avond, voorkommen diensvolgens alle de ingesetenen deser stad sig insgelijks te onthouden van sig te maskeren om alle te onkomen de onaengenaemheden, aen dewelke de over-

tredinge hun soude konnen blootstellen. Actum in Collegio hac 7 Febrij 1796 etc.'

Ten selven dage sijn alhier uijt Parijs, langs Vlaenderen gearriveert de commissarissen der Nationale Conventie van Vrankrijk Marlin (de douaij) Gossuin en Treillard, sij gingen logeeren in de Abdije van St Michiels en om 11 ditto van daer wederom vertrokken naer Brussel. Sij hadden tot Gend al verscheijde nieuwigheden ingerigt hetwelk men alhier ook verwagt.

12 Februarij savonds was alhier aengeplakt eene proclamatie van den gnael Du Mourrier aen het Hollandsch volk hun daerbij aenmoedigende dat hij hun sal koomen verlossen etc. waerschijnlijk sooals wij verlost sijn.

Sanderdags was er waerschouwing en bemoediging van den selven Gnael aen het volk van het Nederland aengeplakt, gedaen te Antwerpen 12 deser, waerin hij onder andere versoekt van de wapens met hem op te nemen etc.

13 Februarij vertrokken de gens d'armes en veel ander crijgsvolk naer de dorpen van Bragt, Loenhout, Westwesel, etc. en soo vervolgens naest de Hollandsche grensen aen de Meijerije en Baronnie van Breda.

14 Februarij wirden sij gevolgt door een deel der Hollanders en ook veele franschen, so voet als peerdevolk, die alle met hun veldmusiek, canon en bagagiewagens langs de Roode Poort uijttrokken.

Daer was seer veel volk en ook geschut uijt Vlaenderen

hier binnen gekomen, ook verschikt naer de Hollandsche grensen.

Sedert 14 deser is de briefwisseling met Holland opgehouden en de brieven van dien dag sijn aengehouden.

15 Februarij vertrok er al wederom seer veel volk en geschut, munitiewagens etc. naer de Hollandsche kanten.

16 Februarij is tot Brussel de oorlogsverclaering op de Groote Merkt aen den koning van Engeland en den stadhouder van Holland, wegens de Frans. Republiek afgecondigt.

Eod. die in 't Coll^{e} geresolveert over de lichting over de vreemdelingen en men begonst het Casteel buijten met palissaden te versterken. De boomen op 't Kiel wirden afgekapt om palissaden te maken.

18 Februarij was 'er een aenmoediging wegens den gnael Du Mourrier aengeplakt aen het Nederlands volk en aen het volk van Luijk.

18 Februarij was 'er op 't stadhuijs dat de rijken hunne koetspeerden leveren moesten ten getalle van 600, en de huerhouders 400.

19 Februarij wirden 'er eenige gequetste gensdarmes binnen gebragt en in de Predikheeren geleijd. Sij hadden 't gekregen omtrent Breda in een gevegt met de Dragonders die eenen uijtval uijt die stad souden gedaen hebben.

De broodbakkerije der fransche trouppen wird gemaekt in de Leguijt alwaer ten dien eijnde de ovens gemetseld wir-

den, ongetwijfelt alwederom op stadskosten, daer bijna alles tegenwoordig opgedrongen word.

20 Februarij was 'er wegens de commissarisse van de uijtvoerende magt van Vrankrijk alhier, 2 decreeten aengeplakt, gedateert te Brussel 8 deser, ondert. Trailard, Gossin, Marlin (de Douaij). relaes tot de selve: een vernietigende de inkomende rechten op de goederen van den Prins etc. en der goederen, bosschen, pagten etc. der stigtingen waren aen den inventaris gemaekt in dese landen.

Namiddag kwam 'er een bataillon ook uijt Vlaenderen binnen.

21 Februarij wederom een dito bataillon.

Na middag vertrok den gnael Du Mourrier naer de kanten van Breda.

Daer was 'er een droefheijd onder de nog hier sijnde franse gevlugte Priesters, dewelke benevens andere eenigermate, ingevolge eenen dcreet te Brussel gegeven 13 deser, dese dese landen verlaeten moesten, alle welpeijsende hadden 'er medelijden mede, waer moesten die menschen loopen? O. Droefheijd!

> Ingevolge eene ordonantie van de Nationale Commissarissen gegeven te Brussel 13 deser, moesten alle fransche vlugtelingen soo geestelijke als wereldlijke uijt dese landen vertrekken binnen de 3 dagen na de uijtkondiging derselve.

23 Februarij was dien tijd uijt dan moesten se alle weg sijn.

23 Februarij was 't alhier commedie gratis, welke ook wel voorsien was van het arm volk deser stad, en sij belooven er nog voor niet te geven, men kan wel denken wat vertooningen sij daer gaven, sig niet ontsiende in de vasten te spelen, hetwelk hier altijd tegen gehouden is geweest, jae goede Catholike sullen 'er sig niet begeven.

Sondag 24 Februarij was 'er eenen tumulte in de Cathedraele kerk ten tijden van den cathechismus, eenige franse soldaeten tegen den heer die de onderwijsing dede, met de sabel drijgende en hetgene grooten schrik en desorders heeft veroorsaekt.

25 Februarij was 'er wederom een placcaert van de franse Commissarissen aengeplakt ten opsigte van de inkomende rechten voor en naer het land van Luijk. (Siet deselve in dato 20 feb.)

In den morgent kwam generael Marassé met eene menigte officiers op 't stadhuijs in Collegie ter wijlen het militaire op de merkt in de wapens stond, de heeren wisten niet wat 'er gaende was, vreesende dat 'er eene publicatie van 't eene of andere ging gebeuren, maer neen, de gnael wilde weten waer de geweren die het gemeijn aen Kroonenbergkaai van de Keijserlijke op * 1792 afgenoomen had, gebleven waren. Sij meijnde alsof 'er elders eenen depôt daervan sijn soude, immers wat antwoord 'er de heeren op gaven is mij onbekent, ik weet enkelijk dat het Coll^{e} tot 2 uren duerde, dog geloof dat sij er wijnig op seggen konden, aengesien 'er het grauw mede weggeloopen is.

Den Gnael Du Mourrier had aen de Representanten en aen het Magistraet geschreven uijt sijn quartier gnael tot

Zevenberghen 5 Feb. 1793, ten opsigte van de lichting van 1.200.000 guldens, waerbij hij onder andere aen deselve alsnu ordonneert van deselve te vervullen, 't sij in specien, 't sij in obligatien, 't sij in wisselbrieven, op 5 Meert heerschte. En als de 1.200.000 guldens niet sullen compleet sijn op dien tijd, dan ordonneert hij aen den L. Generael Marassé van hun te doen pakken en van hun te doen ‘transferer à la Citadelle de Lille’, als gijsselaers, zoo voor die somme als voor het gedrag der inwoonders van Antwerpen, etc. voor der segt hij onder andere, dan Troucquart commissaris der uijtvoerende magt, sig gaet ‘charger de vous casser de vos emplois, et d'en faire nommer d'autres, qui connaissent mieux les intérets du peuple etc.’

26 Februarij tegen den avond wird 'er met de trompette van stadswegen uijtgecondigt dat de Borgers desen avond ter oorsaeken der verovering van de stad Breda door de fransche troupen, op 24 deser savonds om 6 uren in besit genomen bij capitulatie, vueren moesten van 7 tot 9 uren, onder het geluij van alle de klokken der stad en spelen der Beijaerden, eenieder volkwam daer aen en verligte sijn huijs niet uijt liefde, maer uit vrees van door de quade partijen die door de Militaire overheid gehandhaeft worden, vervolgt en sijne glasen uijt gesmeten te worden, hetgene men tegenwoordig dikwils siet. Jae hetgene desen avond nog plaetse had, want in de Cammerstraete wirden den selven avond aen verscheijde huijsen de vensters in stukken gesmeten.

Den selven avond isser een bataillon voetvolk, Jagers, uijt Vlaenderen ingekomen die sig noemden Sans Culottes opgevormt te Gent uijt slegt volk, veel die van de tuchthuijs afgelaeten sijn en uijt menschen sonder religie etc. sonder zeden, daeronder is Capn sekeren Jan Mortelmans,

seer wel bekent, alle de officiers sijn om soo te seggen menschen die sig door hun gedrag voor het landswelsijn, soo haetelijk aen de welpeijsende gemaekt hebben, dat sij de stad hebben moeten verlaten en naer de franse eene schuijlplaetse hebben moeten gaen soeken; hetgene daer aen geen vagebonden maer wel aen regtsinnige gewijgert word.

27 Februarij op den noen wirden alhier drij placcaerten aengeplakt, met een militaire wagt, een van 23 feb. raekende de emigranten en franse Priesters, dat 2de een decreet van 31 Januarij raekende de uijtvoering van het decreet van 15 December en de derde schandelijk tegen den Paus (van 19 deser etc. relaes tot deselve), Door dit decreet moeten de franse Priesters dese stad verlaten.

Daer was van stadswegen aengeplakt, dat Du Mourrier wil de ligting van f. 1200.000 wgt tegen 5 Meert vol hebben etc.

28 Februarij smorgens vertrokken Nederlandsche Jagers naer de Hollandsche kanten, sij hadden op dien korten tijd dat se hier verbleven hadden, veel desorders in de herbergen veroorsaekt, namentlijk 's avonds in de herbergen tegen de gene anders peijsen als zij, jae tegen de gene voor hunne oude constitutie sijn.

Tegen den noen waren de wijkmrs op hunne Camer geroepen, alwaer den brief van Du Mourrier uijt Zevenberge 25 deser, hierboven aengehaelt.

Maart.

1 Meert wirden de wapens uit O.L.V. Kerk soo uijt de

glasen vensters, autaeren en epitaphen gedaen of bedekt, het gene in de andere kerken deser stad gevolgt wird, uijt vreese en bij voorsorg om alle desorders te vermeijden, die tot Brussel dese weke hadden plaets gehad. Die dewelke wapens op hunne huijsn, of uijthangbordens, alsook die Keijsers, koningen, prince, grave etc. woorden, of die heijlige voor hun deuren hadden, deden insgelijks, om sig aen geen gevaer bloot te stellen, allen hetwelk die rabauwen en Sans Culotten genaemt, geensints sien willen, maer sijn daer als uijtsinnig en rasend op, seggen het despotieke teekens en tegen de gelijkheit sijn; jae konnen het woord Meester op geen uijthangbord sien staen als Mr Kleermaeker, Schoenmaeker etc. sij hadden 'er dit alles tot Brussel afgeslaegen, jae, sij hadden veel grouwsaemheden soo in de kerke als aen de huijsen en op de Gilde en Ambachts-Kamers bedreven, schilderijen, boeken en papieren aldaer verscheurt, het is daerom dat men die teekens alhier bij voorsorg amoveert en schilderijen, wapens, boeken en papieren van de Ambachten en Gilden-Kamers weg neemt, alsoo men alhier ook voor diergelijke beeldstorminge en generaele verwoesting, vreest.

Het was desen avond weder comedie gratis daer wirden schandelijke boekskens onder 't volk uijtgedeijlt en het sal den geheelen vasten comedie sijn.

De 2 Borgermeesters en Dominee van Breda desen namiddag op 't Casteel souden gebrogt sijn, als gijselaers, ten opsigte van eene geldcontributie die hun soude gevraegt sijn door de fransche, die men begroot op 300.000 guldens.

1 Meert had de Magistraet in Collegie gesesolveert andermael het volk aen te moedigen om deel te nemen in de lichtinge van den Gnael Du Mourrier, om alle onheijlen van

dese stad af te weren, waervoor sij geensints instaen, hetwelk 2 dito aengeplakt wird.

3 Meert savonds isser een schrikkelijk gevecht geweest in de herberg Het Hoefijzer, op de Boterruije tusschen de Vonkisten of franschgezinden en degene der Constitutie, welke de overhand behaelden, verscheijde van de quadeklik sijn 'er overdood geslagen, gekapt, etc.

Sanderdags sijn 'er eenige vast genomen door de militaire en op 't Casteel geset, onder andere Hendrik van Bael, dog de andere sijn wederom losgelaeten, mar desen niet, niettegenstaende de moeijte en arbeid soo door de Representanten als Magistraet daervoor gedaen.

4 Meert wird 'er een placaert aengeplakt wegens de franse commissarissen door hun onderteekent 3 deser tegen het Magistraet over hun waerschouwing van den 1 deser etc.

Tegen den avond wird 'er op de Meir, Groote Merkt, etc. door hun en vergeselt van Borgers deser stad, hun aenhangers iet afgelezen, hetwelke sanderdags wird aengeplakt, ondt. Publicola Chaussard, Duprez et Trancquet S.M.....

Den 5 Meert sijn 'er verscheijde van de Clubs van Brussel en Gend binnen gekoomen; soo dat 'er ongetwijfelt iets op handen was binnen dese stad.

Den 6 Meert quam 'er volk in langs hrt Vlaemshoofd, wel 1500 man. Daer wirden wederom verscheijden placcaeten geplakt.

De franschen haelden uijt het Arsenael, oude bussen en

Spaensche getuijgen etc. van 't stadhuijs weg, alle oude Spaensche die mogelijk 100e jaren hadden bewaert geweest. dit alles doet schijnen dat sij voor de Borgers vreese hebben.

6 Meert was 'er van stadswegen door order van den Gnael Marassé geordonneert dat alle Borgers desen avond en volgende ligt moesten voor hun vensters setten etc. en heden aengeplakt.

Daer waeren eenige gewapende Borgers van Gend binnen gekoomen van de Club aldaer, dewelke militairelijk moesten gebilletteert worden. Die van de Club alhier gingen omtrent 7 ½ uren daer alfloopen, wat het mag beduijden.

Daer was wederom eene placcaet aengeplakt, het was eene redenvoering van de fransche commissarissen Publicola - Chaussard aen het Clubsvolk gedaen, alsook nog een andere ten opsigte van het overbrengen van geestelijke goederen, waervan de stigtingen in Vrankrijk vernietigt zijn.

Savonds brande het alhier in het Capucienen clooster, het was het houtkot en eenige alaem tegen den vestkant agter tegen den muer. De vlammen in het wishout geraekt sijnde waeren groot, dog alles is te middernacht, door den iever van onze borgers geblust geraekt, aldoor de goede sorg van de Borgers, die op 't gestorm daer van alle kanten tot hulp quam bijgeloopen. Dit gestorm heeft de Gendsche Clubisten soodanig ontstelt en bevreest, dat se niet wisten waer loopen, jae sommige verbergden sig op solders en elders, meijnende dat de Borgers op hun uijt

waren; sanderdags smorgens heel vroeg, waeren sij al naer Vlaenderen geloopen.

Het een en ander maekten onse goede inwoonders met reden bevreest, verscheijde van de Representanten en van de Magistraet maekten sig absent, uijt vreese van aprehendeert te worden en als gijselaers ingevolge den brief van Du Mourrier, hiervore beroepen, naer 't Casteel van Rijssel gevoert te worden, jae bevreest uijt reden dan hun gewaerschouwt was dat 'er eenige welpeijsende en deftige lieden uijt Brussel aldaer waren vastgegrepen en soo men segt naer Parijs gevoert, als onder andere den pensionnaris der Staeten de Jonge, den baron d'Overschie den deken Staemans etc. Wat sij in sin hebben weten we niet, mogelijk sijn sij vol vreese en als disperaet, omdat sij 't beleg van Maestricht hebben moeten opbreken, en omdat hun leger in 't Luikse in desorder gejaegt is door de Keijserlijke, jae men segt dat de voorhoede van die laetste reeds te Dormael en Orsmael souden aengekoomen sijn.

Ondertusschen, den Borgermeester dede desen nagt de weth schriftelijk waerschouwen, dat ieders van hun voor sijne eijgene veijligheijd sorgen soude, en vervolgentlijk kwam 'er sanderdags niemand op 't stadhuijs.

7 Meert smorgens ontrent 9 uren kwamen er eenige, (gisse ontrent 50 man), soogenaemde Sans Culotten, gewapent van Brussel langs St Joris Poort binnen, met slaende trommel en stoetvaendels, gingen naer de Meir.

Den 8 Meert smorgens vertrokken er wederom seer veel frans crijgsvolk naer de Hollandsche kanten.

Het was om 10 uren smorgens College op de Eed, de heeren gingen met vreese naer 't stadhuijs, denkende aengehouden te worden, en met reden, aengesien desen nagt in het Bisdom, naer onsen Bisschop gesogt is, den welke nogtans niet gevonden is en xig benevens eenige andere verborgen houd; men segt dat het 'er van den Club met franse militaire waren.

Daer kwam wederom seer veel volk binnen uijt Vlaenderen, die ook naer de Hollandsche kanten marcheerden.

Men sag eenen brief aengeplakt, geschreven door den Gnael Miranda uijt Tongeren, 5 deser aen den Gnael Marassé Commandant alhier, waerdoor hij de goede dispositie van sijn leger wilde doen gelooven, dog de gerugten liepen wel anders, dat sij geslaegen en in desorder waren gebrogt.

9 Meert is de stad Geertruijden Berg na een bombardement van twee dagen aen de franse overgegeven.

Den 10 Meert 1973 quam den Gnael Du Mourrier alhier, hij vond de stad in de grootste consternatie. Eenen commissaris executief genoemt *Chaussart*, die sig noemde *Publicola*, kwam de Magistraet casseren, en had order gegeven om se te arresteren, gelijk ook de notabele, ten getalle van 67. Den Gnael Marassé had tot nog toe de uijtvoering van het order dat hij van desen Publicola ontfangen had vermeden. Den Bisschop en alle de andere waren op de vlugt of verborgen. Den Gnael Du Mourrier sond schriftelijk order aen Chaussart en de andere commissarissen, sijne medegesellen, van seffens de stad te ontruijmen en sig naer Brussel te begeven.

Den 10 Meert arriveerde den Oppergnael Du Mourrier binnen dese stad; hij gaf een verbod aan degene die de Club der Vrienden van de vrijheijd uijtmaekende, van sig ergens in te bemoeijen, met saeken van administratie 't sij Borgerlijke, 't sij Militaire etc. welk verbod seffens wird gedrukt en sanderdags aengeplakt.

Hij had ook eenen brief geschreven aen de Magistraet waerbij hij hun zijne protectie, alsook aen de Representanten versekert, jae veel belooft aen de stad, en drong sterk aen om de ligting van 1200.000 guldens wissel gelt vervult te krijgen. Het was ook Collegie waerschijnlijk daerover, sij beginnen gants van toon te veranderen, de saeken beginnen hun tegen te gaen.

Hij had de Representanten geroepen dog compareerden niet, aengezien deselve jae bijna alle afwezig waren, bij oorzaeke dat de Commissarissen der uijtvoerende magt van Vrankrijk die op de Koeipoort Brug geloogeert hadden, hun vervolgde en wilde doen gevangen nemen, welke Commissarissen hij seffens doen verhuijsen had, en welke naer Brussel nog den selven nagt, vertrokken sijn, om te sien wat hun te doen staet, alsoo de Keijesrlijke en Pruijssische troupen sterk in dese landen dringen.

11 Meert Sanderdags smorgens wast wederom Collegie waerschijnlijk over de gemelde ligting, waerover de Magistraet eene waerschouwing gemaekt, doen drukken en sanderdags doen aenplakken hebben, waerbij sij het volk aenmoedigen om daer in deel te nemen, om alsoo de onheijlen die aen dese stad souden konnen overkomen afte keeren.

Men segt dat de sommen die sij gekregen of beter ge-

seijd afgeperst hebben f. 200.000 gld beloopen souden.

Die welke om de desorders op 3 deser in 't Hoefijser begaen in 't Calbos op 't Casteel geseten hadden wirden desen morgent eijndelijk losgelaeten.

Sij beginnen seer voldoende te worden, men begint te sien dat de saeken hun gaen tegen loopen; jae de *(de zin is niet geeindigd).*

Daer was wederom seer veel voet en peerdevolk van alle differente regimenten, die hun overheijd, hunne compagnie etc. verlooren waren, die niet wisten waer loopen, ingekoomen langs alle kanten, met groote klijne hoopen, met geschut en bagagie; veele wirden bij de Borgers geleijt.

Daer waren 'er buijten de stad gaen liggen als te St Willebrords, Kiel etc. men konde genoegsaem sien dat se op den loop en in desorder waeren, jae vele waeren seer misnoegt en bekenden openlijk dat se bedrogen waren, dat hunne Republiek begon op straet te vallen, wijetende het op hunne overheijd.

Den 12 Meert smorgens 3 en 6 uren vertrok 'er sooveel volk van die ingekomen waren naer Lier, Mechelen en naer de dorpen daer ontrent in de Kempen etc.

13 Meert vertrok 'er wederom volk, langs het water. Die van de Club bedankten den Gnael, soo dat die verderffelijke vrrgaedering cesseren sal, die gister waerschijnlijk voor de laetste reijse heeft vergaedert geweest.

Savonds sijn er verscheijde koetsen, Chaisen etc. van

Breda binnen gevoert op 't Casteel, die men segt te sijn agtergelaten door franse uijtwijkelingen.

14 Meert kwam 'er volk langs het water en ook langs St Joris poort, daer ging ook uijt; het gaet en het komt, dog men weet niet wat dat alles beduijd, men kan 'er niet uijt.

15 Meert vertrok 'er wederom volk langs St Joris Poort, waerschijnlijk om het frans leger tusschen Loven en Tienen te gaen versterken, daer vertrokken ook veel wagens.

Daer was desen nagt veel canon binnen gebrogt van de Hollandsche kanten welk op de Meir geplaetst en van daer naer 't Casteel gevoert wird, hetwelk seer versterkt word, jae de boomen rondom hetselve sijn alle, beneffens die op de plijn afgekapt.

Den 15 Meert waren 'er twee placcaerten van den Gnael Du Mourrier aengeplakt en eene andere van de Commissarissen.

16 Meert was 'er van stadswegen geordonneert de overbrenging der logementen.

17 en 18 Meert vertrok 'er volk, daer wirden van tijd tot tijd gequetste van de Wilmstad ingebrogt, jae vandaeg sijn 'er weedrom seer veele karren, wel in de 30, binnen gebrogt van voor de Willem-Stad, welk beleg sij gaen opbreken soo men segt.

19 Meert sijn 'er seer veele karren binnen gekomen (ook uijtgereden) uijt de Baronnie van Breda en Marquisaet van Bergen-op-Zoom om levensmiddelen als meel te komen laeden, voor de fransche trouppen. Daer waren seer veel uijt

gereden maer een groot getal sijn den gantschen nagt op de Meer ende Huijdedevetterstraet moeten blijven staen, sanderdags gelaeden vertrokken Breda alwaer waerschijnlijk een magasijn gemaekt wird.

De Pruijsschen sijn tot in Aerendonck en in de dorpen daer ontrent als Mol, Bael, Rheti, Casterle ingekomen, daer de voorposten dikwijls met malkander handgemeen sijn, dus dat 'er van *(de zin is niet geeindigd)*.

20 Meert iss 'er veel canon binnen gebrogt uijt Vlaenderen.

Snagts tusschen 20 en 21 Meert hadden de Hollanders het wagtschip en nog een 2 master van voor Lillo weggehaelt.

Alsoo 'er sedert langen tijd geen Schouteth Markgrave der stad geweest en had, is daer eijndelijk provisoirelijk toe aengestelt Jon^{r} ..... Carpentier, die den eed daertoe gedaen heeft op 21 deser.

22 Meert was 'er een proclamatie van den Gnael Du Mourrier gegeven in 't Camp van Cumptig 20 dito aengeplakt.

23 Meert begonden 'er al eenige van Holland terug te komen, de groenjagers en andere, jae den gantschen dag wirden sij overgeset naer 't Vlaemsche hoofd, de bombardeer-chaloppe wirde ook naer Vlaenderen gesonden langs de binnenwaters en de oorlogsfregat met 3 masten wird onttakelt om 't canon ook weg te doen.

Den namiddag wird naer de kerken en cloosters de permissie gesonden wegens den Choordeken der Cathedraele,

van de effecten en silverwerk etc. af te doen, en hetselve die deselve van ..... (sic.) bekomen had, van de segels wederom liber te gebruiken, tot groote blijdschap der religieuse en van alle goede Catholike.

Sondag 24 Meert na middag staken de matroosen de fregat in 't brand, en vertrokken met de booten naer Vlaenderen, dansig (sic) met een schip met 3 masten brandende, hetgene misschien voor dese stad noijt gesien is geweest en tot branders bereijd hadden, lieten sij tegen de Vlaemsche wallen ten gronde sinken, denk eens over 't schade voor die menschen, is wel waer sij waren eerst geschat, maer men weet wel hoe dit gaet, en bovendien sij hadden nog geen geld.

Daer waren 'er verscheijde die op die fregat gingen en haelden er stukken van, jae klommen op de masten en kapten de koorden los.

Den gandschen dag duerde het oversetten en savonds stond het nog aldaer vol, soo voet als peerdevolk, wagens, etc. en quam er considerabel veel binnen uijt de hollandsche kanten van Breda en elders, het was eene vlugting die niet aengenaem was om sien.

25 Meert ging het al even sterk. Van alle kanten kwam 'er voet en peerdevolk, canon en bagagie etc. binnen, en dit duerde den geheelen nagt, sonder ophouden wird 'er over het water geset; jae niettegenstaende moesten er menschen en beesten op de straeten blijven. De Borgers waren er ook genoegsaem mede belast. Daer wirden wederom groote provisies op 't Casteel gedaen, daer ging ook nog volk op, men vreest dat se daer defenderen sullen.

26 Meert smorgens kwam er wederom seer veel volk met geschut uijt de voorsteden, hetwelk naer Vlaenderen overgeset wird.

Sij stelden op de vesten nevens St Joris Poort en aen de Geusendrink canons, dog men weet niet waerom, men denkt of het is om niet verrast te worden, door de keijserlijke die tot Lier, Waelhem, etc. souden sijn en hun beletten souden in den aftocht.

Ontrent den noen hoorden wij eenige canonscheuten lossen van wijd, het was in de Luijthaegen. Seffens trok 'er peerdevolk uijt, jae, weinig daer naer wirden 'er al eenige gequetste binnen gebrogt. Aenstonds wirden de trompetten geblasen en sloeg alerm door de stad, en al het peerdevolk moest in de wapens en trok buijten de stad. Men hoorde dan het canon ronken, ronken sonder ophouden. De gansche stad was in desorders, de buijtenlieden van hierbij quamen met hun goed binnen gevlugt. Daer wird canon op de vesten geplaetst en men sprak van de bruggen af te werpen, dog geschiedde niet. Het vogt buijten hevig, omtrent Mortsel, Luijthaegen etc. op den weg van Berchen, dog de franschen retireerden sig naer de stad en wirden opgevolgd door de keijserlijke en pruijssische tot tegen de vesten, dewelke daer nog al veel volk verlooren, warop van de stad en aen den Geusendrink geschoten wird; de franschen waeren ondertusschen binnen gekomen en trokken de valbruggen op en sloten de poorten. In den namiddag kwam er een trompetter met twee officiers; keijserlijke en Pruijssische, langs St Jorispoort binnen gereden, naer het Hotel van Hoogstraeten bij den Generael Marassé, Commandant, dog het geschut houde daerom niet op

maer duerde tot bij den avond, Deselve sijn savons na lange conferentie met den Commandant gehouden te hebben, wederom uijtgereden. Men weet niets van den uijtval, dog alles gaet in de stad seer stil, de..... (onleesbaar) besonderen aen St Joris Poort, met grooten wagten voorsien en bewaekt.

27 Meert 1793 tegen den noen kwam den keijserlijken Gnael Baron de Myliers (men segt eenen anderen) langs St Joris Poort in eene voiture onder escort van fransche dragonders binnen gereden, na het Hotel van Hoogstraeten, het middagmael nemen bij den Gnael Commandant Marassé, alwaer de twee Borgermrs deser stad ook versogt waren; dus dat men allen betrouwen heeft dat alles stil vergaen sal; jae om de Borgers gerust te stellen, had den gemelden Commandant Marassé, door eenen brief aen de Representanten laeten weten, dat etc. *Ziet hier den selven* (brief ontbreekt), die seffens aengeplakt wird.

> In dese omstanden en met het vertrek der franse troupen, was men seer bedugt, alsoo men niets sekers wist; den Gnael Marassé schreef 27 deser, aen de Representanten eenen brief, waerin hij segt onderanderen: '*Ik haeste mij de ongerustheden,* etc.', wordende denselven bij extract aen 't volk mede gedeylt.
> Waerover de Representanten gemelden Gnael hebben doen bedenken door 4 gedeputeerde van hunne vergaedering, welke hij op de alder beleefste wijse heeft ontfangen, deselve 't eenewegen verzekerende van sijne personele agting voor de vergadering.

28 Meert in den morgent sijn 'er ontrent 400 man van Wallis en circa 30 Hussaren van Esterhazy langs de poort van secours, die daer na er wederom afgetrokken sijn, den gnael was 'er langs de stad op gereden.

De Capitulatie van de Stad of Casteel is nog niet bekent, dog men siet dat alles hier gedaen is.

Daer sijn ook eenige keijserlijke van Wallis, op 't Kiel en elders rondom de stad gaen liggen die aldaer de buitenposten van 't Casteel bekleeden; na den middag sijn eenige naer 't Fort Lillo gegaen om 't selve te besetten.

29 Meert smorgens sijn 'er al eenige fransche troupen langs St Joris Poort uijtgetrokken met hun musiek, geëscorteert wordende door keijserlijke naer Mechelen. Daer waeren veele canons, wagens etc. desen morgent uijtgereden.

29 Meert waren 4 Leden der Representanten gedeputeert naer Brussel ten eijnde van aldaer te confereren met de persoonen desraekende, over 2 poincten, als over het continueren van het Magistraet en om te toonen dat den uijtdrukkelijken wille van het volk en hun bestier niet gestrekt hebben, dan tot behoudenis van onsen godtsdienst en constitutie deser landen. Sij hebben aldaer over die voorwerpen aen den minister eene redevoering gepresenteert *op 30 Meert* en sijn van hem seer goedjonstiglijk ontfangen, hebbende onder andere aen hun geseijt seer voldaen te sijn van 't volk van Antwerpen.

Aengeplakt de bedanking aen het volk etc. relaes tot het selve.

30 Meert smorgens sijn 'er wederom soo te voet als te peerd fransche troupen uijt gemarcheert langs St Joris Poort, met geschut en considerabel veel bagagie wagens en oorlogsgerief, dit vertrek geschiedde met vrindschap en in goed order.

Namiddag moesten de Magistraet en leden op 't stadhuijs vergaederen, waerschijnlijk over het inkoomen der keijser-

lijken, waerover sij sanderdags alsook over het logeren, bijna al souden (?) sijn geweest, dog dit is afgemaekt tot groot genoegen der Borgers die daervoor vreese hadden.

31 Meert Mits welken bij de vergadering goedgevonden sijnde de sittingen te eijndigen, hebben de litmaeten dier van elkanderen afscheid genomen, op heden ontrent half ure negende des avonds[1].

April.

1 April 2den Paesdag hebben de laetste fransche troupen smorgens vroeg de stad en Casteel ontruijmt langs St Joris Poort in goed order, met slaende trommel en vliegende vaendel, en geschut en bagagie, trekkende op Lier en soo op Mechelen omdat de brugge tot Waelhem nog niet hermaekt is, sijnde door hun afgebroken.

> Aldus sijn dese crijgshoopen sonder stoornis en in goed order van ons vertrokken tot onuijtsprekelijke blijdschap der goede Catholike en welpeijsende Borgers en ingesetenen. Men had met reden bevreest geweest voor groote rampen want men had er de voorboden al van sien verschijnen.
>
> Aldus sijn dese volkeren sonder stoornis en in goed order van ons vertrokken tot onuijtsprekelijke blijdschap der goede Catholijke en welpeijsende Borgers; het was dan ook met dit vertrek dat de Bult Verrière, dien vermaerden aetsschelm, sonder religie, sedert..... in de Cathdr. begraven sijnde, daer snagts seffens is uijtgegraven, gelijk men segt, en naer 't Geuse kerkhof, omtrent het Tuchthuijs is gevoert.

Om..... ure sijn de gedeputeerde van 't Magistraet en Leden de keijserlijke tegengereden tot in Berchem, de stadssleutels opdraegende aen de keijserlijke die ontrent 12

(1) Waarschijnlijk bedoelt schrijver hier de Representanten. (Zie 1 April).

uren onder geluij van alle de klokken binnen gekomen sijn, aen het hoofd hebbende den Generael Baron de Mijlius. Sij marcheerden naer de Groote Merkt; den oversten ging de Misse hooren in de Cathedr. gecelebreert wordende door den Choordeken, gevolgt door den Te Deum Laudamus die den Bisschop aenhefte etc.

Het leger is gelogeert in 't Oostershuijs, ledige huijsen etc. sonder last van de Borgers. De representanten nemen afscheid. Eene stadsplaccaert etc.....

Men vierde savonds 2 uren lang onder het geluij van alle de klokken.

2 April Smorgens sijn er veel pruijssische en Hussaren en ook veel voetvolk koomen van uijt de voorsteden door dese stad gereden, en overgeset naer 't Vlaemschhoofd om tegen de fransche te marcheeren, dog alsoo keijserlijke eerst moesten voorgaen en dat die soo spoedig niet gaen konden, begaven de Pruijssische sig bij de Borgers, in sommige straeten, naemelijk omtrent het water, de Groote Merkt, Meer, Cathelijne vest, Kipdorp etc. over welke koomst niemand wel gesint was.

Het was ook vandaeg dat de Bier en Zeepaccijnsen wederom geligt wirden, dan hernamen de bedienden hunne posten op dese comptoiren, waervan sij door de fransche commissarissen berooft waeren geweest.

Daer is eene Deputatie naer Brussel gesonden over den Aertshertog Carel, over de logering etc.

3 April smorgens vroeg wirden de Pruijssische overgeset, dog kwamen, in den morgent wederom tot groote misnoegte van onse Borgers, en besonderlijk van degene 'er mede belast wirden.

Sij besetten de Stadspoorten en de keijserlijke bewaeren het Casteel.

4 April smorgens vroeg vertrokken de Pruijssische soldaeten uijt dese stad langs St Joris Poort over Lier naer Mechelen, alsoo de Waelhembrug nog niet gemaekt was; sij vertrokken met hun spel en veel bagagie. Dit vertrek doet ons hoopen dat de Borgers sullen ontslaegen worden van die volkeren den kost te moeten geven, dog men was nog wel eenigsints bedrogen, want eenige blijven daer, en daer en boven, de keijserlijke hadden sig ook bij de Borgers gaen begeven, naementlijk op 't Sand en daer ontrent, waerover eenieder sijne misnoegte toonde, jae die van de Vrijdagmerkt, Sand en Voddestraet begaven sig naer 't stadhuijs en droegen daer hunne regtveerdige klagten voor, selfs met bedreijging van de klok te trekken en dit volk met geweld uijt hun huijsen te verdrijven. De Heeren beloofden hun alle hulpe, hetwelk sij ook seffens in 't werk legden, en hebben soovele bij de militaire overheijd te wege gebrogt, dat die volkeren den selven dag nog in de casernen of vernietigde cloosters vertrekken moesten.

5 April smorgens 11 uren Breeden Raed. Het was over het geven van een ‘Don gratuit’ aen den Prins van Wurtemberg, gouverneur van het Casteel, hetwelk hem op 6 dito gedraegen wird, sijnde [...] volgens gewoonte, 100 patacons. Gemelden Prins nam dit in dank aen, preijsende dese stad over hunnen standvastigen iever en aengekleefdheijd voor

haere oude wetten en rechten, hun preijsende dat sij daer niet sijn van afgeweken ten eenige van andere steden, ten voordeele van de fransche constitutie, seggende ook dat onse standvastigheijd grootsten oorsaeke is geweest dat de fransche hunne pooging van in Holland te geraeken vrugteloos sijn geweest. Dat hij veel agting heeft voor dese stad, belovende sijn protectie en hij wenschte 'er wel Borger van te sijn. Het heeft dan savonds nog Breeden Raed geweest, hem is nog een ‘Don gratuit’ gegeven en de patente dat hij alsmede Borger alhier gehouden word, hetwelk hij goedjongstiglijk aennam.

8 April smiddags sijn alhier in de Schelde aengekomen 8 Engelsche of Hollandsche schepen Engelsche troupen aen boord hebbende. Het was schoon om sien die soo drij- als twee-masters te sien aenkomen.

Ter oorsaeken van de groote personagien en van het Congres hetwelk alhier sal gehouden worden, wird van stadswegen versogt dat de ingesetenen deser stad hunne huijsen desen avond illumineeren souden, beginnen te 9 uren met het luijden der groote klok en te eijndigen om 11 uren, hetwelk geschiede.

De groote personagien die ter oorsaeke van dit Congres binnen dese stad reeds sijn of nog verwagt worden, sijn als volgt: *(lijst ontbreekt)*. Dog deselve sijn in veel haest den volgenden dag vertrokken, sonder dat men weet waerom.

Gedrukt stuk bijgevoegt:

> Le Maréchal Prince de Saxe-Cobourg, Général Commandant en Chef les Armées de *S.M. l'Empereur* et de *l'Empire.*
> Aux Français,
> La déclaration que j'ai donnée de mon Quartier général de

Mons le 5 Avril 1793, est un témoignage public de mes sentimens personnels pour ramener le plutôt que possible, le calme et la tranquillité en Europe. J'y ai manifesté d'une manière franche et ouverte, mon voeu particulier, pour que la nation Française eût un Gouvernement solide, durable, qui reposât sur les bases inébranlables de la justice et de l'humanité, qui donnât à l'Europe la paix, et à la France le bonheur.
Maintenant que les résultats de cette déclaration sont si opposés aux effets qu'elle devait produire, et qu'ils ne prouvent que trop combien les sentimens qui l'ont dictée, ont été méconnus, il ne me reste qu'à la révoquer dans toute son étendue, et à déclarer formellement, que l'état de guerre qui subsiste entre la Cour de Vienne, les Puissances coalisées, et la France, se trouve dès-à-présent malheureusement rétabli. Je me vois donc forcé par l'empire de circonstances, que des hommes profondément criminels se sont obstinés à diriger vers le bouleversement et le malheur de leur patrie, d'annuler complètement ma déclaration susdite, et de faire connaître, que cet état de guerre, si funeste, se trouvant rétabli, j'ai donné les ordres nécessaire pour y donner suite, de concert avec les Puissances coalisées, avec toute l'énergie et la vigueur dont les Armées victorieuses sont susceptibles.
La rupture de l'armistice est la première démarche hostile que la funeste combinaison des événements m'ait forcé de faire. Il ne subsistera donc de ma première déclaration que l'engagement inviolable, que je renouvelle ici avec plaisir, que la discipline la plus sévère sera observée et maintenue par mes troupes sur le territoire Français, que toute contravention sera punie avec la dernière rigueur.
La franchise et la loyauté, qui de tout tems ont été le mobile de mes actions, m'obligent de donner à cette nouvelle adresse à la Nation Française toute la publicité dont elle peut être susceptible, pour ne laisser aucun doute sur les suites qui en pourront résulter.
Donné à mon Quartier général de Mons le 9 avril 1793.
Le Prince de Cobourg.

Schrijver voegt hierbij gedrukte tekst van een '*Liedeken*' (stemme: Du haut en bas).
Jaerschrift:

[...]s fransChe LUYsen
gaen Weer VerhUYsen
naer hUn kot geLYk De MUYsen.

(Zie ons Aanhangsel).

10 April sijn 'er nog verscheijde Engelsche schepen aengekomen met crijgsvolk die aen 't Vlaemschhoofd gelost wirden, welk volk in Vlaenderen trok.

Daer waeren ook eenige Engelsche troupen, peerde en voetvolk langs de Roode Poort met Canon etc. (gekomen), die ook over gingen.

Daer sijn ook 2000 fransche ingekomen uijt Breda of Geertruijden Berge, met bagagie en geschut, dewelke moogen vertrekken, en dan sullen gevolgt worden door andere, ingevolge de capitulatie tot de volle ontruijming.

11 April Desen morgent 7 ½ uren vertrokken die 20 [...] fransche langs St Joris Poort met slaende trommel en vliegende vaendels, bagagie etc. etc. geëscorteert wordende door Hollandsche dragonders. Alles ging in goed order.

Om den selven tijd brande het in het Oostershuijs daer de fransche gelegen hadden, dog het was welhaest gebluscht.

Het was ook vandaeg dat de wapens voor het stadhuijs voor de fransche verborgen geweest hebbende te voorschijn kwamen.

Daer kwam ook het 2de transport van fransche binnen rond de 2400 man, die in 't Oostershuijs gingen vernagten, en sanderdags smorgens vroeg uijttrokken als de voorgaende

12 April kwam het laetste frans volk binnen, bij de 3000 man, die ook wederom int Oostershuijs trokken waervan sij sanderdags smorgens wegtrokken als de vorige.

13 April is O.L.V. van 't Casteel uijt gedraegen op hare oude plaets onder de poort.

25 April na Middag is de weth alhier, door order van 't goevernement afgestelt en dan wird de oude weth wederom aengestelt, waervan er verscheijde afwesig en onpasselijk waren. De Borgermeesters gelijk hiervoor genoeg geseijd is, dog men segt dat se hunne ontslaeging hebben souden, immers sij sijn niet in de stad. Sommige spraken op dese schielijke verandering, dog men seijde dat er haest eene nieuwe keus soude gemaekt worden op de oude maniere.

> 25 April na middag was 't Collegie, dan wird de weth die door de Representanten van het volk op 30 Xber laetst gekosen was door order van 't goevernement afgestelt en de oude Magistraet moesten hunne bedieninge wederom hervatten. Verscheijde waren afwezig, andere hadden andere redens, dus dat er weijnig van dese compareerden. Sommige spraeken op dese schielijke verandering, bijsonderlijk omdat se meijnden dat de Borgermeesters die van de gemeijnte geensints bemind waren, ook wederom kwamen, maer men seijde dat dese hunne ontslaeging hadden, immers sij waren niet in de stad. Men hoorde ook dat 'er welhaest eenen nieuwen keus sal gemaekt worden op de oude maniere hetwelk de opspraek verminderen dede.

28 April Biddag in de Cathedraele.

29 April was de Weth en de Wijkmrs vergaedert over den keus van eene nieuwe Weth.

30 April voormiddag wordt den keus alhier gemaekt voor

eene nieuwe weth, soo door de wederom herstelde weth, als door de oude Wijkmrs die ten dien eijnde wederom geroepen waren wordende degene die door het volk gekosen waren soo min als de Magistraet en Dekens herkent, maer als onwettig aensien en gehouden. Siet hier wie in den keus gebrogt is:

Door de Wijkmrs kamer:

Mher Carolus Grave vande Werve, Vorsselaer, oud Borgr.
Mr Joan. Jos. Van Dun, oud Schepenen).
Mr Henricus Legrelle, idem.
Mr Joan Bapta Grave de Baillet, idem.
Mr Bernd Petr. Devisser, idem.
Mr Jon^{r} Carol. Jos. M. Du Bois de Vroylande, idem.
Jon^{r} Carolus P.J. De Neuf de Borght, idem.
Jon^{r} Jacob. Mich. Gerard, Knijff.
Jon^{r} Edwardus Carol de Hornes, advocaet.

Door het College:

Jon^{r} Joan Frans Van Gameren, oud Borgerm^{r}.
Jon^{o} Jos. Alb. Lunden, idem.
Jon^{r} Nabt de Farvaques, oud Schepenen.
Jon^{r} Joannes De Bennie, idem.
Jon^{r} Ant. Le Paige de Bar, advt.
Joann. Bapta van Lancker.
Jon^{r} Carol Xav. Jos. Eelkens.
Jon^{r} Joan. Petr. Ern. De Caters.
Arnoldus Metdepenningen.

Mei.

1 Meij is de wet nog voor drij (eenige) dagen geconti-

nueert, alsoo met dien dag hunnen eed cesseerde sonder continuatie.

5 Meij sijn 'er hollandsche soldaeten gearriveert, en 6e sijn de kijserlijke vertrokken.

Snagts tusschen 6 en 7 Meij was 'er alhier eenen lijst aengeplakt van de Clubisten.

7 Meij is de Weth alhier vernieuwt en is als volgt:

Borgermeesters:

Mh. Joannes Bapta Grave de Baillet.
Jonr Joannes Frans van Gameren.

Schepenen:

Jonr Joannes Franciscus van Gameren.
Jonr Jos. Alb. Lunden.
Mher Carol van de Werve de Vorsselaer(1).
Jonr Joan. Fr. de la Bistrate.
Mher Jac. Jos. H. Borrekens Riddere.
Mr Henrij Legrelle.
Mr Joan. Jos. Van Welhuijsen.
Dominicus Dierixsens.
Mr Court M.N. Nanteuil.
Mr Mich. Andr. Van Hemxtenhoven(2).

(1) Heeft sijn ontslaeging bekomen, en op 28 Junij van dit jaer aengedient in sijne plaets is gestelt Jonr.....

(2) Wird in 9ber 1793 Raed van den Souvereijnen Raede van Brabant, nam gevolgentlijk sijn afscheid van de Magistraet, den 27 December. Bij patente de dato 18 Novembris 1793 geparapht. Vil vt. onderstaet. bij den Keijser en Koning en geteekens. L.C. Van de Veld geinterimeert en gemagistreert in S.M. Rekenkamer 29 9ber daernaer. Juravit 3 Xbris 1793 in handen van den heere de Villegas d'Essaimbourg doende de fonctie van cancelier, en ter selven dagen in handen van den heere Prelaet van Villers gedeputeerden der staeten en immediact daer naer possessie genomen als Raed ordinaris van S.M. Souv. Raede geord. in Brabant. - Op 27 9ber nam hij sijn afscheijd van 's Magistraet dewelke hij bedankte en in sijne plaets is schepene gekosen Jonr Antonius Le Paige de Bas, die den eed dede in Meert 1794.

Jon[r] Joan. Frans Vermoelen.
Mr Bernd Petrus Devisser.
Jon[r] Philips Vermoelen.
Jon[r] J.B. Ullens.
Jon[r] Carol De Neuf, heer van Borcht.
Mher Jacob Mich. Gerard Knijft Riddere.
Jon[r] Edwardus De Hornes.

8 Meij was 't voor de eerste mael Staetevergaedering te Brussel, nadat de keijserlijke wederom besit van dese landen genomen hadden, alwaer onsen Bisschop en Prelaet van St Michiels waeren naer toe vertrokken en waer naertoe den nieuwen Buiten Borgermeester sig ook seffens staet te begeven.

9 Meij iss er veel volk, ontrent 6000 man, hollandsche troupen, immers in hollandsche solde, soo voet als peerdevolk met bagagie en geschut binnen gekomen, die in 't Oostershuijs en elders logeerden en sanderdags smorgens wel van 4 uren uijttrokken naer Brussel en soo voorders naer 't leger tegen Vrankrijk.

10 Meij arriveerde 'er wederom sooveel volk, bagagie en canon die hier den nagt inschelijks vernagteden, wel drij regm. voet en veel peerdevolk, en sanderdags smorgens ook van 4 uren vertrokken langs den selven weg, waren verscheijde (was een corps van) fransche emigranten in dienst van Holland.

12 Meij isser wederom hollands volk binnen gekoomen met veel canon en considerabel veel bagagie, die sanderdags smorgens vroeg uijttrokken.

20 Meij sijn de oude Dekens bedankt en moesten spoedig, alsook de wijkmrs procederen tot den keus van nieuwe.

21 Meij wird door de hoofddrossaerden der 7 quartieren van Antwerpen aen hunne Drossaerden rond gesonden den circulairen brief van Dhr Beltens de dato 19 deser, ingevolge den brief van de gedeputeerde der Staeten van Brabant, de dato 17 deser, en de copije van den brief van den Commissaris gnael Civiel Baron de Bartenstein van 16 deser, opsigtelijk tot het leveren van 3000 pioniers van de provincie van Brabant, waerin de quote van het quartier van Antwerpen gefixeert is op 600 als:

Rhijen	92
Herenthals	90
Arkel	76
Geel	76
Hoogstraeten	116
Turnhout	93
	———
	600 pioniers welke dan in die quartieren gesubsidieert wirden en moesten voorsien sijn van schup en hak.

Op 22 Meij vertrokken zij naer 't dorp van Ville bij St Gislain eene mijle van Bergen in Henegouw om te werken den tijd van 30 dagen, sullende betaelt worden tegen 15 strs dags en brood met versekering van buijten gevaer van geschut en sweert van den vijant te worden gestelt, etc.

25 Meij sijn de Wijkmrs en Dekens verandert welke laetste dan voor 't grootsten deel den eed gedaen hebben volgens hunne resolutie van 24 deser, daerover gemaekt en gedaen ter algemeijne vergadering der drij hoofd.....

29 Meij smorgens 11 uren voor de 1ste mael Breeden Raed.

Juni.

1 Junij Breeden Raed duerde tot in den agternoen als wanneer de subsiden en imposten etc. eijndelijk geconsenteert sijn geworden maer de meerrest nog niet.

1 Junij wird door den Hoofddrossaerd der 7 quartieren van Antwerpen aen hunne Drosaerd rondgesonden circulairen brief van den Hoofdrossaerd van Hoogstraeten F.B. Beltens van 29 Meij, ingevolge de requisitie der gedeputeerde der Staeten van Brabant de dato 28 ditto, n van den Baron de Bartenstein Commiss^{r} gnael Civiel, om hun te onderrigten dat tegen 1 of 2 Junij moesten gelevert worden door de 7 quartieren 2200 pionieren in de dorpe van Crepin bij Quievrain, van schuppen en hacke of houweelen en 1/3 van hun met hoveniersmessen of fasienen te maeken, en dat voor 8 à 10 dagen tegens 15 strs dags en brood. Inwelke 2200 mannen, ieder quartier gerepartisseert wird als:

Hoogstraeten	425
Turnhout	341
Rheijen	337
Herenthals	330
Santhoven	279
Arkel	279
Geel	209
	———
	Saem 2200 pionnieren wel-

ke dan gerepartisseert wirden, door de hoofddrossaerden van die quartieren. Dog seer wijnige hebben het derven wagen sig naer sulke perijkuleuse plaets te begeven.

3 Junij wederom Breeden Raed over eenen last op de 20ste voor eenige jaeren, hetwelk nog niet door is gegaen.

Ten selven dage kregen sij order op de accijsen dat de imposten en subsidien, geconsenteert sijnde, wederom geligt moesten worden en dat sedert 1 Junij. Dese waren sedert eene ruijmen tijd niet meer betaelt geworden, waer veele naementlijk herbergiers groot profijt aen gedaen hebben.

8 Junij sijn de andere voorstellen en vragen eijndelijk geconsenteert geworden door de Dekens te weten eene gratuite gifte van 4000 guld courant om de Mt bij te staen en te helpen draegen de buijten gewoonlijke onkosten tot verdeding van dese provincien, de ander leden en Magistraet al over sijnde. Dan hebben de Goede Mannen van de Ambachten een algemeijn besluijt aen het Magistraet overgelevert.

24 en 25 Junij 1793 wird van Stadswegen uijtgetrompet van de 20ste penningen te betaelen etc.

Juli.

1 Julij sijn eenige pontons en volk van Holland binnen gekoomen.

4 Julij vertrokken er Hollandsche pontoniers naer het leger.

Men sprak van de vernietigde cloosters te gaen herstellen in dese provintie. Daer waeren ten dien eijnde op 19 Junij tot Brussel conferentie beginst, die daeraen assisteeren sijn M. d'Aguilar, Raed van Finantien, M. Streus (?) Raed en Fiscaal van Brabant en eenige leden der Staeten.

Desen avond of nagt 4 Julij sijn 'er twee beëedigde fransche Priesters op 't Casteel gebrogt.

Daer was ook een strikten order aen de Burgerlijke wagten van de Poorten prompt op de uren te sluijten.

13 Julij isser wederom een Bataillon Hollanders binnen gekoomen, om hier te blijven tot naerder orders in de Carthuijsers.

Ten selven dagen is 'er een transport switsers doorgetrokken naer het leger onder het bevelschap van den Erfprins van Oragne, naest en in frans Vlaenderen.

15 Julij 1793 na middag wird wegens den Baron van Kessel rentm^{r} der domeijnen op de Tolkamer alhier publiek verkogt de fregatte genaempt *Arienne,* doorboord door 26 canons, door de fransen voor dese stad in de Schelde op..... Meert laetst verbrand en daer doen sinken, en welke de koopers sullen moeten ligten alles op de conditien etc. de selve is verkogt voor f. 100.

Item den grooten Anker derselve fregatte wegende 2680 pd. volgens seer mark (?) die is verkogt voor f. 50.

16 Julij wird van stadswegen gewaerschouwt, alsoo de ordonnantie verbiedende het verblijf in de herbergen na 't luijden der wagtklok ten half uren elf des avonds niet worden

onderhouden soo dit behoort, dat de selve ordonnantie stiptelijk sullen worden agtervolgt etc.

20 Julij na middag is hier van 's Hertogenbosch binnen gekomen een convoij met cartouchen, granaden en ander krijgsbehoeftens, vergeselt met een detachement van canonniers, sij sloegen de tenten op de Casteelplijn en vertrokken sanderdags 21 smorgens naer Mechelen om het leger der Hollanders in frans Vlaenderen te gaen versterken.

De Grenader compagie van Bijlandt van 't Casteel ook derwaerts gemarcheert. Het bataillon onlangs hier binnen gekoomen is uijt de Carthuijsers op 't Casteel gaen liggen.

27 Julij sijn 'er eenige Dragonders binnen gekoomen (op 't versoek van 't magistraet soo men segt). Sij liggen in Tappesiers pand, men gelooft dat het is omdat 'er maer onlangs verscheijde maele geschillen sijn geweest tusschen de Borgers aen de Kipdorp Poort en den buijten over de gesinthden, tusschen slegt volk, volk uijt 't Schippers quartier en uit den Swaenen gang en diergelijke.

Men segt dat de stad Mentz in Duitschland sig den 22 Julij heeft overgegeven bij capitulatie aen den Koning van Pruijssen. Condé in Henegouw had sig bij capitulatie van wedersijde geteekent 10 deser en aengenomen den 11 d^{o}, aen de Keijserlijken opgegeven die 'er dan besit van genomen hebben en men segt dat Valenceijn ook over soud sijn.

Augustus.

1 Augusti snagts is den fransche gnael Marassé, in die tijd commandant alhier, op 't Casteel deser stad gebrogt door order van 't gouvernement.

Op 4 Augusti 11 uren voornoen heeft onsen Bisschop alhier eene plegtige misse gedaen in de Cathedraele, waer naer den Te Deum gesongen wird, ten bijwesen van 't Capittel, Magistraet en officiers van het garnisoen, om den Almogenden te bedanken van de overwinning van de steden Condé en Valenceijn en voor den voorspoed vergund aen de legers der Keiserl. Majt. en sijne bondgenoten.

Savonds wird het geluij herhaeld onder het geschut der Citadellen, op welkers vesten naer de stad den Commandant en Officiers vuerwerkerijen hebben afgeschoten onder grooten toeloop van volk.

Snagts tusschen 3 en 4 Augusti was 'er op of ontrent de groote Merkt tot twee verscheijde reijsen fusiek en pistoolscheuten gelost waervan de cogels sijn gevonden in de Corps de Garde onder het Stadhuijs alwaer de troupen in dienst van Holland, geallieerde van den Keijser, de wagte hadden.

Alsoo de pligtige van sulk schelmstuk niet bekent waeren, wird op *3 Augusti* van stadswegen eene premie van 400 gdn belooft aen die den gene, de daeders daervan souden aenbrengen.

Siet eens wat moetwilligheijd; schieten op de wagt, op soldaeten die niemand misdoen of misseggen, en ook niet in den haet sijn van de welpeijsende Borgers. Aen sulke dingen siet men maer gemakkelijk dat 'er nog veele qualijkpeisende menschen in dese stad sijn, die de onrust soeken, jae daer sijn er nog veele naer de franschen verlangende hetgeen sij openhertig derven bekennen; maer wat sijn 't voor

menschen, ik sal 't andere laeten oordeelen; deftige inwoonders soeken en behartigen de ruste en geluk van stad en land, van volk en Staet, maer met sulke handelwijse is die niet te bekomen.

88 Augusti werd 'er van stadswegen bekent gemaekt (aengeplakt) dat er geene pruijssische geldspecien in betaeling voor stadsrekening sullen ontfangen of aanveerd worden naer den 10den deser maend augusti; maer dat de heeren alle moogelijke middelen sullen aenwenden aen 't gouvernement, om soo haest mooglijk de uijtwisseling van gemelde geldspecien te bekomen, volgens het verklaeren van den Keiserlijke commissaris Baron de Charvet, aen het Magistraet op 31 Meert laetst schriftelijk gedaen.

Dese specien wirden bijna van niemand aenveerd, dan enkelijk op de accijnsen en andere stadscomptoiren die se dan weer in betaeling uijtgaven aen 't werkvolk etc. dog kwamen wederom in de stadskasse.

17 Augusti is 'er eene diviesie van Dragonders en den 18 een grenadier bataillon uijt Holland, Brabant binnen gekoomen, en voorder het leger der Hollanders gaen versterken.

19 Augusti is het veld-bataillon van Saxe-Gotha ook vertrokken met de voorige langs het veer.

20 Augusti. Endelijk is de Commissie der Fransche, die sedert de capitulatie van de stad en casteel 1 April laetst hier was overgebleven bij de magasijnen van levensmiddelen, vertrokken van hier naer Vrankrijk met alle de toebehoorten van zijn commissariaat; alsook met de persoonen in dienst der Nationale Conventie en met eenige van die,

dewelke van Brussel gevangelijk waeren op 't Casteel gebracht geweest. Een escorte van de Hollandsche besetting was gecommandeert om hun weg te leijden langs het Vlaemschoofd.

Nogtans bleef de fransche commissaris d'Albon alhier, op pretext van alle degene die aen hun gelevert hadde te betaelen; maer daer kwam weinig van.....

September.

Sedert 14 September vernam men hier dat de fransche eene inrukking in Vlaenderen gedaen hadden, jae dat sij in Meenen gevallen waren, Yperen beschoten en voor Cortrijk gekoomen sonder dat sij nogtans in de twee laetste geweest hadden alwaer de inwoonders in grooten schrik waren.

Op 15 September vernam men dat sij wederom van de frontier van Vlaenderen souden verdreven sijn.

Die inrukkingen brachten groote vreesen en bedugtigheid in de welpeijsenden, maer in tegendeel groote blijdschap in de franschgezinden, en in het gemeijn en slegt volk, die daarvoor sterk sijn ingenomen, jae, die de woorden van vrijheijd en gelijkheijd nog wel indagtig sijn, men hoorde savonds ten allen kanten het liedeken van de Carmagnole singen, jae daer was 'er selfs van die Clubsmannen, die hen derfde verstouten van die liedekens *op 16 deser* savonds in de herbergen te gaen singen, te schimpen op die wel peijst en op de geestelijke, seggende dat men haest wel anders singen sal etc. Diergelijke gasten doorloopen hier de herbergen, sonder dat 'er eenige straffe of verbod op geschiet hetgene aen de goede ingestenen onbegrijpelijk schijnt en wel vremd voorkomt.

Dog daer ontfing men wederom beter maeren, dan wird de vreese der welpeijsende weer ontnomen.

20 September snoenens wirden 'er 210 fransche crijgsgevangenen op het Casteel gebrogt.

28 September smorgens ontrent 9 uren wird den gewesen franschen gnael Marassé van het Casteel alhier naer Luxemberg soo men segt gebrogt, met een escort.

29 September 1973 sijn 'er eenige Hollandsche trouppen uijt het leger weergekomen en op 't Casteel gaen liggen, vanwaer de grenadiers van Plettenberg sanderdags reeds sijn gemarcheert naer het leger.

October.

2 October is den Prins van Oranje na middag langs Mechelen weergekeert uijt het leger der Hollanders, is voord vertrokken naer den Haeg.

3 October desen morgent om 5 uren sijn de fransche, door de hollandsche troupen crijgsgevangen gemaekt, uijt het Casteel weggeleijd naer Bergen-op-Zoom.

4 October smorgens vroeg sijn de fransche crijgsgevangenen van 't Casteel naer Holland gebrogt.

9 October is de swaere artillerie uijt het Casteel te scheep weggevoert, waerschijnlijk om de nieuwe vestingen van Meenen en andere te beplanten.

21 October vernam men alhier dat de ongelukkige konin-

gin van Vrankrijk ook ter dood verwesen was en onthoofd den 16 deser, weke tijding grooten indruk dede op de gemoederen der welpeijsenden.

31 October is Dw^{r} Egide Verbist Rentmeester deser stad, en den rentmeester Guil. Rens, 2den Tresorier deser stad gekosen.

November.

(1) *5 November* sijn 'er veele gequetste ingebrogt te schepe en wirden geleijd in 't Oostershuijs, en in Tersieken de Officiers.

6 November sijn er twee compagnien of cannoniers binnengekomen uijt het leger in 't..... Quartier, een deel der artillerie van belegering was te Mechelen gebrogt.

De invallen die de franschen van tijd tot tijd doen soo in de provincie van Luxembourg als Vlaenderen, sijn afschrikkelijk, het sijn geene crijgstochten maer landstrooperijen, sij rooven, en verwoesten al wat sij vinden en sijn seer grippig op de clokken, die sij overal wegvoeren daer sij koomen. de landsgenoten sijn genoodsaekt die uijt de torens te doen en naer de bijgelegen steden te voeren.

18 November smorgens Breeden Raed over eene geldgeving van 4 ½ millioenen en over een decreet gegeven van 't hof 15 deser ten opsigte der Blijdeinkoomste etc.

19 November wederom Breeden Raed daerover.

(1) Schrijver zet: 5 D^{o}, 6 D^{o}, 18 D^{o}, 19 D^{o}, 12 D^{o}. Bedoeld is November.

20 November andermael Breeden Raed.

21 November wederom savonds 5 ure, het Magistraet, Wijkmrs en Meerskamer waren daer.

22 November savonds andermael Breeden Raed over de selve saeken, maer is nog niet geconsenteert.

23 November andermael alsook *25 en 26 November* dog is nog niet geconsenteert. De Goede Mannen willen de ‘octroye exclusief’ te niet hebben aengesien daer veel volk bij leijd. De last die er gevraegt word soude voor 30 jaeren sijn, en soude geset worden op de peerden van plaisir en op de dienstboden, te weten dier meer als eene houden.

27 November nam Dhr Schepen van Hemxthoven sijn afscheijd van het Magistraet.

27 November wederom Breeden Raed alsook *28 November* alswanneer het is doorgegaen en dan hebben de Leden aen het Magistraet een algemeijn bescheijt overgegeven.

28 November wird er van stadswegen bekent gemaekt dat het den 1en der toekomend gene heele of deelen van fransche kroonen meer sullen aengenomen worden voor stadsrekening.

29 en 30 November kwam er veel hollands crijgsvolk en bagagie binnen, trekkende naer huijs.

December.

1 December, 2 en 3 D^{o} sijn 'er wederom veel hollandsche troupen door dese stad getrokken naer hunne winter-quartieren in Holland.

17 December namiddag heeft de Procurator der Carthuijsers alhier als procuratie hebbende, besit genomen van sijn clooster, en daer iemand als toesigt in aengestelt, het militair daer in sijnde wist nievers af etc.

20 December den spijker der graenen voor de chijnsen vast gestelt als:

Tarwe de veertel	f. 7,6
Rogge	f. 5,3
Garst	f. 4,,5
Haver	f. 4,,4
Boekweij	f. 3,,18
Evene	f. 5,,16
Evit	f. 3,,27
Witte boonen	f. 10,,15
Erten	f. 9,, -
S. Sloorsaed	f. 6,, -
W. Ditto	f. 8,, -
Raepsaed	f. 8,,10
Sparie saed	f. 5,,5
Peerde boonen	f. 5,,5
Spelt	f. 3,,10
Kempsaed	f. 4,,10
Klaversaed de 100 pond	f. 22,10
Vitsen	f. 4,,10

Tusschen 22 en 23 December was alhier snagts gestroeijt en aengeplakt, seker schimpschrift, adresse aen de ware Vaderlanders, seer tegen het gouvernement etc. waer over wegens den procureur gnael, ingevolge van straf, eene proemie van 1000 guldens belooft wird, die den dader daer van konde aenbrengen, hetgene alhier op 31 D^{o} door de Deurweerder gepubliceert en aengeplakt wird.

Moogelijk sijn de Breede Raeden over eene depeche die aen 't Magistraet gesonden is geweest uijt de Provincie Raed ten opsigte der 2 laetste leden deser stad, over het senden van gedeputeerde naer de huldinge.

1794.

Februari 1794.

1 Februarij is voor Tresorier gekosen Jon^r^ Norbertus de Farvaques, oud schepenen in plaets van Mr Joannes-Carol Morteijremar.

Van de kerk van Tersieken word een hospitael voor de militaire gemaekt.

23 Februarij is alhier eenen Biddag ingestelt voor den oorlog die volgens lijste in alle de kerken deser stad, en Bisdom bij beurte sal gehouden worden, en agtervolgd tot naerder order.

Den 28 Februarij 1794 sag men alhier van stadswegen aengeplakt eene waerschouwinge in gevolge de decrete van den gouverneur gnael in dato 24 deser, de Magistraet belast was binnen dese stad en haere kuijpe te verbieden alle Masquerades en bals masqués met den vasten avond dagen. Hetwelk bij gemelde waerschouwing gedaen wird.

Meert.

17 Meert was het wederom Breeden Raed, hetgeen in 't kort seer dikwils had geweest, misschien over de aenstaende hulding van den Keijser die tegen 24 deser scheijnt vastgestelt te sijn, of alles nu doorgegaen ik kan ik niet seggen, nogtans is den Buijten Borgermeester desen namiddag naer Brussel vertrokken.

April.

Vrijdag 4 April was 'er wederom questie op de merkt ten opsigte van de duerte van de boter, daer was weijnig boter, en geen wonder, het gemeijn volk laet de boeren naer de merkt niet komen, maer haelt hun de boter aen de poorten af, jae loopen se selfs tegen tot buijten de stad, hun gevende dat se vragen, en dit heeft nu al soo lang geduert is 't dan wel een wonder dat se derven vraegen 10 en 11 St en sij krijgen het. Andere nemen de boter af voor 7 a 8 St, sommige voor niet, en soo gaat het niet alleen in dese stad maer ook in andere, jae men segt dat se tot Brussel alreeds op een sekeren prijs soude gestelt sijn, om oploopen te vermijden en het was goed dat 'er alhier ook order in gesteld wirde.

Daer was eene ordonnantie van den Raed van Brabant van 28 Meert laetst aengeplakt, waerbij gesegt word dat degene hunne Borgerschap afstaen en elders gaen wonen, om alsoo den stadsdienst te ontgaen, nogthans alhier eene Refugie houden sullen keusbaer sijn, zoo lang sij eene domicile alhier sijn houdende.

Sondag 6 April is alhier processie van devotie gehouden etc. dog om het slegt weder heeft deselve niet langs

den gewoonlijken tour gegaen gelijk het aengesegt was, maer verscheiden maelen langs de kerk. De Bisschop droeg het alderheijligste. En hij vertrok namiddag naer Brussel soo men segt, alwaer den keijser tegens 9 deser verwagt wordt.

Daer was vandaeg eene depeche aen de Dekens in hunne vergaedering voorgelesen inhoudende onder andere, dat de huldinge uijtgestelt was, tot na Paesschen, omdat den Keijser self in persoon wilt gehult worden.

8 April 1974 zijn hier veel Hessische Dragonders uijt Vlaenderen binnen gekomen ten dienste der Engelsche Magasijnen die alhier in de manscloosters gemaekt worden, van meel, haver, hoeij etc.

9 April trok hier veel geschut en bagagie van de hollanders door.

9 April is den Keijser te Brussel gearriveert, na middag 6 uren langs Loven, de Keijser is van daer naer 't Leger vertrokken.

Sondag 13 April wesende Palmsondag is den Jubilé vergunt door S.H. den Paus Pius VI alhier geopent bij afkondinge der Pauselijke Bulle van Jan. 1793 en Bisschoppelijke brief de dato 24 Maert 1794. Desen Jubilé was verleent aen alle Christene geloovige, dewelke geduerende den tijd van twee weken oft vijftien dagen, te beginnen met de publicatie van den Pauselijken brief hierboven geseijd, sullen onderhouden en volbrengen, binnen de Oostenrijksche Nederlanden, hetgene bij gemelde brieven voorgeschreven wird, als ten minste eens binnen de voors^{e} twee weken of 15

dagen, die eijndigen sullen op Beloken Paesschen den 27 der selve maend, ten minsten eens sullen besoeken de ondergenoemde kerken, en aldaer eenigen godtvrugtige gebeden storten, voor de eendragtigheijd der Christene Princen, uijtroeijinge der ketterijen en verheffinge van onze Moeder de H. Kerk, en daerenboven des woensdags, vrijdags en saterdags van de eerst ofte tweede weke, sullen vasten, en hunne sonden gebiegt hebbende, des sondags naer de voorseijde vasten dagen, ofte eenige anderen dag van dieselve weke, in dewelke sij sullen vasten, weirdiglijk sullen nutten het Alderheijligste Sacrament (de Paesch-Communie is niet genoegsaem) en eene almoese aen den arme geven; ieder naer sijne devotie, sullen alsdan verdienen eene aldervolsten *Aflaet* en vergiffenis van alle hun sonden etc.

De kerken die men in dese stad besoeken moet sijn:

De Cathedraele kerk van O.L.V., de Parochiale kerke van St Walburgis, geseid de Borgtkerke, de Parochiale kerke van St Joris en de Parochiale kerke van St Andries.

Dese jubilé is met groote devotie en grooten toeloop van volk alhier gehouden. Elke parochie met de cloosters gingen bij beurte.

14 April na middag is 'er op 't Kiel eene rusie voorgevallen, te weten het volk wesende meest gemeijn volk van de stad, aldaer nun hoeij lossende, wegende en in busselen bindende, voor het magasijn der Engelsche troupen en meer drinkende als werkende, ja meer geld winende als sij verdienen, doordien sij meer opgeven als sij gewerkt hebben, hetgene eenige commissie van hun klik hun betaelen, welken onrechtveerdigen handel de oversten commissen gewaer ge-

worden sijn, en hebben seffens eenige van die aengestelde bedankt, hetwelk eene opspraek onder dit volk veroorzaekt heeft, jae selfs door die afgedankte opgestekt sijnde van niet meer te werken als onder hunne oude commissen, drijgende selfs van de oppercommissie in 't Scheld te werpen en de magasijnen van hoeij staende op 't Casteel veld te sullen in brand steken en meer andere drijgementen, soo er onder gekapt hebben, waer van er een dood en eenige andere gequetst sijn geworden.

15 April sijn 'er twee van die Commissie door de stadsdienaers vast genomen en niemand heeft er medelijden mede. Sij sijn op 't Steen geset.

Dit volk had eenigen tijd geleden den Engelschen commissaris binnen dese stad nog een gedaen, soodanig dat hij is moeten vlugten in een huijs.

17 April trok 'er wederom canon door dese stad van de hollanders.

19 April alsook 21 wesende den tweeden Paeschdag was 't hier Breeden Raed over een ‘Don Gratuit’ van 1200.000 guldens die men den Keijser opdraegen wilt. Men segt dat 'er nieuwe lasten sullen opgestelt worden om die sommen te vinden: onder andere op den wijn.

Daer was van stadswegen bij waerschouwinge bekent gemaekt dat:

> alsoo sijne Keijserl. Majest. Franciscus II, besloten heeft op woonsdag 25 deser binnen de stad Brussel sig in persoon in te laeten huldigen als Hertog van Brabant, de Magistraet ingevolge bevelen van sijnen Koninglijke

> Hoogheijd van 21 Meert laetst, goedgevonden bij dese te kennen te geven dat den voors[e] woonsdag 23 April en volgenden dag alhier gehouden sullen worden als vreugdedagen, aenmoedigende alle ingesetenen deser stad de gemelde twee dagen des savonds 9 uren met het luijen der groote klok hunne huijsen te verligten.

22 April heeft den Keijser en sijn 2 broeders de Paesch-Communie tot Brussel in de Hofkapel ontfangen, sanderdags na de Misse in Gudulakerk, heeft Sijne Majesteijt selfs in persoon de Blijde Inkoomste besworen, hetgene sedert bijna twee eeuwen niet meer van den Souvereijn in persoon verrigt is geweest. De Aertshertogen Albert en Isabella zijn de laetste souvereijnen Prinsen deser landen, die de plegtige huldinge selfs gedaen hebben. Deze plegt is te Brussel op 't pragtigste uijtgevoert, tot groote blijdschap van alle welpeijsende.

Men heeft ten dier oorsaeken hier die twee avonden geviert en geillumineert, onder het geluij van alle de klokken deser stad.

23 April smorgens om 11 uren schoot het canon alhier ter oorsaeke van de plegtige huldinge van de keijserlijke Majesteijt als Hertog van Lothrijk, Brabant en Limburg en Markgraeve van 't H. Roomsche Rijk.

26 en 27 April sijn 'er wederom transporten van caissons en legerwagens der hollandsche artillerie door deze stad getrokken, naer het leger.

27 April waren de Dekens wederom vergaedert op 't Stadhuijs.

29 April smorgens was 'er order gekoomen om een deel der Engelsche magasijnen van tarwe, meel, haver en hoeij met alle spoed af te voeren voor hun leger.

30 April isser wederom een transport van caissons, veldequipagien en artillerie peerden koomende uijt Hollands-Brabant door dese stad getrokken naer hun leger.

Het plackaert van de stad over de boter etc. hier aentehaelen[1].

Mei.

1 Meij was 'er tijding dat de franse in West-Vlaenderen gevallen waren, hetgeen veele in consternatie brogt, jae de fransche waren 26 April na middag in Cortrijk getrokken en dregen selfs voorder te willen inrukken, hetgene veel inwoonders van die kanten vlugten dede. Sij hadde ook in Veurne verscheijde parochien van die castelrije overweldigt.

2 Meij dede den eed op 't stadhuijs Mher Albert Baron vander Haeghen de Esbeke als nieuwen Markgraeve 't Land van Reyen en Schouteth deser stad.

6 Meij vertrok de 2de diviesie der Keijserlijke artillerie naer het groot leger voor Camerijk en elders, alle het buspoeder was uijt de Pesthuijsen in de voorstad St Willibrord te schepe gevoert.

7 Meij waren verscheijde schepen met sieke en gequetste

(1) De placaert ontbreekt.

soldaeten uijt Brugge alhier aen de werve Bierhoofd en Engelsche kaij aengevoert.

Hessische, Hannoversche etc. in de Mannege Hessechuijs, Victorinnen, Carthuijsers en elders gebrogt.

11 Meij 1794 wird alhier den Te Deum gesongen in de kerken deser stad en ten dien eijnden wird alhier smiddags, alsook savonds ten 9 uren de groote klok geluijd; ter oorsaeken van de verovering der stad Landreij op 30 April bij capitulatie overgaen, waervan de keijserlijke dan hebben besit genomen.

De inwoonders en eijgenaers der huijsen alhier werden gewaerschouwt den agterstellen van den XXsten penning sedert 1789-90-91-92 en 93 te komen betaelen, op pene van sommatie en executie.

Daer was wegens de Staeten een extract uijt hunne resolutie van 2 deser aengeplakt, in houdende onder andere:

> ‘Alsoo eenige quaedwillige hebben trachten op te wekken verscheijde ingesetenen der stad Antwerpen, van niet te betaelen de XXste penningen, niettegenstaende deselve wettelijk ten behoeve van sijne Majesteijt sijn, moeten aensien worden als vijanden van den landen, ende aenhangers van het fransch sisteem ende diensvolgens behoeren ontdekt te worden’. ‘Is goed gevonden en geresolveert te belasten den collecteur der XXste penningen binnen de voors^{e} stad Antwerpen en ophoudelijk te doen sommeren en executeren alle de gene eenige XXste penningen schuldig sijn etc.’

Verscheijde inwoonders op 't een of ander pretext wilden geensints desen last betaelen, eenige werden gesommeert en seijden de executie te sullen afwagten.

18 Meij sijn alhier reeds al eenige sieke en gekwetste keijserlijke soldaeten aengekoomen, die geplaetst wirden in het clooster van Tersieken, hetgene daertoe sedert werkelijk bereijd en gebouwt was, de kerk was met verscheijde stagien gemaekt, den toren was 'er afgeworpen en de huijskens van het clooster staende aen de Casteelplijn waren afgebroken om 'er ook hospitael van te maeken. Dit alles laet genoegsaem sien dat 'er de nonnen soo haest niet sullen konnen ingaen, soo als men hadde gedagt en gewenst.

Daernaer in verscheijde reijsen wirden er nog sieke en gekwetste soldaeten aengevoert.

22 Meij 1794 sijn alhier ontrent 40 pontons met de toehoorige brughouten aengevoert van holland, welke op de Kasteelplijn geplaetst wirden tot sanderdags smorgens wanneer deselve langs St Joris Poort vergeleijd van pontonniers naer 't leger gevoert sijn.

30 Meij was alhier bij waerschouwing van stadswegen bekent gemaekt, onderrigt sijnde door den commandant van 't Casteel den Colonel De Molitor, dat sijne Mgt den Keijser, besloten heeft, dat de vrijwillige giften, aen des selfs hofcrijgsraed tot Weenen bestelt, uijtgereijkt sullen worden aen de weduwen en weesn der soldaeten gesneuvelt door den vijand of van hunne quetsuren overleden geduerende desen oorlog tegen Vrankrijk, te beginnen met den soldaet tot en met de sergeanten en marechals de logis. De weduwen en weesen van diergelijke krijgsvolkeren konden sig addres-

seren op 't Casteel bij den voors[e] Commandant van 1 tot 10 Junij toekomende met de vereijschte bescheeden om deel te konnen hebben aen dit weldaed.

Juni.

31 Meij en 1 Junij. De kwaede maeren die men van de grensen deser landen hoorde over de aen naerdering der fransche crijgshoopen, bragten veele inwoonders in vreese, jae de invlugtinge, heele huijsgezinnen koomende met voituren van Waele quartier, schenen als rampen te willen aenkondigen, waerdoor onse goede Borgers niet zonder reden nog meer agterdogt en bedugt wirden, vreesende voor eene inval in onse Nederlanden (dat Godt verhoede wilt). De maniere van handelen die dese volkeren soo als andere Hunnen, Wandaelen en Noordmannenop die plaetsen daer sij opgevallen sijn te werkstellen, brengt alle welpeijsende goede Catholike in angst en vreese en met reden; want de vervolgingen ten opsigte van Kerk en Staet, maar besonderlijk van de kerken en geestelijke persoonen, immers van al dat heijlig is, sijn afschrikkelijk. De inwoonders van het Luxembourgs, Henegouw, West-Vlaenderen en meer andere konnen er getuijgenis van geven; en nog sijn er hier en elder seer vele (een groot getal) die naer dit volk tragten en selfs openhartig omroepen derven; maer wat sijn 't voor menschen! menschen sonder religie, sonder eer etc. eene alderslegste classe.

Het had hier al verscheijde mael Breeden Raed geweest over de subsidien, imposten, hofhouding etc. dewelke de Dekens niet consenteren wilden. De Magistraet en Wijkmrs waren daer in seffens doorgegaen, insiende den nood daer den Keijser en dese landen sig in bevinden, sijnde 'er eenige

misnoegingen of klagten, die konden abstrakt gelaeten worden.

Daer waren wederom verscheijde schepen met gekwetste militaire aengekomen aen de werve. De Capucienen, Minderbroeders en van St Michiels, Beggaerde en andere alsook eenige particuliere, deden daer souppe, vleesch, sicype, bier, lijnwaad etc. naer toe om die ongelukkige en ellendige menschen te hulpe te koomen en te vertroosten, het was deerlijk om de droefheijd aen te sien. Sanderdags wirden die dewelke vervoerbaer waren op wagens naer Vilvoorde gevoert naer het groot hospitael in het correctiehuijs aldaer.

2 Junij in den naemiddag sijn hier verscheijden religieusen van La Trappe gearriveert rijdende naer 't Bisdom in 't habijt van 't order gekleed, dese hadden sedert hunne aenjaeging uijt Vrankrijk in Switserland gewoont, daer waren 'er nog eenige binnen dese stad geweest, dese reeds van huijs vertrokken waren naer den heijkant bij Brecht en St Theunis op 't goed van Vrouwe Charlé dat sij met aelmoesen die sij van verscheijde godtsvrugtige soo geestelijke als wereldlijke verkregen hadden om aldaer een clooster van dit order te bouwen (stichten); sij hadden daartoe nog verscheijde bunder heijde bekoomen, die sij cultiveren sullen en sijn eenige dagen daerna naer die plaetse vertrokken.

7 Junij hebben de Dekens eijndelijk de subsidien en imposten etc. geconsenteert.

Het Magistraet deser stad naer 't voorbeeld van andere steden deser landen, op 30 Meij laetstleden geresolveert de oprechting van een Corps van Vrijwilligers tot onderhouding

van de politie binnen deselve, hetwelk sal directelijk staen onder het gesag van het Magistraet en aen het hoofd hebben den Mr Albert Baron van der Haghen, Schouteth deser stad en Markgraeve slands van Reijen, alles breeder uijgedrukt bij het plan daervan gemaekt bestaende in elf artiekels. Het gouvernement heeft dit bij depeche van 2 deser goedgekeurt, en aen bevolen van niet aen te nemen ten sij persoonen, belanghebbende door hunne staet en door hun eijgendoms in de handhaeving van 't openbaer order, en van welkers grondregels en denkwijsen men sal versekert sijn etc.

Maendag 9 Junij tweede Sinxendag kwam den Keijser met sijn broeder Charles-Louis gouverneur deser landen 's middags om 1 uren hier binnen (siet gazette van 13 Junij en de twee volgende).

Op 14 Junij smiddags kwam den Aertshertog Joseph hier binnen en vertrok den selven namiddag langs het Vlaemsch hoofd naer Gend (Siet de gazette van 20 D^{o}).

16 Junij arriveerden hier de Engelsche Therese-Nonnekens van Brugge binnen dese stad, uijt vreese voor de fransche die seer digt bij Brugge kwamen, jae liepen om soo te seggen dien heelen kant van Vlaenderen af, als Thourout, Rousselaere, Thielt Dixmude en daer omtrent, soodat de geestelijke en welpeijsende met reden aldaer bevreest beginnen te worden en sig soo veel mogelijk op de vlugt begeven.

Dese Nonnekens logeren in 't clooster der Engelsche Carmelieten in 't Hopland. Sanderdags arriveerden hunne bagagie.

17 Junij smiddags dan besigtigde den Commandant van 't Casteel met eenige ingenieurs deser stadsvesten en daer wird gemeten, dog tot wat eijnde weet men niet.

18 Junij smorgens 11 uren Breeden Raed. Misschien over de depeche van den Keijser geschreven aen de Staeten voor eene volkligtinge van den 5e of 6de man etc.

Den Keijser sonder twijfel veel volk noodig hebbende om te konnen wederstaen aen eenen vijand die dese landen op eene schrikkelijke wijse drijgt te verwoesten en ten onder te brengen, heeft bij sijnen brieve geschreven uijt Doornik de..... 1794, dit aen de Staeten te kennen gegeven en hun onderstand van volk gevraegt, van te trekken vij man van 100; waerover de Staeten beraemt hebben en doen aen den Monarch dat dit tegen de vrijheijd en privilegien deser landen is, die verklaerde daer geensints tegen te sullen doen; maer versoekende onderstand tot verdediging deser provincien. De Staeten hadden dan voorgestelt van 3000[(1)] man voor dese provincien vrijwillig te ligten en daer een corps van te maeken, daer de Aertshertog Carel het hoofd sal van sijn, den Keijser sal 2 pistolen handgeld geven en de Staeten sullen voor de 1ste 500, 6 en voor de 2de 500, 4 en minder, sij sullen beter gekleed sijn als de Keijserlijke, en sullen moeten dienst nemen voor desen oorlog en 3 jaeren; en sullen wegens den Keijser volgens hunne verdiensten beloont worden met gouden of silveren medaillen, die dew. met gouden medaillen sullen vereert sijn geduerende desen oorlog sullen op 't eijndigen met een praemie van 100 ducaat beloont worden, en voor de silveren

(1) Boven dit getal is 1000 geschreven geworden.

na advenant. Om de penningen voor het hand etc te vinden was er zeker eene merkelijke somme noodig; ten dien eijnde was 'er beraemt om dit te vinden, van schouwgeld op te stellen voor eene reijse, hetwelk op *18 Junij* aen de Leden deser stad voorgestelt is, die daer op dag namen tegen *20 Junij* na middag om 2 uren, hetwelk dan door de Wijkmrs seffens geconsenteert is.

21 Junij namiddag moesten de Dekens andermael compareeren, dog het blijkt niet dat het is doorgegaen.

Heden hoorde men wederom seer slegte tijdingen, het scheen alsof Yper sig overgegeven had, en alsof de fransche boven Brussel seer sterk indrongen.

Het is immers waer dat 'er desen nagt veel voituren met vlugtelingen binnen gekoomen sijn, wat 'er van sij of niet, dit alles bragt groote vreese onder de geestelijke en welpeijsende inwoonders, maer in tegendeel verheugden bij de quade en franschgesinde, die hier in groot getal sijn binnen dese stad; allen het gepuffel en sommige andere die geene religie hebben of die overlast met schulden sijn, die derven sig openbaer voor die fransche volkeren verklaren en schandelijk op onze geestelijke spreken.

Ondertusschen betrouwende op den Almogenden, hopen wij van die boose en alverwoestende volkeren bevrijd te sullen blijven.

22 Junij kwamen hier den geheelen dag vlugtelingen geheele huijsgezinnen binnen van Brussel en elders, meest Fransche uijtwijkelingen, hetgene weijnig goeds beduijd, en droef om te sien was.

Daer is heden seer veel buspoeder van hier weggevoert naer het leger.

Savonds waren hier op de straeten oproerige briefkens gestroeijt bij forme van manifesten ten voordeelen der franschen, om het gemeijn volk te verblinden en te doen geloven, dat de franse alle geluk sullen gaen toebrengen, en om hun alsoo tot hun te crijgen. Het was eenen brief uijt Rijssel, 16 Floreal, dat is 4 Junij van eenen franschen representant uijt het leger, aen den Magistraet van de Casselrije van Cortrijk op hunne brieven van 1 Junij, onderteekent Thodieux, behelsende verscheijde redens om te doen gelooven dat de fransche den vrede en ruste koomen brengen en voordts veele redens om 't volk te verblinden en te doen gelooven. Of 't een echt stuk of een vals is, het dede immers veel indruk op de gemoederen van eenvoudige menschen.

23 Junij kwamen 'er nog al veel vlugtelingen te land en te water binnen, maer den *24 dito* dan ging het in groote menigte langs het Vlaemschooft koomende van Gent en Brugge, hetgene de fransche krijgshoopen schenen te bedrijgen.

De Bisschop van Gend was in den morgen *24 Junij* langs 't water ook hier binnen gekoomen en seer veele nonnekens en andere geestelijke uijt Vlaenderen. Het was droef om aensien en besonderlijk de oude grijse mannen, en dan wirden de ongelukkige nog uijtgescheld door 't gepuffel.

Het overkomen van vlugtelingen langs het water duerden den gantschen dag, alle de herbergen waren hier gevuld, dat sij bijna geen logist meer krijgen konden. Dan vertrokken 'er al veele naer Maestricht, Holland en elders. Het scheen alsof de fransche naderden bij Gent en Brugge.

Men seijde Yper sig den 19 deser smorgens 10 uren bij capitulatie aen de franse soude overgegaen hebben, en dat het garnizoen crijgsgevangenen souden sijn, warvan de keijserlijke naer Douaij, de Hessische naer Rijssel, en de Emigranten soo geestelijke als wereldlijke naer Duijnkerke gevoert.

25 Junij sijn 'er wederom seer veel vlugtelingen, besonderlijk geestelijke, ingekomen meest langs 't water, dan arriveerden er uijt Vlaenderen de Engelsche Ulhanen en de Jaegers van den Prins De Bohan, en de Hussaren van Chois ful (?) en andere krijsvolkeren, tot naerder order. Deze volkeren sijn meest fransche uijtwijkelingen hier te lande overgekomen. Deze volkeren wirden hier op de dorpen rondom de stad gebilleteerd. Daer sijn ook veel gequetste binnen gekoomen uit het hospitael van Gend, gequetste wirden in de kerk der gewesen Jesuiten geleijd die geheel soo boven als beneden vol beddekens gesstelt wird en voor hospitael ging dienen. Tegen den noen om 11 uren was er het Alderheijligste uijtgedraegen naer de Cathedraele kerk. Het was beweenelijk dat die schoone kerk daertoe moest gebruikt worden.

Smorgens was 't collegie, de wijkmrs waren ook boven, het was over het logeren bij de Borgers. Namiddag was de volgende waerschouwing van Stadswegen aengeplakt: *(Ontbreekt)*.

Na middag quam 'er voetvolk binnen met hun spel van Vlaenderen, ook fransche emigranten, die hier te lande opgevormt waren, die gingen bij de Borgers en ook naer Borgerhout liggen. Daer waren ook fransche crijgsgevangenen

van Gend binnen gebrogt, dese wirden op 't Casteel geleijd daer waren veel Nederlanders onder selfs van dese stad.

Men sag seer veele Religieusen soo uijt mans als vrouwecloosters hier in koomen, van de Waele quartieren en uijt Vlaenderen en ook nog seer veele fransche Priesters, die door den overhoop bijna geen logist krijgen konden, daer waeren verscheijde Bisschoppen onder, heel droef, niet wetende waerhenen loopen; jae meest sonder geld. O Droefheijd!

26 Junij waren die van 't Magistraet en Wijkmrs wederom bij malkanderen. Het inkoomen van vlugtelingen duerden wederom even sterk.

Daer kwam ook nog al eenig crijgsvolk binnen en seer veel volk in gevlugt soo geestelijke als wereldlijke van Vlaenderen, Brussel, Loven etc. Daer waren ook veele van onse edele en rijke inwoonders van hier elders vertrokken, vele van de Iersche priesters uijt hun Collegie uijt de Hobokestraet maekten ook gereedschap om weg te gaen (sijn op 30 ditto vertrokken). Dit Collegie was alhier gefondeert ten jaere 1619 (wat breeder zie Dierixens.)

Daer was een groot convoy van wagens binnen gereden en daer wirden ook nog veele sieken en gequetste engelsche, hannoversche soldaeten en officiers binnen gebrogt langs 't water. Sij wilden deselve in onse kerken plaetsen, hetgene seer grooten opspraek leijde; jae de Minderbroeders, Discalsen, Predikheeren etc. waren alreeds ledig gemaekt, dog het is afgeklopt, daer sijn immers andere plaetsen; neen sij moeten de kerken hebben...

De spraek ging hier alsof Brugge in de magt der franse sijn soude.

28 Junij St Peter-Pauwels avond quam hier eene groote menigte legerwagens, peerden en bagagie van de engelsche en ook eenig crijgsvolk, de wagens en peerden wirden geplaetst op de Casteelplijn, daer seffens eenige tenten geslaegen wirden.

In dn naemiddag vertrokken de sieke en gequetste keizerlijke soldaten etc. uijt het clooster van Tersieken, wesende het Hospitael, op Mechelen en soo voorts naer Ceulen soo sij selfs seijden. De werklieden werkende aen dit Clooster wirden afgeseijd, daer was naer den kant van 't Casteel eenen grooten bouw begonst, die dan gestaekt wirde.

Daer waeren ook verscheijde wagens met sieke en gequetste van de engelsche en hannoverse binnen gekoomen langs St Joris Poort, dewelke bleven vernagten op de Mechelsche plijn.

29 Junij S.S. Petrus en Pauwelsdag wesende Sondag, smorgens sijn de engelsche Theresen uijt het Hopland naer Engeland vertrokken, Het was met eene onuijtsprekelijke droefheijd dat deze goede Nonnekens hun clooster daer sij nu soo veel jaeren in rust en vrede den Heere gedient en gelooft hadden, verlaeten moesten, immers sij waren binnen de stad gefondeert ten jaere 1619, eene droefheijd seg ik, die de traenen van die 't aensaegen over de wangen rollen dede. De vremde nonnekens die hier in dit clooster onlangs hunne toevlugt genomen hadden waeren over eenige dagen ook vertrokken en hun voorgegaen. Ah, wat siet men heden! Het sijn niet alleen dese maer alle de Engelsche religieusen

in dese landen, die weggetrokken sijn uijt vreese, Engelsche en hannoverse.

> Dese Nonnekens hadden het Lichaem van Rde Mère St Maria Margareta ab Angelis, te voren Margareta Wake, geboren tot Antwerpen en gedoopt in de Borgt parochie 12 November 1617[1], geprofest in dit clooster den 11 Junij 1634, had drij mael Prioresse geweest en is aldaer op 21 Junij 1678 seer godtvrugtig overleden. 38 jaeren naer overlijden te weten 1716 is haer Lichaem geheel ongeschonden gevonden. Het lichaem is van drij doctors geexaminerd geweest in de tegenwoordigheijd van Petrus Jos. Bisschop van Antwerpen en hebben alle geoordeelt dat dese onbedorvenheijd bovennatuurlijk was; het lichaem wird in de locht gestelt tot op 10 Junij 1718 alswanneer hetselve op 't gebod van gemelden Bisschop in een kiste gesloten met twee sloten, waer van de eene sleutel in 't bisdom en den andere in 't clooster bewaert worden (siet voorts Dierixsens Com. VII pag. 415). Dese Nonnekens hadden seg ik dit lichaem bij voorsorg elders verplaetst, en soo men segt in de cathedraele in den kelder der Bisschoppen gestelt; sij het selve onlangs aen verscheijde weldenkende menschen getoont.

Alle dese vremde dingen bedroefden de welpeijsende seer. De besonderste rijke deser stad volgden het voorbeeld dat se van die van andere steden sagen, te weten begeven sig met hunne goederen buijten 't land, niet als hunne huijsen en landen laetende, de werklieden wirden afgedankt, soo dat 'er niet als armoede voor de deur en staet. Alle goede en christelijke inwoonders waren ten uijtersten bedroeft op alle die droeve maeren, den eenen aensag den andere met de tranen in de oogen; daerenboven de droefheijd der fransche geestelijke, oude grijse mannen, Bisschoppen, Prelaeten, en andere weerdige goede mannen en

(1) 12 9ber 1617 Borgt. Margareta filia Leonel wake maria thorne; Susceperunt Daniel Schinier et Anna van Herpe.

nonnekens, komende uijt de plaetsen daer den vijand nadert naer dese stad gevlugt en die deselve nu uijt vreese wederom verlaeten moeten, is onbeschrijflijk. Sij vertrokken veel op Turnhout en elders en kwamen hier in soo groot getal aen, dat se nauwelijks konden geherbergt worden. Sij waren sonder geld, vele met slegte kleederen, als de armste menschen; jae ik moet openhertig bekennen dat ik 't sonder traenen te storten niet schrijven kan, daer was twee huijsen van mij onder andere eenen ouden en seer godtvrugtigen canonik van Douaij uijt medelijden ingenomen, eenen man die wel 8000 glds beseten had (overvloedig rijk geweest had) en nu aelmoesen vraegen moest om te konnen vertrekken; ik gaf dien man wat naer mijn krank vermogen, die het in dank met de grootste liefde aenveerde, de droefheijd doet er mij van swijgen, jae sulke ongelukkigen waeren er seer veel: En soo sijn er verscheijde, die door de goede lieden in hunne huijsen genomen voor niet kost en drank en logist gegeven wirden, of moesten op de straeten blijven vernagten en van gebrek liggen te sterven. Verscheijde hebben 'er nogtans onder de logt moeten slapen; jae en dan worden hier nogal menschen gevonden, die sig niet schaemen te spreken en te schimpen op degene die dese Priesters, de gezalfde des Heeren, in hunne huijsen nemen, dog laet 'er ons sig niet aen stooren, maer denken, dat Godt den loonder van het goed en de straffer van het kwaed is. Denkt eens met wat oogen onse geestelijke en andere goede inwoonders sulke rampen aensien, rampen die men niet weet ofse ook niet boven ons hoofd hangen, immers laet ons den Heere bidden dat Hij ons daervoor bewaeren wilt.

Tegen den noen trok 'er eene menigte Engelsche, Hannoversche en Hessische wagens en veele peerden door, komende langs St Joris Poort.

De Prelaet van St Michiels was vandaeg van hier vertrokken; onsen Bisschop was al reeds weg; meest alle de andere Abten en vele leden der Staeten waren van Brussel hier doorgetrokken, men meijnt naer Ruremonde.

Het gouvernement en alle de Raeden, uijtgenomen dien van Brabant hadden Brussel verlaeten, eenieder siet dit alles met de grootste verwondering aen en segt 'er sijn gedagt op eene verschillende weijse van.

Tegen den avond is er eenen grooten trijn canon, aubitsen en poederwagens in gekoomen langs St Joris Poort, geescorteert door keijserlijke canniers, wird op 't Casteel gevoert.

30 Junij waren 'er seer veele wagens en ook Dragonders van de Hessische op de Meer gekoomen, daer waren verscheijde Dragonders die wederom order hadden om sig naer Gend te begeven, en men segt dat Audenaerde in Vlaenderen belegert word van de franse.

Namiddag vertrokken de Hessische Dragonders van de Meer langs Kipdorppoort.

30 Junij sijn de Iersche Priesters vertrokken.

Vandaeg was 'er van de Huijdevetters Capel een Hospitael voor de militaire gemaekt.

Daer waren verscheijde schepen met gequetste keijserlijke soldaeten aengekomen, en daer waren vele karren en wagens van de seven quartieren geordonneert tegen 1 Julij om deselve naer Ruremonde te voeren.

Daer sijn in 't Koninglijk Collegie, soo veel sieke en gequetste soldaeten gebrogt, dat 'er de studies een eijnde nam; jae dat 'er de professors selfs uijt vertrekken moesten. De capelle lag ook al vol sieken.

Juli.

2 Julij wirden 'er stallinge gemaekt in de Roode Straet. langs henen tegens den muer van het Beggijnhof.

Daer was een schip aengehouden te Lillo, men segt dat 'er archieven en geld van de Staeten van Brabant op was. Alls hetwelk op 't Casteel gebrogt is. De Staeten hebben er alreeds reclamen over gedaen, verscheijde leden sijn in de Abdije van St Michiels, alwaer sij over geraedpleegt hebben.

Het was desen avond Collegie en duerde laet; den gnael Kinskeij was daer tegenwoordig, dog men weet niet wat 'er verhandelt is.

Ten selven en volgende daegen wirden de overgelaeten meubelen der Engelsche Theresen wegens hun (?) publiek verkogt.

3 Julij wirden de gequetste soldaeten uijt de schepen in 't clooster der Predikheeren en elders getransporteert. Daer wirden eenige franse crijgsgevangenen 40 a 50 uijt Vlaenderen op 't Casteel gebrogt.

4 Julij 1794 kreeg men wederom alhier seer quade maeren, men seijde dat de stad op 1 deser savonds aen de franse souden overgegaen sijn, jae dat se alreeds in Halle waren

aengekomen, wat 'er van sij of niet, daer quamen andermael veel vlugtelingen, soo geestelijke als wereldlijke, van die kanten aengeloopen Het was niet als droefheijd dat men sag.. Men sprak ook alsof de franschen in Vlaenderen begonden te naederen.

Desen middag is 'er een transport van bagagie, wagens en canon van de Engelsche en Hannoversche hier langs de St Joris Poort ingekoomen, en langs de Roode Poort uijtgetrokken. Daer was sulke menigte dat het doorreijden eene gantsche ure lang duerde.

Daer naer wirden de wagens en bagagie der Engelsche sedert 28 Junij laetst, op Casteelplijn gestaen hebbende, langs St Joris Poort en soo langs de buijten werken deser stad gedeeltelijk wegevoert, om op de Heijde van Brasschaet de tenten te slaegen tot naerder order.

Men hoorde niet als clagten van de trouppen buijten dese stad liggende, bijna geene dorpen waren er vrij van. Op 't Kiel, te Berchem, Wilrijck, Aertselaer Borgerhout, Deurne, Wijneghem, Merxem en elders lag crijgsvolk, op den Dam over de Lazarije stonde de veld-bakkerijen, die reeds in vollen gang sijn.

5 Julij namiddag isser wederom een groot transport van Engelsche bagagie wagens ingekomen langs St Joris Poort, en op de Casteelplijn gevoert. Daer waren seer veel crijgsvolkeren van die buijten de stad liggen, opgemarcheert.

Men seijde dat de franse gister namiddag in Gend gekomen sijn. Den selven dage namiddag sijn er franse Nonnekens gevlugt seijnde bij de Spaensche Theresen op den Rogier, van daer vertrokken.

Het was in alle de cloosters soo mans als vrouwen dat er Religieuse van die order gevlugt waren, niet alleen uijt Vrankrijk, maer ook van de grenzen daer die verwoestende volken sijn.

Sondag 6 Julij kwamen er Engelsche Dragonders binnen rijdende naer de Meer. Daer quam ook wederom een convoy van wagens binnen langs St Joris Poort, daer was ook bagagie over Boom gekomen en onder escorte van Hollandsche hussaeren weggevoert.

De Capelle van St Jacob in de Keijserstraet wird ook voor Hospitael van het Engelsch volk gebruikt.

Op 't Vlaemsch hoofd wirden Batterijen en versterkingen gemaekt.

Den 7den Julij na middag kwamen er wederom groote transporten ingekomen op de Kasteelplijn geplaetst.

8 Julij smorgens sijn er eene menigte Engelsche zeeschepen met drij masten en andere, hier aengekoomen van Oostende met engelsch crijgsvolk, peerden en provisie van meel, graen etc. voor de magasijnen. Het volk ging op de Casteelplijn liggen die vol tenten was.

9 Julij wird het volk begonst aen 't land geset te worden uijt de schepen.

Snagts kwam er wederom groote transport doorgereden.

9 Julij vertrok er wederom bagagie wagens. Daer wird volk op de forten van Liefkenshoek, Lillo en daer omtrent

geleijd en canon gestelt. De fransche (waren bijna meester van geheel Vlaenderen) hadden sig verstout van te St Niclaas Beveren en elders te koomen. De Vlaemsche Polders, boven het Vlaemschhoofd en naest Liefkenshoek waren onder water geset en den steenweg gesepareert. Den Hertog van York, broeder des Konings van Engeland arriveerde binnen dese stad.

Het hoofdkwartier is te Cortrijk op 't hof van den Baron van Hove.

Men had hier desen avond tijdinge dat de voorposten der fransche heden om 1 uren smidags in Brussel gekoomen waren, de geallieerden smorgens die stad verlaeten hebbende. Een deel van 't Gouvernement heeft sig te Ruremonde, een ander te Diest nedergeset.

10 Julij. Daer wird aen de Drossaerden der dorpen van de 7 quartieren van Antwerpen angesonden eene requisitie der gedeputeerde van de Staeten van Brabant tot leveren van 2040 pionnieren om te werken aen de fortificatien, retranchementen etc. deser stad en Casteel; sij sullen genieten 15 strs per dag en 1 pond brood, moeten sig op 't spoedigste begeven voorsien van schup en hak in d'Abdije van St Michiels alhier, alwaer de gedeputeerde der Staeten sijn en waer grootste deel logeren. Dit alles schijnen voorboden van een defens te sijn.

Onse stad is vol crijgsvolk, besonderlijk engelsche daer eenieder van verschrikt is, daer is seer veel beldadig volk onder, de Borgers en besonderlijk de buijtenlieden grooten overlast doende en selfs roovende en stelende. Men sag de buijten lieden met reden bevreesd sijnde, hunne goederen binnen dese stad brengen en vlugten.

10 Julij 179 Het clooster der Engelsche Theresen in 't Hopland open en te sien sijnde, was het gepuffel daer wijnig na noen ingekoomen, en hebben daer alles gebroken en uijtgerooft dat 'er te vinden was; jae braken de deuren vensters, loode ruijten en goten, sloegen selfs de cellen daer die goede en godvrugtige nonnekens nu soo vele jaeren gewoont hadden aen stukken, en stolen 'er het hout van, met een woord, alles wat maer eenige weerde had wird er geplundert en bedorven en mede gedraegen, sig niet ontsiende de kerk en sacristij aen te randen; het dede de goede Borgers die het aensagen groote pijn, sulke schrikkelijke buijtensporigheden te moeten sien, welke duerde tot in den namiddag, alswanneer dit ter kennisse van den Markgrave gekoomen was, die sig dan seffens naer dit clooster begeven heeft met de stadsdienaers en eenige Dragonders, dewelke seffens het clooster sloten, er verscheijden op 't feijt betrapten en allen die er gevonden wirden vastgrepen en in gevangenis geleijt hebben, dog de ergste waren het ontloopen. Het susterken dat 'er nog gebleven was en alreeds van alles berooft was uijt het clooster gevlugt, en is sanderdags naer Holland vertrokken om met de andere nonnekens naer Engeland te reijsen. Dan wird het clooster vol Engelsche of Hannoversche soldaeten geleijd.

Desen avond gingen der Engelsche op 't Casteel liggen en men segt dat sij de commande van 't Casteel hebben souden.

De forten van Lillo en Liefkenshoek, alsook de andere op de Scheld wirden in staet van defens gestelt, daer eene menigte van boeren moesten gaen aen werken. De polders daer omtrent wirden uren wijd onder water geset.

11 Julij is 'er veel voetvolk alsook ruijterije van de plijn afgetrokken mooglijk naer Lillo en d'andere forten.

12 Julij tegen den avond hoorde men hier het canon sterk ronken; niettegenstaende het seer wijd was, bragt het nogtans den schrik in de buijtenlieden, die in menigte hun goed binnen dese stad brogten. Men vernam daer naer dat het tusschen Semst en Hombeek, bij de Brusselsche vaert, de voorwagten souden geweest hebben.

Op Sondag 13 Julij vertrokken alle dese Engelsche Seeschepen wederom naer de See; op eenige na, ledig sijnde, het crijgsvolk en peerden uijtgescheept hebbende.

De Casteelplijn is een gants camp vol tenten, volk peerde en bagagie hetwelk seer fraaij om sien is. Desen avond is er van die ontscheepte troupen door dese stad afgemarcheert noordwaerts misschien naer de forten.

De requisitie van de pionniers weijnig voortgang hebbende, de boeren waren in hunnen oogst, veele bleven hier op hunne dorpen ter oorsaeke sij seer overlast waren met crijgsvolk, soo dese seer weijnig quamen, hetgeen oorsaek was dat de Dragonders en van de militaire sig naer de dorpen begaven, en de buijtenlieden met geweld weg haelden, niet alleen het gevraegd getal maer wel drij mael sooveel; men sag 'er met geheele troupen binnen dese stad brengen, vergeselt met crijgsvolk en Engelsche en soo naer de plaetsen leijden daer sij werken moesten.

Daer is ook om 9 uren eenen trijn hollandsche artillerie door dese stad getrokken, langs de Roode Poort; alsook sanderdags smorgens veele legerwagens etc.

14 Julij 1794 arriveerden 'er wederom andere Engelsche Seeschepen in hebbende peerden, bagagie en krijgsvolk, men seijde dat het van Nieuwpoort kwam, hetwelk alhier op de werve gelosd wird.

15 Julij seijde men hier dat de fransche desen namiddag om half 3 in Mechelen souden gekoomen sijn.

Snagts sijn 'er groote transporten met bagagie wagens gelaeden langs St Joris Poort in en langs de Roode Poort uijt door dese stad gereden, duerende den gantschen nagt.

De hospitaelen in de capellen en cloosters en kerke van H. Carolus wirden ledig gemaekt en de sieken op wagens weggevoerd, te schepen met hunne toebehoortens gestelt; hetgene den volgenden dag *16 Julij* gecontinnueert wird, om vervolgens de kerk en capellen te kuijschen opdat 'er sondag toekomende de goddelijke diensten soude konnen herstelt worden.

16 Julij sijn 'er wederom seer veele Engelsche Seeschepen aengekoomen, de Schelde schijnt als eene bosch van 2 en 3 mastschepen te sijn, men segt dat 'er wederom volk en peerde in souden sijn.

Na noen hoorde men het canon wederom seer sterk ronken, het was te Walem aen de brugge, dewelke heden door de Engelsche afgebrand is. Sij hebben sig langs dese seijde versterkt in batterije. Het ging daer dapper en duerde wel tot na 9 uren savonds, men had alreeds verscheijde gequetste sien inbrengen, dewelke in 't Koninklijk Collegie in de Prinsestraet gebrogt wirden.

Snagts was 'er wederom een groot rumoer in de stad van het rijden.

17 Julij smorgens vertrokken eenige companien Engels Crijgsvolk, te voet, die hier ontscheept sijn, langs St Joris Poort naer het leger, het was seer schoon en moedig jong volk. Men segt dat de troupen die tot Borgerhout, Deurne en elders desen morgent om 4 uren ook souden opgemarcheert sijn naer het leger naest Duffel.

Snagts tusschen 8 en 9 Julij was er eenig Engels volk in eene herberg gebroken daer sij de grootste baldaedigheden hebben uijtgewerkt tegen het huijsvolk, die als dood van schrik waren; dese moetwilligheden ter kennisse van den Markgrave gekoomen sijnde, die 'er sig mede moijde en er den volgenden dag verschijde van vast nam en in den amigo onder 't stadhuis brogt met assistentie der Engelsche eijndelijk desen nagt, segge tusschen 17 en 18 Julij sijn 'er verscheijde van dit volk op de markt gekomen willende hunne cameraden verlossen, vielen de wagt en de stadsdienaers aen en de wagt ende dienaers verweerden sig dapper, jae soodanig overweldigden deselve soo dat 'er twee van ontloope sijn, dat 'er eene dood bleef en verscheijde gewond, en dat 'er geene patrouille hadde aengekomen die ter hulpe van de wagt quam, sij souden alle los geweest hebben.

20 Julij vertrok het Hollandsch garnisoen van 't Casteel naer Lillo en wesende wel 500 a 600 man sterk wirden herplaetst door de Engelsche die heden wederom gearriveert waren.

Het was met alle spoed dat de magasijnen der Engelsche te schepe gevoert wirden en vertrokken naer Bats soo men

segt alwaer de schepen sullen blijven liggen met de selve tot nader order.

21 Julij was 'er wederom volk van Engelsche uijt de schepen gelost die gister gearriveert sijn en daer moeten nog vele schepen met aenkoomen, die alreeds te Vlissingen en daer ontrent sijn.

Smorgens was 't crijgsraed over die dewelke gemelde baldadigheden op de werf hadden begaen.

Desen avond waeren 'er wederom kwaede maeren in de Stad, men seijde dat de Engelsche hun leger boven hier en daer ontrent aen de rivier de Nethe gingen opbreken; men sag de gelaeden provisiewagens reeds uijtgereden, terug koomen. Men seijde opentlijk dat de fransche door kwamen en naerderden. Daer reden seer veel begagiewagens door de stad en de spraek ging dat 'er crijgsvolk langs buijten was weggetrokken.

Al dese kwaede roepen bragten hoe langer hoe meer onrust onder onse goede inwoonders; naementlijk onder de geestelijke, edele en rijke persoonen, welke vreesden, en niet sonder reden, dat alle de vreedheden en grouwelen, die in Vrankrijk tegens de geestelijke en edele gepleegd en uijtgewerkt sijn, tegen hun ook mogten begaen worden; dese door vreese aengedreven en om sig aen sulke vreedheden niet bloot te stellen begaven sig naer ander landen, als naer Holland, Duijtschland en elders; onder dese dewelke onse stad verlieten telt men de volgende:

Sijn Doorl. Hoogw. Corn. Franc. De Nelis, Bisschop deser stad; Den Eerwsten heere Augustinus Pooters, Abt van St.

Michiels alhier; Den Seer Eerw^e^ heere Eduard Joseph Berthout, van Mechelen; J.C.L. Can. grad. Nob. Ull. Cathedr. B.M.V.; Den seer Eerw^e^ en Edl. heere Hr Jos. De Wael, S.F.L., Can. ejusdem Capituli; Mevrouw De Pret, geboren Moretus, met haeren soon; Jon^r^ De Pret, ook haeren soon met Mevrouw geboren Roose; Jon^r^ Jan De Wael, sijn broeder met Mevrouw en de kinderen; Mhr Andr. fr. Jos., Baron van Kessel Rentm^r^ der Domeijnen, met Mevrouw en hunne soon en dogter; Jon^r^ Jos. A. Meijers en Mevrouw geboren Van de Werve; Mher Carol B.J.G. van de Werve, Grave van Vorsselaer, Mevrouw de Gravinne en de kinderen van hunnen soon; Mher Phil. L. Jos. Ign. Van de Werve, Baron van Schilde, sijnen broeder, Mevrouw de Baronesse en kinderen; Mevrouw de Gravinne Roose, geboren van de Werve, suster der voors^e^ met haeren soon en dogters; Mevrouw de baronnesse de la Verre, geboren Isabelle Roose met hunne nigte Jonkvrouw Dormer; Den Major Van de Werve, met Mevrouw en Jon^r^ Jacob Van de Werve sijn broeder, oud-schepenen deser stad; Den Major Le Candele, Mevrouw en sijne 2 soonen; Den Borggrave Schotte en Mevrouw geboren Roose; Jon^r^ en de Jonkvrouwe Le Candele; De Secretaris Knijft, Jon^r^ sijnen soon met Mevrouw geboren Le Candele; Jon^r^ Dellafaille de Leverghem etc. Mevrouw en kinderen; Jon^r^ Knijft en Mevrouw geboren Vermoelen; Jon^r^ Stier en Mevrouw geboren van Havere; Jon^r^ Meijers en Mevrouw de Man, met Jon^r^ Meijers en sijn soon; De Jonkvrouwen De Pisa; Jon^r^ Osij heer van Wichem en Mevrouw; Jon^r^ Osij en Mevrouw geboren Cornelissen en de Jonkvrouwen; Jon^r^ Van Havere en Mevrouw; Jon^r^ Van Havere Soon en Mevrouw geboren Vinck; Den Eerw^e^ heeren..... Van Horen en..... van Mullem, Priesters; Mher Joan. Bapta Grave De Bail-

let, Mevrouw en kinderen; Jon^r Bossaert en Mevrouw geboren Lunden en kinderen; Jon^r Georg. Bossaert, broeder van gemelden; Mevrouw de Witte, met Jon^r Van Ertborn en Mevrouw geboren de Witte hare dogter; Mijnheer en Mevrouw Lunders met hunne kinderen; Mijnheer en Mevrouw de la Bistraete geboren Guyot; Mevrouw de Baronesse Stier geboren Le Candele, Meir; Mijnheer J.F. Vinck, heer van Wustwesel en Mevrouw met de kinderen; Mevrouw de wed^e Antoine Wellens en Familie; Jon^r Borrekens en Mevrouw geboren Wellens; Jon^r Moretus en Mevrouw geboren Wellens, Keijserstraet; Jon^r Hendrik Moretus, sijnen broeder en Mevrouw ook gebore Wellens, aen St Joris 3 gesusters; Jon^r Petrus van Setter, secretaris deser stad en Mevrouw geboren Ullens en kinderen; Jon^r Gaspar Ullens, Mevrouw geboren Nicles en kinderen, Gasthuijsstraet; Mher Vicomte de Fraula, Mevrouw en Mher le Comte de Fraula, vader van Mevrouw, Keijserstraet; Mijnheer van Colen heer van Bouchout en Mevrouw, Meir, en Mevrouw de moeder, Kipdorp; Jon^r Moretus Lombaerstraet en Mevrouw geboren van Colen en kinderen; Mher Grave d'Oultremont de Wegimont heer van Oissche, Wommelgem etc. Mevrouw en Kinderen; Den Eerw^e heere Petrus De Roeij, Priester en jesuite (die de boeken bij Moretus corrigeert); Mejouff^e wed^e De Gelder geboren Deheuvel met haere sone Priester; De jonkvr^e Wellens, Beggijntjens alhier; Den Eerw^e heere Philipus Cornet, Priester en jesuite; Dher Baron Van Ertborn en kinderein; Jon^r Du Bois en Mevrouw gebore.....; Jon^r J. Aloys De Bosschaert oude Schepenen; Jon^r De Bosschaert en Mevrouw en kinderen, Rubensstraet; Mijnheer J. Bapt. Cogels, vader; Jon^r Cogels soon met Mevrouw gebore Van Setter en de kinderen; Jon^r Stier en Mevrouw gebore Guyot; Mijnheer en Mevrouw van de Wal; Jon^r de la Bistraete en Mevrouw; Jon^r Stier en Mevrouw gebore

de la Bistraete dogter der voors[e]; Mijnheer en Mevrouw Van den Berghe, met Mijnheer en Mevrouw Grigis; Mijnheer De la Bistraete vader, Jonkw[e] sijne dogter en jonkv[e] Maria Anna Pelgrom sijne nigte, Langenieuwstraete; Mijnheer en Mevrouw Lunden met hunne kinderen, Colvenierstraet; Jon[r] Frans Jos. De Bie, Mevrouw gebore Ullens en kinderen, Kipdorp; Dheer Jacq. Nic. Dierixseis, Mejouffrouw en de kinderen, Gasthuijsstraet; Mher Baron Gilman en Mevrouw gebore de Baillet en de kinderen; Dheer en H[r] Norb. Bom, eersten Pensionaris deser stad, Mejouff[r] geboren Berthout van Mechelen en kinderen; Mijnheer van Heurck, oudschepene deser stad, Mevrouw gebore Wellens en de kinderen, Kipdorp; Mevrouw W[e] Van Paeffenrode, geboren Charlé

Liste des Anversois réfugies en Allemagne. *(Werd later hierbij geplakt door den schrijver)*.

à Bremen, vieille ville:

Madame De Pret la mère, avec Mon[r] son fils.
Mon[r] et Mad[e] De Pret Roose.
Mad[e] La Baronne van Kessel et son fils.
Mon[r] et Mad[e] De Wael, ancien Bourgemaistre.
Mon[r] et Mad[e] De Wael, van der Aa.
Mon[r] Le Baron et Mad[e] la Baronne de Schilde.
Mon[r] et Mad[e] Meijers, van de Werve.
Mon[r] et Mad[e] Meijers, de Man avec Mon[r] Meijers le veuf et fils.
Mon[r] et Mad[e] Knijff Vermoelen.
Mon[r] et Mad[e] van de Werve Major, et son fils Mr C. Echevin van de Werve.
Mon[r] et Mad[e] Stier, van Havere.
Les Demoiselles de Pisa.

à Bremen, nouvelle ville:

Mon^{r} et Mad^{e} Osij, Cornelissen et Mademoiselle.
Mon^{r} et Mad^{e} Osij de Wichem.
Mon^{r} et Mad^{e} Dellafaille de Leverghem.
Mon^{r} le Comte et Mad^{e} la Comtesse de Vorsselaer.
Mad^{e} la Comtesse Roose, Mon^{r} son fils et les Demoiselles ses filles.
Mad^{e} la Baronne de la Verre et Madmoiselle Dormer.
Mon^{r} et Mad^{e} van Havre Père.
Mon^{r} et Mad^{e} Van Havre, Vinck.
Mon^{r} et Mad^{e} Schotte.
Messr van Horen et van Mullem Prêtres.
Mon^{r} et les Demoisselles Le Candele.
Mon^{r} le Major Le Candele, son Epouse et ses fils.
Mon^{r} les secretaire Knijft et Mon^{r} et Mad^{e} Knijft Le Candele.

à Harbourg:

Monsieur le Comte de Bailet, Mad^{e} son epouse et famille.
Monsieur et Madame Bosschaert-Lunden.
Monsier Bosschaert, rue de Venus.
Madame De Wit, avec M^{r} et Mad^{e} van Ertborn dewitte.
Monsieur Cornet ex jesuite.

à Hambourg:

Monsieur le Veuf van Ertborn et famille.
Monsieur et Mad^{e} Du Bois.
Monsieur l'Echevin de Bosschaert et Mr de Bosschaert, rue de Rubens.

à Altona:

Monsieur le veuf Cogels.
Monsieur et Mad^e^ Cogels van Setter.
Monsieur et Mad^e^ Stier, Guijot.
Monsieur et Mad^e^ Van de Wal.
Monsieur et Mad^e^ de la Bistraete.
Monsieur et Mad^e^ Stier.

à Swerin:

Monsieur et Mad^e^ van den Berghe avec M^r^ et Me Grigis.
Monsieur de Labistraete père avec Melle sa fille et Melle Pelgrom.
Monsieur et Mad^e^ Lunden et famille.
Monsieur et Mad^e^ de la Bistraete, Guijot.

à Wurtzbourg:

Mad^e^ la Baronne Stier.

à Dresse ou Dresden:

Monsieur & Mad^e^ Vinck et famille.
Mad^e^ Wellens & famille.
Mon^r^ & Me Borrekens, Wellens.
Mon^r^ & Me Moretus Wellens, rue de l'Empereur.
Mon^r^ & Me Moretus, Wellens, près de St George.

à Hildeshem:

Monsieur & M^e^ van Setter.
Monsieur & Me Ullens.

Monsieur & M^{e} De Bie.
Monsieur & Me Dierixsens.
Monsieur & Me de Fraula avec M^{r} le Comte de Fraula père.
Monsieur & M^{e} van Colen & Mad^{e} van Tolen mère.
Monsieur & Me Moretus van Colen.
Monsieur le Comte d'Oultremont & M^{e} son épouse.

à Hirtringen au milieu de l'allemagne.

Monsieur le Chanoine de Wael avec M^{r} De Roey ex Jesuite.

Dezen avond waren er veel quade roepen in de stad al of de Engelsche hun leger gingen opbreken, en dat de fransche door kwaamen. Daer arriveerden veele wagens.

's Nagts sijn er ook seer vele bagagie wagens door de stad gereden. Men seijde dat 'er volk was langs buijten de stad weggetrokken.

22 Julij smorgens om 7 uren hoorde men eene seer geweldigen slag dat de stad daverde, het was een van de kleine poedermagasijnen op 't Casteel dat gesprongen was, daer sijn aldaer wel ontrent 20 menschen door verongelukt en verbrand, daer de stukken van gevonden wirden verstroeijd ten allen kanten; dit brogt eenen schrik onder de Borgers niet wetende wat er gaende was, dit gedruijs hoorende en siende hunne gelaesen uijt vliegen, deuren en vensters openslagen, met een woord 't scheen alsof 't voor de stad gedaen was. Den keijserlijken Commandant Colonel de Molitor met vrou wen kinderen sijne oude moeder en geheel hun huijsgesin begaf sig in de stad, hetgene de Borgers nog meer

vreesen deed, denkende of 'er nog voordere rampen verwagt wirden, dat het groot magasijn ook springen sal.

Den gantschen dag en nagt wirden de magasijnen vervoert, het volk trok spoedig sonder vertoeven weg door en voorbij de stad naer Holland met hun bagagie en geschut.

(De twee stadsplacaerten hier te melden van 16 en 22 deser).

23 Julij sanderdags bleven de poorten gesloten en men seijde dat de franschen naderden. De Engelschen hielden daer de wagt op de vesten. Sij hadden hun hoeijmagasijn op 't Casteelveld bij den Kroonenbergweg, desen morgent in brand gestoken bestaende in groote stapels welke veele dagen daer naer nog gebrand hebben. De gemeijnte had de magasijnen in 't Oosters huijs en elders meijnen te plunderen, hadde dit alreeds begonst en in 't eerst genoemt veel schaede gedaen werpende het meel op de straet etc. maer wirden 'er door het peerdevolk afgekeert.

Alle de winkels waren gesloten, de uijthangborden afgedaen uijt vreese voor d'een of d'ander. Tegen den noen was de stad, Casteel en de forten op de Schelde ontruijmt ende aen haer eijge magt overgelaten. Het gemeijn begon andermael naer de magasijnen in de Cloosterstraet en elders te loopen en alles dat 'er de Engelsche gelaeten hadden wird geplundert en geroofd.

Daer was smorgens van stadswegen eene waerschouwinge aengeplakt, versoekende alle Borgers sig seffens onder de wijken in de wapens te begeven op de respectieve plaetsen gister bekent gemaekt.

Smiddags kwamen de schepen Nanteuil en De Neuf de kopolieden op de Borze van stadswegen daertoe ook aensoeken, om alsoo gesaemelijk alle de desorders te vereijdelen en selfs in cas van noode, geweld met geweld te keer te gaen en de ruste te herstellen.

In den namiddag waeren sij wederom in de magasijnen naementlijk in het Clooster der L.V.B. daer de patrouille onder den hoop schoot om se vandaer met geweld te keeren.

Daer was van stadswegen de geheele stad door uijtgetrompet van maer seffens in de wapens te koomen alsoo het den nood vereijschte, men eene menigte gewapende Borgers rondde.

Savonds om 8 uren wird 'er van 't gepuffel ontrent St Joris op de patrouillen geschoten die 'er ook seffens vuer op gaven. Andere quamen aenstonds tot onderstand soo dat de desorders ophielden. Wederseijds wirden eenige gequetste, het geen aen ander kanten ook al gebeurde.

Daer was ook uijtgetrompet dat de Borgers snagts ligt branden moesten voor hunne vensters hetwelk geschiede.

Tegen den avond quamen 'er eenige franse hussaeren binnen gereden langs St Joris Poort, waerschijnlijk naer 't stadhuijs en vertrokken wederom haest. Het was eenen werel en gesang, vreugd etc. van de franschgesinden en slecht volk dat met menigte te been was.

Den nagt verging seer wel, alhoewel men er had voor bedugt geweest.

Donderdag 24 Julij smorgens om uren sijn de fransche binnen gekomen langs St Joris Poort, marcheerden langs Vlemingsveld naer de Groote Merkt. Het was seer slegt, vuijl en armoedig volk (Ziet de Gazette).

In dn namiddag wird de bekentmaeking van't frans Volk van stadswegen aengeplakt dat de assignaten moeten cours hebben (siet de selve).

Daer waren nog drij andere diergelijke van heden dewelke sanderdags smorgens aengeplakt wirden, als eene van de geweren etc. in de stads grooten Eekhof in te brengen, eene van de Priesters en andere fransche te doen verwijderen etc. en eene van de landkaerten deser lande gemaeckt door den generael de Ferraris bij den generael Soham te brengen etc.

Bijgevoegde nota:

> Juli 1794.
> Daer waeren van stadswegen onder franschen generael Soham eenen smid geweest hebbende te gaen complimenteren gecommiteert de Heeren Binnen Borgerm^{r} Borrekens, oud-Borgerm^{r} Lunden en den pensionnaris Cuijlen, sij wirden met veel beleefdheijd en vloeken onthaelt. Hij was gelogeert in 't huijs van Roose op de Meir en als hij dese deputatie ontfing had hij den sijden japon van wijlen den Heere Roose aengedaen: jae men versekert mij dat hij veele kleeden van Mevrouw Roose voor sijne juffrouw heeft mede genomen. Zulk volk was de overheid, denkt wat men daervan verwachten moet.

Schrijver voegt volgenden latijnschen tekst bij van een andere hand geschreven,

> Reverendo admodum Domino
> Domino
> Henrico Le Hardy

Collegii Regii
Antverpia
Gymnasiarcha
recens renunciato
gratulatio.
Noscentis meritum dono felice Minerva
Ecce novus nobis gymnasiarcha datur.
Nomen huic audax; nec fulget inutile nomen;
Visibile istius nominis omen adest.
Nempe erit assiduos Audax superare labores,
Audaxque intrepido vincere corde obices;
Audax et stolidi sannas contemnere vulgi,
Si tulerit nostris aspera bella scholis;
Audax et juvenum munire imbellia corda
Adversus vitii tela trucesque dolos;
Audax et juvenum mentes firmare labentes,
Siquando attulerit toedia dura labor;
Audax et sibi nos animo vincere benigno,
Dumque licet lepidis nos recreare jocis;
Nos contra timidi officiis desistere nostris
Et tam dilecto displicuisse viro.
Pronuntiatum ab alumno applaudentibus convivis familiaribus.
Ita tibi devotissimi hujusce domus alumni.
Decimo quinto Cal. Apr. MDCCXCiiii (18 Mart. 1794).

Waarachter geschreven staet:

Bij gevolg van den allerbloedigsten oorlog, de legers van Oostenrijk, Engeland en Holland wijkende voor de Fransche, wirden de schoolen gesloten den 23 a 24en Junij 1794, de pensionairen waeren reeds vooraf weergegaen bij hun ouders, de professors Riga, Schuermans, Weytens en andere vertrokken, beklaegende het lot van deze schoone instelling, wiens bouwen wirden toegepast aen het Engelsch Hospitael, zoo dat den Principael Le Hardy, en den Prefect en Professor Rousseel alleen bleven met de dienstboden tot naederen raed en order. Den heer Principael met eenige weinige vremden den 15e Julij zijnde in gezelschap, ontfing dit opschrift voor zijn naemdag, als volgd:
Reverendo admodum
Ac doctissimo Domino

Henrico Le Hardy
Gymnasiarchae Collegij Regij vigilantissimo
Relligio et pretas Henrici Coesaris armis
Omnimodé festivos contribuère triumphos
O! Henrice premis vestigia tanta patroni:
Inde Deus lauros reddat, Gymnasta, virenses!
Amicus Amico.
Antverpioe 15e Julij 1794, festi colendi gratià.

25 Julij desen morgent was 'er wegens den generael eene placcaert aengeplakt, onderteekent door den franschen Commissaris Richard te Gend, in 5 artiekels, waervan den 1sten artiekel luijd:

> 'De Persoonen en eijgendommen der inwoonders van de veroverde Landen sijn onder de protectie van de fransche soldaeten'.

Een deftige protectie. De vier andere gaen de trouppen aen.

Nog eene andere dat eenieder de emigranten hier nog verblijvende moet aenbrengen al op de selve pene, met een woord men sag de mueren met placcaerten behangen.

Desen morgent was 't een geloop op de merkten, daer was bijna geen boter, pottagie etc. en dese was schandig duer. het gemeijnte liep overeen en moesten ledig naer huijs gaen. De buijtenlieden waren berooft en dirven hunne huijsen geensints verlaeten; de fransch speelde den meester; jae de boeren kloegen dat se nog erger en beestagtiger sijn als de engelsche.

Men seijde dat se gister de Pastoors in de Leij, te Berchem, Mortsel, Deuren etc geplundert hadde.

In dese stad waren veel herbergen en winkels gesloten, om geene assignaten te moeten ontfangen, daer verscheijde al mede opgekropt waren. Al profeijte voor ons land.

Daeren boven is alles even duer, de boter 9 stv., den rog 7 guld. (stont in Spijker), de tarwe f. 9,,5., het was niet meer om leven voor de gemeijne menschen, en veele nogtans van de classe had 'er soo lang om geroepen en naer hunne verlossers getracht, gelijk sij van die soort genoemt worden.

26 Julij. Vandaeg was den franschen Commissaris Richard hier aengekomen.

Heden waeren wederom twee waerschouwingen van stadswegen aengeplakt door requisitie van den gnael der Brigade Du Monceau, eenen Brusselaer die in 't Bisdom logeert de dato 25 deser. D'eene dat 'er niemand langs het water vertrekken mag, maer dat 'er de aengelegenen passeren mogen etc. met pasport etc.

De tweede dat 'er geene soldaeten mogen gelogeert worden sonder billet etc. (siet de placcaerten in de Gazette 29 Julij).

Den fransche Commissaris vergeselt met 2 stadsofficiaele ging vandaeg naer alle de stads en andere comptoiren inspectie nemen van de liggende penningen en inkoomen soo van d'accijnsen, tollen etc. vraegende hoeveel, wanneer de laetste Recht aen de stad gedaen was, en bevelende hun dese te continueren, soo dat 'er geene hoegenaemde lasten sullen afgaen gelijk het gemeijn en franschgesinde hun ingebeeld hadden, maer dat selfs alle de inkomens der stad en provintie door hun sal getrokken worden.

Daer was heden nog sout of seep te krijgen, die het nog hadden verkogten het dobbel, jae, want de seep kogt men

desen morgent 4 st. en in den namiddag sprak men van 7 ½ st. en soo sal het met alles gaen.

Den Hoofd-Drossaert Beltens is bij requisitie van den Commissaris ordonnateur Bousier in dato 24 deser belast om de andere Hoofd-Drossaerden der 7 quartieren te bescheijden op pene van verantwoording aen de fransche Republiek, ten eijnde van seffens te willen toesenden de namen van de gemeijntens van elk quartier, de grond of territoire lasten in ieder gemeijnte, het jaerlijks inkomen van de personele lasten, daer en boven het denombrement van alle de gronden van erven, hunne verscheijde gewasden ofte producten, het getal van volk, wagens, karren peerden en trekossen, schapen etc. van ieder gemeijnte en finalijk de middelen van transport te water van de gemeijntens liggende tegen de rivieren, te weten schepen en schuijten.
Diensvolgens wird dit door de Hoofd-Drossaerden aen de resp^{e} Drossaerden van hunne quartieren omgesonden, met aensoekinge van die lijsten te willen formeren en soo haest mooglijk bij besloten brieven aen Dh. Beltens te willen brengen.

27 Julij was 'er wederom wat anders aengeplakt te weten: dat ingevolge requisitie van stadswegen geordonneert wird, dat alle huijsgesinnen die meer als 2 dienstboden houden, moeten brengen sanderdags voornoen op 't stadhujs, ten dienste der nationale hospitaelen eene matrasse met peule, stroeysak, saergie en een paer laekens (Gasette van 29 Julij).

Item alsnog dat 'er eenen bureau gestelt is in de Hoogstraet tot het verifieren der assignaten, als van deselve moeten gebrogt worden binnen de 24 uren na 't ontfangen, op pene dat bij versuijm de houders van valsche sullen aensien en gestraft worden als de makers derselve.

Sondag 27 Julij was den Breeden Raed bij malkander geroepen, daer was eene wegens den franschen representant Laurent, die te St Michiels logeert, eene requisitie gedaen van 10 millioen Livres, die in 5 dagen moest voldaen sijn, hadde verscheijde drijgementen gedaen, in gevalle dit niet seffens is.

Daer waren ook van de quartieren gevraegt 70.000 viertels terwe, hetwelk onmooglijk is, want dese landen soo veel niet opbrengen.

Ziet hier de requisitiën sooals die eenige dagen later aen ons sijn bekent gemaekt (8 Thermidor is 26 Julij):

> Vrijheijd
> Gelijkheijd
> Antwerpen den 8 Thermidor, het 2de jaer der Republiek een en Onverdeelbaer.
> *Laurent* Representant van het Franschvolk, gesonden bij het leger van den Noorden aen de Borgermeesters der Stad Antwerpen.
> Mijnheeren, ik sende U hier nevens een order om aen de fransche Republiek te betaelen de somme van tien millioenen in specien. Ik vleye mij dat gij U sult kwijten op sodanige wijse, dat ik ontslaegen sij maetregelen te nemen, die de belangens van mijn Vaderland vereijsschen.
>
> Geteekent: Laurent.
> Vrijheijd
> Gelijkheijd
> Antwerpen den 8 Thermidor, 2de jaer der fransche Republiek een en onverdeelbaer.
> *Laurent* Representant van het fransche volk, gesonden bij het leger van het Noorden.

> Ordonneert aen Borgermeesteren, Schepene ende Raed der Stad Antwerpen, aen de fransche Republiek te betalen in handen van den Krijgskassier de somme van tien millioenen in specien, welke somme binnen de vijf dagen sal moeten betaelt en daer mede besonderlijk belast worden, den geestelijken Staet, den Edeldom, de Geprivilegieerde, de Bankiers, Kooplieden en andere rijke inwoonders, en niet de weijnig bemiddelde Borgers.
> Indien naer het verloop van de hier boven daertoe bepaelden tijd de contributie niet vervult is, sullen er gijselaers genomen worden, selfs onder de wethouderen.
> Geteekent: Laurent.

28 Julij 1794 was 'er een besluijt aengeplakt wegens de representanten van 't frans volk *Richard* en *Choudier* gedaen tot Rijssel den 4 Messidor het 2de jaer van de Republiek etc. bestaende in 12 artiekels, behelsende onder andere:

> *Art. V.* De Wethouderen van de overwonnen steden en gemeijntens sijn gehouden op hunne verantwoordinge, te voldoen aen de requisitien dewelke aen hun sullen gedaen worden door de Commissarissen van Oorlog voor den Dienst van de Republiek, binnen den tijd, denwelken aen hun sal voorgeschreven worden; ende in cas van tegenstrevinge sullen deselve gehandelt worden als vijanden van de Republiek;
> *Art. VIII.* De Inwoonders van de overwonne landen sullen hunne wapens inbrengen bij de Militaire bevelhebbers binnen den tijd van 24 uren na de bekentma-

king van het tegenwoordig besluijt; degenen dewelke sullen overtuijgt sijn, deselve agtergehouden te hebben, sullen gebragt worden voor de Militaire Commissie en gestraft worden met de daad.
Art. IX: De assignaten sullen ontfangen worden in alle publieke cassen en in de overeenkoomstens van koophandel en neringe; degene dewelke met valsche assignaten sullen omgaen, sullen gebragt worden voor de criminele rechtbank van het Departement van *Pas-de-Calais* en gestraft worden volgens de wetten van de Republiek over dit voorwerp.
Art. XI De belastingen en andere gestelde rechten in de overwonne landen, onder welke benoeminge sij sijn, sullen ingevordert blijven worden ten behoeve van de Republiek.

De andere artiekels niets besonders behelsende sijn maer agter gelaeten (Immers siet de gasette van 29 Julij).

Men sag in overgroote menigte de fusieken, pistolen, jagtbussen, degens en sabels inbrengen in het Bisschoppelijk Seminarie op de Schoenmerkt, het kwam in soo groote menigte dat het onmoglijk was die van alle aen te nemen; maer moeste sanderdags gecontinueert worden, de keurlingen droegen ook hun fusieken.

Daer wird met alle spoed gewerkt in de Leghuijt aen de bakovens der fransche, alwaer de andere die sij daer nog geset hadden, gebleven waren en vermeerdert worden. De brooden wirden uijtgedeijlt in de Munt, die daertoe geschikt en bereijd was. De wapens van Brabant boven de poort

staende wird weggekapt en daer het teeken van hun ingeplaetst geschildert.

28 Julij 1794 tegen den noen begonden de fransche de schilderije van Rubens in den hoogen Autaer, in dengenen van St Franciscus en in de Venerabel Capel, mede de stukke van Van Dijk etc. af te doen en mede te nemen om naer Vrankrijk te voeren; hetgene men segt dat in alle kerken sal vervolgt worden. Wat denkt 'er U af?

Den Breeden Raed was wederom vergaedert over de requisitie door den franschen Representant op Sondag 27 deser gedaen, sij konnen of weten genen middel te vinden, en daer is nogtans geenen afslag aen en moet 'er tegens vrijdag aenstaende 1 Augusti sijn of sullen 300 gijselaers mede naer Vrankrijk senden.

De Leden deser stad hadden gister toegestaen eene lichtinge van penningen gedestitueert tot de contributie van dese stad geeijscht door den Representant der Fransche Republiek Laurent, welken eijsch beloopt als boven ter somme van 10 millioenen, en welke lichtinge geschied tegens 5 percent geld van geld, weshalve tot versekering der geldschieters gehypotequeert worden alle de goederen der Contribuabile vervat in de voorsch^{r} requisitie van den gemelden Representant (daer hij de rijke en kooplieden door verstaet, die sij daervoor gemakkelijk verbinden konnen) te weten tn concurrentie van de respectieve sommen, dewelke ieder van hun 't sij particulieren, 't sij corpus geestelijk of wereldlijk, door eene te doene repartitie sal bevonden worden te moeten contribueren, en in welke lichtinge aenveerd sullen worden alle sommen, dog geene onder de honderd guldens wgt, ook de penningen goud en silver; soo wirden he-

den wegens het Magistraet alle ingesetenen bij waerschouwing aensogt, hetwelk aengeplakt en uijtgetrompet wird, van te overwegen de hoogdringende omstandigheden van saeke, en dat den uijtstel eenieder soude onderwerpen aen de droefste onheijlen, en dus van met allen iever en vlijt te contribueren in de voors[e] lichting, allen het geld, goud en silver, hetgene sij in dese praemenden oogenblik derven konnen; de eenigste middel sijnde om alle kwaede gevolgen, waermede de weth en de ingesetenen gesaementlijk bedregen worden, af te weren. Het comptoir tot den onfang en inschrijving, wird gehouden ten huijse van den Rentmeester deser stad Egidius Verbiest, op de Meir alhier.

De geestelijkheid der stad met de kerkmrs hadden geresolveert het goud en silverwerk hunner kerken dat in desen dringenden nood konde gederfd worden, in lingots te laten smilten en in gemelde lichtinge over te geven, de Capel en Autaer meesters en de Broederschappen in de parochien en cloosters, gildens, ambachten en andere corporatien door geestelijke en wereldlijke aengemoedigt sijnde, aengesien de droeve en ellendige omstandigheden daer dese stad en alle inwoonders sig in bevinden hebben heden alle geresolveert het voorbeeld van de geestelijkheijd te volgen en hun goud en silver in gemelde lichtinge over te brengen, hetwelk door veele, jae door meest alle de edele en rijkste borgers deser stad gevolgt wird, om alsoo gesaementlijk aen dien enormen eijsch te konnen voldoen, eenen eijsch die ongetwijfelt niet sal konnen immers binnen soo weijnige dagen volvoert worden; jae eenen eisch daer de historie geen voorbeelden van geven. Dan sag men de schoonste stukken van kerken en cloosters met duijsende van fatsoen alleen gekost hebbende breken en door den kroes vernietigt worden.

29 Julij was 'er wederom eene placcaert aengeplakt wegens de fransche commiss[n].

Smorgens is het Camp van Berchem en daer omtrent binnen gekoomen en den selven morgent nog de Roode Poort uijt getrokken naer de Hollandsche kanten. Men seijde dat se wel 6.000 man sterk sijn souden.

Ondertusschen, het was vandaeg dat de schilderijen van Rubens in de Preedikheeren- en Capucienenkerk afgedaen en in de Abdije van St Michiels gebrogt wirden daer die van de Minderbroeders alreeds stonden.

29 Julij. De reden waerom de geestelijke, de kerkmeesters en andere corporatien soo spoedig voor soo veel in hun was en door dwang gedwongen in die droeve voorwaerden consenteerde was eens deels de vrees, dat hetselve mogte weggenomen worden door de fransche, sooals sij met de schilderijen deden; en dat het dan nog geene kortinge soude doen aen gemelden eisch, sooals te Lier alreeds gebeurt was en anderdeels tot ontlast der ingesetenen der stad..... Ach het was niet sonder droefheid, jae met traenen in de oogen dat de welpeijsende die schoone stukken door de godsvruchtige weldoeners sedert soo veele jaeren tot verciering en de luister van den godtsdienst aen de kerken en Broederschappen etc. vereert moesten sien wegdraegen, jae 't spijt mij dat ik sulks schrijven moet. Het was niet alleen het kerkengoed, maer de Rijken en ander particulieren gaven hunne schoone serviesen, om alsoo malkander van de onheijlen trachten te bevreijden daer men mede bedregen word. Och dat den Almogenden sijne barmhartige oogen eens op ons liet nederdaelen, en ons van die verlaetene menschen die monsters van de natuur verloste! wij souden Hem niet genoegsaem loven en dan-

ken konnen, immers wij stellen onse hope en betrouwen in Hem, het is Hij en niemand anders die er ons van verlossen kan. Jae, het doet mij pijn dat ik 't seggen moet, daer worden 'er heden binnen dese stad nog gevonden die nogal aensienlijk toonen en die in alle dese ongelukkige omstanden gloria en blijdschap maeken en daer geen het minste quaed in vinden omdat het tegen het geestelijk en de rijke menschen gaet, maer sien niet dat het op hun kap eens draaien sal, seggende dat dit geensints dienstig is, sij laggen met de kerk en haar bediedenis, sij kennen hunnen godtsdienst niet meer, dat oude Roomsch Catholiek geloof, in hun en in onse landen van d'Apostelijken gepredict en daer sij van hunne ouders met soo veel sorg sijn in opgebrogt. Dwaesheijd!

De Magistraet en Leden alle voorsigtigheid gebruikende en aengesien sij sonder octroij geene lichting openen konden, hadden seffens gister twee gedeputeerde naer Brussel gesonden, om hetselve in den Raed van Brabant, aldaer nog in 't werk sijnde, te verkrijgen, waermede deselve op heden verwagt worden, wat kan 'er meer gedaen worden? Soo dat dit alles niet houden en den maer geensins validen sal, het sal immers onse of hunne fout niet sijn, eenieder weet het wel, het is een oud spreekwoord, dat geweld boven regt gaet, en het is ook een ander spreekwoord, dat strenge heeren niet lang regeren, en dit is al dikwijls door voorbeelden gebleken, en het schijnt zelfs op hen hier ook plaets hebben soude, omdat sij dese landen soo spoedig berooven. Het is nogtans te wenschen.

Al dat sij noodig hadden wird maer in requisitie gestelt, soo als 't alreeds gebeurt is met de smeden die nagt en dag voor hun werken moeten aen de bakovens in de Leghuijt en

in 't Clooster van de Annunciaten, daer ook verscheijde timmerlieden en metsers aen werken moeten.

30 Julij waren sij besig met de schoone schilderingen van Rubens in de Borgtkerk af te doen, te St Jacobs waren die al benevens de beeldhouwwerken der kerk in requisitie gestelt, en sullen er vervolgens uijtgehaelt worden. Het was niet als droefheijd dat men alle dagen sag en hoorde, en wat moet er uijt volgen, armoede voor veele en voor sommige den gantschen ondergang. De geestelijke en andere ingesetenen gingen al dubbend over de straeten, malkander al weenende aensprekende, en nog moet men voorsigtig sijn tegen wie men spreekt; want de aenhangers van die roovers en moordersbenden, gelijk met reden genaemt moeten worden, vind men in hoopen, die niet laten souden, het minste men er maer tegen seggen soude, over te draegen en voor eenen plas (?) dank, moogelijk voor eene papiere belooning ons verraeden souden.

De graenen soo duer gelijk ik nog geseid heb, en diensvolgens het brood soo klijn, dat een rogge brood van 1 st. volgens spijker maer 28 lood wegen moeste en het ander na advenant, en dan was 't nog gratie en privilegie als men 't maer krijgen konde. Daer en boven kwam er geen potagie, geen eetwaren, immers seer weijnig ter merkt. De boeren en hoveniers waren er van berooft; jae de buijtenlieden van sommige dorpen hadden niets meer selfs geen kleederen en lijnwaet, beesten etc. behouden.

Gister hadden se den Pastoor van Wommelghem geplundert en dit lot hebben alreeds verscheijde Pastoors moeten ondergaen. Het schijnt alsof de rampen en ongelukkige tijden van de 16de eeuw wederom te voorschijn kwamen.

Onse kooplieden en winkeliers voorsien met weijnig goed, en mogen, om geene assignaten te ontfangen, hun deur niet sluijten op doodsstraffe, soo dat soo sij hunne waeren voor dit papier seer gretig kwijt geraeken en geven moeten; jae sommige sitten 'er geheel van opgehoopt, het moet niet alleen van de soldaeten maer van de Borgers ook evenals geld aengenomen worden; en dat al sonder eenig tegenspreken: oude en lang vervallen schulden worden 'er selfs mede betaelt, men segt wel dat 'er alreeds renten souden mede afgeleijd sijn, en wat sal 't op 't scheijden van de merkt? dan sult g'er totale ruine sien uijt volgen en die moet er ook uijt volgen; want deselve daer geen cours meer hebbende, wie sal 'er dan goederen voor papier geven? sullen 't de franschen doen?

Het was heden dat 'er aengeplakt was dat den 20^{e} penning en de lasten op de peerden en dienstboden onlangs toegestaen ook betaelt moeten worden.

Vele sijn 'er op de 20e verscheijde jaer ten agter, sooals ik hier voore nog wel geseijd heb, die hebben 't aen den keijser altijd geweigert en nu sullen se 't sonder vertoeven geven, immers sij konnen gelijk hebben dat 't hun weldoenders beloonen, en 't dan maer nog eens betaelen aen die het rechtveerdig toe komt, en 't waer wel besteed.

Het was ook heden dat men de geestelijkheijd, de kerk en capelmeesters, Broederschappen en Gildens en en seer veele particulieren deser stad hun goud en silverwerk met wagens en manden sag brengen op de kamer van den ouden voetboge op de Groote Merkt, daer het door gecommiteerde van stadswegen uijt de Silversmeden Natie, en van de Munten, gewogen en gewaerdeert wird, men kreeg dan daeraf eene quitantie die men ging uijtwisselen tegens eenen ren-

tenbrief van die somme bij den Rentmeester Verbiest. Daer wird ook veel gebrogt dat het onmooglijk was heden gedaen te krijgen, maer morgen nog vervolgen moest, ondertusschen sag ik, wirden de ovens gemetselt op de keuken aldaer, om hetselve te smelten, en dus die schoone stukken te vernietigen, waeronder uijtschijnt het silver van de Venerabel Capel in de Cathedraele, de standaerden en lanteernen der berechtingen, met een woord alle onse kerken waeren daer rijkelijk van voorsien. Men sag 'er stukken brengen die nog maer eens gedient hadden. Jae men sag daer die oude santen koperen en bronsen van gildens en ambachten, honderde jaeren bewaert, inbrengen, als onder andere den schoonen sante van de Schermers daer de fransche furria 1583 met namen der Dekens etc. op gedreven stond, in 't vuer verguld, wird 'er ook ingebrogt, vreese doet vele. En soo gaen alle onse schatten en variteijten het land uijt. Dit alles konden sonder weenen niet aensien worden. Daer en boven de particulieren en goede Borgers contribueren sonder voorbeeld soo wel in geld als in silver, jae vele geven hunne gantsche serviesen die alhoog beliepen; als den eenigsten middel om de woede van die boose natie te stillen, en hun roofzucht te doen bedaeren; dog 't is te vreesen dat de somme in verre na niet vol koomen sal of kan, en moet men dan niet vreesen dat 'er op sijn Brussels sal gehandelt worden? waer wel 700 gijselaers sijn weggevoert, waeronder sig den Heere van Hemxthoven, voor tijds Schepen alhier, en nu Raedsheer van den Souvereijnen Raede van Brabant, benevens eenige andere van deselve Raede, bevind? Jae daer sijn van die Raed nog 6 te Brussel, 3 liber en 3 in Civiel arrest. O beweenlijke tijden! - en sagen wij 'er maer een eijnde aen.

31 Julij. Bij brieve van heden wegens de Hoofd Officier der 7 Quartieren van Antwerpen wird, aen hunne respec-

tieve Drossaerden rond gesonden, dat ingevolge de requisitie van den Commissaris gnael Sabin Bourcier, ieder gemeijnte seffens naer de stad Antwerpen afsenden moet de quantiteijt tarwe, die sij besitten soo gemaelen als ongemaelen, en daerboven alle die terwe die iedere gemeijnte bij spoedige uijtslaegen sal konnen besorgen. Daerenboven moet ieder gemeijnte seffens overbrengen de volgende declaratie:

1° Hoeveel veertelen tarwe, koren en meel tegenwoordig in ieder gemeijnte bevonden wordt.

2° Hoeveel tarwe en koren den tegenwoordigen oogst etc. alles hetselve versogt wird met grootsten spoed te doen toekomen aan Dh. Beltens om te vereijdelen alle onheijlen en de grootste dreijgementen door dat boos volk gedaen.

> Antwerpen, 31 Julij 1794.
> Mijne Heeren en Vrienden,
> Ingevolge de requisitie van den Citoyen Commissaris ordonnateur Sabin Bourcier, en de resolutie daer over genomen door de Citoyens Hoofd Officieren ter vergaederinge gehouden op 29 en 30 Julij hiernevens bij copije gaende, soo moet ieder gemeijnte seffens afsenden naer de stad Antwerpen, (de plaetse van ontlaedinge te vraegen bij den Heere Beltens) de quantiteijt van tarwe die ieder gemeijnte tegenwoordig besit soo gemaelen als ongemaelen en daer enboven alle de terwe de welke iedere gemeijnte bij spoedige uijtslaegen sal konnen besorgen, ende sal ieders levering worden betaelt bij repartitie over de generaeliteijt der seven quartieren ten behoorlijken prijsen, ingevolge de quitantien daervan intebrengen om alle onheijlen te voorkomen, voorders moeten ieder gemeijnte seffens toesenden de volgende declaratie:
> 1° Hoe veel veertelen therwe, koren, en meel tegenwoordig in iedere gemeijnte bevonden word.
> 2° Hoeveel tarwe en koren den tegenwoordigen oogst in ieder gemeijnte sal konnen opbrengen gerekent met viertelen.

3° Hoe veel ponden hoij en stroij en uijtgedorste haver tegenwoordig in ieder gemeijnte bevonden wordt.
4° Hoe veel garst en boekweij den tegenwoordigen oogst daer omtrent in ieder gemeijnte sal konnen opbrengen, ende hoe veel haver, alles gerekend in veertelen.
5° hoe veel peerden, wagens en karren in ieder gemeijnte bevonden worden.

7° Hoe veel lasten dat er jaerlijks in iedere gemeijnte worden
7° Hoe veel laste ndat er jaerlijks in iedere gemeijnte worden omgestelt voor de intresten der renten, waer mede de gemeijnte betaelt is, hoe veel voor de domiciliaire ofte binnen kosten der gemeijntens, hoe veel voor den import en op gemael, Correctiehuijs, patrouillanten etc.
8° Hoe veel schuijten en schepen in iedere gemeijnte gevonden worden daer aen de rivieren liggende.
9° Het getal der manspersoonen, vrouwpersoonen, en kinderen in ieder gemeijnte.
UE aensoekende dese met den grootsten spoed te doen toekomen aen den Heer Beltens om te vermeijden alle onheijlen die bij retardatie soude konnen toegebragt worden.
Blijve mijne Heeren en vrienden, UE ootmoedsten dienaer onderteekent: Verreijcken, Hoofd-Schouteten.
Gemelden Commissaris generael vroeg van dese quartieren 70.000 veertelen tarwe.

Augusti.

1 Augusti vrijdag was het diluvie op de merkten, het klijn getal van boeren wird tegen geloopen en als geplundert d'een gaf geld en d'ander niet door de tumultes die er omgingen, sij beklommen de karren en wagens en namen de boter en potagie maer weg, het grootste gedeelte van het volk moest sonder boter naer huijs gaen en drogen brood eten, dat is de liberteijt. Het gemeijn dat 'er soo om geroepen heeft begint al anders te singen, jae sij verwenschen se al.

Vandaeg was 'er van stadswegen bekent gemaekt, de order van den gnael Du Monceau, dat 'er nog vele hun wapens agter houden 't sij uijt onwetendheijd of andersints, waerom hij ordonneerde van deselve seffens over te brengen, binnen de 48 uren, want dat hij dan de alderstrengste huijszoekingen daer naer doen sal.

Ten selven dage hebben de fransche het geld der kasse van Reductie in beslag genomen, nadat sij 'er sedert eenige dagen arrest op gedaen hadden, soo dat 'er niets geen stadsrenten meer betaelt worden.

1 Augusti is 't Hoofdquartier binnen gekomen in 't huijs van Ertborn op de Mechelscheplijn, koomende van boven de Luijthagen.

2 Augusti was alhier aengeplakt eene aenmoedinge om de Borgers te bewegen van sig te vereenigen met Vrankrijk, dat dan die groote schattingen en rampen sullen ophouden, dat den koophandel en de Borgerlijke samenleving sal herleven, met een woord, vol vleijende woorden, om de eenvoudige in te wikkelen en te verleijden tot hun eeuwig verderf; wordende die daer belang in had aensogt desen namiddag ten 1 uren te kompareren in 't Bisdom om daer over met den gnael Du Monceau te handelen. Men weet wel dat sij tot hun oogwit niet geraken of komen sij er toe, en sijn maer enkelijke de qualijk peijsende, die er genoeg sijn; *Godt sal het voorsien* oft dit echt of vals was, het was immers geschreven; en 'k hoop niet dat het eenig uijtwerksel sal hebben gehad.

4 Augusti stolen se de schilderijen in de Cathedraele en in de Discalsen,

> 3/4 van dese schilderijen waren 17 8ber 1816 ingepakt om wederom gebragt te worden naer dese stad, en sijn in nevensgaende lijste geteekent met een X.

Getal schilderijen welke van Parijs wederom koomen naer dese Nederlanden als:

Antwerpen	47
Mechelen	7
Lier	2
Dendermonde	2
Brugge	4
Saventhem	1
Aelst	3
Gend	5
Loven	3
Luijk	3
Dixmude	1
Brussel	3
Samen	80 schilderijen.

In de maend Sept. sijn weggevoert:

De Cathedraele:

1. De Schilderije uijt den Autaer van de Gilde van den Jongen Handboge verbeeldende St Sebastiaen, is geschildert door..... Conbergen - pag. 6.
2. D°..... van de Meerceniers, verbeeld Jesus in 't midden der bekeerde sondaeren, geschildert door Otto van Veen - pag. 7.
3. D°..... van de gilde van de Schermers, verbeeld den val van de Engelen, geschildert, ten jaere 1554 door Frans de Vriend geseijd Floris - 8 X.[1]
4. D°..... van de gilde der Colveniers, sijnde de vermaerde afdoeninge van het kruijs, sijnde van Rubens, met de deuren, hetwelk hij voor sijn vrijdom aen dese gilde geschonken heeft - 14 X.
5. De Schilderije van het grafschrift van Joannes Moretus tegenover de capelle van de H. Barbara in den omgang, verbeeld de verijssenisse Christi, op d'eene deure St. Jan en op d'andere Ste Barbara alles door Rubens - 17 X.

(1) Het X is hier dus latertijd - in 1816? - door den schrijver zelf bijgevoegd geworden.

6. Dº..... van het epitaph van Christoffel Plantijn en Joanna Rievire verbeeldende het leste oordeel, geschilderd door De Bakker - 17 X. (de deuren niet wederom gekomen).
7. Dº..... van het epitaph van Alex Goubau en Maria Anthoni, sijne huijsvrouwe, verbeeldende de H. Maget met het kindeken Jesus en de portraitten der gevers, hetselve aenbiddende, geschildert door Rubens - 19
8. Dº..... van het epitaph van Petrus..... van der Aa en sijne huijsvrouw tegenover Besnijdenis Capel, verbeeldende de verrijsenis ons Heere en op de deuren de portraitten met de kinderen etc. - 24
9. De schilderije van den Hoogen Autaer een alderschoonste stuk, verbeeldende de Hemelvaert van O.L.V. geschildert door Rubens - 25 X.
10. Dº..... van het epitaph van Joannes Michielsen en Maria Maes sijne huijsvrouwe, verbeeldende Christus dood liggende op den schoot van Sijne Moeder etc. op d'eene deure de H. Maget met het kindeke Jesus, op d'andere St. Jan Evangelist, alles door den vermaerden Rubens, sommige houden dit voor het schoonste stuk uijt de kerke - 29 X.
11. S. Anna etc. van Coxie.
12. O.L. Vrouw. St Josephus met het Kindeken St Jan, door Otto van Veen (dese 2 na te sien).

St Jacobs.

1. Het Autaer stuk der capelle van Rubens agter den Hoogen Autaer inden omgang, hetwelk hij voor dese capelle geschildert had, en alwaer hij begraven ligt, overleden sijnde op 31 Meij 1640. Op dese schilderije siet men sijn portrait in het beeld van den H. Georgius, alsook van sijne 2 vrouwen 41 X.

De borgt.

1. De schilderije uijt den Hoogen Autaer verbeeldende de Cruijsinge Christi, een wonderlijk stuk, op de deuren siet men St Eloij, en op d'ander St Catharina, van eene uijtnemende ordonnantie en facxie, alles geschildert door den vermaerden Rubens - [...]5 X.

St Michiels

1. De schilderije in den Hoogen Autaer verbeeldende de aenbiddinge der koningen, geschildert door den vermaerden Rubens - 51 X.
2. D°..... van den autaer van het H. Sacrament in de kerke, verbeeldende den H. Norbertus, ook door den selven Meester - 52
3. D°..... van het epitaph van Nicolaes Snoeck en Catharina van Uijtrecht sijne huijsvrouwe, verbeeldende St. Norbertus tot Antwerpen aenkomende etc. seer schoon geschildert door Cornel of Simon de Vos - 52 X.
   Men segt dat het portrait van Rubens ook soude weggenomen sijn, non Credo.

Augustijnen.

1. De schilderije van den Hoogen Autaer verbeeldende de H. Maget met het kindeke Jesus, vergeseld van veele Heijligen, is een seer schoon stuk van Rubens - 54 X.
2. In den kleinen beuk noordwaerts de schilderije van den Autaer van den H. Augustinus verbeeldende dien heijligen naer den hemel siende, aen d'eene sijde is de H. Monica en eenen broeder van sijn order etc. eene van de schoonste stukken van Antonius van Dijck - 55 X.
3. De schilderije van den Autaer van den anderen beuk, verbeeldende de martelie van den H. Apolonia, een der schoonste stukken van Jacobus Jordaens - 55 X.
4. Een alderschoonste Crucifix geschildert door Ant. van Dijck, hetwelk hangde in de Priorskamer - 56 X.

O.L.B.

1. De schilderije van den klijnen Autaer ter regtersijde de Choor onder het Oxael, verbeeldende het dood lichaem Christi tusschen de armen van Godt den Vader, aen ieder sijde eenen engel, geschildert door Rubens - 57 X.

Discalsen.

1. De schilderinge in den Autaer van het donker capelleken nevens de Choor, verbeeldende de afdoening van 't Kruijs, - 62
2. D°..... in den Autaer van de H. Anna, verbeel-

dende deselve H., de H. Maget en de H. Joachim - 62 X

3. D°..... in de Autaer van de H. Theresia, verbeeldende de openbaringe Christi aen de H. Theresia, spreekende voor de sielen in 't Vaegevuur - 62 alle drij door Rubens. X

Predikheeren.

1. In den beuk deser kerk noordwaerts onder de..... de geeselinge Christi, uijtnemende schoon geschildert door Rubens, een van sijne schoonste - 74 X.
2. De cruijsdraeging Christi, door Ant. Van Dijck - 74 X
3. De cruijsinge Christi, door Jordaens - 74 X
4. Eene kerstnagt ook door Rubens - 74 X
5. De schilderije van den Autaer van 't H. Sacrament, verbeeldende een Consilie ook door den selven Meester - 16 X
6. De schilderije van den Hoog-Autaer verbeeldende Christus dreijgende de wereld te straffen terwijlen de H. Maget en vele andere Heijlige hem smeeken sijn straffende hand te willen wederhouden, ook door Rubens - 16
7. De schilderije dewelke eertijds gestaen heeft in den Autaer der Predikheerinnen voor de vernietinge, verbeeldende Onsen Heere aen 't cruijs, onder staet St Dominicus en St Catharina van Senen, seer schoon geschildert door Ant. van Dijck.

Minderbroeders

1. De schilderije van den Hoogen Autaer verbeeldende Christus aen het kruijs tusschen de Moordenaers, uijtnemende geschildert door Rubens - 81 X
2. Boven de sacristijn deur een schoon Crucifix geschildert door Rubens - 81 X
3. In de capelle gebout door Heer Nicolaus Rococx Borgerm^{r} deser stad, het epitaph van denselven, de schilderije verbeeld Christus Sijne Wonden aen St Thomas toonende, op de deuren siet men de portraitten van Nicolaus Rococx en van Adriana Perez sijne huijsvre alles geschildert door Rubens - 82 X
4. In de capelle van Portiuncula een Crucifix door Rubens 82
5. Nog aldaer eene afdoeninge als in de Cathedraele maer in 't klijn, ook door den selven X
6. Nog in deselve de H. Maget met het kindeken en St Catharina - 82

7. De schilderije van den Autaer van den H. Franciscus nevens den ingang der Choor, verbeeldende denselven H. communiceerende en van vele religieusen omringt, sijnde uijtnemende schoon, ook door Rubens - X.
8. De schilderije van den Autaer van de H. Maget verbeeldende het lichaem Christi afgedaen van 't Kruijs liggende op den schoot van sijne gebenedijde Moeder, daernevens veele weenende engelen geschildert door Ant. van Dijck - 83 X
9. Nevens de venster ontrent desen autaer het portrait van Alex Scaglia, etc. levensgroot, ook door van Dijck - 82 X.
10. De schilderije van den Autaer van het Hoogweerdig, verbeeldende de kroning en de glorie der H. Maget door Rubens - 84 is te Brussel.
11. Aen den regten kant daer nevens eene schilderije van het grafschrift van Mr. Matthijssens, verbeeldende de H. Maget met het kindeke Jesus en den H. Franciscus, ook door den selven geschildert.
12. Men segt mij dat het autaerstukje der capelle van Nicolaus Rococx ook soude weggenomen sijn.

Capucienen.

1. De schilderije van den Hoogen Autaer verbeeldende onsen Saligmaeker gekruijst tusschen de moordenaeren, door Rubens - 84.
2. Twee deuren verbeeldende de apostelen Petrus en Paulus, door Rubens.
3. In de capelle van den H. Franciscus de schilderije van den Autaer verbeeldende denselven Heylijgen knielende voor de H. Maget het kind Jesus houdende, door P.P. Rubens - 85 X.
4. In deselve capelle eene schilderije verbeeldende het dood lichaem Christi op den schoot van Sijne gebenedijde Moeder, door Ant. van Dijck - 85 X
5. Tegen den muer der kerk Zuidwaerts een seer schoon stuk verbeeldende het lichaem Christi van het kruijs afgedaen, van twee engelen ondersteunt, geschildert door Wenceslaus Coeberger - 85.
6. Daer nevens nog eene schilderije het portrait van Broeder Felix, geschildert door Backereel.

Beggijnhof.

1. Het Autaer stuk in de choor verbeeldende Christus van het Cruijs afgedaen op den schoot der H. Maget vergeselschapt van den H. Joannes en Maria Magdalena, door Ant. van Dijck - 86 X
2. Eene schoone schilderije verbeeldende Christus aen het Cruijs, besijden de H. Maget Maria en de H. Joannes en aen den voet van 't Cruijs Magdalena geschildert door J. Jordaens - 87.

Schilderskamer.

1. Een portrait van eenen knaepe, seer schoon geschilderd door Cornelius De Vos - 91 X.
2. Eene schilderije verbeeldende de H. Maget met het kindeke Jesus, seer schoon door Rubens en door hem aen de kamer waer hij Deken van was verreert. Item den Spaens leren stoel door desen Deken verreert A^{o} 16 - 93.
3. Het portrait van Quinten Metsijs door hem self geschildert.

Op 't stadhuijs.

1. Boven de schouw op de klijne Staetekamer is een stuk representeerende alle soorten van wild, geschildert door Frans Snijers en de figueren door Rubens in de selve kamer.
2. Drij arken gedient hebbende voor de inhaeling van den Prins Cardinael 1635 geschilderd door Rubens.
3. Op de groote Staete kamer een schoon stuk verbeeldende de H. Moeder Gods met het kindeken Jesus, in eenen troon sittende, omringt met engelen, geschildert door Antonius Van Dijck en de Bloemen door Daniel Segers.

Muntkamer.

1. en 2. Twee schetsen der Arken, door de Munt van Antwerpen gestelt geweest op de inhaelinge van den Prince Cardinael a^{o} 1635, geschildert door Rubens - X.

4 Augusti seer veel wagens trokken door langs de Roode Poort, se seggen naer Breda.

Op 4 Augusti wird alhier gepubliceerd en op 5 dito aengeplakt:

dat 'er wegens en voor rekening der franse Natie in requisitie gestelt waeren de voorwerpen van eerste noodsaekelijkheijd, dewelk sig bevinden in de magasijnen van de particulieren en van te doen toekomen binnen de drij dagen eenen nauwkeurigen staet van de waeren en koopmanschappen, te weten.

Yser in staeven oft gegoten.
Blek in ijsenbladeren.
Ankers en werphaeken van alle soorten.
alle oud ijser.
alle soorten van Katerollen.
Blauwe, witte, schaerlaeken akensaeij.
wolle stoffen van alle coleuren genaemt *etamines*.
Grauwe en witte lijnwaeden.
Seijldoeken.
Grauw lijnwaert, gaeren en katoen.
Kemp van alle soort.
Werk.
Straf leir.
Kalfsleir getauwt en ongetauwt.
Droog en nat leir.
Kalfsleir in haar voor ranselsakken.
Kempe garens.
Alle soorten van koorden, kabels en scheepstauwen.
Potasse.
Ruet.
Seep.
Aluijn.
Alle soorten van spek en teer.
Smaut.
Schaepswolle.
Steenkolen.
Gebitten, sporen en toomen.

Stegels en reij-saedels.
Timmerhout en pokhout.
Alle soorten van planken.
Rood en geel koper in blaederen.
Oud lood en lood in slekken.
Nagels van verscheijde groottens, uijtgenomen degene dienende voor de peerdesmeden.

Deijgenaers sullen betaelt worden van hunne koopmanschappen op de Recipissen die hun sullen overgelevert worden 't sij door de leden van de Agentie, oft van hunne geproposeerde. De kooplieden mogten 'er sig niet van ontmaeken, maer de gewoonlijke uijtverkoopers in het klijn mogten voortsgaen in sijn daegelijks debiet etc. alles op pene van gehandelt en gestraft te worden als vijanden der franse Republiek.

allen hetwelk het Magistraet verkondigde op dat een ieder sig naer den inhoude regulieren soude, en de gemelde declaratie overbrengen met getale en gewigt, ten welken eijnde op 't stadhuijs sal gevaceert worden op de rolle.

5 Augusti bleef O.L. Vrouwekerk gesloten sonder dat 'er eenigen godtsdienst geschieden mogte; sij waeren besig met alle de schoone schilderijen van Rubens en andere vermaerde meesters veele duijsende weert sijnde, daer uijt te rooven en naer St Michiels te draegen, om alsoo niets meer in onse landen over te laeten als armoede en haet op hun.

Daer was wederom aengeplakt en uijtgetrompet van stadswegen dat 'er wederom een requisitie gedaen was aen 't Magistraet van eene groote menigte, matrassen, sargien hemdens etc. sooals op 27 laetst, die 'er binnen de drij dagen sijn moeten.

Den 5 Augusti 1794 is alhier aengeplakt de Requisitie op 4 D^{o} gepubliceert bij maniere dat alle degene daer het lot op vallen sal met papieren munt tot hun ongeluk sullen betaelt worden, evenals alle andere Borgers die voor dese vreede en verlaeten volkeren werken en leverantien doen moeten, namentlijk als de bakkers daer dagelijks voor die booswigten bakken moeten wel ontrent 20 en sij moeten gedient worden als sij spreken, en onse goede Borgers moeten van agter staen en schier van gebrek vergaen, jae soms wel bij 20 bakkers loopen eer sij brood hebben, en is 't nog soo klijn dat het maer weijnig helpen kan. Daerenboven is 'er geen pattagie op de merkten om soo te seggen, doordien het op de velden en in de hoven gerooft of bederven is. Het sijn totale ruinen voor de buijten en binnen menschen. Daerbij seer weijnig werk; jae de rijken en welhebbende Borgers uijtgeput, soo dat den ambagtman en gemeijne menschen van armoede wel bijna vergaen sullen. Isser er nogtans onder die classe dat 'er seer veele om de fransche hunne verlossers noemde, geroepen hebben, sij wisten niet wat sij deden, want nu sij hunne weldoeners en vrienden hebben, krabben sij 'er hun ooren van, en beginnen al eene geheele andere toon te singen, maer nu kan 't hun, nog de welpeijsende geensints helpen. O Heere. keert uwe genaedige oogen tot ons, en verlost ons van die roovers bende!

Daer wird ook uijtgetrompet dat de assignaten moeten ontfangen en de waren geensints verhoogt mogen worden etc. 5 D^{o} gepubliceert en 6 D^{o} aengeplakt.

6 Augusti was alhier aengeplakt van stadswegen, dat de koopluijden 8 a 10 persoonen onder hun kiesen souden om met het Magistraet te handelen, over het stellen van een *Maximum* prijs van allen waren.

6 Augusti was 'er eene placaert aengeplakt ten opsigte der bakkers.

Desen namiddag is de wettige magistraet bedankt, en dan sijn 'er 40 persoonen aengestelt die nu de weth uijtmaeken, dese sijn in comités verdeijlt als de pollicie, de surveillance, de finances, de pasports. etc.

> Op 3 Augusti 1794 volgens hunne rekening 16 Thermidor, door den representant van 't Frans volk Richard gearresteert sijnde, dat de volgende persoonen te weten: Bernardus Petr. De Visser dienende schepene, Brilstraet; Jon^{r} Henricus J. Legrelle, idem, in de Cammerstraet; Jon^{r} Eduardus Carol. de Hornes, idem, Kloosterstraet; Dominicus Daniel Diercxsens, idem, Hofstraet; Franciscus Mens, adv., Lange Muntstraet; Theodoor Jean Claessens, koopman, Huijdevettersstraet; Theod. Franc. de Haan, koopman, Keijserstraet; Arnoldus Metdepenningen, sone, Kammerstraet; Andries Brassaert, koopman, Korte Nieuwstraet; Petrus Koopal, koopman, Schoenmerkt; Joan. Bapt. Franceschini, maekelaer, Suijkeruije; Jacob. C. Leemans, beenhouwer, nu koopman in saijen, In 't Beckalf, Koeijpoortstraet; Frans van Merlen, oudsten soon, garentwijnder, Huijdevetterstraet; B. Kremer, peltier, Hoogstraet; Laurent Veijdt, koopman, Suikeruije; Gerardus Joannes De Beurst, soon van den timmerman, Cammerstraet; P.G. Marcelis, Deken van de timmerlieden, Huijdevetterstraet; Joan. Philip de Hornes, oude Schepene, Kipdorp[(1)], die sig van over lang voor de Fransche getoont had; Anthonius Philipus De Moor, advocaet, Keijserstraet; Henrij van Roije, boekhouwer, Stoofstraet; Joseph Jeorgerie, brandewijnstoker, St Peetersvliet; Daniel Frans Cuijlits, Legguijtstraet; Joannes Frans Wouters, fabriqueur in 't Vogelhuijs, Schoenmerkt; Jon^{r} Joseph van Minnebeeke, koopman, Groenkerkhof; Joannes Cornelius Hanegraef, brandewijnstoker, Vuijlruije; Laur. Phil. Jacob Wouters, doctor, Everdijkstraet; Balthasar Michielsens, boekhouwer, Kipdorp; Joannes van den Berghe, apotheker, Cammerstraet; Joseph Briers, kruijdenier, Lange Nieuwstraet; J.J. van Nuffel,

(1) Dese heeft sijne demissie bekomen.

alias den blinden advocaet, aen St Joris; Frans Leijsens, kruijdenier, in de Raep, Raepstraet; J.B. Somers, M^{r} metser. Kalkbrugge; ..... Peeters Doctor, Swertsusterstraet; Paulus J. Huijsmans, aen 't Hessenhuijs; Simon Pierre Dargonne, dansmeester, Jodestraet; W. Schaeken, schilder, Wolstraet; Franciscus Smits, schilder, Hofstraet; Joannes van Ravestijn, koopman, Meer; Henrij Bijnen, koopman, Hoogstraet; den Procureur J.J.J. Parmentier, Graciekapelstraet; Jean Solvijns, advocaet, Hoogstraet, benoemt sijn om de plaetse te vervullen van het actueel Magistraet soo van de stad als van de kuijpe van Antwerpen, en daervan het ampt te bedienen in d'hoedanigheijd van Wethouderen. Sij konden sig verdeelen in verscheijde comités om d'uijtvoeringe van saeken te vergemakkelijken, sij moesten 'er twelf onder hun verkiesen tot het uijt maken van eenen Comité de Surveillance, hetwelk besonderlijk sal gelast sijn van te doen kennen aen de representanten van het volk, en aen de militaire oversten, de franse uijtwijkelingen, handeldrijvers en naermakers van valsche assignaten, en de saemensweerders die souden verstandhouding hebben met de vijanden der fransche Republiek, in de uijtgestrektheijd van hun landgebied.
Den commandant der plaets was gelast met de uijtvoering van dit besluijt, van op 't spoedigste kenbaer te maken aen de wethouderen die vervallen sijn van hunne ampten etc.
Geteekent: Richard.

Op 6 Augusti na middag begaf den gnael Du Monceau als Commandant van de stad en Casteel, met den Commandant de place de Haij naer 't Stadhuijs daer 't Magistraet vergaedert was evenals het grootste gedeelte van de voors^{e} persoonen immers sonder twijfel de gene met hunne toestemming gekosen sijn, alwaer het gemeld besluijt voorgelesen en aen het Magistraet te kennen gegeven wird, dat het stond geremplaceerd te worden door de leden van de Municipaliteijt nu nieuwelinge aensogt, en dat vervolgens hunne fonctie kwam op te houden, dat sij nogtans sullen gehouden sijn van sig dit aensogt te sijnde naer 't stadhuijs te begeven om de nieuwe leden te verligten. Gemelde leden van

die nieuwe Municipaliteijt die daer vergaedert waren, hebben op voorstel door den gnael Du Monceau gedaen, voor president benoemt den schepenen Bernard, Petrus De Visser, den welken aenstaens voorgeseten heeft aen de gemelde vergaedering die sig gaet besig houden met te voldoen aen de insigten van den representant van het volk Richard, met sig teenemael te gedraegen aen den inhoud van sijn besluit. Dese wirden dan verdeijlt als volgt:

President:
Bernard P. De Visser

Het comité van Waeksaemheijd.

Leemans
Smits
De Beurst
Georgerie
Schaeken
Solvijns
Dargonne
Cuijlits
Kremers
Buriers
Francheschini
De Hornes Minor
vergaederen op de examinatie Kamer.

De Comité der Logement - Billetten

De Hornes Senior (ejus loco L.P.J. Wouters) Hanegraef
Van Merlen op Champeniers Kamer
(ejus loco Cuylits) na Huijsmans op de Klijne Staete Kamer.

Het Comité der pollice, van de gevangenhuijsen, Hospitaelen etc.

Legrelle
De Moor
Diercxsens
Parmentiers
in Camera

Van den Berghe
Peeters
Wouters minor
Wouters Senior

Het Comité der finantien:

Van Roije
Claessens
Van Minnebeeke
Brassaerts
De Haan.
Coopal
Veijdt
Mens (is ziek)
op de Politie Kamer

Het Comité der Requisitien:

Metdepenningen
Leijssens
Marcelis (is ziek)
Van Nuffel
Michielsens
Somers
Bijnen
Van Ravenstijn
Op de Bibliotheek
maer op de Rolle moeten de requisitien overgebrogt werden[1]

Allen hetwelk op den Raedhuijse deser Stad den 7 Augusti (volgens hunne tijdrekening 20 Thermidor het tweede jaer der fransche Republiek etc.) door den stadssecretaris Torfs gepubliceert is, en vervolgens op de gewoonlijke plaetsen aengeplakt.

Daer waeren 'er verscheijde onder die met sulke vervordringe geensints gedient waren, jae die 'er selfs siek van waren en geensints compareeren konden. En inderdaad, alle welpeijsende hebben met reden eenen afschrik van onder sulke regering gestelt te moeten worden, siet eens wat 'er hun staet voor te komen, wat decreeten sij mooglijk sullen moeten uitwerken, decreeten die ongetwijfelt niet met hunne consientie geensints sullen overeenkomen; maer in-

(1) Daer wird daer na eenige verandering gedaen in het order van dese comités.

tegendeel meijnt men dat het grootste getal van dese nieuwe wethouderen, daer geene moeijlijkheid ten dien opsigte in vinden sal, soo dat het te vreesen is dat alle hunne grauwsaeme voorstellen wel sullen uijtgevoert worden. Daer sijn 'er genoeg onder die lang door hunne schandelijke discoursen op de geestelijke en religie en ook tegen de rijke, dat sij selfs in de herbergen de schandelijkste redevoeringen dirven uijtgalmen, de afgekeerdheijd van alle welpeijsende op sig getrokken hebben; daer sijn 'r onder die daeren boven eenen grooten haet tegen die Staeten hebben; jae sij willen den gantschen ondergang van de negotie en van ons; jae willen voor hun vertrek onse landen die schoone Nederlanden in de uijterste armoede en ellende brengen. Maer den Heere sal ons helpen.

Op 3 Augusti 1794 (16 Thermidor) schreef gemelden Laurent uijt Brussel aen wethouderen het volgende:

> VRIJHEID
> GELIJKHEIJD
> BROEDERLIJKHEIJD
> *Brussel den 16 Thermidor het 2de jaer der Fransche Republiek een en onverdeelbaer.*
> Den Representant van het volk, gesonden bij het leger van den Noorden
> *Aen Wethouderen der Stad Antwerpen,*
> De beloften die gij mij gedaen had, deden mij hopen dat uwe contributie met werksaemheijd soude voortgaen; hetgene ik op desen stond verneme, overtuijgt mij van het contrarie, uwe traegheijd mishaegt mij, en ik verclaere U, dat ik ingevolge dier, binnen korte dagen bij U sal komen, om onder U gijselaers te nemen, ingevalle gij aen die contributie niet voldaen hebt.
> In afwagting saluijt en broederlijkheijd.
> Geteekent: Laurent.

hetwelk benevens de twee voorgaende brieven door de nieuwe wethouderen sijn bekent gemaekt den 21 Thermidor (8 Augusti 1794) en wird op 9 deser aengeplakt.

Het koninklijk Collegie in de Provincestraet, hetwelk voor hospitael en magasijn voor de Engelsche gedient had, sijnde de studien daer alsdan gecesseert, wird nu tot een hospitael voor de fransche gemaekt, op eenen geheel andere wijse als voor de engelsche, die het gebruijkten gelijk het was, maer dese breken dit schoon gebouw van binnen heel uijt en doen het daertoe herbouwen; denkt eens hoe sullen die werklieden betaelt worden.

Den 9 Augusti 1794 was alhier van stadswegen aengeplakt eene requisitie wegens den Crijgscommissaris Herwijn, die belast is met de pollicie van de stad, aen hun gesonden, waerbij sij aensogt en belast worden, van hem te doen toekomen binnen 24 uren, eenen nauwkeurigen staet van quantiteijten van *Rijs*, die soo in den entrepô als in de magasijnen deser stad bevonden worden. Het leger sijnde in dringenden nood van dese eetwaer, verclaerende dat van desen stond deselve wordt gestelt in requisitie voor rekening der republiek, niet te min moogt de gewoonlijke uijtverkooper sijn dagelijks debiet continueren hetgene hij sal doen met klijne deelen voor het gebruik der inwoonders. De eijgenaers sullen betaelt worden als in d'eerste requisitie, het sal papier sijn als sij er iets voor krijgen sullen.

Het sal den geheelen ondergang sijn voor menig treffelijk koopman, sijne goederen voor papiere munt kwijt te worden.

Daer was sekeren hollander, Etienne Pinneda aen den drijhoek betigt van valse assignaten uijtgegeven te hebben en eene segelsteker uijt de Gratie Kapelstraet voor deselve saek soo 't schijnt opgeligt.

regeringsforme, waer 't dat se meester waren, souden invoeren, seer veel overeenkomende emt het verderfelijk frans systeem, daer sijn er ook eenige onder, naer maer dit sal wel het klijn getal uijtmaken, die wel peijsen daer men met reden anders niet van seggen kan, en voor dese is 't droef daer onder gekosen te sijn. Ik sal 'er niet voorder van seggen, het sal uijt hunne werken sijn dat men se gemakkelijk kennen sal.

7 Augusti. Heden, desen morgent is O.L. Vrouw kerk, nu van hare konstige schilderijen berooft sijnde, wederom geopent en dan sijn de goddelijke diensten wederom hernomen, die sedert dese schendinge hadden opgeschorst geweest.

Na middag om 5 uren wird den Seer Eerw. heere Petrus Simons van Eupen Canonik der Cathedraele, eenen man van alle welpeijsende bemind, uijt sijn huijs gehaelt door de militaire vast gegrepen en naer 't Steen gebrogt sonder dat men nogtans eenige reden daer van weet, denkt eens wat smart voor hem en voor alle welpeijsende. Hij wird sanderdags van die nieuwe mannen overhoort.

8 Augusti was 'er aengeplakt wegens de nieuwe Regenten, genaempt de Municipaliteit, dat om te voldoen aen de requisitie van den Ordonnateur en chef S. Bourcier aen alle

> ingesetenen deser stad geordonneert wird, binnen de 24 uren eenen inventaris van alle het hoeij, stroeij en haver dat sij besitten, op het comité der requisitien ten stadhuijse over te brengen, op groote drijgementen.

Daer was ook een andere aengepakt ten opsigte der desorders op de merkten. Hetwelk sij met geenen placcaert beletten sullen, het gebrek is te groot onder de gemeijnte. Daer sijn vandaeg geene staeten genomen voor den spijker die men niet vind nog ooit gebeurt te sijn. Op de Brabantsche Coremerkt ging het al even slegt, soo dat de bakkers hun

sanderdags niet gemaekt is, aengesien er 4 sakken en 5 ditto rogge op de Zeeuwse merk geweest hebben; eene saeke die geensints voorsien en waer dan brood gehaelt?

De Borgerije loopt met hoopen buijten de stad om boter en potagie dewelke men op onse merkten om soo te seggen niet meer brengen siet, eensdeels uijt vreese van 'er onderweg door het gepeupel van berooft te worden en eensdeels uijt vreese der assignaten en dat meer is, daer de kampen liggen sijn de graenen gants bedorven, jae maken er tenten van. Men siet hier nog hout nog kolen meer ter merkte brengen; jae hetgene men nog te koop vind in de winkels soo van levensmiddelen en andere waren, moet bijna eens soo veel betaelen als voor desen, en dan verkoopen se nog liever niet als voor papiere munt, en veele ambachtslieden hebben geen geld meer. En soo gaet het insgelijks met het vleesch; veemarkten komen weer binnen met hun vleesch, immers te de beenhouwers van Borgerhout die alle saterdagen op de den van de borgers afgeloopen, het duurt geheele uren eer weijnig, de huijsen van de onse even als het vleeshuijs wormen, nog niet gelijk men verlangt, maer eenigsints met een weijnig kan gedient geraken, jae moet nog als gestolen gaen, soo als bij de bakkers, want den eenen soude het den andere afnemen. Och lieve Borgers, komt er niet haest veranderinge, dan moeten wij welhaest van armoede en gebrek vergaen. De koophandel te niet, de werklieden worden afgedankt, wie durft 'er nog laeten werken? de vreese van in requisitie gestelt te worden belet het; de papiere munt een ondergang voor vele. En het is met sulk geld dat de Mercetenters en andere franse volkeren geheele winkels en magasijnen uijtkoopen, en er ons van berooven en wat moeten de menschen met soo veel briefkens doen, briefkens daer men van de vremde en selfs van binnen onse landen, geen goed voor koopen kan. Seg selfs binnen onse landen, aengesien men van andere plaetsen nog naer andere plaetsen niets senden nog ontfangen mag;

De vraeg der 10 millioen begon wederom te herleven en moet er haest sijn, het is onmooglijk, daer is nog maer iets meer als een millioen, en men heeft alles gegeven dat men kon.

Desen namiddag is Jon^r^ Henricus Le Grelle, Schepene deser stad, die in de nieuwe weth tegen sijnen dank gekosen was opgeligt, alsook den Eerw. Pater Cornelius Peltiers. Prior der Predikheeren, Jon^r^ Jean François, Theodore de Roode, die ten jare 1790 president van het Souvereijn Congres der Vereenigde Staeten deser nederlanden te Brussel, te Londen hadde geweest. Den Droguist..... Kennes in de Braderijestraet, was 't ontsnapt en daer wird eene wagt aen sijn huijs geset. Jacobus C. Leemans en Gerardus J. De Beurst van de Municipaliteijt deden dit exploit. Men wist niet wat de reden daervan waeren, den eenen segde dat Dhr Le Grelle ten voordeele van den Eerw. heere Petrus Simons van Eupen onlangs gevangen soude gesproken hebben; andere segden dat dese met malkandere en als goede vrienden en benevens meer andere goede Borgers dikwils bij de Predikheeren bij malkanderen kwamen en dat dit onder de nieuwgezinde eenen haet verwekte even alsof sij aldaer tegen de franse werkten, dog wat 'er van sij of niet de drij eerstgemelde wirden op 't Steen in de gevangenisse geset.

10 Augusti was 'er aengeplakt eene requisitie van den Ordonateur gnael aen de weth, waer geordonneert wordt

> dat sij hem op 15 dagen 30.000 sweijne en schaepe in 't magasijn op de Meer leveren moesten, ten dien eijnde wird geordonneert door de wethouderen aen alle kooplieden en fabriqueurs om binnen de drij dagen eene declaratie over te brengen op de comité der requisitie van alle schaepe en deijnevellen ten onderen hebben.

De schilderije die se uijt onse kerken en andere plaetsen als de Schilders Kamer gerooft hadden en in St Michiels geplaetst waren, worden ingepakt om weggevoert te worden gelijk se maendag 11 d^{o} alreeds met die van de Borgt en de afdoening van Cruijs uijt O.L.V. deden en het stuk der Carmelieten en mooglijk andere langs 't water.

11 Augusti 1794 wird er uijtgetrompet dat de Capiteijns der Borgerlijke wagten geauthoriseerd werden om bij de Borgers rond te gaen of sij gelogeert waeren met militaire of niet en de huijsen op te teekenen daer plaetse was. Het schijnt of 'er veel volk in de stad sal komen. De Borgers wirden met dese logeringe belast.

Daer waeren wel 200 wagens met hoeij ingekomen uijt Vlaenderen van ontrent St Nicolaes die op 't Kasteelplijn geplaetst wirden.

Daer wird ook gepubliceerd door de Municipaliteijt dat sij belast waren door den Commissaris Verificateur der assignaten van uijt te kondigen en doen te plakken binnen dese stad en hare Cuijpe, dat alle ingesetenen gehouden sijn ter

> verificatie te brengen de assignaten die sij dagelijks ontfangen etc. Degene die sig aen de tegenwoordige requisitie niet sullen gedraegen, en degene valsche assignaten souden uijtgeven sonder deselve te hebben doen verifieeren, sullen aensien worden als vijanden van het frans volk en als dusdanige gestraft worden etc.

13 Augusti wird wegens de Municipaliteit aen de wethouderen van het Kiel en waerschijnlijk ook aen andere, gesonden eene requisitie de dato 29 Thermidor volgens hunnen stiel, door hun onderteekent, inhoudende dat:

ingevolge eene requisitie begrepen in eenen brief van den commissaris Chanier, van 24 Thermidor, door denwelken hij vraegt van hun eenen lijste te geven van de verlaeten speelhoven, van de religieuse stigtingen, hospitaele en godshuijsen in den omtrek deser stad, diensvolgens wirden gemelde wethouderen versogt sonder uijtstel daer van eenen staet nominatif over te geven.

De wijkmeesters waren daer ook mede belast geweest binnen dese stad ieder in sijn respv^{e} wijken de ledige huijsen over te geven. Alle de overgebleven meubelen en andere goederen wirden door de fransche bedienden opgeschreven in die huijsen.

Nieuwpoort in Vlaenderen onlangs overgegaen sijnde, is het garnisoen te schepe hier aengevoert, waerschijnlijk om uijtgewisselt te worden. Daer quaemen veele wagens in en daer reden er uijt, daer quam ook volk en daer vertrok.

14 Augusti Merktdag was 'er wederom niet op de merkt en nog boter nog groen, nog potagie, jae hetgene er was beduijden niet veele, soo dat er veel met ledige korven moesten naer huijs komen.

De Trommels van de Gilden en Borgerlijke wagten, moesten ook overgegeven worden, soo dat se nu nog fusieken nog trommels hebben; de fransen besetten de stadspoorten sedert dat se ingekomen sijn, maer laten niemand uijt sonder pasport.

Den 15 Augusti feest van O.L.V. Hemelvaert smorgens om 6 uren is den seer eerw. heere Petrus Simons van Eupen, den Eerw. Pater Peltiers, Jon^{r} Jan de Roode, en den Schepene Hend. Le Grelle met eene koetse van het Steen gehaelt

en langs het Vlaemsch hoofd naer Vrankrijk gevoert onder escort van franse Hussaren en ten bijwesen van Gerard J. De Beurst eenen van de nieuwe wethouderen de met hun van het Steen tot aen 't water gekomen was. Denkt eens wat smert voor die mannen en ook voor de goede Borgers, die nog niet spreken derven, maer dit al swijgende moeten aensien.

Van daeg was 'er geordonneert door de Municipaliteijt aen alle ingesetenen deser stad en cuijpe: binnen de drij gen na dato deser eene behoorlijke overdragt te doen op den Raedhuijse op de Rolle, van de voorworpen vermeld in de requisitie door den agent gnael der 7ste Commissie Peniot aen de Municipaliteit gedaen, gedagteekent tot Brussel 22 Thermidor etc. te weten

1° van alle de peerden, equipagien en harnassen van pragt, dewelke sig mogen bevinden soo in de huijsen van de geemigreerde van de stad en kuijpe van Antwerpen als in de huijsen van degene aldaer woonagtig;

2° van alle de peerden onderhouden wordende in de weijden, van den ouderdom van vier jaeren en daer boven;

3° de gnaele overdragt van alle andere peerden, bovendegene hierboven vermeld;

4° den lijst van alle de meesters wagenmaekers, saelmakers, garreelmaekers, koetsmaekers, en peerden smeden, woonende binnen de stad als binnen de kuijpe van Antwerpen, met het getal der meestergasten en werklieden die bij deselve werken.

Daer waren verscheijde uijtleggingen bij om ons te doen gelooven hunne rechtsinnigheid en rechtveerdigheijd, die men tegenwoordig maer al te wel kent; jae se seggen daerbij dat dese requisitien sullen geschieden in dusdanige evenredigheijd, dat deselve eeniglijk sullen beswaren de bemiddelde ingesetenen, sonder dat er den koophandel door leijd; dat de werklieden dewelke de Republiek sal roepen tot het maeken van werken die haer noodsaeke-

lijk sijn, sullen betaelt worden en ontfangen den rechtveerdigen loon van hunnen arbeid, etc.

Hieruijt siet men genoegsaem dat de rijke het wederom sullen moeten dragen, dat is de regtveerdigheijd; en is 't dat er werklieden moeten voor hun werken, men weet wel, is dat se iet krijgen, dat het papier sijn sal. Voorwaer eene treffelijke en rechtveerdige betaelinge, dat is de fransche liberteijt jae vandaeg moesten de metsers met allen spoed werken aen de bakovens in 't clooster der Annunciaten in de Winkelstraet en in 't Collegie in de Provinciestraet, daer sij een hospitael af maeken, dit hospitael wird genaemt de l'Egalité en hetgene in Tersieken, de Conquerans.

Al dat se noodig hebben stellen se maer in requisitie en de vreese die se de goede Borgers injaegen doet het hun krijgen, eenen regtsinnigen handel, eijgen aen de conventie.

16 Augusti Vandaeg wird wegens de Municipaliteijt gepubliceert:

> 1° dat de landkaerten in requisitie waeren en diensvolgens moesten binnen de 24 uren overgebragt worden (siet deselve).

Op 17 Augusti wird hier ook gepubliceert en sanderdags aengeplakt wegens de municipaliteijt deser stad daertoe geauthoriseert sijnde door den gnael Du Monceau, den provisoiren maximum op de waeren van de eerste noodsaekelijkheijd, en waervan de lijste hiernaer volgt, ordonneerende dat eenieder sig daer naer sal hebben te regulieren, te weten:

Provisoir Maximum

Benaming der waeren	Prijs der merkt	Frans geld			Prijs der uijtleveraers ofte winkeliers	Frans geld		
		L.	S.	D.		L.	S.	D.
Tarwe	Per vertel	18						
Fijn spaensch wit brood	wegende 10 lood							2
Fijn brood	wegende 14 d^{o}							2
Brood met gruijs	wegende 19 d^{o}							2
Rogge	per veertel							
Roggebrood	wegende 32 lood	1	10					2
Boter	(kuijpboter		18				1	
	(verschen boter	1			par pond			
Eijers	de 25	1			het stuk			1
Ossevleesch					het pond			12
Kalfs, schaepen en Verkevleesch					het pond			13
Bruijn heel bier	par tonne	32						
Bruijn klein bier	par ditto	5						

Wit heel bier	par ditto	26			par pot	10	
Wit klein bier	par ditto	4			par pot	1	6

Loon der werklieden.

Die won in	Brab. geld			sal winnen in	Fransch geld		
	G.	S.	O.		L.	S.	D.
			2			1	3
		1				2	6
		2				5	
		3				7	6
		4				10	
		5				12	6
		6				15	
		7				17	6
		8			1		
		9			1	2	6
		10			1	5	
		11			1	7	6
		12			1	10	
		13			1	2	6
		14			1	15	
		15			1	17	6

Die won in	Brab. geld			sal winnen in	Fransch geld		
	G.	S.	O.		L.	S.	D.
		16			2		
		17			2	2	6
		18			2	5	
		19			2	7	6
	1				2	10	
	1	1			2	12	6

1	2	2	15	
1	3	2	17	6
1	4	3		
1	5	3	2	6
1	6	3	5	
1	7	3	7	6
1	8	3	10	
1	9	3	12	
1	10	3	15	

Daer was eene waerschouwinge bij, waerbij geseijd wird:

> ‘dat'er opsigtelijk de artiekelen waervan geen gewag gemaekt en is in den bovenstaenden lijst, dat op den eisch van den commissaris gnael Bourcier, in dato 8 deser, men werkelijk besig is, met de oversetting van de tafel van den maximum, vastgestelt bij het arreté van den 4 Messidor, van de volksrepresentanten Richard en Choudieu etc. en gevolgentlijk dat den gemelden maximum ten eersten sal gepubliceert en ten uijtvoer gebrogt worden.

17 Augusti wird gepubliceert wegens de Municipaliteijt dat

> ‘agtervolgens het mond gespreek, heden met den Representant van het frans volk Laurent (in de Abdije van St Michiel, daer de Municipaliteijt ten eten was) gehad, geadverteerd wird, aen alle die het aengaet, dat is van morgen af door hare gedeputeerde sal doen vergaederen, de geestelijke edele en bemiddelde deser gemeijnte, om aan hun te communiceeren hun besluijt ten aensien van de Contributie van tien millioen genomen, ende gemaekte repartitie kenbaer te maeken: adverteerende de Municipaliteijt alle de contribuabele serieuselijk, dat er een groot getal persoonen als gijselaers sal worden opgeligt, indien de gemelde contributie van 10 millioen fransche livres, sonder uijtstel niet en wordt betaelt.

Daer wirden selfs desen nagt, ter assistentie van eenige der Municipaliteijt, nog meer als 27 persoonen als gijsselaers vastgegrepen en naer 't stadhuijs op de staetekamer gebrogt vanwaer dese den *18 Augusti* om 6 uren te schepe gedaen sijn aen de Houtkaeij en naer Vrankrijk gevoert verscheijde anderen hadden sij gemist daer eene wagt in huijs

geleijd wird. Siet eens wat handelwijse wat barbarische vervolgingen de goede Borgers hier lijden moeten. O, onverdraaglijke tirannie! die sij ons voor vrijdom verkoopen willen. Siet hier de namen van onse medeborgers daer dit ongelukkig lot op gevallen is meest alle seer bemind van de welpeijsende te weten:

Jon^{r} Jac. A. Dellafaille, oud Borgerm^{r}.
J.F. van Gameren Binnen Borgerm^{r}.
J.B. van Geelhand.
Hend. Joseph Geelhand, heer van Merxem.
H. Borrekens, Schepene.
R.D.H. van Celst Can. Cath.
R.D. Josephus Bartels Decanus Sti Jacobi.
Jon^{r} Carol Henri Frans Vander Borcht.
Jan Werbrouck, Kammerstr.
Carel Bertina en soon.
Nicolaus Werbrouck, Cloosterstraet.
Joseph De Brocta.
Michiel..... Stevens.
Michiel van Havre, Aelmoes^{r}.
Den D.D. Dierxsens, Schepene is nu onder de nieuwe weth.
..... Claessens, Aelmoessenier.
Jean Frans Xav. van Hal, Koopman.
..... De Schieter.
Jon^{r} Nicol. De Wael, koopman.
..... Vanpruijssen.
C.J.M. Dewolf, Cassier.
Paul Molijn.
..... Van Lancker, koopman.
Joseph van den Nest, koopman.
B.J. Genoels, koopman.

Du Buck, notaris.

en andere welkers naemen ik niet wel wete, immers eenige dagen daer naer, sijn 'er eenige van wederom gekomen.

In dese huijsen bleef eene wagt:

Vermoelen, Gasthuijsstraet.

De Bois, Meir, kreeg eene geraektheijd.

Jon^{r} J.J. Van Praet.

Du Buisson, klapdorp, wird siek.

Den Can Wouters Jesuite plijn.

Sij hebben snoenen het eetmael genomen in de Abdije van St Bernaerts en sijn dan wederom te schepe gedaen en voorder gevoert.

De geestelijke waren gequoteert op 5 millioen, de edelen op 4 d^{o} en de kooplieden en bemiddelde op 1 d^{o}.

Desen morgen om 9 uren was het koopdag in de Munt van rijs, die se soo men segt, uijt den entrepôt gehaelt hebben, immers sij hadden dese eetwaren in requisitie gestelt omdat er de legers gebrek aen hadden soo sij seijden, en nu verkoopen s'et, in geld maer in geen papier, wij moeten het papier van hun ontfangen, maer sij willen 'et van ons niet, dat is de rechtveerdigheijd. Namiddag was 't koopdag op 't Kasteel van smout, zeep.

Daer wird uijtgetrompet dat de geestelijke vergaederen moesten van 9 tot 11 uren smorgens ingevolge hetgene gister gepubliceert was, sij sonden dan hunne gedeputeerden in het clooster der E.E.P.P. Augustijnen alwaer hun den officier Municipael Jan Wouters voorleesde het besluijt ten opsigte der afschrikkelijke contributie door de Municipaliteijt genomen. Sij dede de onmogelijkheid sien tot het opbrengen

van die vraeg en sijn savonds andermaal over bij elkaerdere geweest, immers daer wird hun onder andere voorgehouden dat de gevraegde somme tegens saterdags savonds er te vollen sijn moeste of dat er gijselaers sullen genomen worden, wel tot de 500 toe, wat dunkt u van sulken handel? De geestelijke moesten 2 ½ millioen onder hun over brengen, de edele 2 en de kooplieden ½.

De Wijkmrs waren belast van de rijke en bemiddelde Borgers over te brengen.

19 Augusti 1794 wird er uijtgetrompet dat de assignaten ontfangen moesten worden sonder tegenseggen; op pene van de dood.

Ten selven dage isser 2 battailons voetvolk ingekomen met canon, langs St Joris poort en sijn sanderdags langs Kipdorp poort uijtgetrokken naer de Heijkant om hun leger aldaer te versterken; de avant-garde ligt te St Job in 't Goor en de agterhoede te Wijneghem. De dorpen Schravenwezel, Schooten, Schilde, Soersel, Pulderbosch en daer omtrent liggen alle vol, en moeten seer veel leijden, jae sijn om soo te seggen gants geruineert en uijtgerooft. De brandwagten staen vorder, maeken ook wel patrouillen tot Cappele, Wustwezel, Loenhoudt, Hoogstraeten en ontmoeten somtijds Hollanders en Engelsche ondertusschen. Desen avond sijn alle dese campen opgebroken en langs Turnhout naer Maestricht en andere kanten opgetrokken.

Daer wird heden ook wegens de Municipaliteijt uijtgecondigt, dat de quote der geestelijke in de contributie van

> tien millioenen livres moet betaelt worden in handen van den Borger Verbiest, op de Meir; degene der edelen aen den Borger Frans, Kammerstraet; en degene

> koopluijden en bemiddelde ingesetenen in handen van den Borger Rens, Swertsusterstraet, die daertoe sijn geauthoriseert, ende betaelders sullen afleveren behoorlijke reçus.

De geestelijke waren daerover andermael in de Augustijnen bij malkanderen geweest, de wereldlijke vergaederden op 't stadhuijs, dat is de edele en kooplieden.

Daer wird ook wegens de Municipaliteijt uijtgecondigt eene waerschouwinge, dat om te voorkomen het gebrek aen

> gerst en boekweij, sij requireert heeft de merkten wekelijks te voorsien van dese waren, waervan sij provisionelijk het maximum gestelt heeft te weten:
> van den gerst 8 Liv. 105. de veertel.
> de boekweij 8 Liv.
> ditto.

20 Augusti is 't hoofdquartier uijt dese stad naer Lier overgestelt en van daer naer Tongerloo en Geel. Daer schijnt eene beweging in de troupen te sijn, wat er de insigt van is, is ons onbekent. Verscheijde gnaels en overste vertrokken.

De fransche corpsen continueerden nog altijd van de meubelen en alles wat 'er in de huijsen overgebleven was van de ingesetenen die afwesig waren. (sic.) Het was desen namiddag dat dit ten huijsen van den seer Eerw. heere Job. Seerwart Plebaen van het Suijd-quartier der Cathedraele verrigt wird.

21 Augusti waren de gedeputeerde der geestelijke wederom bij malkanderen in de Augustijnen tot het soeken van eenen middel om hunne quote te voldoen, hetgene onmogelijk is.

Vandaeg vertrokken alle de gnaels en andere oversten, men sag niet als pak en zak maken, het scheen of se ons geheel verlaeten wilden; daer was eene groote beweging onder het volk, vele vertrokken te voet en te peerd, op Lier, Loven en elders, menigte van wagens sag men langs St Joris en Kipdorp poort uijtrijden, de gantsche stad was in woel. Het garnisoen van het Fort Lillo bestaende in meer als 1000 man der gendarmerie was ook weggetrokken daer er dan ander in sijn gaen liggen.

Daer was heden, wegens de Municipaliteit bekent gemaekt eene requisitie te weten:

> dat de inwoonders der stad, grondgebied en kuijpe, van Antwerpen, binnen den kortsten tijd sullen verklaeren het getal van peerden, waervan sij eijgenaers sijn, alsook het getal van die, dewelke in de weijden gevoed worden, hebbende den ouderdom van vier volle jaeren, moeten insgelijks gedaen worden de verklaeringen der koetsen, chaissen, wagens en peerdegetuijg van pragt, die in de selve uijtgestrektheijt te vinden sijn. etc. Daerbij wirden door de Municipaliteijt geordonneert aen eeniegelijk, sig daer naer te reguleren, en hunne declaratien binnen de 24 uren over te brengen.

Daer was wegens de Municipaliteijt nog eene waerschouwinge aengeplakt luijdende:

> Alsoo de Municipaliteijt deser stad andermael gerequireert is geworden van ten spoedigsten te doen besorgen voor de hospitaelen van de Franse Natie binnen dese stad eene seer groote quantiteijt van matrassen, oorpulen, stroeijsakken, slaeplakens, saergien, hemdens, lakens om te scheuren oft oud lijnwaert, ende pluk soo is 't etc. (Siet deselve).

Dit was al de derde reijs dat sulks gevraegt wird, men soude ten laetste wel niet eene voor ons eijge meer over houden.

Die van het Comité van waeksaemheijd alhier hadden ingevolge de orders eene requisitie gedaen dat 'er ten spoedigste door de 7 quartieren van Antwerpen moesten gelevert werden 1200 hoorne beesten leverbaer goed hetsij ossen, koeijen of runders voorde subsistentie van het leger, de quote van 't quartier van Sauthoven beliep 154 waervan 'er 49 binnen de 4 dagen moesten gelevert sijn in 't klooster van de facons. Dese wird naer de dorpen van gemeld quartier rondgeschreven bij brieven van den hoofdschouteth de dato 21 Augusti 1794.

> De Municipaliteijt immers het Comité de surveillance had eene requisitie gedaen aen de dorpen gesonden door den hoofdschouteth van Santhoven Verreijcken, dat er moesten door de 7 quartieren deser stad ten spoedigste gelevert worden 1200 hoorne beesten leverbaer goed het sij ossen, koeijen of runders voor de subsistentie van de armée waervan de quote van 't quartier van Santhoven beliep 154. Van dese moesten 'er 49 binnen de vier dagen gelevert in 't Clooster van de Facons. Dergelijke requisitie wirden soo wel aen de dorpen gedaen als aen de stad, dan van hoeij, stroeij en haver waervan sij dan eene reçu bekoomen.
> Ingevolge eene andere requisitie moesten op de wekelijksche Dijnsdagen gebragt worden eene groote quantiteijt van gerst en kooren, daer de quartiere van Santhoven leveren moest 1000 veertels gerst en 1400 veertels koorn beginnende op Dijnsdag 2 7ber 1794.
> Daer wird ook eene requisitie gedaen van brandhout dat de seven quartieren leveren moesten te weten: 300 wissen fransche moet gelevert worden 't sij in de annunciaten voor de militaire bakkerije of in het huijs van Osij (het convict) op St Jacobsmerkt voor 't werven (?) der troupen al wederom voor een reçu. Den gnael Du Marceau had toegelaten van te kappen in de bosschen van de vernietigde cloosters.

Alle dese requisitien wirden gedaen door de Comité de Réquisition aen de hoofddrossaerden, die dit dan voord sonden.

Desen nacht isser seer veel volk en wagens ingekomen langs St Joris poort.

22 Augusti. Het waren niet de rijke nog groote kooplieden die getaxeert waren, maer ook Borgers die geene de minste negotie deden, met hunnen ambachten den kost winnen moetende en wat klagten men daer tegens dede of niet men wird niet aenhoort, daer wird maer geseijt van seffens te betalen of van naer Rijssel gevoert te worden.

22 Augusti 1794 smorgens wird er uijtgetrompet wegens de Municipaliteijt dat alle de ingesetenen deser stad degene kordewagens hadden, deselve voornoen op 't Casteel brengen moesten

Alle wintergoed als sargie, tentstokken (?) en ander getuijg, ook zeilt en huijden werd scheep gedaen. Sij hadden den entrepôt gants gerooft en weggevoert. Denkt eens hoe de kooplieden sig daermede hadden.

Vandaeg wasser bijna geen brood bij de bakkers om krijgen; de meulders mogen niet meer malen als voor de fransche, en de bakkers en stokers moete het oud meel dat van de Engelsche magazijnen in St Michiels en Oostershuijs overgebleven en verduft is gaen haelen om te bakken mits daer onder goed meel of graen voor gevende, soo dat wij niet als slegt brood sullen moeten eten voor goed geld. De stokers in St Michiels de bakkers in het magazijn aen 't Oostershuijs (Siet de placcaert).

Het was vandaeg dat de instrumenten die de Oosterlingen

ten tijde der negotie gebruijkten, en sedert dien tijd in het Oostershuijs bewaert wordende, gestolen wirden, welke door sekeren franse Commissaris sanderdags naer Lier gevoert wirden.

Flavel, Oversten der Militaire Constitutien die de bakovens in 't clooster der annunciaten geordonneert heeft etc. en die de instrumenten der Oosterlingen in 't Oostershuijs gestolen heeft.
Dese musicale blaesende instrumenten wirden in eene kamer van dit huijs bewaert, sij waren van wonderlijke gedaentenis en verschillende groottens; jae sommige wel 9 à 10 voeten lang, seer schoon met koper beslaegen, met dewelke, gelijk ons de overlevering segt, de kooplieden van die natie vergeselt wirden tot in de kerke van de P.P. Predikheeren om tegenwoordig te sijn in den dienst der H. Misse, die aldaer gecelebreert wird onder hun musiek en met hunne ornamenten, welke daer, met hunne wapens verçiert nog berusten; en dus gingen sij naer de borse.
In deselve groote kamer staet ook de casse waermede dese door 8 man gedraegen wird: de selve is seer konstig gemaekt.
Om hier van dit vermaerd Oostershuijs veel te seggen, dunkt mij onnoodig, alsoo verscheijde schrijvers daer breedvoerig van gehandelt hebben. Ik wil nogtans wel iets seggen aengaende den den tijd der stigting van dit grootsch gebouw, omdat men het jaer bij sommige kwaelijk aengeteekent vind.
Den eersten steen van dit huijs is gelecht op 5 Meij 1564 door de heeren Hendrik van Berchem buijten Borgerm^{r} en Jan van Schoonhoven binnen Borgerm^{r} deser stad. Eenen blauwen steen gemetselt in den muer ter noordsijde straetwaerts bevestigt ook dien datum, daer op staet te lesen met ingeklopte letters.
DEN EERSTEN STEEN
VAN DESEN HUIJSE
IS GELEET DE. V. MEIJ
A^{o} M. DLXIIII.
Boven de groote Poort oostwaerts leest men:
1 5 6 6 .

leeger:
Domus Hansae Teutonicae
Sacri Romani Imperii.
De binnen plaetse van dit huijs schijnt gecassijt te sijn in de jaeren 1564 en 1567 volgens dat men daer op leest te weten:
Langs d'eene seijde, in blouwen steen:
M.D.LXIIII
Lans d'ander seijde in witte steene letters:
M.D.LXVII
In eene andere groote kamer tegen de plaets, hongen onlangs verscheijde ijsere helmen en ander chrijsteekens boven tegen den balk, en op de schouwe stond het afbeeldsel van Keijser Carel den Vden levens groote, dog dit benevens de helmen sijn ten jaere 1785 ten tijde der soldaeten weggeraekt.
In eene andere groote kamer staet eene oude gegote stove van uijtnemende hoogde, met verscheijde verbeeldinge opgegoten.
Den toren en de schouw van dit huijs sijn dese eeuwe daer afgedaen.
Wanneer dese natie van hier vertrokken is vinde ik nergens aengeteekent; dog bevinde dat 'er ten jaere 1623 al reeds soldaeten in dit huijs logeerden.

Dese natie plegen voor dat se dit groot gebouw opgeregt hebben hun huijs te hebben op de oude Koorde merkt, welke Dheer Embert Tholincx van de hansesteden gekogt heeft, in welkers familie deselve tegenwoordig nog behoort, en word nog het oud oostershuijs genaempt.
In de kerk der Eerw. Paters Predikheeren vind men nog twee serken van dese natie op den eenen liggende ontrent het groot oxael onder de wapen die uijtgevallen is en van koper was, met kopere letters:
(sijne wapen is de sable: au pélican d'or C..... le Pélican de l'eau (?) volgens een oud boekje op perquement aen sijn familie toebehoorende hetwelk ik gesien heb.)
D.O.M.
Joanni van Pelqûem

Gedanensi
Empori hanseat Antw.
Praefecto
Pat. opt. Lib. P.P.
obiit XXIX Xbr
CI□. I□. XCVII[1].
Op anderen liggende meer in den midden kerk wesende seer versleten en met verscheijde wapens verciert lese ik het volgende, hetwelk seer verschillige is aen de inscriptie welke P. De Jonge *Belg. Dominican* pag. 426 ons daer van geeft, ik mijne nogtans dat die is als volgt:
Wapenteeken[1]
Hic iacet sepultus Thomas Nanstede lubecensis mercator Aldermannus cmporii hanssae theutonicae Antwerpiae residens obiit die XV mensis octobris
A^{o} M. Ve LXXII[2].
In St Jacobskerk in de capelle van de H. Anna, vinde ik het volgende Epitaphium op swerten marmor waerop staet:
Deo dicatum et memoriae
Joannis Gijsen nationis Hanseaticae industrii in hac urbe negotiatoris ejusq. conjugis Annae van den Bossche
Probissimae Foeminae

(1) Zie *Graf- en Gedenkschriften,* Predikheerenkerk (III, 86).
(1) Zie *Graf- en Gedenkschriften,* Predikheerenkerk (III, 86).
(2) *Item,* III, 81. Zie aldaar ook de wapens van Pelquem en van Nonstede.

quae diem suum obiit an. Christi CI□XIIC.
Ille aetatis suae LXXII seculi CI□CXVI
Vivere inter mortales desiit
defunctis viator pie apprecare.
Op eenen serk in de selve capelle voor den Autaer:
D.O.M.
Annae Vande Bosch
conjugi cariss.
Joann. Ghijsen
M.P.
obiit XXVI Augusti
M.D.XCII
Ille vero uxorem
secutus anno MI□CXVI
Aprilis XXV
Requiescant in pace[1].

Het was ook heden dat 'er wegens de Municipaliteijt aengeplakt wird de volgende waerschouwing:

Alsoo het blijkt bij de stukken door de geestelijke en de edelieden deser stad en kuijpe van Antwerpen aende gecommiteerde der Municipaliteijt toegesonden dat sij etc.

23 Augusti sonden die van de Municipaliteijt brieven rond aen de geestelijke en edele waerinne ieders quote getaxeert was door hun, Deze brieve waren in Collegio 22 augusti 1794 geparaph. De Visser vt. ondert. door ord.ie L. Torfs sijnde van den inhoud die ik hier ex originalli bijvoeg.

Liberté
Egalité
Au nom de la République Française.
Anvers 22 Août 1794.
La Municipalité de cette ville au Citoyen.....
Nous vous adressons la présente, pour vous signifier qu'en suite de notre Résolution Collégiale de ce jour, nous avons arrêté

(1) Zie *Graf- en Gedenkschriften,* St Jacobskerk (II, 224).

votre quote-part dans la contribution de cinq millions dont votre classe est chargée, à la somme de..... livres Tournois, que vous aurez à remettre endéans les vingt-quatre heures es mains du Citoyen Verbiest place de Meir chargé de cette recette et qui vous en délivrera le reçu en due forme.

Le paijement s'aquittera en numéraire, matière d'or ou d'argent, ou en quittance de ce qui aura déjà été fourni dans la levée pour la contribution de dix millions.
En cas de défaut vous serez responsable des événements, dont nous ignorons les suites, et comme cette quotisation n'a d'autre motifs que de le prévenir, vous aurez à vous conformer provisoirement au paijement de votre quote-part, après quoi on laisse à votre classe le pouvoir ultérieur de rectifier les disproportions qu'elle croirait pouvoir s'être glissées dans la quotisation individuelle.
Le refus que votre classe à fait de se quotiser elle même, nous a obligé à prendre ces mesures
Salut et Fraternité.
DE VISSER vt.
Par ord^{e} L. Torfs.

De Capittels en Capellaenen wirden daerbij getaxeert in 't besonder en dan nog eens in 't particulier, de pastoors, onderpastoors en andere priesters, de abdijen en cloosters, de parochiekerken met hunne capellen, autaers etc.

Het capittel Cathedrael	10.000
De klijne canoniken	
De Capelaenen	
En dan nog ieder in 't besonder	
Het capittel St Jacobs	
De Capelaenen aldaer	
En dan nog ieder in 't besonder	
Den Pastor	
Onderpastor	
Het Maegden huijs	1.500^{ll}
St. Michiels	200.000
Pieter Pots	10.000

De Beggaerden		
Miniemen		10.000
Minderbroeders		15.000ll
Capucienen		
Swertsusters		12.000
St Jacobskerk		10.000ll
Can. Dewit		10.000
O.L. Vr. Kerk		80.000ll
Can. Gasparoli		24.000ll
Bisdom		60.000ll
Bisschop		20.000ll
Seminarie		30.000ll
Président		10.000
St. Bernards		1.200.000ll
Tongerloo		1.000.000
Everbode		400.000
O.L. Vr. Broeders		26.000ll
Augustijnen		10.000ll
Discalsen		15.000ll
Predikheeren		20.000ll
De Vries		16.000ll
Beggijnhof	sonder kerk	60.000ll
Plebaen Seerwart		5.000ll
St Andrieskerk		42.000ll
Den Pastor aldaer		2.000
De Capelaenen		5.000ll
En dan nog iederen capelaen.		
De Onder Plebaenen ieder		200ll
D'heere Britsen		500ll

D'heer Cels		1.000ll
St Joris kerk		42.000ll
De Borcht		42.000ll
De Capelaenen St Joris		5.000ll
Den Heere Pastor aldaer		
Onder pastor		
De Buijten Pastoors	ieder	2.000ll
F. van Cammaert		2.000ll

De edelen, ieder in 't particulier, daer onder sijn er ook op eene schrikkelijke wijze getaxeert als namelijk Mevrouwen La Verre en Roose ieder voor 150.000 L., Jon. Van der Borcht die vast sit ook 150.000 L., andere van 50.000, voor 22.000, voor 12.000, voor 10.000 voor 3.000 en soo voorts, sommen alhoewel sij rijk sijn nogtans onmoogelijk tegenwoordig om dit binnen de 24 uren op te brengen. De kooplieden hadden sig onder malkanderen gequotiseert en het scheen of sij de 500.000 L. souden gevonden hebben immers sij kregen die gelijke brieven nog niet. Degene van de geestelijke, edelen die afwesig waren wirden insgelijks getaxeert, alhoewel daer alles opgeschreven en selfs gesegelt was soo dat die dobbel gestraft wirden. Jae die buijten de Landen of stad woonden, en alhier maer een huijs of ander vast goed hadden, waeren ook getaxeert als onder andere Jon^{r} Peijtier heer van Merchtem woonende te Merchtem voor 10.000 en Dhr Osij woonende te Rotterdam voor 18.000 en soo voorts, siet de gazetten. Het silver dat ingebrogt was wird aen ieder groote afgerekend, dus dat daer niets meer mag van verwagt worden. Al die sommen moeten binnen de 24 uren getelt sijn in klinkende geld, maer in geen papier, van de geestelijke bij Egid. Verbiest, rentmeester deser stad en van de edele bij den Fr Joan Baudin, director deser stads Cassen van Reductie in Lange incomstraet.

24 Augusti smorgens wirden 'er verscheijde geestelijke en edele door die van de Municipaliteijt in arrest genomen en naer 't stadhuijs gebrogt, daer andere ontboden wirden, verscheijde wirden eenen soldaet te huijs gesonden en mogte langs de stad gaen met desen ordonnance agter die hun bewaere moeste; die hunne quote betaelt hadden wirden vrij gelaeten, en soo ging het den volgenden dag ook, als wanneer sij vele deftige lieden soo geestelijke als wereldlijke

vastgrepen en naer 't stadhuijs brogten als den heer Priester, heer Moors (?) neven Jon[r] De..... etc. die daer gehouden wirden; sommige lieten sij wederom los: jae men sal de vervolgingen deser dagen gedenken.

25 Augusti was 'er door de Municipaliteijt wegens den gnael Dumonceau aengeplakt dat de inwoonders deser stad, dewelke hun sonder werk bevinden en die souden soeken aen het kasteel te werken, hun sallen adresseren bij hun, waer de bevelen sullen gegeven worden. Men seijde dat se de boomen rondom de stad gingen afkappen en het kasteel versterken.

26 Augusti kwam 'er canon binnen van de fransche, dat onlangs door dese stad vertrokken was; het wird op 't Casteel geset.

Desen nagt begonst de vervolging van onse goede ingesetenen op nieuws, daer sijn er wederom en waerschijnlijk verscheijde getal soo geestelijke als wereldlijke persoonen vast gegrepen, als onder andere den Vice Deken van St Jacobs den Eerw[e] heere Gimez can. van 't selve Capittel, de eerw. heeren van Merlen en Claessens Capelaenen der Cathedraele, den Eerw[e] Pater Schuppen gardiaen der Minderbroeders eenen seer ouden man, den Eerw[e] Pater De Block, corrector der P.P. Minimen, Dheer De Vos, heer van Hamme etc. Jon[r] Vloers, Arenbergstraet, den Eerw[e] heere Grootjens Priester..... (sic), Jon[r] Werbrouck, Minderbroedersruije en seer vele andere; jae men seijde dat er wel ontrent 40 op de Staetekamer souden geweest sijn.

27 Augusti vele mogten tegen den noen naer huijs gaen en andere met een soldaet langs de stad gaen. Namiddag wird Jon[r] Louis Balth. Jos. De Heuvel heer van Swijndrecht den

Eerw^e^ Pater..... Schuppen, gardiaen van de Minderbroeders, de Eerw^e^ heeren..... Bordinckx en Joannes Heesmans Priesters, met eene karre naer het schip gevoert om naer Rijssel getransporteert te worden; maer den Eerw^e^ heer Heesmans is aen het water sijnde losgelaeten omdat hij betaelde, en den heere Bordinckx te Gend, maer de andere sijn naer Rijssel gebragt. Sij hadden naer verscheijde andere gesogt maer niet gevonden als den Eerw. Lehardij Principael van het Coninglijk Collegie, het was nog niet genoeg van dien man uijt sijn huijs gestooten te hebben nu moesten sij hem nog soo vervolgen; den Eerw^e^ heer de Gelder Priester hebben sij ook niet gevonden; de andere die sij gesogt hebben sijn mij onbekent.

De kooplieden hadden sig onder malkanderen getaxeert tot het vinden van 1 millioen livres, dog of sij dit onmiddelijk niet te wagel gebracht hebben; 't is immers waer dat sij wegens de Municipaliteijt ook diergelijke brieve thuijs kregen en gequoteert wirden; gedateert 27 Augusti en moesten betaelen bij Rens Swertsusterstraet.

Ziet hier eenen van diergelijke brieven die aen de kooplieden en bemiddelde persoonen gesonden wirden

Liberté
Egalité
Au nom de la République Française
A Anvers 27 Août 1794.
La Municipalité de cette Ville au Citoyen Al. Bruers.
Nous vous adressons la présente, pour vous signifier qu'en suite de notre Résolution Collégiale de ce jour, nous avons arrêté votre quote-part dans la contribution d'un million, dont votre classe est chargée, à la somme de cinq cent Florins courant, de Brabant, que vous aurez à remettre endéans les ving-quatre heures es mains du Citoyen Rens rue des Soeurs Noires, chargé de cette recette, et qui vous en délivrera le reçu en due forme.
Le paijement s'acquittera en numéraire, matière d'or ou

d'argent, ou en quittances de ce qui aura déjà été fourni dans la levée pour la Contribution de dix millions.
En cas de défaut vous serez responsable des événements, dont nous ignorons les suites, et comme cette quotisation n'a d'autre motif que les prévenir, vous aurez à vous conformer au paijement de votre quote part.
f. 500. - Ct.
Salut et fraternité.
DE VISSER vt.
Par Ord^{e} L. Torfs.

Desen morgent wird 'er wederom uijtgetrompet van ten spoedigsten te besorgen eene matrasse, peul stroeijsak, slaeplaekens, hemden etc. dit was al de 4e reijse, het schijnt also f sij al dese voorwerpen van onse ingesetenen sullen afhaelen tot het leste toe. Het was het placcaert van 21 deser (siet boven). Daer waeren er verscheijde gequoteert om lakens, hemden etc. te geven als de Augustijnen voor 15 paar lakens en 40 hemdens..... De ledige huijsen waeren daermee seer belast. Het huijs van den Baron van Ertborn voor een grooten menigte; sij kregen ook brieven thuijs, daer in stond wat sij binnen de 24 uren leveren moesten.

Den 28 Augusti 1794 na noen wird er wegens de Municipaliteijt uijtgetrompet dat eenieder desen avond van 8 tot 10 uren onder het geluij van alle de klokken deser stad sijn huijs verligten moesten, ter oorsaeken dat de steden van Sluijs in Vlaenderen en Valentijn hetwelk sig bij capitulatie aen de Fransche overgegeven hadden, sooals bij brieve van den gnael du Monceau aen de Municipaliteijt bekent gemaekt wird. Eenieder voldeed daer aen om de onheijlen te voorkomen.

Daer waeren van daeg eenige nieuwe leden van de municipaliteijt gekoosen, als Carel Seunninkx (?) koopman

Schoenmerkt; den notaris Funck Korte nieuwstraet, P Truijens Meer, mooglijk in de plaetsen van D'heeren Le Grelle, Dierxens, Claessens en Mens, jae lijk Somers eertijds knaep van de Meersche, broeder van den officier Municipael J.B. Somers Mr Metser, was op 26 deser aengestelt waerschijnlijk in plaets van Jon^{r} Joan Philips De Hornes die sijne ontslaeging verkregen had, Van Merlen had ook sijne demissie en sijn broeder P. van Merlen wird in sijne plaets aengestelt.

29 Augusti was 'er wegens de Municipaliteijt aengeplakt dat alle de brandewijnen en den genever die sig bevind tot Antwerpen, soo wel in den entrepôt alsook de kooplieden en particuliere waeren gehouden binnen de 24 uren na de bekentmaking van de declaratie van hetgene sij souden konnen onder hun hebben raekende dese twee objecten. Den staet van de qualiteijten moest binnen de 2 dagen, bestelt worden aen agent der besondere levrantien, ten eijnde van 'er gebruik van te maeken tot den dienst der legers.

De Municipaliteijt ordonneerde aen alle die het aengaet sig daer naer te reguleren en sonder uijtstel, voorn. voorwerpen op het stadhuijs te komen aengeven.

Sij sullen maer alles in requisitie nemen en weghaelen sooals sij reeds met vele andere gerequiseerde artiekels die sij van tijd tot tijd soo uijt den entrepót, uijt de magasijnen als van de koopluij weg haelen, sij weten niet waer sij die haelen moesten.

De schaerscheijd van vleesch is ongeloofelijk; daer is geen vleesch in 't vleeschuijs te bekomen, met 100de menschen gaen 'er en moeten vrugteloos wederkeren, in hunne huijsen mogen sij geen vleesch verkoopen, soo dat hunne kalanten niets hebben konnen. Het is het gemeijn dat doordringt en 'er mede door gaet. De schaerscheijd is maer van alle levensmiddelen.

30 Augusti smorgens wirden 'er wederom verscheijde opgelicht, soo geestelijke als wereldlijke als de priesters Bruers en Hellaert, capellaenen der Cathedraele, Jon[r] Auvaij, omdat se hunne quoten nog niet betaelt hebben. Eenige die seffens betaelden wirden losgelaeten, die niet betaelen konden wirden vastgehouden, het ging sonder genaede, daer was soo menigen priester die niets van sig self had en nogtans meer geven moeste als hij van sijn beneficien op een geheel en meer jaeren trok.

Smorgens wird 'er aengeplakt wegens de Municipaliteijt dat de molens deser stad en wijken verdeelt waren als volgt, te weten:

Voor de Brouwers en Stokers
Vier molens
Cisterne watermolen
St Jan watermolen
De Peirde.
Zeeridder.

Voor den dienst van de gemeijnte
Acht molens
Oranje Boom
Hoogmolen
Den Rael
De Kattenberg
Den Keijser.
Den Tuijmelaer
Heijblom.
Meermin.

Voor de Republiek
14 molens

Den Neermolen
Schaep
Kroon
St Elisabeth
Graenmolen
Berchem
Klampaert
Ram
Den Brak
Geilsrok
Koolhaes
Nobel
Treur
H. Geest

Ten selven dage namiddag wird alhier wederom van 't stadhuijs eene requisitie van heden gepubliceert, ordt Caran inhoudende ondere andere:

> dat de inwoonders der stad en kuijpe van Antwerpen moeten verklaeren generaelijk alle de peerden die sij hebben onaengesien tot wat werk deselve gebruikt worden.

Het oogwit deser requisitie is van te lichten het 20e van die peerden, die betaelt sullen worden aen de eijgenaers volgens de schattinge die er sal van worden gemaekt. De Municipaliteijt was gelast dese requisitie te doen uijtkondigen en 'er de uijtvoeringe van eijschen binnen de 24 uren, op straffe dat die dewelke daer aen niet en souden voldoen, aensien en gehandelt sullen werden als verdagt.

Ingevolge dese requisitie belaste de Municipaliteijt eeniegelijk van sonder uijtstel de verklaering dier te komen doen op het Raedhuijs alhier.

Daer wird ook nog afgecondigt eenen brief van den gnael Du Monceau, aen de Municipaliteijt ten opsigte der winkels (?)! Over het verbergen der waren, naementlijk Coffe, suijker etc. waerbij door hen in 6 artiekels verklaert wird onder andere:

> dat de kooplieden in 't klijn, of negotianten, gehouden sullen sijn aen het Committé van waeksaemheijd deser stad over te brengen eene behoorlijke declaratie van alle de waeren, bij hun ofte in hun magasijn existeerende of aen hun toebehoorende; sij sullen verpligt sijn op hunne deuren of op degene van hun magasijn te plakken, een dobbel van hunne declaratien door hun onderteekent etc.

Ten selven dag is 'er alsnog gepubliceert een besluijt der representanten van het volk.

31 Augustus schreef den gnael Du Monceau aen de Municipaliteijt dat Condé in de macht der Franse was, dat 'er die troupen eergister hunne intrée gedaen hadde etc. De Municipaliteijt ordonneerde seffens van desen middag van 12 tot 1 ure alle de klokken deser stad te luijden hetwelk savons van 7 tot 9 uren moeste herhaelt worden.

Daer waeren desen middag seer veel volk voorbij dese stad gemarcheert met geschut naer de Hollandsche kanten.

September.

P^{mo} *Septembris* was alhier aengeplakt ene proclamatie van de agentie der wapenen, der schietpoeders en exploitatie der magasijnen van de Franse Republik ordt Matton in 5 artiekels, behelsende onder andere:

> Bij den 1ste artiekel waeren alle inwoonders, koopluijden, fabriquanten, eijgenaers, besitters etc. der objecten hier naer gedetailleert, versogt in den naem der weth, van binnen de drij dagen daer van te doen hunne declaratie aen de Municipaliteijt of Magistraeten:
> 2e artiekel: de objecten sijn:
> de wapenen en deelen derselve:
> IJser { van alle soorten onverwerkt of buijten dienst.
> Stael { van alle soorten onverwerkt of buijten dienst.
> Gesmolten ijser { van alle soorten onverwerkt of buijten dienst.
> Veijlen en ander ustenciaelen dienstig tot het fabriqueren van wapenen
> Rood en geel koper, ten, ijsere platen, blik, onverwerkt of buijten dienst.
>
> Salpeter, salin ofte extract van asschen, potassche, solfer, steenkolen, timmerhout.
> Bij den derden artikel: wird geseijd dat alle deselve

objecten, wapenen ende gereedschappen in requisitie sijn gestelt voor rekening van de Fransche Republique, maer dat 'er aen de werklieden en fabriquanten sal gelaeten worden al hetgene noodsaekelijk sal geoordeelt worden tot vervorderinge van hun werken etc.

Contribution des nobles

Van Ertborn St Joris		£40.000
J.B. Cogels St Jacobs-Merkt		£40.000
Jos. Jan Cogels Arembergstraet		£34.000
Grave D'Oultremont		£50.000
Mad. gravinne Roose et son fils		£44.000
Baron Van de Werve de Schilde		£40.000
Grave Van de Werve de Vorsselaer		£20.000
	Osy de Wichem	£33.000
	Osy St Jacob Merkt het Convict	£18.000
	Stier d'Artselaer	£40.000
	Du Bois de Vroijlande	£66.000
	Cornelissen-du Bois	£33.000
	Vinck St Jacobs Merkt	£66.000
Baron Van Kessel ibid		£33.000
	Le Major Le Candele	£48.000
	Le Candele Meer	£36.000
	Van Colen de Bouchout	£44.000
	Borrekens-Wellens	£10.000
	Dellafaille de Leverghem	£16.000
J.B. Grave de Baillet		£5.000
	Secrétaire Knijff	£35.000
	Knijff-le Candele et ses fils	£20.000
	Knijff-Vermoelen	£6.000
	Van Havere-Stier	£18.000
	Van Havere-Vinck	£18.000
	Van Havere le père	£40.000
	Stier-Guijot	£40.000

Henricus Moretus près St Georges et frères		£33.000
Jos. Moretus-Wellens		£33.000
	Moretus & Soeurs	£66.000
	Ve Baronne Laverre rue de l'hôpital	£66.000

	V^e De Pret Kipdorp	£50.000
	Jean de Wael oude Borgem^r Steenhouwersvest	£50.000
	Ve Van Paeffenrode rue du Prince	£6.000
	V^r Wellens Oever	£33.000
Borggraeve De Fraula rue au Roij		£44.000
	Sgn. Jos. De Wael	£22.000
	De Labistraete rue neuve	£18.000
	Schotte rue des Tanneurs	£15.000
Thomas G.B.J. Grave De Fraula, rue de l'Empereur		£44.000
	Van Ertborn, au 3 Coins	£50.000
	Veuve De Witte, près des Récollets	£66.000
	Le Major Van de Werve, rue d'Aremberg	£22.000
	De Bosschaert, Rubensstraet	£25.000
	Gilles, Meir	£22.000
	Dellafaille Baron de Nevele, Lange Nieuwstraet	£70.000
	Gilman de Zevenbergen, St Jacobs merkt	£18.000
Joan. Carol Van Heurck, Kipdorp		£12.000
Jos. Frans De Bie, ibidem		£35.000
	Meijers, près des Récollets	£10.000
	Bosschaerts Amptman-straet	£18.000
	Stiers-Delabistrate, Kipdorp	£33.000
	Meijers Everdijkstraet	£5.000
	Vloers-de Wael	£22.000
	Moretus Lombaertstraet	£40.000
	Cogels près St George	£2.400

	Ullens garçon rue de l'hôpital	£10.000
	Ve Stier-le Candele, Meir	£22.000
Henricus Lunden rue d'Arquebusiers		£5.000
Jacobus Van de Werve..... Echevin Meir		£2.000
	V^e^ van Ertborn, ibidem	£33.000
	Ve Charlé près St Jacques	£5.000
	Delabistraete, Rosier	£22.000
	Grigis, Kipdorp	£10.000
	Van Trier, Ditto	£22.000
Frans De Lopez Clarastraet		£5.000
Jaques Jos. Meijers Keijser-straet		£24.000
	Van den Berghe Couwenberg	£10.000
	Delabistraete Hobokestraet	£8.500
	Bosschaert, Venusstraet	£50.000

Petrus Van Setter, Secrétaire, Marché aux Chevaux		£5.000
Jan Bapt. Dellafaille Waerloos, près de St Jacques		£18.000
	Verpoorten, Paddegragt	£2.000
Michiel Stevens, Schoenmerkt		£16.000
	De Farvaques	£2.000
	Ve Antheunis, Kipdorp	£12.000
Ludov. F.J. Devillegas Ridder Heer van Borsbeek beddestraet		£6.000
	Caters-de Bruijn	£10.000
	Ve Guijot Catelijne Vest	£20.000
Jonkvrouwe Pelgrom groen Kerkhof		£3.000
Carolus Dellafaille F^{os} J.B. Paeffenrode Renderstraet		£30.000
Ve Moretus Vrijdagsche Merkt		£30.000
Andreas Peijtier heer van Merchtem tot Merchtem voor een huijs aen St Jans-Vliet		£10.000
Jud. J. Wouwermans, greffier, Steenhouwersvest		£1.200
	N.L.J. De Wael	£4.000
	Jonkvrouw Ullens Oever	£12.000
	Vander Aa ibidem	£5.000
	J. De Hornes onder schouteth Peeter Potstraet	£2.000
Joseph De Broeta Koeijpoortstraet		£20.000
	't Serwouters Mattestraet	£46.000
	Grigis père Koeijpoortstraet	£16.000
	De Bruyn Minderbroedersstraet	£20.000
	Ve Vermoelen Zirikstraet	£8.000
	Dellafaille Engelsche Borse	£16.000
	Ve Van Trier Minderbroederstraet	£2.400
Jan Pelgrom-Dussaert Klapdorp		£200

	V^e De Meulenaer-Knijff, Minderbroederstraet	£20.000
	Werbrouck, Minderbroedersruije	£4.000
	Van Pruijsschen Minderbroedersstraet	£6.000
Jac. Jos. Heyn. Borrekens, Riddere Schepene Amptman straet		£20.000
	Ullens, keyserstraet	£44.000
	Ve Gonbau	£20.000
	Meuleman-Gonbau	£20.000
Arnold Cocqueel, Wolstraet		£200
	De Weesen van Asten	£2.000
	Van Kildonek	£400

	Wouwermans Peerdemerkt	£1.200
	De Bosschaert-Proli	£20.000
	Jean Werbrouck	£4.000
	Vermoelen	£10.000
	Ve Salmsalm	£10.000
	Salmsalm, Prince hertog van Hoogstraeten	£55.000
François P.D. Cornelissen, heer van Schooten, waradijn der Munte alhier		£44.000
	V^{e} De Hornes Cloosterstraet	£200
	Knijff Prekestraet	£5.000
	N. Werbrouck	£4.000
	Jonkvrouwen Henssens Rosier	£20.000
	De Meulenaer Nackens Houdaenstraet	£26.400
	De Heuvel & fils heer van Swijndrecht Klijn merkt	£33.000
	Van den Cruyce	£1.600
	Jonkvrouwe De Neuf	£3.000
	Dellafaille Richterich	£4.000
	Jonkvrouwe Maria Guijot, Vier Winden	£4.000
	Meijers Arembergstraet	£4.000
	J.B. Fredrickx ibidem	£12.000
	Carpentier-Eelkens ibidem	£3.000
	Vloers ditto	£6.000
	Jouffrouwen De Pisa ditto	£400
	Jonkvrouwe Lunden Huijdevetterstraet	£5.000
Jos. Van Praet, oud-schepene ibidem		£25.000
Jos. van Delft, ditto		£10.000
	Jonff^{e} Van den Berghe de Brezon ditto	£400

	Auvraye ditto	£20.000
	Ve de Meulenaer Gasthuijstraet	£10.000
	Ve Auvraij ditto en famille	£20.000
	Ve Van Kessel ibidem	£16.000
Petrus A. Coget ibid		£6.000
	Van Eersel ditto	£16.000
	Ullens Cornelissen	£10.000
Michel d'Henssens-de Meulenaer ibid		£1.200
Jos. Antoine Kannekens de Bie ditto		£12.000
	Jonk^{e} Baronne Goos de Gijseghem ditto	£44.000
	Carpentier d^{o}	£1.200

Phil. Joseph Vermoelen-Martini, Schepene ibidem		£33.000
	Ullens-Nieles ditto	£5.000
Joan. Augus Knijff Grigis ditto		£10.000
	Jonkv^{e} Van Praet Meir	£10.000
Pierre M. Bertina Gasthuijsstraet		£3.000
	Van Havere Lachenen	£12.000
Jos. Albert Lunden oud Borgemeester Meir		£2.000
	V^{e} De Bosschaert ibid	£44.000
	Ve Guijot ibid	£18.000
Henry Geelhand ibidem		£44.000
	Ve Gravinne de Robiano ditto	£5.000
Carol P.J. De Neuf de Borcht, schepene ibid		£10.000
	J.B. Geelhand ibid	£6.000
	Jonkv^{e} Geelhand ibid	£33.000
Philip Dion Herrij oud schepene ibidem		£1.200
	Jonkv^{e} van Praet gasthuijs straet	£3.000
	Du Bois Wellens Meir	£33.000
	Gasparoli Meir	£8.000
Joan Bapt Van Delft Meir		£6.000
	Van Delft jongman	£8.000
E.P. De Neuf greff^{r} de la ville Vuijlestraet		£3.000
	Ve Herrij ibidem	£3.000
	Jonkv^{e} De Pers in d'Ursulinnen	£2.400
	Ve Van Mael Jesusstraet	£10.000
	Dellafaille-Auvraij lang Nieuwstraet	£10.000
	De Mendieta in de Cellebroeders	£5.000
Jacob A. Dellafaille oud Borgemeester lombaerdstraet		£2.000

	Jonkv^{e} Victorina Pelgrom aen de Discalsen	£1.200
	Van Kildonck Vuijlruije	£200
Antonis Nieles		£5.300
	Richterich St Jacobs merkt	£6.000
Antonius Le Paige de Bar schepene		£200
	Dellafaille-Bosschaert	£18.000
	Van der Borcht-Vernimmen St Jacobsmerkt	£110.000
	Goetsbloets-De Wael aldaer	£8.000
	Ve Martini ibidem	£12.000
	Van den Berghe-Diercksens	£2.000
	Ve Goetsbloets aldaer	£10.000
	V^{e} De Caters St Annastraet of Ossemerkt	£18.000

	De Heuvel Kipdorp	£12.000
	Van den Berghe de Bezon	£2.000
	De Spenraije	£2.400
Joan Philip De Hornes schepene Kipdorp		£1.000
	Ve Peeters ibidem	£5.000
	Baron Borrekens lange Nieuwstraet	£8.000
	V^{e} De Konink Jesuite plijn	£3.000
	Dellafaille jongman	£2.400
	De Vos heer van Hamme lange Nieuwstraet	£6.000
	Martini	£12.000
Henricus Jac Legrelle-Van Pruijssen schepene ibid		£5.000
	Ve Mols lange Nieuwstraet	£5.000
Gaspar Carol Knijff-Peijtier ibid		£6.000
	Met de Penningen ibid	£400
	Jonkv^{e} Marie Pelgrom Clarastraet	£1.200
	Ve Blommaerts Venusstraet	£12.000
	Jonkv^{e} Van Hoùgaerde Venusstraet	£22.000
	Van Praet ibidem	£22.000
	Wouwermans advocaet	£650
	Jf van Gameren Borgemeester Venusstraet	£4.000
P. Eelkens greffier ibidem		£2.400
	Eelkens & soeurs ibid.	£4.000
Joan Aug. Van den Cruyce oud Borgerm^{r} Brilstraet		£2.400
	Lunden Princestraet	£4.000
Joan Bapt. Ullens ibidem		£8.000
	V^{r} Pelgrom Hobokestraet	£10.000
	Carpentier Keijserstraet	£4.000

	De Man ibidem	£30.000
	Jonkv^{e} Van der Borcht ditto	£30.000
	J.B. Lunden de Ter Elst Roodestraet	£4.000
Joseph Moretus Keijserstraet		£44.000
	de minderjaerige van Van de Werve-Lichtaert	£44.000
	Van Colen de Bouchout	£20.000
	Borrekens Beggijn op 't Beggijnhof	£20.000
	Le Paige de Bar Princestraet	£4.000
	Lunden de Caters	£5.000
	Lunden Gasthuijsstraet	£4.000
Joseph Cuijlen Pensionaris Princestraet		£5.000

Gebroeders Caimo Huijdevetterstraet dog £10.000
woonen daer niet

Den 1 Septmeber 1794 was alhier aengeplakt wegens de Municipaliteijt eene proclamatie van de geproposeerde der agentie bij het leger. Daer bij wird in requisitie gestelt:

> de olien, de wollen van alle soorten, het wet (?) de ongeverfde laekens, den indigo, de gemaele eijkenschassen, het verfhout, het hoornevee en schaepen, de gemeijne hoeden, de eijgenaers en kooplieden moesten er de declaratie binnen de 3 dagen van komen doen aen de Magistraet deser stad, die deselve binnen de 24 uren daer naer moeten toesenden aen de geproposeerden. De eijgenaers en kooplieden sullen op de recipissen afgelevert worden, betaelt worden (in papier).
> Ten opsigte van het vee, moest de Magistraet deser stad, aen alle de gemeijntens oft dorpen van hunne dependentie belasten binnen de drij dagen na het ontfangen deser proclamatie over senden eene nauwkeurige declaratie herkent door Drossaert, Schout of Meijer der plaets, van alle de hoornebeesten en schaepen, dewelke bevonden worden in hunnen omstreek. Alles op pene van gehandelt te worden als vijand der Republiek.
> Alle de eijgenaers of rechthebbende tot de koopmanschappen dew. sig. bevinden in den entrepôt deser stad waren inschelijks gehouden gemelde koopmanschappen te komen aengeven en hunne eijgendommen te komen bewijsen op de bovengemelde gepreposeerde en dit binnen den tijd van 3 dagen na de uijtkondinge deser, op pene van vervallen te sijn van den eijgendom; degene sullen valsche declaratien gedaen hebben sullen gesonden worden tot de revolutionaire Rochtsbank van Vrankrijk.

2 September. Daer sijn wederom nieuwe officiers Municipael gekosen in de plaetsen van degene hunne ontslaeging hadden, als den Adv. Bouhoulle, Max. Emm. Solvijns etc. in de plaetse van Paul Huijsmans en Edward de Hornes.

Savons wird 'er nog aengeplakt eene placcaert van de Volks Representanten bestaende in 31 artiekels inhoudende veele schikkingen daer wijnig af sal opgenomen worden; de besonderste sijn dan.

> Ingevolge de requisitie moesten de seven quartieren van Antwerpen op de wekelijksche Dijnsdagen ter merkte brengen eene groote quantiteijt van gerst en koren, daer de quartiere van Santhoven van leveren moest 1000 veertels gerst en 1400 veertelen kooren en moest op 2 7ber beginnen. Daer wird dan seer veel goed in de stad gebrogt, maer niemand konde er provisie van krijgen, sij kogten het selfs op voor papier of voor een reçu en onse ingesetenen moesten erop sien. Snagts sijn 'er wedrom verschijde ingesetenen soo geestelijke als wereldlijke wegens de Municipalitijt door de Militaire vastgegrepen selfs die hunne quote betaelt hadde. Hoe smertelijk dat veele Borgers meerder getaxeert waren als sij besaten, en daer was nogtans geen tegenseggen aen, gelijk onse quote was moest 'er gegeven worden, men moeste dan goede vrienden soeken of men moest naer Rijssel. Daer is bij die schoone Municipaliteijt geen bermhertigheid.

3 September was er aengeplakt wegens de Municipaliteijt eenige declaratien van den gnael Du Monceau ten opsigte der merkten: ten opsigte van het opkoopen der eetwaren,

> het afnemen of tegengaen der hoveniers; op de ord^{e} merktdagen Woensdag en Vrijdag sal 'er niemand mogen voor 7 uren uijt de stad gaen. Op de marktda-

> gen sullen 'er 4 commissarissen der Municipaliteijt sig op de volgende merkten vervoegen: den 1 op de St Jacobsmerkt, den 2den op de Minderbroedersruije, den 3den op de Eiermerkt, den 4den op den Oever, moetende daer blijven van het opengaen der poorten tot 8 à 9 uren smorgens aldaer met de militaire oversten te waeken op het goed order van de merkten etc. daerbij wird ook verboden van met vlees binnen te komen.

Den selven dage was wegens de Municipaliteijt afgecondigt en sanderdags aengeplakt de volgende waerschouwinge:

> De Municipaliteijt der Stad Antwerpen, overwegende, dat eenen der beste middels, om de heerschende besmettelijke ziekte in haren vernielenden loop te stutten, is; van de doode lichaemen op ruime en luchtige plaetsen te begraven: ordonneert, dat voortaen tot wederroepens toe, alle de afstervende, binnen den kortsten tijd mooglijk, sonder onderscheijd van persoonen, sulen gebrogt worden naer de buijten kerkhoven, voor de respective parochien over eenige jaeren opgerecht, met last van deselve aldaer ter diepte van seven voeten te inhumeren, verbiedende tot dien alle begraevingen soo in de kerken, kloosters als op de kerkhoven en andere plaetsen binnen dese stad, op de pene en amenden bij vorige ordonnantien op dit stuk gestatueert.
> Actum in Collegio 17 Thermidor of 3 Septembris 1794, tweede jaer der Fransche Republiek.
> Wouters Vt Ter Ordtie P. Eelkens.

4 September 1794. Ingevolge voors[e] waerschouwing wird er heden albuijten begraven, het was Dh. Boghe, koopman, die den eersten was op 4 September.

Het is gemeijnlijk dat den oorlog vergezeld word met direntijd en ziektens, welke plagen men heden op droevige wijse gevoeld; van den dierentijd heb ik hier voren al gesproke, die nog altijd ergert; maer van de siekte sal nu een weijnig handelen. Het is den roodenloop en rotte kortsen, die niet alleen binnen dese stad, maer ook in de andere en op 't land een groote menigte inwoonders van de wereld rukt; jae binnen dese stad sijn 'er een groot getal weggenomen en deselve gaet nog altijd voort.

Desen namiddag waren de Hollanders in garnisoen gelegen hebbende in de steden Valencijn, Condé etc. te Berchem aengekomen, van waer sij volgens capitulatie naer Holland vergeleijd wirden. De Keijserlijke waren uijt die steden naer den Rhijn gebrogt en soo naer Duijtsland.

5 September smorgens wird 'er wegens de Municipaliteijt uijtgetrompet:

> dat alle ingesetenen die eene of meerder dienstboden of open winkel hield, voor 5 uren desen avond op 't stadhuijs besorgen 2 pd pluk en 3 pd oud lijnwaert om te scheuren, met aensegging dat sij niet instaen voor de gevolgen ist dat er niet aen voldaen word.

Dit moeste dienen voor de hospitaelen die opgehoopt sijn van sieken, die dagelijks ingebrogt worden van het leger, vele sterven, jae, gister hadden sij wel dertig dooden.

Degene die in Merksen en daer ontrent gelegen hadden sijn namiddag om de reden dat er de dienste soo onder was ingekomen met spel en hun geschut etc. sij wirden in eenige huijsen geleijd van die dewelke buijten slands gegaen sijn; naementlijk in 't Kipdorp; jae sommige huijsen wirden volgeleijd, als het gene ven Mevrouw de Pret, het huijs van Portugael daer tegenover.

Dar wirden geduerig naer de dorpen der 7 quartieren requisitien gesonden door de Hoofdofficieren, wegens het Comité der Requisitie daertoe aensogt ten eijnde van hoeij, stroeij en brandhout etc. jae op heden waren de dorpen geordonneert van:

> 300 wissen te leveren fransche maet, gekloven eijken of beukenhout, en moest gebrogt worden 't sij in de Annunciaten voor de Militaire bakkerijen of in het huijs van den here Osij (eertijds het convict) op de St Jacobsmerkt voor het warmen der troupen, waervan hun eene reçu gegeven word.

Den gnael Du Monceau had wel toegelaeten van dit te kappen in de bossen van de vernietigde cloosters.

Daglijks om soo te seggen wird 'er requisitie gedaen soo aen de stad als aen de dorpen dan van 't een en dan van 't ander, noijt hebben sij genoeg. Daer was wel eene requisitie gedaen van 25 duijsend sakken haver die de 7 quartieren leveren moesten.

Op 6 September 1794 wird alhier uijtgecondigt de volgende waerschouwinge:

> Wegens de Municipaliteijt deser stad word eeniegelijk gewaerschouwt, hunne peerden te brengen op de peerdemerkt aen het huijs van N. Stellar alhier, tegens Maendag 8 courant na middag ten een en half ure, alwaer den franschen commissaris deselve sal examineren, om het 20^{e} peerd van deselve te nemen, en volgens estimatie van experten sullen deselve worden gerekent Niemand sal hier van uijtgesondert konnen sijn, ingevolge de requisitie van 13 fructidor, 2de jaer der Fransche Republiek, onderteekent Caron.
> Wouters Vt. onderteekent Ter ordtie L. Torfs.

Actum in Collegie 6 September 1794 geparapht:

Gemelde bevelen waren ook naer de dorpen rond gesonden ten eijnde sij op 8 deser, hunne peerden naer gemelde plaetsen brengen souden, om 'er de beste laeten uijt te soeken voor papier.

8 September. De buijtenlieden waeren op verschillende uren gedagvaert soo dat die peerdemerkt van smorgens af duerde en aengesien het den feestdag was van O.L.V. Gebort Daer waeren er eenige die met goede peerden mogelijk uijt vreese daer quamen en met papiere munt in plaets of enkelijk eenen reçu, en veel droefheijd naer huijs gekeert sijn.

Daer was ook wegens de Municipaliteijt ten opsigte der merkten aengeplakt de volgende waerschouwing: waerbij

> verboden wird aen alle supposten van d'hoveniers neringe eenige eetwaren op wat voorwendsel het sij, te verkoopen aen particuliere; en geordonneert word aen deselve dagelijks hunne pottagien en eetwaren op de gewoonlijke merkten te koomen verkoopen; sullende aen hun wegens de municipaliteijt alle hulp tot hunne veijligheijd worden verleent; ten welken eijde die de Kronenborgpoort binnen komen, sullen worden gebracht op den Oever; de St Jorispoort, op de Klijn en Eyermerkt; en die Kipdorppoort, op St Jacobs merkt, en die Slijkpoort en Roode poort inkome Minderbroedersruije, om aldaer waeren te verkopen, etc.

9 September. Daer was ook naer de omliggende dor-

pen geschreven, dat sij hunne eetwaeren buijten geensints verkoopen mogten en van deselve in genoegsaeme quantiteijt ter merkten te brengen; jae die van het Kiel waeren geordonneert van dijnsdag 9 deser 1000 pd boter en sooveel kaas, 300 sakken aerdappels ende andere groentens na advenand aldaer te besorgen, allen hetwelk hun volstrekt onmooglijk is; diergelijke bevelen die onvolbrengbaar sijn worden tegenwoordig dikwils gedaen. Sij maeken boven de 2 ord^{e} merktdagen nog een te weten Dijnsdag. Niettegenstaende alle dese orders sag men soo veel pottagien dat eenieder bijna van de merkten sonder keere moeste.

Smorgens vroeg *den 11 September* grepen sij wederom seer veele geestelijke en edele vast, namentlijk de pastores deser stad, Canoniken en Priors der cloosters, bijna het geheel Capittel der Cathedraele met den Choordeken, veele Canoniken van St Jacobs, den waradijn van de Munt, Jon^{r} Cornelissen, Jon^{r} Ullens en andere. Dese wirden alle in arrest gehouden en moesten bij den commandant deser stad komen, met eene schildwagt agter hun, sij wirden daer bedregen van naer Rijssel gevoert te worden, het was wederom omdat sij hunne quote niet betaelden, hetwelk vele niet betaelen konden. Eenige van hun door vreese van weggevoert te worden beloofden te sullen betaelen dese mogten met eene wagt naer huijs gaen. Andere geensints aen sulke sommen als sij gequoteert waeren voldoen konnende wirden na middag naer Rijssel gevoert, dog sijnde op 't water quam 'er ander order en wirden gebrogt in 't huijs van Mheer Joan Cornelis Adrien Dellafaille, Baron de Nevele in de Langenieuwstraet. te weten de edele en den Choordeken en andere geestelijke in 't huijs van de gravinne Roose daer eenen oversten logeert en moesten daer tot ander order wagten. Ondertusschen alle de heeren in St Michiels

kregen ieder eene schildwagt bij hun. Den gnael bedreeg hun schriftelijk als hunne quote niet binnen de 24 uren voldaen waren; jae hij seijde aen de Lieve Vrouwebroeders als het geld er binnen dien tijd niet is dan hun clooster te sullen afbreken.

Desen morgent vertrok er een Battaillon voetvolk van 't Casteel naer Mechelen met canon en bagagie. Daer waren gister ander gaen opliggen die in de huijsen in 't Kipdorp gelegen hadden.

Ten selven dage schreef den gnael Du Monceau aen de Municipaliteijt eene ordonnantie die se uijtkondigde ten selven dage. Te weten dat de bakkers 4 mael dags bakken moesten.

13 September snoenens brande het huijs van Portugal in 't Kipdorp daer Jon^{r} Antoine Stier gewoont had die het huerde van de Portugeese natie, dit huijs verlaeten sijnde door den huerder is vol soldaeten geleijd door welkers onvoorsigtigheijd het aen 't branden was geraekt, dog is seffens geblust geworden maer is beneden seer beschaedigt en de soldaeten waren er uijt getrokken desen morgent vroeg.

13 September na middag sijn den seer Eerw. en Edle heere Frans Eug. Jos. Werbrouck S.T.D., Choordeken der Cathedraele, den seer Eerw. heere Henricus Joseph Van Moorsel S.T.D. en J.M.L. canonik grad van 't selve capittel, den Eerw^{e} heere Jacobus Van Berckelaer en Evermodus van de Velde alle drij van de Abdije van St Michiels den Eerw^{e} H. Franciscus Verpoorten, Supprior der O.L.V.-Broeders en Jon^{r} Ullens, naer Rijssel gevoert als gijselaers voor de contributie.

14 September was er wegens de Municipaliteijt aengeplakt de volgende waerschouwing:

> word van wegens de Municipaliteijt der stad Antwerpen bevolen aen alle soo absente als presente eijgenaers en defructuateurs van thienden, van wat nature die souden mogen sijn, het produkt dier bij verklaeringe binnen de 24 uren na de publicatie deser over te brengen op het huijs der gemeijnte.
>
> Dese verklaeringe moet bevoegt sijn met eenen specifieken lijst van de wijken en grootens der thienden waervan sij besitters sijn; sij sullen daer in onderscheijden of dese thiendens door hun selfs sijn gefructueert, ofte wel sij aen andere sijn verpacht, en op wat voorwaerden; in dit laetsten geval sullen sij gehouden sijn, de naemen der pagters bij de respectieve verpagte thienders op hunne lijst te stellen.
> Actum in den gemeijnen Raed der stad Antwerpen (13 7ber) 27 Fructidor, 2de jaer der Fransche Repupubliek, eene en onverdeijlbaer, geparapht Wouters vt. ondert. Van Merelen loco secretarii.

De wijkmeesters hadden van stadswegen order van eene lijste van alle de kooplieden en fabriqueurs in hunne respectieve wijken woonende over te brengen.

16 September 1794 alle Dijnsdagen eenen nieuwen merkt van granen sijnde door hun ingestelt, sij naemen alle de terwe die daer gebrogt en transporteerde deselve naer de Abdije van St Michiels, alwaer sij een magasijn gaen maken.

De bakkers mogen niet meer bakken als van het meel dat van de Engelsche is overgebleven, hetgene daer voor goed graen moet gehaelt worden.

16 September was alhier aengeplakt het volgende:

> Vreijheijd
> Geleijkheid
> Menschlievendheid
> De Municipaliteijt in overweging genomen hebbende dat reeds een groot getal hun 'er Medeborgeren het slagtoffer van eene seer sterk-heerschende Dysenteria ofte Loop ende verscheijden andere siektens, welke in plaetse van te verminderen, daegelijks schijnen toe te nemen, waervan het gevolg is, dat 'er eene groote menigte inwoonders, uijt gebrek van besorging en oppassing, met het selve lot sig bedrijgt vind; ende aen merkende, dat het ordinair gasthuijs van Ste Elisabeth, geene genoegsaeme plaetse heeft, tot het ontfangen der siekenen, heeft sij naer voorgenoemde advies van het het Collegium Medium, goedgevonden te statueeren, dat 'er een twede gasthuijs sal opgeregt worden in het clooster der Victorinnen onder het gesag der Cellebroeders, alwaer sullen ten allen tijde ontfangen worden op het advies van den tracteerenden Doctor, de sieke manspersoonen, die niet in staet sijn, om sig de noodsaekelijke genees- ende hulp-middelen te besorgen ende uijt gebrek van plaetse in Ste Elisabethsgasthuijs niet konnen aengenomen worden.
> Antwerpen, 29 Fructidor, 2de jaer der Fransche Republiek eene ende onverdeijlbaer.
> Geparapht Wouters vt.
> ondert. Ter Ordtie L. Torfs.

Daer wird seer gewerkt in dit clooster, om 't selve tot een gasthuijs te bereijden, de kerke en besonderste gebouwen wirden afgeworpen 't sij geheel of gedeeltelijk.

18 September 1794 moesten alle de peerden van 't quartier van Rhijen op de peerdemerkt gebrogt, daer waren eene

seer groote menigte. Den Franschen Commissaris liet sig aldaer vinden, om 'er degene hem aenstonden uijt te kiesen, soo als hij dede en de buijten (lieden) sonder peerden liet naer huijs gaen.

19 September was alhier wegens de Franschen Representanten aengeplakt:

> dat alle kooplieden van lijnwaert, hunne declaratie moesten koomen overbrengen op den bureau in 't Kipdorp, te weeten van de rouwe en pak lijnwaerden binnen de 24 uren en van de witten binnen de 3 dagen, op pene van bekent gemaekt te worden aen den publieken beschuldiger van de Revolutionnaire Rechtbanken, opgerecht te Brussel, gebrogt te worden als zoekende te entraveeren de bewerkingen van 't gouvernement en van de legers der Republiek..

20 September is den seer Eerweerden Heere Petrus Simons van Eupen nadat hij al wederom 3 dagen in sijn huijs in arrest geseten had, smorgens om 5 uren weggehaelt en naer Rijssel getransporteert, daer hij sanderdags 21 d^{o} savonds gearriveert is. Hij was nauwelijks uijt sijne gevangenis van Rijssel thuijs gekomen of word wederom op nieuw vervolgt.

Den 20 Septembris 1794 waren alhier de 2 volgende waerschouwingen aengeplakt als:

> 1° De Municipaliteijt der stad Antwerpen heeft van haere plicht geoordeelt alle de presente, die hun aendeel in de Contributie van thien Millioenen nog niet betaelt hebben, op het kragtigste aen te moedigen van binnen de 24 uren na de publicatie en affisie deser, hetselve komen te voldoen in handen van de Rent-

meesters voor de respectieve classen aengesteld, hun bij desen voorkomende, dat in gevalle van voorderen uijtstel, er aenstonds sal worden geprocedeert bij aenstellinge van curateurs, naer het voorbeeld van andere steden, met authorisatie van den Raede van Brabant, tot de verkoopinge ofte belastinge hun 'er goederen ter concurrentie van de somme, welke sij nog souden konnen ten agteren sijn, dienende dese tot een ieders naesigt.

Antwerpen, 3 Sansculottide (19 7ber 1794) het 2de jaer der Fransche Republiek.
geparapheert: Wouters Vt.
Ondt ter Ordtie Louis Torfs.

2° Uit kragte van het besluijt der Representanten van het Fransch Volk de dato 20 Fructidor. Art. 1 en 2 ordonneert de Municipaliteijt der stad Antwerpen aen alle Secretarissen, Notarissen, Boekhouwers, ende Agenten inwoonders deser stad en haere cuijpe, van binnen de thien dagen na de publicatie en affisie deser, op het Comité der Contributien haere sittinge houdende op de Tresorije alhier, over te brengen eenen nauwkeurigen lijst van alle huijsen, panden, ende possessien gelegen binnen dese stad en haere kuijpe, toebehoorende aen geestelijke, particuliere ofte corporatien, aen edele ofte welbemiddelde persoonen woonende buijten deser stad jurisdictie, met eene exacte opgaeve van de waerde dier goederen waervan sij besitters sijn, daerbij voegende de naemen en hoedanigheden van iederen proprietaris met de plaetse sijn 'er domicilie indien hij dese landen niet verlaeten heeft ofte sijne laetste wooninge indien hij afwesig is. Alles onder personeele verantwoordinge voor de gevolgen, die uijt

hunne traegheijd ofte gebrek van voldoeninge sullen resulteren.
Actum Antwerpen 19 7ber 1794) 3e Feestdag van het 2 jaer der Fransche Republiek eene en onverdeijlbaer, geparapht. Wouters etc.
Onderteekent Ter Ordtie Louis Torfs.
Aen alle Drossaerds, Secretarisse, Greffiers, Notarissen der steden en dorpen onder de jurisdictie deser stad gelegen wird daerenboven door hun ook in selven dato geordonneert, om op gelijken termijn, en ter selver plaetse over te brengen eenen nauwkeurigen lijste van alle de goederen in hunne respectieve jurisdictie gelegen, toebehoorende aen geestelijke, particuliere ofte corporatien, aen edele en welbemiddelde aldaer ofte elders woonende binnen of buijten deselve quartieren van Antwerpen, met eene exacte opgave van de weerde der landen, bosschen, weijden, huijsen ofte ander goederen etc.

Sondag 21 September sijnde den 5de dag Sansculottide (aldus worden de 5 laetste dagen van het fransch jaer genaemt) eenen dag van vreugd voor alle vrinden der Fransche Vreijheijd en Gelijkheijd, den gnael Du Monceau had gister eenige segenpraelen die sij op de Kijserlijke ontrent Luijk souden behaelt hebben, aen de Municipaliteijt bekent gemaekt, dewelke dit seffens uijtgecondigt hadden en het volk aenmoedigde om in de blijdschap deel te nemen met het verligten van hunne huijsen, ondertusschen, dese viering wird desen middag aengecondigt door het geluij der groote klokken en spel van den beijaerd. Daer was smiddags een groot tractement op 't stadhuijs daer de Municipaliteijt de gnaels en andere oversten lustig smeerdn en dronken.

Savonds van 8 tot 10 uren wird het geluij herhaelt, niet alleen van de Cathedraele, maer van alle de klokken deser stad, verscheijde verlichtte hun huijsen sommige uijt genegentheijd, andere uijt vreese, immers het ging niemand ter herten als de vrienden van de franschen.

(Sondag 21 September) ten selven dage wird bij brieve den Representant van het frans volk N. Haussmann, aen de Municipaliteijt kenbaer gemaekt, dat de Represeentanten des volk bij de legers van het Noorden en van de Sambre en Maese, besloten hadden, dat de leden uijtmaekende het Magistraet van Antwerpen, sullen erplaetst worden binnen de 24 uren door de volgende persoonen als:

Schouteth: Joannes Franciscus Wouters fabriqueur in dimit etc op de Schoenmerkt in 't Vogelhuijs.
Onder-Schouteth: P.P. Dargonne, Dansmeester.
Borgermeester: Theodoor François De Haan, negociant in de Keijserstraet.
Schepenen: Silvestre, negt Suijkerruije.
Hendrik van Blomberg, vader Hollander van de gereformeerde religie, Kipdorp.
Gerardus Joannes de Beurst, soon van der Timmerman in de Kammerstraet.
Balthasar Michielsen, gebortig van Oorderen, Klapdorp.
Jan Van Minnebeeke, groen kerkhof.
Henry Du Buisson, koopman uijt Klapdorp, dese heeft welhaest sijne ontslaeginge weten te bekomen en in sijne plaets is gevolgt;
Joannes Henricus Mattheij, Docter en Chirurgijn.
Cornelis Frans Van Dael, Mr Timmerman, Jesuiteplijn.
Hendrik Costerus, gevluchten Hollander van de gereformeerde religie.

C. Stephanus De Pineda, idem. ook van de gereformeerde religie aen den Drijhoek.
Joan Bapt., Middeleir Boekhouder.
Petrus Bulens, Kruijdenier, St Jansbrugge.
Hieronymus, Petrus Van Lerius, cruijdenier, Boterruije.
Jean Smets, den oudsten facteur.
Joannes Bapta Basteijns, vader, cruijdenier op 't Sand.
Petrus Henr. Jassens negt ibidem.
Joseph..... Verhoeven, winkelier, Vlasmerkt.
Joannes Hubert Bonhoulle, advocaat, Jodestraet.
Jan Bapt. Reijnwit, fabriqueur in dimit, Hoogstraet.
Jan Frans Eijckens, soon van den Droguist suijkerruije.
Jan Bapt. Schellincx.
Jean Solvijns, advocaat, Hoogstraet.
Arnoldus Metdepenningen, negt.
Joan. Franciscus Basteijns, agter het Stadhuijs.

1e Tresorier: Cornelis Franciscus Gerard, notaris nevens het gasthuijs.

2e Tresorier: Hendrik van Bloemberg, soon van den voorschreven en van religie als sijn vader, groote Merkt.

De geseijde volksrepresentanten hadden besloten, dat den advocaat Ant. P. De Moor sal blijven in qualiteijt van Schepene in het Magistraet van Antwerpen.

Den Commandant de Place Dehaij, was gelast van dit besluijt sanderdags *22 September* ten uijtvoer te brengen, als wanneer die besluijten in plene Collegie gelesen wirden, en geresolveert is, de Leden darbij gemeld te verdeelen in de volgende Comités, te weten:

Het Collegie:
Schouteth:
J.F. Wouters.

Onderschouteth:
Simon Petrus Dargonne.

Borgermeester:
Theodoor Franciscus De Haan.

Schepenen:
Hendrik Van Blomberg (vader)
J.H. Bouhoulle.
Petrus Alex Silvestre.
Ant. Phil. De Moor.
Jean Solvijns.

Comité der Logementen:
Klijn Staete Kamer)
Henry De Buijsson (heeft sijn ontslaeging bekomen).
Constant Frans Van Dael.
Joann Bapta Basteijns, op 't Sand.
Jan Bapt. Reijnwit,
Jan Frans Eijkens.
Joseph Verhoeven.

Comité van de Policie en Hospitaelen:
(op de Laken halle).
Gerardus Joannes De Beurst.
Jan Henrij Mattheij.
E. Stephanus Pineda.
Jean Smets.
J. Bapt. Schellincx.
Hierony. Petrus Van Lerius.

Comité van finantie:
(op de Tresorije).
Corn. Frans Gerardi, eersten tresorier.
Jan Jos. van Minnebeke.

Hendrik Van Blomberg zoon
Hendrik Van Blomberg zoon, 2e Tresorier.
Petr. Henr. Janssens,

Comité der Requisitien:
(Op de Polliciekamer).
Arnold Metdepenningen.
Balth. Michielsen.
Peeter Bulens.
Jan Bapt. Middeleir.
Hendrik Casterus
Jan Frans Basteijns uit 't Meuleken agter 't stadhuijs.

Comité der levensmiddelen:
Jan Solvijns .....
Jan Jos. van Minnebeke .....

Vervolgens namen dese nieuwe wethouderen sonder eed te doen sittinge. Men telt er 4 hollanders van de gereformeer religie onder.

Op 23 September wird alhier van stadswegen afgecondigt 2 besluijten van de Volks-Representanten, Bellegarde, Briez en N. Haussmann; het een gedagteekent te Brussel den 3 dag Sansculottide en het ander binnen dese stad den 5den do (dat is 19 en 17 deser) het eersten bestaet in 4 artiekels waervan den eersten luijd:

> Daer sal binnen Antwerpen opgeregt worden een crimineel geregtshof bestaende uijt negen lidmaeten, en een Comité van Waeksaemheijd bestaende uijt dertien lidmaeten.
> 2. Sullen gebragt worden voor het crimineel geregtshof en aldaer onmiddelijk veroordeeld, desulke, die sullen overtreed hebben de besluijten der Representanten des Volks, en wel naementlijk aengaende het *Maximum* en de *Assignaten.*

3. Sullen ook gebragt worden voor het crimineel geregtshof en als samenrotters tegen de vrijheijd en selfstandigheijd des volks, veroordeelt worden de fabriqueuers, kooplieden, herbergiers, bakkers, beenhouwers en alle diegene, die sullen weijgeren de waeren en koopmanschappen te verkoopen etc.

Het 2de bestaet in 5 artiekels, bij den eersten wordt gesegt:

dat de leden van de criminele rechtbank, aengestelt door het besluijt van den 3 Sansculottide sijn de volgende: F. Sajavedra, lidmaet van den Comité van Waeksaemheijd tot Brussel, President.
J.F. Baret, openbaer beschuldiger, te voren Administrateur van het distrikt van Boulogne en eertijds de schrijver van den *Courrier Belgique* de Mech.....
Defontaine, onder-lieutenant van het 2de bataillon van de 27ste Brigade.

Constant Mordacq, Lieutenant, idem.
M. Frelij, Kapiteijn van het 20ste Regiment van Ruijterije.
Hendk C. van Ham den oudsten, uijt het Waejegat alhier, lidmaet van het Comité van Waeksaemheijd tot Brussel.
Grisar, Doctor eenen gevlugten Luijkenaer.
Petrus van Bredael, gebortig deser stad, eertijds soldaet.
Art. 2. Den greffier sal benoemt worden door het Tribunael (weijnig daer naer is tot greff^{r} gestelt sekeren J. Vermeulen, eenen Vlaming).
Art. 3. De criminele Regtsbank sal oordeelen volgens de besluijten des Volks-vertoonders.
Art. 4. Het Magistraet van Antwerpen word aensogt

> van sonder uijtstel te doen bereijden eene gevoeglijke plaetse voor de sittingen van de Regtsbank, etc.
> Dese besluijten wirden gedrukt aengeplakt.

Op 24 September 1794 wird van stadswegen op 't versoek van den algemeijnen aenklager van de Criminele Regtsbank bij waerschouwing aengekondigt:

> dat deselve haere eerste sittinge sal beginnen op morgen 4de Vindemiaire 25 September tien uren voormiddag, in den huijs van den uijtlandigen Lafaille genaemt Leverghem Gasthuijsstraet, (het sijn de eijge woorden van de waerschouwinge.)

Het was in 't huijs gebouwt door Jon^{r} François Ign. Xav. Joan. Nepem. de la faille heer van Leverghem etc. eertijds..... het cloester van 't 3de order. Boven de poort stond met groote letters. Tribunal Criminel. Sedert is er tot greffier aengestelt den Heere F. Vermeulen eenen vlaming. Daeglijks verscheijnen er personen voor dese Regts-bank.

De President van het Comité van Waeksaemheijd aengestelt als boven geseijd gaf ten selven dage het volgende berigt uijt, hetwelk aengeplakt wird en luijd als volgt:

> De Comité van waeksaemheijd: aensoekt eeniegelijk dewelke eenige klagten te doen hebben aengaende het agioteren, discrediteren ofte refuseren van de assignaten, alsook den verkoop der noodwendige waeren, van deselve over te brengen aen het gemeld Comité van Waecksaemheijd dewelke haere sittingen houd op de Schoenmerkt. Geteekent J.B. Denroij, Presidt.

Het was in 't huijs eertijds bewoond door den grave de Proli gestaen nevens het Seminarie, boven de poort staet onder eene groote boge, dese woorden:

Comité de Surveillance.
De Leden uijtmaekende dit Comité sijn de volgende.
J.B. Danroy, van Brussel, President.
Carel de Raij, soon, Oude Koremerkt, die stirf..... 1795.
Petrus Vermeulen, officier Belg. in franschen dienst, korte Gasthuijsstraet.
Joseph Somers, eertijds knaep van de Meersch, alhier.
Jan Mesigh, soon van den kleermaeker, lange Nieuwstraet, secretaris.
Jan Baptist Wouters, soon, uijt de herberge den Posthoren in de Cloosterstraet.
Hendrik Franck Laekenbereijder Klijn merkt.
..... Dasonval Cap^{n} der jaegers.
Joseph van Grimbergen, schilder, groote Merkt.
Albert Bogoden, cruijdenier Peeter Potstraet.
Emmanuel Dejongh, perukier op de koordemerkt.
J.B. van den Bogaert; maekelaer Kammerstraet, in de wandeling den papieren.
..... Goritier eenen fransman.

Sij veranderen gedurig van President en secretaris, waerschijnlijk alle 10 dagen.

Alle de nieuwigheden dede de welpeijse^{n}de groote vreese aen, siende eene soort van persoonen soo aen dese Comités als aen het Magistraet aengestelt, daer men wijnig goeds van verwagten kan, sijnde voor het grootste gedeelte van eene gesindheijd als hunne meesters, en strijdig tegen het algemeen welsijn, jae onder de nieuwe weth. telt men er vier van de gereformeerde religie.

Daer was van stadswegen ae^{n}geplakt de volgende advertentie:

word geordonneert aen alle huerders van huijsen, pakhuijsen, erven, hoven en andere panden binnen dese stad en cuijpe derselve gelegen, competerende aen persoonen woonachtig buijten dese stad, van binnen de drij dagen naer dat. desen, ter secretarije schriftelijk over te brengen de naemen ende woonplaetsen der eijgenaers, ofte der gecommitteerdens van deselve eijgenaers, daer bij vraegende de hoedanigheden van iederen proprietaris, waertoe men ter secretarije sal vaceren des smorgens van 10 tot 12 uren, ende sullen voorders de secretarissen, notarissen, etc. hun gedraegen aen den inhoud van de waerschouwinge van 19 7ber 1794 opsigtelijk hetselve voorwerp geëmaneert.
Actum Antwerpen (23 7ber 1794) 2de dag Vendemiaire 3de jaar der Fransche Republiek.
geparapht De Haan Vt
geteekent Ter Ordtie Louis Torfs.

Ondertusschen de levensmiddelen worden van dag tot dag raerder, soo door de requisitien die er geduerig gedaen worden als van andersints. Daer was van stadswegen gerequiseerd dat de dorpen en quartieren van Antwerpen wekelijks ter merkte leveren souden, circa 10.000 ponden boter, 55 runders en 23 koeijen, hetwelk niettegenstaende de onmooglijkheid, nogtans verdeijlt en na de respectieve dorpen ommegesonden wird. Elk quartier moeste op de volgende vrijdagen eene quantiteijt van boter brengen ter borse deser stad, als te weten: het quartier van:

Rhijen op Vrijdag 26 September 1794 10.810 pd. bo ter 59 runderen 24 koeijen.
Hoogstraeten op Vrijdag 3 October 1794 23.560 pd. boter 74 runderen 31 koeijen.
Santhoven op Vrijdag 10 D^{o} 1794 8.900 pd. boter 50 runderen 22 koeijen.

Arkel op Vrijdag 17 D^{o} 1794 8.695 pd. boter 48 runderen 20 koeijen.
Herenthals op Vrijdag 24 D^{o} 1794 10.460 pd. 56 runderen 23 koeijen.
Geel op Vrijdag 31 D^{o} 1794 6.615 pd. boter 36 runderen 15 koeijen.
Turnhout op Vrijdag 7 November 1794 10.960 pd. boter 62 runderen 26 koeijen.
Te samen: 70.000 pd. boter 385 runderen 161 koeijen.

Het vee moeste gebrogt worden op de ordinarisse merkten. De boter was getaxeert op 20 sols voor de eerste qualiteijt, 19 voor de 2^{e} en voor de kuijpboter of gesoute 16 S. Tours, alles in papiere munt.

Op Vrijdag 26 September souden er ingevolge gemelde requisitie over de 10.000 pd boter moeten op de borse geweest hebben; dog daer sijn nouwelijks drij a 4 buijtenlieden gekomen dewelke eene seer klijne quantiteijt aenbrogten en deselve door de groote menigte van volk aldaer vergaedert sijnde, nog afgenomen sijn. De nieuwen onderschouteth met de stadsdienaers begaf sig ter borse alsook den nieuwen schout Wouters met eene militaire wacht soo te voet als te peerd om de desorders te beletten, dog vrugteloos, de wijnige boter die 'er gebrogt wird, seffens door het gemeijn afgenomen wordende, en honderde menschen konden wederom ledig naer huijs gaen, hetwelk groote misnoegten onder de gemeijnte brogt.

Op 27 September is er veel crijgsvolk binnen gekomen van de kanten van Breda langs de Roode en Kipdorp poorten met geschut en bagagie, men segt wel 6 a 700 man en sijn ten selven dage en ook sanderdags overgeset naer Vlaenderen. Men seijde dat de Engelsche in groot getal in' t Sas van Gend gekomen waren.

28 September savonds is den heere Choordeken van Rijssel hier wederom gearriveert. Sij konden sonder hem de bestieringe van den armen niet vervoorderen.

In den na-midadg en savonds hoorden men het canon dapper ronken naer de Vlaemsche kanten en in de polder ontrent Santvliet en Lillo, soo men geloofden.

Sanderdags *29 September* smorgens is het garnisoen deser stad voor het grootsten gedeelte uijtgemarcheert langs de Roode Poort. Men seijde dat de Engelsche en Hollanders in die landstreken seer sterk en met veele schepen waren, eene landinge deden. Sij sijn savonds wederom binnen gekomen.

29 September wird alhier uijtgetrompet dat de ordonnantie van het licht branden des savonds stiptelijk sal agtervolgt worden. Dese ordonantie was van dato 26 deser en aengeplakt waerbij geordonneert wird:

> dat alle welbemiddelde personen soo geestelijke, edellieden als andere, alle huijsen der absenten, alle coffie huijsen, herbergiers, logement-houders, alle persoonen die in dienst of in officie sijn van de stad, alle neringdoenders soo in 't klijn als in 't groot, sullen gehouden sijn alle avonden ligt te branden straetwaerts hetsij in lanteerne oft voor eene venster, niet hooger dan twaalf voeten van den grond der straet.
> Dat dit selve gebod sal plaets hebben voor de lanteernen dewelke op veele plaetse van dese stad op de hoeken der straeten gestelt sijn, alsook aen de gilden en ambagtskamers en aen alle existerende kloosters of geestelijke corporatien. Op pene als bij vorige ordonnantie etc.

'S avonds heeft 'er de nieuwe schout op gesonden.
Vandaeg wird er aengeplakt, dat den verkoop van seep selfs in 't klijn verboden was en de eijgenaers en fabriqueurs waren gehouden binnen de 24 uren op te geven de seepen die sij gefabriqueert hebben, ende stoffen waermede deselve gemaekt worden.
30 September wird 'er seer vele canon en mortiers en aubitsers, bomben en balle etc. aen de werve gelost en naer 't Casteel gevoert.
Daer waeren ook wederom opnieuws de boeren van de dorpen der 7 quartieren deser stad aengesegt om aldaer te komen pionnieren, en de nieuwe werken tot versterkinge van 't Casteel, daer groote veranderinge gedaen worden naest den kant van de Merkgrave leije. Alle de boomen soo de fruijtboomen als andere, selfs de haegen worden tot tegen den grond afgebranden, van in de werken voorbij de Beggijne Poort tot ontrent het hooghuijs op 't Kiel in eene uijtgestrektheijd tot bij de kerk in de Markgraeve Leije. Ongelooflijke schaede word er gedaen in de hoveniershoven en speelhoven in dien omtrek. Daer word eene halve maene opgeworpen in de werken naest den weg van de Leije, die sig uijtstrekt tot aen de huijsinge genaemt de Asdijn, door dese opwerpinge word soo menigen schoonen hoveniershof gants vernietigt, alsook de Keijsersbrugge daer men langs naer de Markgrave leije gaet. Nu kan men langs dien kant nog gaen nevens het oud Casteel van Ballaer in sommige landkaerten bekent, tegenwoordig toebehoorende aen den Eerwden Heere Anteunissen Priester. Het is een ver-

vallen gebouw daer men niets meer als de breede gragten en de overblijfselen der mueren van siet, verwoest sijnde geduerende de Nederlandsche troubelen ten jaere 1581. (Siet Dierxsens *Antv. Christo naxens* tom 6 pag. 44. Daer is eene heerlijken Chijnsboek aen (siet Leroij *Not. March.* pag. 497 en 484[(1)].
De Palissadeninge rondomme het kasteel die de Fransche geduerende hunnen eersten, inval in 1792 en 93 begonst hadden sijn nu ook volmaekt.

October.

5 October is er eene grooten trijn van canons, mortiers en krijgsgetuijgen van belegering door dese stad voord gevoert

(1) Men leest bij Dierxsens *Antv. nasc. et cresc.* tom 6 pag. 44 dat de Hoofdmannen en leden deser en wijkm^{rs}, als ook de Dekens der Ambagten op 9 Febr. 1581 seer ernstig versogten van verschijde gebouwen in de voorsteden en onder andere het clooster van Tersieken aftebreken en segt dat dese vraeg in de Registers der Meersche aldus luijd: *Voorts versoeken de Hoofdmannen ende Wijkmeesteren seer ernstelijck, dat mijne Eerw. Heeren believen terstont ende sonder vertreck af te doen breken de huijsinge van Ballaer, van Hemxthoven ende het Clooster van Ter Zieken, om te beletten alle surprisen, daer wij mede gedreicht worden dagelijkx.*
Van dit Casteel van *Ballaer* siet men tot den tegenwoordigen dag toe nog de fondementen der mueren met den grond gelijk niet seer groot maer sterk, vierkant de hoeken een weijnig uitspringende gebouwt, in sijne waters, geweest te hebben. De gragten sijn vervuijlt en met riet vol gewasschen, den grond van dit Casteel met boomen beplant, schijnt aen een klijn boschken te gelijken. Ik heb daer verscheijde maelen op geweest en de overblijfsels seer wel geexamineert, daer men wijnig van bekennen kan.

Van den Chijns van Ballaer en van der Elst buijten St Joris poort schrijft Le Roij in Not. March. S.R.I. pag. 497 en 498.

naer de Hollandsche kanten, daer waeren ook veele cannoniers aengekomen.

Den 7 October smorgens isser een convoij langs de Kipdorp poort door dese stad weggevoert, bestaende in eene groote menigte (60) canons, 40 mortiers, en meer als 30 wagens gelaede met bomben en ballen, buspoeder, brand en vuerwerken met de legerwagens, voerende de krijgtuijgen onder escorte van 2 a 300 cannoniers en bombardiers. Desen trijn is langs St Theunis en so langs de beste wegen naer de Hollandsche kanten als s' Hertogen Bosch gevoert.

7 October en volgende dagen gingen de wijkmeesters en andere in requisitie genomen personen in hunne respectieve * ..... wijken in de huijsen vraegen het getal der inwoonders, hetwelk door hun opgeschreven wird. Men seijde dat het soude sijn om ieders te taxeren hoe veel brood men sal mogen krijgen.

Snagts tusschen 6 en 7 October is het beeld van St Jan staende nevens het huijs op de Steenbrugge[1] ontrent het gevangene steen, door eenige quaedaerdige en boeswigte die tegenwoordig maer al te veel sijn, losgeslagen en naer de vischmerkt afgeworpen en in stukken gevallen (gesmeten) alsook de gelaesen aen verscheijde huijsen uijtgeslagen.

Op 8 October wird 'er van stadswegen eene Proemie van 100 livres Tours belooft aen degenen die de daders daer-

(1) Op de brugge bij 't steen tegen de Vismerkt daer onder staet:

O Mensch siet hier gods soon
gevrogt naer 't leven
wilt tot den onderhout
u milde gift hier geven.

van aenbrengen sal, dog is wel verolen gebleven. Diergelijke beeldstormerije heeft men daer naer meermaels sien begaen, sonder dat 'er naer de daeders eenig ondersoek gedaen is.

8 October was alhier aengeplakt: dat wethouderen deser stad in dato 5 deser ingevolge de permissie, autorisatie en confirmatie aen hun bij decreet van den Raede van Brabant op 25 7ber 1794, verleent, nopens het aenstellen van curateurs over de goederen der absente geestelijke, nobele en andere particuliere persoonen, dewelke hunne residentie verlaeten hebbende, en ingebreke blijven van hunne respectieve quoten in de contributie van 10 millioen de welke wegens de fransche geeijscht is, te voldoen, in pleno Collegio geresolveert hebben te formeren eenen Comité van Curatele over de goederen der voors^{e} absente, te weten:

President:

J.H. Bouhoulle, advocaat en schepen in de nieuwe weth.
Emmanuel Joseph De Quartenmont, notaris, Schoenmerkt.
Norbert Pelgrims, boekhouder, Paddegragt.
Josephus Aerts, notaris, aen de Wage.
Jan Bapt. Van den Broeck, boekhouder, Lombaerdevest.
Jan Michiels Funck, notaris, korte Nieuwstraet.
Jacques Cuijlits, cassier, Kipdorp.
Cornelis Dillis, procureur, Minderbroederstraet.
Melch^{r} Theod. Colins, notaris St Jacobstraet.
Joseph de Maf, boekhouder, Hobokestraet.
Alphons Vervranghen, negociant, Hofstraet.
Cornelis Jacobs, boekhouder, Kathelijnevest.

> Jan Jos. Frans Wouters, makelaer, Kipdorp.
> (Deselve hier uijt de placcaert te stellen geheel).

Dese persoonen waeren dan aengestelt door wethouderen als uijt bovengemeld te sien is, sonder dese nogtans daerover te spreken. Het waren alle boekhouders van de absente die geensints met sulk ampten gedient sijn, sij kregen maer brieven thuijs en moesten desen morgent *9 October* op 't stadhuijs komen. Denkt eens wat ongelukkige bedieningen tegenwoordig aen welpeijsende opgedrongen worden.

Men seijde dat 's Hertogen Bosch sig bij capitulatie soude overgegeven hebben.

9 October 1794 was alhier aengeplakt een ordonnantie gedaen te Brussel 10 vendemiaire wegens den ordonnateur gnael der fransche legers in de Nederlanden:

> dat te rekenen van 5 October de heiligt der levensmiddelen in graen, terwe, rogge, haver, hoeij en stroeij dewelke sig bevinden in de uijtgestrektheijd van het Nederland en veroverde landen in requisitie gestelt en ten bestand des Fransche legers beschikt sijn. Dat de hoeveelheijd der waeren in requisitie gestelt, sal binnen de 15 dagen na de publicatie in de magasijnen sal moeten gestort sijn etc.

Eenige van de weth hadden sig alreeds vergeseld met militaire naer verscheijde dorpen begeven, waerschijnlijk in gevolge gemelde placcaert.

Wat moet er uijt diergelijke dingen volgen! niet als armoede, siet eens hoeveel hebben sij al niet weg, en nu moeten sij wederom de helligt van alles hebben, en daer naer mooglijk de rest.

Vrijdag 10 October 1794 was er wederom al tumulte op de borse ter oorsaeken van de boter. De weijnige ponden die er gebrogt wirden, waren seffens weggenomen, want soo haest sig er eenen boer met boter vertoonde, dan viel er het gemeijn volk als razend op en grepen deselve aen in stukken en brokken, d'een betaelden en d'ander niet, die van de weth nog de wagten konden er aen doen. De Wethouderen hebben de Huijdevetter Capel doen openen en de boter die nog ingebrogt wird, daer in doen brengen om aldaer eene merkt te maeken, tegen sanderdags ten dien eijnde deden sij daer schael en gewicht brengen. Sanderdags was de straet te klijn van 't volk, de capel was met eene wagt beset, de eene voor de andere na wirden binnen gelaeten, dog vele moesten, nadat se lang genoeg gewagt hadden in dit gedrang, sonder boter henen gaen.

Ten selven dage smiddags is den Rondgast van Puers genaemt Philippus Nics, gebortig van Senef, 60 jaeren, alhier voor de crimineele Rechtbank gebrogt en seffens door deselve ter dood verwezen, beschuldigt sijnde (het sijn de woorden van het vonnis dat gedruckt en aengeplakt is)

> dat hij verdagt is van sijnen titel als Rondgast misbruijkt te hebben, om verscheijde vrijwillige feijten begaen te hebben, te mishandelen eenen borger die een volksgezind liedeken singende, te praemen eenen armen om sijne cocarde af te doen, sig openbaerlijk te roemen dat hij keijserlijk was en de fransche te beschimpen.

Hij wird om 5 uren namiddag uijt het Rechterhuijs, den Tribunael Crimineel in de Gasthuijsstraet gehaelt, vergeseld door den Eerw^{e} Pater De Moor, Predikheer, gevolgt door eenige van de rechters, en met eene groote wagt van

voet en peerdevolk naer de Casteel plijn geleijd daer hij ontrent het soo genaemd maerken dood geschoten is. Het was den eersten die door dezen Bloed Raed ter dood gebrogt is.

Den 11 October wird alhier van stadswegen uijtgetrompet dat de stad 's Hertogen Bosch sig met capitulatie den 9 deser savonds aen de fransche hadde overgegeven, smiddags en savonds wirden alle de klokken deser stad geluijd. Dese stad was sonder beschoten te sijn opgegeven, eene sterke stad nogtans die groot defens doen kan.

Den 12 October is alhier aengeplakt het volgende:

> Vrijheijd
> Gelijkheijd
> Fransche Republiek
> De agenten van den Koophandel aen de Inwoonders der Stad en Distrikten van Antwerpen.
> Niettegenstaende alle de besluijten van de Verbeelders van het Volk, welke gebieden aen alle schuldenaers en besitters van meubelen en effecten, toebehoorende aen uijtwijkelingen en afwezende persoonen, d'opgave te doen van de voorwerpen waervan sij schuldenaers sijn, soo hebben wij nogtans maer twee opgaeven ontfangen wij voorkomen bij gevolg op nieuws en voor de laetste mael, de inwoonders van de stad en districten van Antwerpen, dat sij binnen de loopende Decade gehouden sijn over te brengen op onsen bureau, de opgaeve der sommen, meubelen en effecten, waervan sij besitters of schuldenaers sijn, op welkdaenigen titel dat het sij of niet, toebehoorende aen uijtwijkelingen of afwezige.
> Bijsondere persoonen, die ook op eenigen hoedanigen titel schuldenaeren sijn aen de vijanden van de

Republiek, als Engelsche, Spaensche, Sardinische, Italiaensche, Hollandsche en andere, sijn van 's gelijke gehouden hunne opgaeve aen de agenten van Koophandel in 't Kipdorp alhier, binnen de vier dagen te komen doen op perijkel van aen den publieken Aenklager overgelevert te worden als verbergers en verkwisters van nationaele effecten en goederen.

Diegene welke versaemelingen van geldsommen, goederen of koopmanschappen welk op d'een of d'andere plaetse verborgen sijn, sullen komen opgeven sullen regt hebben tot de herkentenisse en mildaedigheijd der Republiek, ingevolge de besluijten van de vertegenwoordigers des volks.
Antwerpen 13 Vendemiaire, 3de jaer der Fransche Republiek
Onderteekent Prospr Lachez Prep. Princ Faucompré Prep.
Het Magistraet deser stad ordonneert aen alle ende eeniegelijk desselfs inwoonders van sig stiptelijk te gedraegen aen den inhoud van het bovenstaende besluijt binnen de tien dagen naer de publicatie en affisce deser. Actum in Collegio 11 October (20 vendemiaire) het 3de jaer der Fransche Republiek.
geparapht De Haen Vt.
geteekent Ter Ordtie P. Eelkens.
Additie: ‘Alle eijgenaers, besitters in het algemeijn en alle andere bewaerders van alle de mineraele of vegetaele stoffen, dienstig tot de verscheijde fabricatien en hermaekingen van koopmanschappen van allen slag, van de peerden en beesten, van het voeder en van alle andere omliggende veroverde landen,

> declaratie daervan binnen de 48 uren na de aenplakking moesten over brengen aen Timoeus Chef van den Bureau der Requisitie in de Agentie van Koophandel in 't Kipdorp in het huijs van den Baron van Schilde’.

15 October was er eene proclamatie aengeplakt wegens de agentie principael der wapenen, der schietpoeders en exploitatie der meijn van de fransche etc.:

> dat de ingesetenen deser stad, kooplieden, manufacturiers, eijgenaers besitters of bewaerders etc. eene nieuwe declaratie moeten komen doen van de kanons van alle kaliber, mortiers en toebehoorten, wapens, de ijsers van alle soorten stael, gesmolten ijser, de vijlen van alle soorten, saegen, hamers, bijtels, haene, schroeven aen beelden, ijsere handboomen, nijptangen, opoeijen, schuppen etc. rood en geel koper, ten, ijsere plaeten, blek, lood, buskruijd, salpeter, salm of extract van assche, potassche, safen, steenkolen, boskolen, dienstig tot fabriqueeren van buskruid, torf, timmerhout van alle soorten en gemeenlijk alle de materiaelen en artiekelen noodig tot het fabriqueeren van grof geschut en wapens.

Alle dese sijn in requisitie gestelt en weggehaelt soo in den entrepót als bij de kooplieden en fabriekens, sij beloven te betaelen volgens eenen door hun gestelden prijs in papier, eene prijs die volgens cours van 't papier, verre onder de weerde gaet, jae door diergelijke requisitien moeten onse kooplieden in den grond geruineert worden; daer sijn er al waer er voor veele duijsende livres goederen weggehaelt sijn en er nog niets voor genoten hebben als enkellijk eene reçu.

Het comptoir van dese agentie was in de Keijserstraet in

't huijs van Mheer Thomas G.J.B. Defraula. Den gantschen ondergang van de negotie sal er uijt volgen. Sij vroegen ondertusschen de kerk van den H. Carolus Borromeus (de gesloten kerk) om voor een pakhuijs of magasijn te gebruijken om de requisitie of beter geseijd, geroofde goederen in te staepelen, en als er eene menigte bij malkanderen is, naer Vrankrijk te voeren gelijk sij alreeds verscheijde mael gedaen hebben. Deze schoone kerke wird hun seffens door de weth toegestaen en sanderdags smorgens gesloten en desvolgens de goddelijke diensten aldaer opgeschorst. Sij naemen de brouwerswagens in requisitie en begonden die al seffens met koopmansgoederen op te vullen.

Den selven dage *16 October* wird alhier aengeplakt van stadswegen een besluijt van de fransche Representanten, waerbij gesegd word:

> dat de krijgscommissaris tot Brussel Chapiet sig sonder uijtstel naer Mechelen en Antwerpen sal begeven om aenstonds hun besluijt ten uijtvoer te brengen, een besluijt van 21 vendemiaire waerbij gesegd word:
> 1. Art. Dat de commissarissen sig aenstonds sullen begeven in de gemeijntens alwaer stigtinge opgeregt sijn bekent onder den naem van Lombards, Bergen van Bermhertigheijd, oft onder alle andere benoemingen van deselve soort.
> Sij sullen sig doen voorbrengen alle registers en papieren betrekkelijk tot de verantwoordelijkheijd en bewind van dese stichtingen.
> Sij sullen ten bijwesen van den directeur der Agentie oft van den besonderen aengestelden van iedere stigtingen ende van een lit der Magistraet der plaetse overgaen tot het maeken van inventaris van alle het goud en silver, kostelijke gesteentens, juweelen, sijen,

kostbaere stoffen, koopwaeren, lijnwaers, meubelen en effecten en van alle andere voorwerpen dewelke gestelt sijn geweest in bewaernisse, verpanding oft versekeringe en degene sig alsnu bevinden in dese stichtingen.
Sij sullen insgelijks den staet der kassen verifieeren.
2. Men sal ondertusschen ophouden van te doen eenige afleveringe van goud en silver, kostelijke gesteentens, juweelen, seijen, kostbaere stoffen en koopwaeren soo in lijnwaerten als lakens, tot dat er anders sal wesen geordonneert. De kostelijkste objecten sullen aenstonds onder segel worden gestelt; daer sullen toesienders aengestelt worden om de besegelinge te bewaeken; de agenten en overste van dese stichtinge en het magistraet der plaetse, sullen moeten verantwoorden voor alle versteking en ontrooving etc.
3. De gemaekte oft gefabriqueerde effecten, kleederen,, lijnwaert en stoffen en alle andere voorwerpen van huijsraed, sullen blijven afgelevert worden aen de brengers der borgbriefkens etc.....
geteekent J.B. La Costa, N. Haussmann,

Ditselve is den 14 deser van stadswegen afgecondigt.

Randscchrift: De Bergen sijn uijtgeput, den fond is verandert in papier, het grootste gedeelte, jae de swaerste panden sijn alreeds gelost geworden in papier, eenen ondergang van die stigtingen moet er uijt volgen.[(1)].

(1) Den Berg van Bermhertigheid binnen dese stad opgeregt ten jaere 1620, waervan men bij Sanderus en Diercxsens breedvoerig leest. Dese opregtinge heeft de volgende intendenten gehad, te weten de Heeren:
1620 Balthasar van Cortbemde tot in Sept. 1646.
Joannes Nootens in April 1647 stierf 4 October 1678.
Pedro David Michielsen gebortig van Antwerpen bij patente Francisco Offermans gebortig van Diest, bij patente van 17 Augusti 1685, resigneerde aen sijnen soon en stierf 6 April 1723.
Paulus Franciscus Offermans gebortig van Antwerpen, bij patente van 17 Xbris 1706, et juravit eodem die; die van dit ampt vrijwillig en sonder possessie te nemen afstand gedaen heeft, dog sijnen vader heeft hetselve blijven bedienen.
Orbu (?) sijne plaetse is gevolgt in junio 1719 Dh^{r} Inh^{r} Ignatius Claudius Landeloos, geboortig van Tienen, advocaat overleden den 5 Januarij 1724 en is gevolgt door Henricus Sagues (Sache) geboortig van Brussel 7 Januarij 1724 stierf 13 9bris, begraeven in de Minderbroederskerk 15 ditto.
Franciscus Josephus van den Borre, bij patente van 19 November 1734 heeft ten jaere 1759 gedesisteert ten voordeele van J.B. de Wandele.
Joannes Baptista de Wandele, 1759, overleden tusschen 12 en 13 November 1781, aen hem is gesuccedeert sijnen oudsten soon.
Dheer Joannes Baptista de Wandele, den welken tegenwoordig dit ampt met veel lof en kundigheijd bedient en die mij dese naemen op 14 Februari 1801 gemeijn gemaekt heeft.

Ten selven dage smorgens is dit besluijt als boven alhier uijtgevoert geworden, verbeelt eens wat daer uijt volgen moet.

Den selven dage 's morgens is den gnael Du Monceau die Commandeur der stad hadde gestelt geweest vertrokken naer 's Hertogen Bosch, hij had alhier in 't Bisdom gelogeert geweest. Tot commandeur der stad en casteel is door den oppergeneraal alsnu angestelt sekeren gnael der Divisie Drut die ook in 't Bisdom is gaen logeren, dog 't en duerden niet lang want ze vertrokken en alleen bleef de Commande Dehaij, door order van den Franschen Volksrepresentant.

Snagts tusschen 16 en 17 October is er wederom eene vervolging door order van den franschen volksrepresentant tegens de goede ingesetenen ten uijtvoer gebragt. Daer wirden ongetwijfelt door het opgeven door die van het Comité van waeksaemheijd met militaire een seer groot getal soo geestelijke als wereldlijke persoonen seer veel tot in de 80, uijt hunne huijsen gehaelt en seffens naer 't Casteel geleden, hun seggende dat se sig voorsien konden om naer Rijssel te gaen. Onse goede inwoonders waeren al te lang gerust geweest; maer wat 'er nu het insigt van was, mooglijk omdat de contributie van 10 millioen nog niet ten vollen betaelt is. Nogtans het grootste gedeelte van dese hadden hun aendeel betaelt.

Onder dese ongelukkigen bevinden sig.

- *Den Seer Eerw. & Edele Heere* Jos. F.E. Werbrouck S.T.D. Choordeken van 't Capittel der Cathedraele.

  De Seer Eerw^e^ Heeren:

  Antonius De Vries, S.F.L. Can. en archidiaken.
  Josephus Henricus Van Bloer S.F.L. can grad. Artspriester en Pred. van 't Seminarie.

- Michael Petrus Wouters J.L. Can der Cathedr.
  Jacobus Jos. Bartels, J.U.L. Can Grad. & Scholaster.
- Ant. Corn. Abr. van Celst S.T.L. van 't selve Capittel.
  Josephus Bartels Choordeken van 't Capittel van St Jacobs alhier.
- Mathias Frans van Camp S.T.L. Can en Pastoor derselve kerk.
- Joannes Vrancken Capellaen der Cathedraele.

- Frans Robert Maes, Capellaen der Cathedraele.
  Henricus Jac. Jos. Genoels, idem.
- Joannes Goutsiers, Proost van St Carolikerk.
- P.J. Kremer, Capellaen van St Jacobs.
- Ambr. Jacobs Prior. (
- L. ..... Dierix. } Provisors } Abbatiae
- Josephus Van Deurme } Provisors } Abbatiae
  Laurentius De Vos, Lector. } St[i] Michaëlis
- A..... De Coninck, Cellier } St[i] Michaëlis
- Gerardus Geeraerds, vice Pastor in Deurne

  ..... Milliauw Provisor van d'abdije van St[i] Bernaerds in de Refugie alhier.

  De Eerw. Paters:

  ..... Herkelbout { Predikheeren
  ..... De Moor { Predikheeren

  Joannes Bapt. Geerts } Lieve Vrouwen Broeders
- Ludovicus Stordeur } Lieve Vrouwen Broeders
- Josephus Tourbé } Begaerden
- Anton, Joannes Delfontaine } Begaerden
- Ferdinandus Hellaert } Augustijnen
- Joannes Bapta Wachters } Augustijnen

  Antonius De Coster-Supprior (Ceusters } Discalsen.
  ..... Mens } Discalsen.

  De Eersaeme Broeders:

  Pater in dit clooster gekoosen is) } Cellebroeders
  Gummarus Beldens (die daer na } Cellebroeders
  Judocus De Buck Mede Pater } Cellebroeders
  Joannes Janssens

  De Edele Heeren:

  Jacobus A. Dellafaille oud Borgerm[r] deser stad.
  Joannes Bapta Dellafaille Heer van Waerloos, oud-Schepene deser stad.

Frans Dellafaille, sijnen sone.
Gaspar Carol. Knijft, oud-Schepen, Lange Nieuwstraet.
Joannes August Knijff sijn broeder, Gasthuijsstraet.
Jacques Van Delft, Meir.
Carolus R.J. De Neuf, heer van Borcht, Schepene
Philippus Josephus Vermoelen Schepene Gasthuijsstraet.
Josephus Van Praet, oud-Schepene, Huijdevetterstraet.
Jean Werbrouck, Broeder van den Choordeken, Cammerstraet.
Philip Herry, greff[r] van het Kiel.
Jacq Jos. Verpoorten Drossaerd van Deurne en Borgerhout.
Petr..... De Meulenaer Nackens.
..... Martini.
Joannes De Caters.
Henricus Jacobus Legrelle, Schepene.

Uijt de Notabele:

Ferdinand van Pruijsschen.
Franciscus Dekesschietere.
..... Bartels.
Joan Bapta Beeckmans koopman, Meir.
B. Js. Genoelst, koopman in sijen stoffen, Meir.
Henry Simons van Eupen, koopman.
..... De Bennie, doctor.
Constant M.N. Nanteuil, Schepene, Clarastraet.
Const. M.M. Nanteuil, sijnen soon advocaet. Kipdorp.
Bernardus Petr. De Visser Schepene.
Egide Verbiest Rentmeester deser stad.

Carol J.J. Mens oud-Deken van de Meersch.
Carol J.M. Dewolf, Cassier.
Joseph van Cantfort.
..... Dewolf, in de sterre.
Jan Bapt. Landaens Maekelaer.
Emmanuel Jos. Dequertenmont, Notaris.
Beeckmans heer van Westmeerbeek, Nota.

Ten getalle van 65 sijn se weggebragt. Eenige als heer Joannes Vervanghen, Priester en Schepene en sijnen Broeder Alphonsus Vervanghen benevens Broeder Collaert, Cellebroeder bleven op 't Casteel in arrest tot naerder order.

Alle deselve sijn sanderdags smorgens 18 October te schepe gedaen, in drij schepen, aen Kroonenborg kaeij en afgevaeren naer St Bernards om te vernagten..... van daer naer Dendermonde en soo naer Rijssel en daerna Douaij gevoerd te worden. Daer was niets aen te doen hoe dat er gesmeekt wird of niets was alles vrugteloos.

De poorten bleven den gandschen dag gesloten, lieten wel in maer niemand mogt er uijt gaen, als enkelijk de vremdelingen en dat nog met groote moijte.

De gepreposeerde de l'Agence der Commerce in dese landen, ordonneerden aen het Magistraet.
Antw. 25 Vendemiaire 16 October.
Het magistraet deser stad ingevolge de orders van de aengestelde van d'agentie van Coophandel in dese landen alhier, aen alle de Beenhouwers deser stad van alle donderdagen van iedere weke op den Bureau te koomen doen de declaratie der beesten die sij slachten en degene der uijtgave of gebruijk der vellen en huijden die er van komen, dese declaratie moest ook gedaen worden door de Beenhouwers van de voorsteden.

Ziet hier de requisitie sooals die omgesonden is. Die van d'Agentie van Koophandel alhier sonden aen 't Magistraet den volgenden brief.

Liberté
Egalité
Anvers ce 25 vendémiaire 3e année de la République Française, une et indivisible.
Les proposés de l'Agence de commerce établie en Pays conquis par l'arrêté du Comité de salut publiq du 24 Floréal.
Aux Magistrats de la Ville d'Anvers.
Agence du Commerce à Anvers.
Nous vous prions citoyens, d'ordonner aux Bouchers de la ville d'Anvers de faire à notre Bureau tous les Jeudis de chaque semaine, la déclaration des Bestiaux qu'ils tuent, et celle de l'employ des Paux et Cuirs qui en proviendra, cette déclaration devra être faite aussi par les Bouchers des Faubourgs de cette ville.
Salut et Fraternité,
Signé: Prosp. LACHEZ, prép. principal.
Pour copie conforme à l'original:
Signé: Jf Basteijns, off. munif.

21 October smorgens wird alhier van stadswegen uijtgetrompet:

> dat eenieder het vuijl op de straet van voor sijn huijs op de vuijlnishoopen keeren moeste voor 9 uren des morgens, op de boete van 6 guldens.

Daerenboven wird er ook nog uijt getrompet dat alle de peerden deser stad, uijtgenomen die van de molders smiddags mosten op de Meer gebrogt worden gesaedelt en met getuig en voeder voor 3 dagen, dog dit te laet sijnde wird tot 's anderdags smorgens uijtgestelt, als wanneer deselve voor transporten gebruijkt wirden naer de Hollandsche kanten, en wie sal seggen wanneer men se wederom sal sien komen.

Desen morgent wird alhier het vaendel op den toren en aen den gevel van 't stadhuijs uitgesteken onder het geluij der groote klokke, en ten bij wezen van den Commandant

van de Magistraet etc. Daer wird den selven morgent ook van stadswegen met trompet uijtgecondigt en geordonneert:

> aen alle de ingesetenen sonder onderscheijd van ouderdom, staet, geslacht, ofte conditie, van sonder uijtstel op hunne borsten, hoeden, mutsen ofte coëffuren te draegen het drij-couleurig teeken der Nationaele Vrijheijd, in eene cocarde ofte van rood, blouw en wit.

Hetgene met de trouppen uijtgecondigt en dan aengeplakt wird.

22 September moesten alle de hoveniers met hun karre, naer de stad komen en het slijk van de straten oplaeden.

Ten selven dage was er eene ordonantie van stadswegen aengeplakt voor de bakkers, luijdende als volgt:

1. De Bakkers sullen gehouden sijn te bakken en uijtdeijling van het brood te doen tweemael dags, de eerste uijtdeijling sal beginnen smorgens ten 8 uren, den tweede in den middag ten 4 uren met den klokslag van den toren der stad, op pene van 12 livres Tournois boete voor elke contraventie.

II. De Bakkers sullen geen ander Roggenbrood mogen bakken dan van vijf ponden, en van twee pond en half, elke uijtdeijling moet ten minsten bestaen in 25 brooden van 5 ponden en 30 dito van twee pond en half, op pene als articulo primo voor d'eerste contraventie, de verdere sullen naer eijsch van saeken gestraft worden.

III. De Bakkers aen de voormelde artiekels een en twee voldaen hebbende, sullen mogen bakken ten eijnde hunne calanten en andere borgers te bedienen.

IV. De Bakkers die sullen bevonden worden graen

ofte meel aen wie het mag wesen, verkogt te hebben, sullen aen de Crimineele Recht-bank worden overgelevert worden.

V. Sullen ook aen de Crimineele Rechtsbank worden overgelevert de Bakkers die sullen bevonden worden het roggebrood van 10 stuijvers tournois onder de vijf pond, en van 5 stuijvers tours onder de twee en halve pond gemaekt te hebben.

VI. Sullende de Bakkers gehouden sijn goede schaelen en geëijkt gewigt op hunnen toog te hebben, ten eijnde dat elk des begerende, het gewicht van het brood dat hij gekocht heeft, sal komen verifieeren, op pene dat de Bakkers, die hier aen manquere, sullen vervallen in eene boete van vijf en twintig livres tournois. de eene helfte ten profijte van den Armen, en voor de andere helfte ten profijte van den Schouteth.

VII. Dat de voorschreve Backers sullen komen voor Actum in pleno Collegio van het Magistraet van Antwerpen, 30 Vendemiaire (23 October 1794) 3de jaer der Fransche Republiek, eene en onverdeijlbaer.
De Haan vt
geteekent Ter Ordie P. Eelkens.

Sij meijnden hier mede de desorders aen de Bakkers huijsen te doen ophouden, dog konden daer aen wijnig voordeel brengen.

Den 23 October 1794 na-middag is den Eerw[e] Heer *Joannes Ludovicus Marcel,* gebortig van Molins au Bois, District van Amiens, oud 30 jaeren, Priester Canonik der 2de Fondatie in de Cathedraele kerke deser stad, in den Bloed-Raed, geseijd Criminele Rechts-Bank, ter dood verwesen, en dat maer enkelijk omdat hij tegen de Fransche Nieuwig-

heden was, omdat hij de Fransche vlugtelingen heeft bijgestaen, met hun missen, geld en andere diensten te besorgen, en om de grond regels van de volks regering te willen mispreijsen etc., het sijn de woorden van het vonnis hetwelk gedrukt en soo binnen dese stad als op de dorpen aengeplakt wird(1).

Desen goeden man, geassisteert door den Eerw^e^ Pater Van Bekom, Predikheer, wird om 4 uren naer middag uijt het Rechterhuijs tusschen eene groote militaire wagt wel gewapent, als een onnoosel lam onder de wolven, gehaeld en biddende met luijder stemme naer de slagtbank, segge naer 't Casteelplijn ontrent het Muerken geleijd, alwaer, hem het Dood-vonnis door den Openbaeren Beschuldiger van gemelden Bloed-Raed voorgelesen sijnde, hij, in sijn Priesterlijke kleederen, die hij niet had willen afleggen, willende ook als Priester sterven, seffens door de soldaeten dood geschoten is en ter aerde viel. Den gemelden Pater vraegde dan het lichaem om eerlijk ter geweijde aerde gelijk het betaemde bestelt te worden, hetwelk hem door gemelden Beschuldiger geweijgert wird, mar aldaer seffens ter selver plaetse als of het eenen hadde geweest in de aerde gedolven is. Soo handelen dese onmenschelijke volkeren met de Priesters en gesalfde des heeren. O! dit afgrijselijk tooneel bragt eene aldergrootste en onuijt sprekelijke droefheijd onder alle goede catholike, namentlijk die desen goeden en godvrugtigen Priester gekent hadden.

Daeglijks worden aldaer om soo te seggen vonnissen gewesen; onder andere was aldaer op..... deser verwesen den Eerw^e^ heer Petrus Bal Priester en Capellaen van

(1) Schrijver voegt gedrukt vonnis bij.

de Borgt en biechtvader in deselve kerk, tot eene gevangenis van 6 jaer, en eene boete van 3000 livres, omdat hij maer enkelijk de assignaeten geweijgerd had van gagie, verschenen voor dat de fransche hier gekomen sijn. Maer 't is waer als 't eenen Priester is, dan sijn ser meer verbittert op, en moeten dit dan boeten.

Op 23 October 1794 wird van stadswegen geordonneert:

> aen eeniegelijk bewoonder van een huijs of erf, enderhevig aen 20e penningen, te komen overbrengen schriftelijk en onderteekent door den bewoonder met uijtdrukking van straet, letter en nomber van het selve huijs en erf, op het Comité van Policie, het getal van sittens en gemakken, soo genaemt kakhuijskens die men in sijn huijs of erf is hebbende en dit binnen den tijd van drij dagen naer de publicatie deser op pene van 1000 livres voor ieder sitten der kakhujskens die souden verswegen sijn etc.

Men seide dat het soude sijn om een last te stellen, voor lanteirnen in de stad te hangen etc.

Ten selven dag wird 'er van wegens als boven, ujtgecondigt, als volgt:

> Het Magistraet der stad Antwerpen belast, ingevolge de requisitie van den Borger *Caron,* algemeene opsiener der militaire equipages, alle borgers en inwoonders der stad en kuijpe van Antwerpen, om binnen den tijd van twee mael vier en twintig uren, na afkondiging deser, op de rolle deser stadhuijse te komen declareren *alle veulens* (ofte jonge peerden) *van den ouderdom van 18 maanden af, tot die van drij en een half jaer inclus,* van welke sij eijgenaers of besitters sijn, sullende alle soodanige veulens, van welke op den gestelden

tijd geene declaratie is ingekomen, ten behoeve der Fransche Republiek worden geconfisqueert.
Actum in Collegio 2 Brumaire (23 8ber ouden stiel) 3de jaer der Fransche Republiek, een en onverdeijlbaer.
Geteekent De Haan vt
Ter Ordtie Louis Torfs.

Dese jonge peerden sullen ongetwijfelt in requisitie genomen worden, en de eijgenaers met eene reçu betaelt worden, sij schatten de peerden selfs naer hun gedagt en men moet tevreden sijn of is vijand van de Republiek. Dat is liberté.

Den 25 October waren er wederom nieuwe rampen, de geestelijke en edele welke hunne quote nog niet voldaen hadden wirden van stadswegen gesommeert van deselve binnen de 24 uren te voldoen op pene van militaire executie.

Het was niet als droefheijd, niemand had contante specien, nog goud of silver meer, maer integendeel uijtgeput sijnde, en moesten nogtans sulke enorme sommen betaelen, daer was geen tegenspreken aen, geen reden, selfs d'onmooglijkheijd had geene plaets, het moest er sijn.

Sondag 26 October wird door het gelui van alle de klokken deser stad aengecondigt dat Hulst, Axel, Sas van Gend en Philippine etc. door de Hollanders sedert 23 deser ontruijmt was, welk geluij savonds herhaelt wird. Soodat geheel Staets-Vlaenderen nu ontruijmt en in de handen der fransche is. De wapens in den gevel van 't stadhuijs wirden van stadswegen vandaag uijtgekapt, van Spagnien, Brabant en Antwerpen dese waren seer schoon verguld en in couleuren.

27 October sijn se in d'Abdije van St Michiels gevallen dewelke aenstaens gesleten wird, niemand moogt er uijtgaen. In St Bernaerds ist het selve, alsook in de Refugie van die Abdijen alhier, ook in de Abdije van Roosendael bij Waelhem. Het waren er van de weth met militairen, die dese executie verrigtten.

28 October namen se wederom gijselaers, en dat op straet, als onder andere den Canonik der Cathedraele De Meulder. Sij waeren wederom in cloosters gevallen als in 't Gasthuijs etc. daer alle het kerkegoed opgeschreven wird. O schrikkelijke tijden. Men loopt langs alle kanten om geld en daer is niet te krijgen, het is niet als droefheijd angst en vreese onder de welpeijsende inwoonders deser stad en in tegendeel vergenoegen sich daer in de fransch gesinde. O hemel, kwam er maer een eijnde aen!

Den Advocaat J.H. Bouhoulle wird ook met eene wagt uijt sijn huijs in de Jodestraet gehaelt en naer 't Casteel gebrogt. Den Rentmeester uijt het gasthuijs.

29 October ging het al wederom op de selve wijse, vielen wederom in cloosters, den Eerw^{e} heere Raphael de Boeij uijt d'abdije van St Michiels wird naer 't Casteel gebrogt, alsook den Canonik Pooters der Cathedraele, Den Eerw^{e} Pater De Leeuw Lector der Minderbroeders, vermaerden predicant. Pater van Lockhorst van 't selve clooster, en veele andere priesters en paters van verscheijde cloosters, als Pater J. in 't Groenewoudt Augustijn en vermaerden predicant.

Vele geestelijke capittels, parochiekerken, capellen, cloosters en edelen waeren door het Magistraet wederom opnieuws getaxeert en sommige selfs met het dobbel van hunne eersten quoten belast. hetgene er ingevolge brieven die hun

van stadswegen gesonden wirden, binnen de 24 uren voldaen sijn moest, onmoogelijke saeken. Sij hadden niet als met de grootste moeijte en tot hoogen intrest en door goede vrienden die het geld schoten, den middel gevonden om die eerste sommen te voldoen en nu worden sij andermael belast, net of het niet uijtsag als om er den gantschen ondergang te doen uijt volgen. Denkt eens hoe geperst dat de Priesters en Religieusen saten.

Ondertusschen wirden er gedrukte billietten rondgedraegen in de wijken deser stad om wekelijks brood en boter mede te gaen haelen. Het brood onder het stadhuijs en de boter in de Huijdevetter-capel. Dese briefkens waren voor 12 weken, het getal van persoonen van dit huijs stond daerop uijtgedrukt dog ten duerde niet lang. Dit alles moest door de haelders in papier betaelt worden, de boter à L I. -, het brood 2 S. frans het pond.

30 October ging het wederom op de selve wijse, den Rentmeester Rens, benevens andere notabele wird naer 't Casteel gebrogt. Sij vielen wederom in cloosters, jae moet seggen in alle daer den inventaris genomen wird, sij visiteerden alles, van het kerke silver, jae de H.H. Vaten wirden daer alomme opgeschreven.

De geestelijke en kerkmrs wisten geen middel om dese nieuwe belastingen te voldoen; sij moesten om soo te seggen hun leste silver geven en dit konden nog al niet helpen, de sommen die wederom gevraegt wirden waren te groot. De Paters, Canoniken, Religieusen en andere geestelijken, jae de kerkmeesters der parrochien liepen overhoop met traenen in de oogen, siende het leste goud, door godvrugtige lieden soo menige jaeren uijt waeren iever tot den godtsdienst vereert, uijt hunne kerken draegen.

Behalven de kerken cloosters en andere binnen dese stad die wederom opnieuw door de Magistraet getaxeert waren, wirden bij circulairen van heden door deselve ook nog boven den eersten taux ook getauxeerd verscheijde absente, geestelijke en edele als order van het Magistraet:

Jon^{r} J.F. Vinck, heer van Woest-Wesel St Jacobsmerkt: 154.000 livres.

Jon^{r} Stier aen St Joris 20.000 en

Jon^{r} Knijff Vermoelen 14.000.

Den Eerw. heere Vossiers Priester en Jon^{r} Osij (woonende in Holland) voor het Convict op St Jacobs merkt 12.000 alle te betaelen binnen de twee mael 24 uren, in geld, specien, goude of silvere materien etc.

Het scheijnd alof sij meijnen dat het soo maer op te scheppen is, eene onmoogelijkheijd daer de verkoopinge der goederen van dese persoonen sonder twijfel uijt volgen sal.

Siet den inhoud van de brieven dewelke aen hunne huijsen gedraegen wirden:

Amour des Loix.
Liberté
Egalité

Anvers..... Brumaire 3me Année de la République Française Une & Indivisible & toujours Triomphante.
Le Magistrat de cette Ville au
Citoyen.....
Citoyen!
En vertu de notre Résolution Collégiale nous avons jugé convenir au bien être général, de Vous taxer dans la contribution de dix Millions en dessus de ce que vous pourriés avoir été taxé précédemment à la somme de..... Livres Tournois, que vous aures a paier en numéraire, matière d'Or ou d'Argent ou Quittances des sommes versées dans la levée pour la cause de Contribution, en main du receveur..... endéans les deux fois vingt quatre heures, sous peine d'arrestation personnelle, d'exécution militaire en vos Biens, & que la somme qui vous resterait à paier

sera augmentée d'un quart; en outre vous serés responsable des cent mille Livres d'augmentation dont les Représentans ont chargé la Contribution pour chaque Jour de retard jusques à son entier paiement.
L'aspect des maux et des calamités qui nous menacent tous Egalement vous engageront sans doute à les prévenir.
Les redressemnets, s'il y a lieu, se feront après l'entier paiement de la Contribution.
Salut & Fraternité.
DE HAAN, Bourgm.
SILVESTRE, secrétaire de Décade.

Op 31 October smorgens wird het drij kouleurig vendel op alle torens deser stad uijtgestoken, van stadswegen geordonneert sijnde. Om 11 uren ging een getal van jonge Jongfrouwen daer onder selfs van den besten adel der stad, gekleed in 't wit, met drij koleurige linten verciert, daertoe door brieven van 't Magistraet genoodigt, of, beter geseijd, gedrongen sijnde, van 't stadhuijs sich vervoegen bij een getal ouderlingen daer er sig ook van de deftigste over bevonden, op deselve wijse genoodigt. en in 't huijs van Mevrouwe de gravin Roose, op de Meir vergadert sijnde, ieder met een jongen van onder de 12 jaeren bij hun. Eene eijkenboom met een roode muts op en 3 koleurige strikken, wird van daer gevoert vergeleijd door de genoemde en door het Magistraet langs de Eijermerkt Melkmerkt, naer de Groote Merkt, onder het geluij van alle de klokken en spelen van den beijaert, en wird om 12 uren opgeregt en geplant te midden van de Merkt. Terweijlen dat desen boom geplant en met aerde aengevult wird spraken eenige der Leden van 't Magistraet eene aenspraek uijt soo int Onse als in de fransche taele, die gedrukt en aengeplakt wird (Siet de Gasette van 4 9bre).

Namiddag werd het schavot uijt den stads Eeckhof ge-

haelt en voor de Regts-bank in de Gasthuijsstraet gebrogt. Die van de Regtsbank hadden insgelijks het tortuer en andere instrumenten, om de kwaeddoeners te straffen, aldaer bij hun doen brengen.

Ten selven dage sijn er wederom eenige der treffelijkste inwoonders deser stad als gijselaers op 't Casteel geleijd. Daer onder was den eersten Tresorier Jon^{r} Norbt De Farvacques. Mijnen broeder was daer ook onder benevens Dh^{r} Cambier Dh^{r} Pick, en andere notabele. Ik wil er voort maer van swijgen aengesien het de daeglijksche gewoonte is en blijven sal tot dat de Contributie vol sijn sal. Dog of het gebeurde dat er wederom naer Rijssel gevoert wirden, dan sal ik de name seggen, voor sooveel sij tot mijn kennisse komen sullen.

Savonds wirden alhier publiek ter Vrijdagsche Merkt van wegens de Comité van Curatele, aengestelt over de goederen der absente persoonen deser stad, dewelke hun quote in de contributie van 10 Millioenen livres door de Fransche alhier gevraegt, niet voldaen hebben, verkogt, de volgende huijsen en erven, in goude of silvere spcien, als: Door de w^{e} van den Roeper Willemssens:

I Koop: Een schoon groot en welgelegen huijs met hove, stallingen, remise, verscheijde boven en beneden kamers, gestaen en gelegen op den hoek van de Minderbroederstraet tegenover de Amptmansstraet, alhier, geteekent L.V. N° 331, competeren en laetst bewoond door Mevrouw de w^{e} De Witte f. 6300,, - wgt.

II, III en IV koopen waren drij huijsen daer nevens gelegen ook aen haer competerende na advenant.

Door de wed^{e} J. van Lemens, d'oude.

V. Koop. Een schoon groot en welgelegen huijs met ver-

scheijde boven en beneden kamers, groene plaetse etc. gestaen in de Minderbroederstraet,, competerende en laetst bewoond bij den Eerw^{e} heere van Horen, Priester f. 4100,, - wgt.

VI koop wird niet verkogt.

VII koop eene schoone groote huijsinge met den hof, verscheijde boven en beneden kamers, stallingen, remise etc. gestaen en gelegen op den Rosier nevens het clooster der Teresen alhier. competerende et laets bewoond door Jon^{r}..... De Labistraete f. 2100,, - wgt, wird gekogt door Strijdonck.

VIII koop wird ook niet verkogt.

Door Petrus Joannes Franck:

IX koop. Een schoon groot huijs met hove, boven en beneden kamers, gestaen en gelegen in de Everdijkstraet alhier competerende en laetst bewoond door Jongf^{r} Wed^{e} De Gelder en haren sone den Eerw^{e} heere De Gelder, Priester f. 2700,, - wgt.

X koop. een schoon groot huijs met bascour, verscheijde bove en benede kamers stalle etc. gestaen en gelegen in 't Kipdorp, competerende en laetst bewoond bij Jon^{r} Joan Carol Van Heurck f 4000,, - wgt gekogt door Oomen.

XI een huijs nevens het voorgaende en toebehoorde aen den selven Jon^{r} Van Heurck f 900,, -

Dit waeren de eerste verkoopinge dewelke ten dien eijnde geschied sijn en dewelke nog door vele ander staen vervolgt te worden.

November.

Op 1 November 1794 feestdag van alle Heijligen, tegen den avond wird er vna stadswegen brieven gesonden soo

naer de Abdijen, Mans als Vrouwecloosters, dat se hun leste goud en silver soowel van de kerk als van het clooster voor 9 uren savonds tot vervulling der contributie inbrengen moesten; jae de heijlige vaten selfs wirden niet vergeten of gespaert, sommige mogten alleenlijk tot sanderdags smorgens, mits het dan sondag was, nog eenige kelken om misse te doen behouden, maer dan moesten die ook aen de heijligschenders en kerkroovers overgelevert sijn; sij dede daerenboven de goude en silvere galonnen van de kerkelijke ornamenten afterren en inbrengen; niets dat goud of silver was, tot de godtsdienst dienende mogt er overblijven. Denkt eens hoe beweenlijk dit was, niet alleenlijk voor de Religieusen, maer ook voor alle de goede Catholiken, die schier van droefheijd besweken, siende met de traenen over de wangen rollende, de schoone Remonstranstien, communiekappen ciborien en kelken, daer den Heer der Heijrkragten, den Schepper van hemel en aerde had ingerust, en ter aenbidding van de geloovige Christenen op de Autaeren hadde uijtgestelt geweest, en ook tot opoffering van het Onbloedig Sacrificie van de nieuwe weth, van het Lam sonder vlekken, gedient hadden, alle nu ontnemen en benevens het nog overgebleven silver tot ciraet der overblijffselen der Heijlige overgelevert moeten worden, aen die booswigten en roovers, aen eene natie seg ik, die glorie maekt, als sij de Geestelijke en goede Catholike beschimpen en verdrukken en vervolgen kunnen, jae spotten met al dat Goddelijk en heijlig is, en de Roomsch Catholike Religie maer eenigsins aengaet.

Ah dese kerkrooving heeft soo veel te wege gebragt, dat er op Sondag 2 deser in de kerken van sommige cloosters al Lof sonder Benedictie met het Alderheijligste te geven, gedaen wird; jae dat er selfs gebruijk van tinnen kelken gemaekt moest worden. En het was ook met diergelijke

kelken dat het Alderheiligste uijtgestelt wird en in de missen en loven gebruijkten; jae den Almogenden de Benedictie over het volk mede gaf, de goede Catholike dit siende bersten overluijd in traenen en besweken als van droefheijd.

Den 2 November was 'er van stadswegen eene proclamatie aengeplakt, de dato 8 Brumaire (29 8ber laetst), hetwelk men met reden noemen moet een schandlijk lasterschrift op de Moniken, Priester en den godsdienst vol schimpen, te afgrijsselijk om hier te herhaelen, jae om selfs over te denken, daer uijt siet en leert men genoegsaem de gesintheijd van de wethouderen kennen; die in plaets van hunne mede ingesetenen voor te staen, sonder onderscheijd van staet, volgens hunne égalité, de geestelijke laeten beschimpen en benevens welpeijsende verdrukken. Bij dit proclamatie of beter geseijd Pasquille word onder andere vastgesteld: 13 9ber 1794 alhier aengeplakt.

> 1° Dat alle specien, gelijk ook alle goud en silver, gemerkt of ongemerkt (de uerwerken alleen uijtgesondert) hetsij dat deselve aen bijsondere persoonen, aen Kerken, Abdijen, Kloosters, Kapellen, Burgerlijke of Kerkelijke Corpora toebehooren, soo op eijgen naem, als onder den titel van aenbetrouwde goederen van dit oogenblik af aen in requisitie sijn, voor de betaelinge der Contributie, aen dese stad en haer arrondissement opgelegt.
>
> 2° Dat al hetgeen, binnen de 24 uren niet overgegeven sal sijn, aen de ontfangers, die voor de onderscheijdene classen van edele, geestelijke en gegoede lieden, sijn aengestelt, verbeurt verklaert sal worden, verbeurt en gebruijkt ter voldoening der Contributie,

sonder vermindering der quota's overgegeven, die in gebreke blijven en sonder eenige teruggave, maer dat alle die geene, die aen dese order niet gehoorsaemen sullen aengeklaegt worden als wederspannigen, en overgelevert aen het Tribunael Crimineel.

Door dese moesten de parochie kerken nu ook hun leste silver tot de godtsdienst dienende overleveren; jae selfs ook de Remonstrantien, Ciborien en kelken; en ook even als de cloosters gaen gebruik van tennen kelken maeken.

Het was ook met diergelijke kelken of als in sommige met een doosken, dat het Alderheijligste uijtgestelt wird en die in de kerken gebruikt en daer de Benedictie in Missen en Loven over het volk mede gegeven wird. O! ongelukkige tijden.

De Ambachten en Gilden en andere soo geestelijke als wereldlijke Corporatien moesten ook hun laetste silver geven, jae selfs de galonnen van hunne ornamenten terren, daer mogt geen silver of goud in Antwerpen meer overblijven, alles hetselve moest op 't spoedigste op de silversmeden kamer uijt expres order van de weth gebrogt worden.

Daer sag men dan in groote menigte alle H. vaten, als Remonstratien, Ciborien, kelken, koppen en kerkciraden door godtvrugtige menschen verreert en die men d'eerste reijs tot den godtsdienst en ciraed der kerken, nog aen den smeltkroes onttrokken had, op hoopen gesmeten liggen, hetwelk sonder traenen te storten niet konde aensien worden.

Daer sag men ook nog soo menig oud gedenkstuk en vereeringe honderde jaeren op de Ambachts en gilde kamers, jae in familien bewaert, nu vernietigt worden. De goede ingesetenen door vreese aengedaen, liepen met goud silver

en geld om dus de vreede dreijgementen en droeve onheijlen af te weiren, en ook om onse medeborgers ter hulpe te komen. Daer wird soo veel geld en silver gebrogt, dat het Magistraet genoodsaekt was den tijd van 24 uren te verlengen die tot 6 deser gestelt wird.

Het was nog niet genoeg dat de kerken en H. Plaetsen binnen dese stad, van hunne H.H. vaten en schatten berooft waren, neen de buijten Parochien moesten ook aldus behandelt worden. De Magistraet deser stad sond ten selven dage gemelde schandelijke plakkaerten bij beslotene brieven naer de Hoofd-Drossaerden der 7 quartieren van Antwerpen rond; voorsien van den volgenden circulairen: hierbij gevoegt om te doen sien met wat afschrikkelijke dreijgementen sulke orders vergeselt waren en luijde als volgt:

> Amour des Loix
> Liberté
> Egalité
> Anvers ce 12 Brumaire 3e année de la Republique Française, une et indivisible et toujours triumphante. Le Magistrat de cette ville au Citoyen Drossaert du quartier de Santhoven.
> Citoyen,
> Wij zenden U hier bij de noodige plakkaerten om in alle de dorpen van U quartier deselve te doen afkondigen, aenplakken en uijtvoeren en dit binnen den tijd van vier en twintig uren naer den ontfang deser. Wij requiseeren van U de grootste stilswijgendheijd mogelijk opdat niemand dit wete voord'afkondiging hetgene gij ook sult ordonneeren aen het Magistraet van ieder

Dorp in U quartier en daertoe de noodige maetregels nemen.
Gij sult aen de weth der gemeijntens van U quartier ordonneren van seffens op ontfangen deser door het luijden der Dorpsklokken alle de leden der genoemde gemeijntens in hunne respectieve parochiekerken te doen verzaemelen om aen deselve vergaedert sijnde aldaer het nevens gaende arreté door den Pastor ofte Onder Pastor te doen voorlesen, alles op pene dat die tegens het tegenwoordig bevel in het minste sullen contravenieren aen de Crimineele Regtsbank als vijanden der Fransche Republiek sullen overgelevert worden. Denkt eens dat het welvaeren van ons Vaderland hier van afhangt, voorts sult gij ons direct doen toekomen de uer en dag van ontfang en uijtvoeren. Alle dit is op uwe responsabiliteijt op pene van aen den Tribunael Crimineel aengeklaegt te sullen worden als tegenstrevers aen de wetten.
Groetenis en broederlijkheijd
geteekent De Haan Borgmr Metdepenningen..... Secret. P.S. gij sult ook zorgen dat deze plakkaerten, bij extraordinaire en door soo veel expresse boden als gij dorpen in U quartier hebt, op de uer van ontfang deser afgesonden worden op pene als voren.

Daeruijt siet men dat de Pastors selfs dit grauwsaem lasterschrift in hunne Parochiekerken, aen het volk voorlesen moesten; de parochianten konden sulks sonder traenen te storten niet aenhooren, en wisten wel dat die schimpen maer waeren om de Herders aen hunne schaepen haetelijk te maeken. Door dit gebod sag men het silver en goud van de dorpskerken in groote menigte in de stad toebrengen en in de gemelde contributie casse storten.

De goede Catholiken hunne kerken van alle schatten jae van de H.H. Vaten selfs beroofd siende, vreesden met reden, dat den Godtsdienst welhaest soude stil gaen staen, gelijk in sommige cloosters bij gebrek van kelken alreeds geschied was, beklaegden sig en waren seer vol droefheijd daer over hetwelk groote opspraek onder het volk gaf. Dit ter ooren komende van het Magistraet, sonden in dato 4 deser de volgende brieven rond; niet alleen binnen maer ook buijten de stad, daer uijt siet men uijtdrukkelijk wat agting sij voor de geestelijke hebben:

> Aen de Geestelijke van het Arrondissement van Antwerpen.
> Het Magistraet van Antwerpen met verontwaerdiging vernomen hebbende dat veele onder U het volk nog soeken te misleijden, en wel besonderlijk met hetselve te willen doen gelooven, dat gij den Godtsdient niet kont vervolgen, soo wordt U bij desen opgelegt de selve met alle betaemelijkheijd voordt te setten op pene van aengeklaegt te worden als stoorders van de publieke rust en goed order.
> Actum in Collegio 14 Brumaire, 3e jaer der Fransche Republiek een en onverdeijlbaer.
> geteekent Silvestre President Jean Solvijns Sec. de Decade.
> Aprouvé l'impression geteekent l'Adjudant general E. Champuij.

Uijt alle dese stukken siet men genoegsaem in wat agting de geestelijke persoonen, de Religieuse en Priesters bij de wethouderen gehouden worden. Daer waeren ook veele in gesetenen die ook niet meer agting voor dese mannen hadden, denkt eens hoe pijnlijk dit voor de goede mannen sijn moeste.

Ondertusschen *op 3 November* namiddag en volgende dagen wird van stadswegen in de Abdije van St Michiels alle de provisie van eetwaeren, koper en tin, lijnwaerd, bode goed, meubilen, schilderijen, jae het cabinet van de Prelaet selfs, en alle de boomen op den bascour, immers alles hetgene in de Abdije te vinden was, publiek verkogt. De Religieusen wirden inmiddels nog altijd in arrest op 't siekhuijs gehouden, sonder dat se in de kerk komen mogten, niet als sondags alswanneer dese open ging en de andere dagen gesloten bleef.

Daer wirden in de Brouwerije en daer omtrent smissen gestelt en eene waegenmaekerije gemaekt ten dienste der fransche. Soo wird er met die schoone abdije gehandelt.

Sanderdags 4 November wird wegens deselve religieusen om te konnen voldoen de quote die hun van stadswegen is opgeleijd in de contributie van 10 Millioenen, om aldus hunne mede broeders te verlossen en hun selfs van voordere onheijlen te bevrijden, eene groote partije landen, gelegen onder Deurne, Wijneghem, Eeckeren etc. verkogt, sij hadden alreeds verscheijde landgoederen onder Nederockerseel etc. verkogt, en staen nogal ten selven eijnde eene groote partije landen onder Loenhout te verkoopen.

Dagelijks wirden alhier ter Vrijdagse huijsen, hoven, hoeven en landen verkogt wegens de Comité van Curatele aengestelt over de goederen der absente persoonen deser stad, welkers quote in gemelde contributie onbetaelt is.

De Kerkmeesters der Cathedraele om te voldoen hunne quote in de augmentatie van Contributie an deselve kerke gevraegt resolveerden van 5 huijsen in de Pantstraet bij de Schoenmerkt van den hoek af en 1 ditto in 't Waeijgat ge-

noemt de Prins Cardinael te verkoopen, dog eenige der Pandstraet te veel onder de waerde gaende hebben sij ingehouden.

Het Capittel Cathedrael opende eene Lichtinge van eene merkelijke somme van penningen ten intreste van 5 pc. geld van geld, onder behoorlijk beset van goede en suffisante Panden, gestaen en gelegen binnen dese stad.

De Paters Carmelieten, Discalsen andermael gequotiseert sijnde, smeekte eenieder hun tn dien eijnde de ontbrekende penningen te helpen besorgen, belovende aen de geldschieters eenen jaerlijkschen intrest van 6 percent geld van geld, onder verband en hypotheke van hunne 9 huijsen bijleggende.

De P.L.V. Broeders deden insgelijks.

Die van St Elisabethsgasthuijs waeren ook geresolveert van op 10 en 14 deser, 3 huijsen binnen dese stad gestaen te verkoopen, en daerenboven nog verscheijde landen onder Wilrijck.

De Kerkmeesters van St Andries, eene geringe kerke, om te voldoen hun quote in de augmentatie der contributie, insgelijks verkogten 2 huijsen, een in de Pomp en 1 in de korte Ridderstraet, en maekten bekent dat sij voorts nog renten ligten sullen op 3 huijsen in d'Augustijnstraet ter intresten van 3 p.c. geld van geld.

De Directeurs van de Confrerie van de H. Drijvuldigheijd in St Jacobskerk alhier, verkogten tot betaelinge van hun 2de quote in gemelde contributie 3 renten, twee ten laste van [...] Capittel van St Jacobs ieder van f. 6000. Capl wgt en eene van f. 1200, - ook wgt. ten laste deser stad.

De Cellebroeders verkogten ook al ten dien eijnde 8 huijsen in de Lange Nieuwstraet gelegen. Dog dese sijn niet verkogt en ongetwijfelt eenen voordeeliger middel gevonden hebbende. Dit ging al d'een voor en ander naer, dog altijd

met den grootsten spoed mooglijk. De betaelinge daer moesten ook al seffens in goude of silvere specien geschieden.

Dese verkoopinge al op de wijse van de eerste, sommige de goede komen tot het 10de der weerde nog niet, en gene wonder, wie, die welpijst, durft er sig tusschen stellen, men weet dat alles onwettig en afgeperst is, en dat niet alleenlijk, maer wie heeft er tegenwoordig geld? En die 't hebben houden het verborgen uijt vreese voor 't ontnomen te worden. Daerenboven dese enorme somme van 10 millioen vermeerderde nog daeglijks met 100.000 Livres in specie en dat soo lang tot de volle voldoeninge, en wanneer sal die plaets hebben? Het is ook tot dat tijdstip dat er dagelijks 10 persoonen soo geestelijke, edele als notabele ingesetenen worden opgeligt en op 't Casteel als gijselaers geset, daer elk op sijn eijge borse teeren moest. Ziet eens, hoe ongelukkig het is voor die daer dit lot op valt; en soo kan het gebeuren dat alle de goederen der Cloosters, Abdijen en der edele verkogt sullen worden, sonder dat de quote daer sij mede belast sijn vol is; jae het sijn critike en droeve tijden. Godt gaf dat er maer haest een goed eijnde aen quam.

6 November 1794 wird van stadswegen met trompet op de hoeken van de straeten uijtgecondigt dat de tijd tot het inbrengen van goud en silverwerk, mitsgaeders van goude en silvere specien nog voor 8 dagen was verlengt, om dus door de menigte die ingebrogt wird van alle kanten, jae van alle buijten kerken en Capellen, die even als de onse berooft van alle hun schatten moesten worden. Tegen den avond wirden er van stadswegen brieven gesonden aen de Parochien, Cloosters etc. de dato 15 Brumaire, geteekent De Haan Borgermr, waerbij gerequireert ofte beter geordon-

neert wird, dat ingevolge de Resolutie Collegiael van den dag, alle juweelen, gesteentens, en fijne paerlen, aen de kerken, capellen, broederschappen etc. toebehoorende voor sanderdags savonds op de silversmeden kamer moesten gebrogt en in de caisse de contribution gestort worden.

Niet het alderminste mogt er meer in wesen blijven tot luijster van den godtsdienst en ciraed der kerken dienende. Dog wird van eenieder niet gevolgt.

Daer wird wegens de Surveillance in de Cathedraele kerk ondersoek gedaen naer verborgen schatten. sij doorsogten onder ander graven den kelder daer de Bisschoppen begraven liggen in de Choor. vonden daer een kistje meijnden dat het den buijt was, maer het waren oude brieven, sij sogten ook op 't welfsel der kerk maer vonden niets.

Den selven avond wird met het geluij van alle de klokken deser stad aengekondigt dat de stad Maestricht, sig bij capitulatie aen de fransche op 4 deser overgegeven heeft.

Ondertusschen het was niet alleen het goud, silver, juweelen en koopmansgoederen dat men moest uijt onse landen sien voeren; maer ook de levensmiddelen, gelijk gij hier vooren uijt de Requisitien nu al menigmael gesien (verstaen) hebt. Daeren boven schreef den Nederlandschen Commissaris in dato 2 9ber 1794 (12 Mistmaend volgens hun tijdrekening) gelast sijnde van den ordonnateur gnael, aen de Hoofd Drossaerden der 7 quartieren van Antwerpen, van in de Magasijnen der Fransche Republiek te doen storten de helligt der land en weij vrugten door hun in Requisitie gestelt bij besluijt van 5 8ber laetst, moesten tusschen heden en eene maend in de magasijnen volgens naestbij gelegentheijd gelevert worden door de resp^{e} dorpen der quartieren de quantiteijt van 15.000 quintalen tarwe; 77.480 quintale rogge; 22.450 D^{o} haver, 30.800 D^{o} Hoij; 52.800 D^{o} stroeij

en 12.300 D^{o} gerst en dit te verdeijlen in 5 deelen, te leveren de eerste binnen de 10 dagen na dato deser, en de vier andere van vijf tot vijf dagen successivelijk en sonder interruptie, hetwelk hun belooft wird te sullen betaelt worden ten prijse van 't maximum van Rijssel etc. alles in papier en sonder beduijding van de dorpen. Die daer aen ontbreken sullen, te aensien en te straffen als quadwillige en vijanden der Fransche Republiek etc. Dese prijsen waren sanderdags bekent gemaekt.

7 November hebben de Hoofdofficieren der 7 quartieren alhier een vergadering gehouden, alwaer hun is voorgedraegen een geldschattinge van 1.200.000 guldens courant op de brengen door de selve quartieren, tot vervulling van de contributie van 10 millioenen Livres; waerover geraedpleegt is en hebben eene Deputatie naer Brussel gesonden, waervan den uijtslag verwagt word.

8 November om 2 uren nanoen sijn er wel 61, soo geestelijke, edele als notabele persoonen deser stad, als geijselaers daegelijks geligt sijnde, van 't Casteel aen de Kronenborgkaeij in drij schepen gedaen en van daer vertrokken. Siet hier de namen.

Op het schip van Cabbaey

Joan. Frans Pooters Can. Cathedr.
Frans Paul. Benedictus De Meulder J.U.L. grad. Can. Cathedr. vermaerden predicant.
Henricus Groeven Priest.
Ferdinandus Smits idem en Capln van St Andries.
Raph. de Boey, Can. Abbae St^{i} Michi^{s}.
Jon^{r} J.J. Wouwerman, greff^{r} deser stad.
Jon^{r} Pick.

Jon^{r} J.A. Kannekens.
Frans Cambier, koopman.
Domm. Nagels, Cassier.
Alph. Vervranghen, Secr. van Ranst.
Jan Frans Vervrangen, priester.
Anthonisis Baltens { Cellebroeders
Jacobus Collaert { Cellebroeders
Pr Lambert Portier van St Joris Poort.
Egide Jos. Neefs, koopman.
Mens Begode, koopman.
Jos. B. De Vos, Heer van Hamme en St Anna.
Jon^{r} Eelkens advt.
P.B. Lievens.
Jacobus van Pruijssen.
Jon^{r} Auvray.
Jos. Legrelle.
Jon^{r} van Dun Schepene advt.
Wouters Pennink^{r} die te Gend verlost is.

De Cleijn

Joannes Jean Bromans obüt te Beveren 4 Meert 1795, priester.
Jan Bapt. Mortelmans Capl. Cathdr., priester.
Jan Bapt. Beeckman, Minderbroederstr.

Cortsens

Josephus Adriaen Joannes De Lincé, notaris.
Frans Van der Jeugdt 1e secretaris van den Berg van Barmartigheijd.
Pierre Millevois fransche émigré gebortig van Amiens.
J.B. De Wondele, super intendent van den Berg alhier.
Jan B. Bom advocaat, soon van den Pensionnaris.
Antonius Van den Berghe.
J.A. Van der Straelen.
Jacobus van Leuven.

Jean Mies.
Jon^{r} Jean Macmahon.
Henrij Pelgrims.
Gerard J. Smekens Maekelaer in juweelen.
Jos. Bertrijn.

Op het schip Dengentenaer

Gomez can. St^{i} Jacobi.
Van Engeland { priesters.
Heijns { priesters.
J.B. in 't Groenewout Aug. vermaerden predikant.
De Leeuw, Lector der Minderbroeders en vermaerden predicant.
Anton H.J. Van Wamel, Deken der Laken Bereijders.
Guill. Bisselion, cruijdenier en Ouddeken van de Meersch.
Jacob Huybrechts, silversmid en ondwijkm^{r} der 1e wijk W. Van Gils, negociant.
Martin Van de Sprit.

Op het schip van Lanckpaep.

Ant. P. Demoor. { off. mun.....
J.H. Bouhoulle { off. mun.....
F. Basteijns { off. mun.....
Delfontaine.
Aug^{s} F. Reijns, Oud-Deken van de Meersch.
Guill. Rens 2de Pensionnaris der stad.
Carel De Buck.
Jean Laudaens.

Sij vertrokken op St Bernaerds daer sij vernagt hadden, en sijn dan op Temsche gevaeren, en soo voorder langs Gend naar Douaij en naer 't fort de Scharpe daer ontrent en ondertusschen worden er nog altijd dagelijks 10 soo geestelijke, edele als notabele persoonen als gijselaers geligt en

wederom op 't Casteel gebrogt; alwaer alle dese soo wel als degene alreeds in Vrankrijk gevoert sijn, op hunne eigene kosten teiren moeten.

Men hoort niet hoe verre de Contributie al is, daer was belooft dit daeglijks bekent te sullen maeken, maer tot nog toe is dit niet geschied hetwelk groote opspraek leijd onder het volk.

10 November savonds om 7 uren wird door het geluij van alle de klokken aengecondigt dat de franschen de stad Nimmegen in Gelderland verovert en op 9 deser daervan besit genomen hadden, deselve verlaeten sijnde door de garnisoenen.

11 November verscheen van Stadswegen eene Bekendmaking aengaende: het inbrengen *van alle specien gelijk ook alle goud en silver gewerkt en ongewerkt (de uerwerken alleen uijtgezonderd) hetzij dat deselve aen besondere persoonen etc.* toebehooren.

> Actum in Collegie den 20 Brumaire (10 November 1794) 3de jaer der eene en onverdeelbaere Fransche Republiek, geteekent De Haan Burgermeester Jean Solvijns Off. Mun. Sec. de Dec.[1].

12 November wird er scherp ondersoek gedaen bij de Paters L.V.B. naer het zilver, maer naementlijk naer het schoon silvere L.V. Beeld vereert door Dh^{r} de Gavarelle, fondateur van de marmere capel in deselve kerk; alsook naer de goude Remonstrantie vereert door..... sij dede groote drijgementen aen de Paters bij aldier sij dese niet aenwesen. Daer wird een militaire wagt in 't Clooster geleijd en de Religieusen mogten niet uijtgaen of geen volk ontfangen, waren in arrest even als die van St Michiel.

(1) Schrijver voegt gedrukt stuk bij.

Op 12 November wird van stadswegen voor de eerste mael aengeplakt den staet der ingekomen penningen en silverwerk voor de Contributie, spruijtende soo uijt de individuele quotisation als uijt de lichtingen, volgens opgave der respectieve ontfangers, sedert den beginnen tot den 20 Brumaire (10 November) inclues en soude in alles nog maer beloopen ter somme van L. 5.830.226,, -,,3. - dagelijks sal vervolgt worden.

14 November wird er van stadswegen aengeplakt: dat de imposten op 't klijn bier door de fransche Representanten provisionelijk afgeschaft waren.

Het Magistraat kondigde dit als eene weldaet (sic) van de Fransche Natie aen. En ordonneerde eeniegelijk, die het aengaet sig daer naer te gedraegen, en ook de andere lasten en imposten punctuelijk te betaelen tot dat deselve expresselijk wegens de fransche Natie sullen afgeschaft sijn etc.

Op 14 November wird het schoon huijs van Jon^{r} Hendrik Paul-Frans Moretus tegenover de groote kerkdeur van St Joris, voor een gevangenhuijs gebruijkt; om daer alle degene dewelke door de Criminele Regtsbank alhier verwesen sijn om voor eenigen tijd opgesloten te worden, in gevang te setten. Ten dien eijnde sijn er desen noen verscheijde gevangenen van het steen daer naer toe gebrogt.

Eodem die moesten de laetste Remonstrantien en Ciborien van de parochien binnen dese stad overgelevert worden aen de Contributie cassen, mogten niet behouden als een klijne communie kop Ciborie en eenen kelk.

15 November 1794 wird er van stadswegen aengeplakt

dat om dese redenen (in de bekendmaking gemeld) den tijd tot het inbrengen van geld, goud en silver, wederom verlengt was tot 30 Brumaire (20 November) en bepaelt de premy van 20 p. c^{s} voor den brenger der specien, goud en silver tot dien dag inclues, waernaer dagelijks de premy sal verminderen met 2 p.c. etc.

17 November smorgens brande het wederom in het huijs van Portugael in 't Kipdorp, dit was door de onvoorsigtigheijd van de militairen daer in liggende veroorsaeckt; dog was Godslof, welhaest geblust en van geen groot gevolg.

> Het Magistraet deser stad had in dato 5 deser aen den Drossaerd Lauwers den volgenden brief geschreven (brief ontbreekt). Waerover hij op 7 ditto eene vergaederinge der Hoofdofficieren van de 7 quartieren binnen dese stad heeft gehouden, en aldaer den selven voorgelesen, waerop dan eenstemmiglijk besloten is, sig naer 't stadhuijs te begeven en een gehoor van 't Magistraet te vergen; dog geene voldoende antwoord bekoomende sijn sij naer hunne vergaederplaets wedergekeert. Sanderdags om 11 ½ uren ontfangde den gemelden Drossaerd Lauwers den volgenden Brief (brief ontbreekt).
> Denzelven voorgelesen sijnde, is éénstemmiglijk besloten provisionelijk de gewoonelijke quartiers voet te gebruiken, en ingevolge denselven de omschrijvinge te doen; soo nogtans dat degene die souden vermeijnen bij desen voet beledigt te sijn, daerover soude konnen hunne vertooninge doen daer het behoort.
> 'Dit alles ten opsigte der quote van 120.000 gulds Tor. Opsigtelijk degene van 300.000 Livres Tournois geslaegen op de Pastors, onder Pastors, en Beneficianten geset binnen het Ressort der 7 quartieren en geënclaveerde gemijntens, is eenstemmiglijk besloten, de tegenwoordige Acte bij gedrukte copijen te senden aen de respectieve Land-Dekens van den Ressorte, ofte degene hunne fonctie doende met de alderstipste betaelinge dat sij op den tijd stipt bij de resolutie van het Magistraet bepaelt sullen hebben om te schrijven op de persoonen daermede belast de voors^{e} somme van 300.000 L.T. etc.'

18 November waren de Land-Dekens van 't District van Antwerpen bij malkanderen binnen dese stad, ten opsigte der geldschattinge op de Pastoors, onder Pastoors, kerkelijke Beneficianten.

De Hoofd officiers hadden dan de repartition van de 7 quartieren omgeslaegen, die dan door iedere Hoofddrossaerd op de Dorpen van zijn district verdeijlt wird.

19 November wird wegens de religieusen der Abdije van Villers gedrongen... alle de andere tot het vinden der quote waermede sij alhier in de Contributie belast sijn, publiek ter Vrijdagsche Merkt bij de Wed^{e} van den Roeper J. van Lemens, soude de Refugie van gemelde abdije gestaen agter de P.P. Capucienen binnen dese stad, mt een huijs daervan gespleten op de Peerde Merkt. Sij verkogten nog om de selve redens in 6 koopen 35. - gemeten en eenige roeden saeyland gelegen in den Polder van Merxem. De Religieusen der Abdije van St Michiels verkogten 18 en heden 20, insgelijks om die redens 10 schoone huijsen gestaen en gelegen in de Cloosterstraet wedersijds de kerk van nevens den ingang der abdije af tot ontrent de Kromelboogstraet. Daerenboven nog verscheijde gemeten weijland etc. in 8 koopen, gelegen soo in 't Loobroeck, als onder Deurne, en ook eene hoveniers hof onder St Wilbrords (siet de gaset).

De Comité van curatele ging ondertusschen nog altijd spoedig voort met het verkoopen van huijsen, Hoven van Plasantie, hoeven en landen, toebehoorende aen afwesige persoonen deser stad, die hunne quote nog niet voldaen hebben. Alle avenden waeren er verkoopingen op de Vrijdagsche merkt; jae alle Roepers waeren in 't werk. Onder

de speelhoven telt men de volgende: Het hof van Lippeloo onder Berchem en Wilrijck, van den oud-Borgerm[r] Jan de Wael, hetgene van de Can. de Wael, sijnen broeder, (siet de gasette van 18 9ber 1794).

Den 19 November 1794 wirden de naemen soo van de Paters als Broeders in alle de cloosters deser stad van wegens de Magistraet opgeschreven. Wat sulks beduijde wist men niet.

Den 20 November 1794 smorgens vertrokken er van hier gecommiteerde wegens de weth vergeseld met eenige ruijters naer de Abdijen van St Bernards aen de Scheld en Roosendael bij Mechelen, als commissarissn tot het doen volbrengen van hun quote. Desgelijks ging het en waren er aengestelt in de andere Abdijen gelegen onder de 7 quartieren van Antwerpen; jae in de Abdije van St Michiels was Commissaris Gerardus Joan De Beurst uijt de weth selfs.

Op 21 of 22 deser (November) waeren er eenige nieuwe *wethouderen aengestelt, te weten:*

Maximiliaen Emmanuel Solvijns in de Peerpotsstraet.
Wouter van Kessel eenen gevlugten gereformeerden Hollander.
Peeter Solvijns koopman op 't Zand.
Petrus Verachter, Hoogstraet.
Hendrik van Lievens, Wisselaer, Kaesruije.
Joseph d'Olislager, soon van den Doctor, Everdijkstraet.
Joannes Cornelius Hanegraeff, brandewijnstoker, op de Vuijlruije.

De wethouderen onlangs aengestelt waren nogtans in hunne bedieninge gebleven, uijtgenomen Henri Du Buisson (die nooit gecompareert had, onpasselijk sijnde).

Jan Frans Solvijns die lid van de Bestieringe van het Arrondissement van Brabant gestelt was te Brussel, en Arnold Metdepenningen, die aldaer lid van de Centrale Administratie van Nederland geworden was. De verdeijling van die dewelke het tegenwoordig Magistraet uijt maken, is als volgt:

Het Collegie

Joan Frans Wouters, Schouteth.
S.P. Dargonne, onder Schouteth.
Theodoor Frans De Haan, Borgerm^{r}.

Schepenen

Hendrik van Blomberg d'oude.
Petrus Alexander Silvestre.
Antonius Petrus Demoor advt.
Hendrik Costerus.
Joannes Hubertus Bouhoulle advt.
Maximiliaen E. Solvijns.
Wouterus van Kessel.
Petrus Solvijns.

Comité der Logementen.
Op de klijn Staete kamer.

Cornel Frans van Dael, timmerman.
Peeter Beullens { koopl.
Jan Bapta Basteijns. { koopl.
Joseph Verhoeven
Jan Frans Eijckens
Jan Bapt. Schellinx

Comité van Policie, Hospitaelen en Gevangenhuijsen
Op de Laekenhalle.

Gerardus Joannes De Beurst.
Joannes Henricus Mattheij.
Stephanus Pineda
Hieronymus Petrus van Lerius.

Jan Bapt. Reijnwit.
Petrus Verachtert.

Comité van Finantien
Op de Tresorije.
Cornelius Franciscus Gerardi, eersten Tresorier.
Hendrik van Blomberg, soon, 2. Tresorier.
Petrus Henr. Janssens.
Hendrik Van Roïe.
Frans Bal. Lievens.
Jan Smets.

Comité van Requisitien
Balthasar Michielsens.
Jan Bapt Middeler.
Joseph D'Olislager, soon van den Doctor.
Jan Frans Basteijns.

Comité van Levensmiddelen
Op de Pollicie kamer.
Jan van Minnebeke.
Joannes Cornelius Hanegraeff.

Daer was eene Deputatie bestaende in eenige van de weth, van de cooplieden, etc. naer Brussel gecommiteert, om met de Volks-Representanten aldaer te handelen over de Contributie, en over het opligten van onse Medeborgers, en om die dewelke reeds als gijselaers naer Vrankrijk gevoert sijn los te krijgen, waervan den uijtslag verwagt word.

Ondertusschen wird er *op 24 November* van stadswegen eene publicatie aengeplakt waerbij, om van de fransche

> Natie eenen uijtstel te bekomen voor de volle betaeling der Contributie en om onse mede inwoonders als gijselaers weggevoert, weder te doen komen. alle Borgers uijtgenoodigd worden om binnen de 48 uren na de publicatie deser te komen ter tresorije op den Raedhuijse

> alhier, ten eijnde aldaer te doen eene inschrijving van obligatien ten laste van Denemarken, Zweden en de Staeten van Noord America tot mede van diamanten en andere kostelijke gesteenten, van deselve aen 't Magistraet aen te brengen om door hun als een onderpand tot de volle betaelinge van de Contributie bewaerd te worden, welk hun dan terug sal gegeven worden, met eene premie van 5 p. o/o in specie etc.

Veele inwoonders sijn vergaedert geweest en den voorstel aenhoord sijnde, sijn onverrigter saeke gescheiden, maer hebben besloten requeste in te dienen an den Volks-Representant te Brussel, die besloten heeft vier en twintig van onse weggevoerde inwoonders te laeten wederom komen te weten die een huijshouden en kinders hebben. Maer ten opsigte van de 100.000 Livres Tourn^{s} daer de Contributie daegelijks sedert 5 tot 22 Brumaire, dat is van 26 8ber tot 20 November laetst als tot onse straffe mede verhoogt is geworden, is nog geene voldoende antwoord bekoomen en men vreest sterk dat se die somme niet afdoen sullen, die tot 2 ½ Millioenen beloopt.

Op 28 November 1794 wirden de wapens van de Ridders van 't Gulde Vlies, staende in den Hoogen Choor der Cathedraele kerke deser stad, boven de gestoeltenis der Canoniken van wegens de Comité de Surveillance met toelating van de weth, daer uijtgebroken en naer gemelde Comité gedraegenDese wapens waeren seer schoon en konstig geschildert en stonden daer sedert en tot gedagtenis van het capittel van dit Doorluchtig Order, in dese kerke, op 21 Januarij 1555 Stiel van Camerijk, en volgens hedendaagschen Stiel 1556, door Koning Philippus den 2den met groote pragt, gehouden, gelijk ons verscheijde schrijvers melden onder andere het Antw. Cronijkje, gedrukt te Leijden 1743

pag. 53 en 54. J. Baptiste Maurice in sijnen boek. *Les Blasons de tous les Chevaliers etc.* geeft ons de wapens daervan in print, soo dat men nu seggen mag, dat dit nog de eenigste gedenkenis is van die schoone oudheden. Ondertusschen siet hier de opschriften sooals ik die onder elk in goude Duitsche Caracters gelesen heb, omdat men hier ook weten soude wiens wapens aldaer gestaen hebben. (De teksten ontbreken).

Desen morgent (28 9ber) wird de kerk der Eerw. Paters Lieve Vrouwe Broeders van wegens de weth gesloten en de goddelijke diensten aldaer opgeschorst.

De Religieusen nog sijnde in hun Clooster ten getalle van 19 moesten ingevolge gemeld order tegen den avond hun clooster verlaeten en sig bij de Eerw^{e} Paters Discalsen begeven.

Savonds om 5 uren sijn dese goede religieusen processie gewijse met het Alderheijligste uijt hun clooster naer het boven gemeld gegaen, met eene onuitsprekelijke droefheijd, niet alleen van dese mannen, maer ook tot droefheijd van alle waere Catholike Borgers, die sulk een vertoon niet aensien konden sonder traenen van medelijden te storten.

Dese Paters mogten niets van hun clooster medenemen, als enkelijk eenig keukengerief. Hunne provisie van alles, meubelen, boeken, kerkciraeden en voordere effecten moesten in het clooster blijven, daer voor Commissaris aengestelt was uijt de weth sekeren gereformeerden Hollander Etienne Pineda.

Dit clooster was wel drij maelen gequotiseert geweest, eerst 26.000 L.T. en voor de tweede mael 24.000 L.T. die sij beijde betaelt hebben en voor de 3de reijse nog f. 800,, gls Brats Court, die sij niet meer betaelen konden.

Alsoo wirden de cloosters en abdijen hier tegenwoordig

door de wet geplaegt, als sij hunne quoten voldaen hadden, dan wirden sij opnieuw getaxeert.

Sanderdags wirden de schilderijen en ander ciraeden der kerke afgedaen en in de choor gedraegen die gesloten wird. De beelden der Heijlige wirden afgedaen en verscheijdenen maer ten gronde geworpen: dit alles geschiede ten bijwesen van Leden van het Magistraet, naementlijk van den onder Schouteth Dargonne eertijds commidiant, van Maxim. Solvijns, eenen banqueroetier en van E. Pineda eenen Hollander van de gereformeerde Religie, welken laetste daer als commissaris was gestelt, dese en andere van hunnen aenhang schaemden sig niet daermede te spotten en soo op de beelden als op de geestelijke te schimpen en schandelijke lasteringen uijt te galmen soo op den predikstoel als in de kerke, tot smaed van de Religie en van de Godtvrugheijd.

Dese schoone kerke was door het Magistraet verschikt om te dienen voor eenen tempel der Reden, gelijk sij self seijden.

Daer was van stadswegen aengeplakt de volgende waerschouwing, van 27 deser,

> De Magistraet deser stad ingevolge het order toegezonden wegens de Administratie van Braband van den 6 deser loopende maend, ordonneert, zoo aen alle eijgenaers van huijzen en erven deser Stad, als aen degene van haere Kuijpe, van binnen de 3 dagen naer dato dezer, schriftelijk ter Secretarije alhier over te brengen alle renten ende belastingen, bezet op de voorschreve hunne huijzen ende erven, ende welke renten ende belastingen competeren aen persoonen dezer Stad en Kuijpe, actuelijk absent zijnde, ofte die competeren aen personen, de welke woonachtig zijn buijten dese Stad ende Kuijpe, op pene van een honderd Livers ten

laste van degene, die bevonden sullen worden eenige verzwijginge dien angaende te zullen gedaen hebben, en aensien te sullen worden als tegenstrevers aen 't algemeen welzijn.
Actum in Collegio den 7 Frimaire, 3de Jaer der Fransche Republiek.
De Haan Brgm^{r}
Silvestre Secret. de Décade.

Gemelde orders wirden door het Magistraet bij hunnen brieve van zelven dato met de boven meegedeelde order der administratie van Brabant, naer den Drossaerd Lauwers gesonden om voords volgens gewoonte versonden te worden. Ziet hier dese stukken.

Amour des Loix.
Liberté
Egalité.
Anvers 7 Frimaire 3me année de la Répub Française, une etc.
Le Magistrat de cette Ville au Citoyen Lauwers.
Citoyen!
Nous t'envoyons copie de la réquisition que nous a été faite par le Citoyen J. Solvijns membre de l'Administration de Brabant et te requerons de t'y conformer pour nous en rendre compte.
Salut et Fraternité.
Signés: De Haan, Brg^{mr} et Silvestre Secrét^{e} de Décade.
Liberté
Egalité.
Jean François Solvyns membre de l'administration du Brabant aux Officiers Municipaux de la Commune d'Anvers.
Citoyens!
Le bien être de la patrie exigeant la plus grande célérité dans les opérations de l'administration générale du pays, trop négligé jusqu'à ce jour, il est urgent que vous vous empressiés de communiquer au Comité spécialement chargé de celle (?) du Brabant les motions que vous devez avoir ou que vous etés a même de vous procurer comme Chef Magistrat de l'arrondissement

partiel d'Anvers sur les objets qui doivent diriger les premières opérations générales du dit Comité dès l'instant de l'ouverture de ses bureaux qui ne tardera point à s'effectuer.
En conséquence je vous prie et requiers en tant que besoin de faire parvenir dans le plus bref délai au comité de l'Administration du Brabant:

1° une liste exacte de toutes les communes et dépendances d'icelles situées dans l'arrondissement partiel d'Anvers; les inclaves et franchises y situées seront spécifiées dans un tableau séparé avec désignation du quartier dans lequel ils se trouvent.

2° une liste spécifique de toutes les biensfonds et rentes hypotequées sur ceux que appartiennent aux domicilies (?) dans votre commune et banlieu actuellement absens. Une autre pareille contenante le dits biens et ventes appartenants aux non domiciliés dans votre ressort susmentionné.

3° Vous enjoindrez en fixant le délai que vous jugerez convenir aux autres communes, franchises etc. de votre arrondissement partiel de vous faire parvenir des listes de même espèce que celles spécifiées au nombre comme ci-dessus.
A mesure que vous aurez confectionné quelqu'une des listes susmentionnées ou qu'elles vous seront remises vous les ferez parvenir de suite au Comité d'Administration du Brabant.

Fait à Anvers ce 6 frimaire 3e année répub. Signé: Jean Solvijns membre de l'adm. de Brabant, plus bas: pour copie conforme: Signé: De Haan, Brgmr.

Op *Zondag 30 November 1794* (wesende volgens de fransche tijdrekening den 10 frimaire, en vervolgens kunnen feestdag) Eenen dag die sij geviert hebben op de volgende wijse:

Op *Zondag 30 November 1794* is door de Fransche alhier hunnen Feestdag der Decade ingestelt, op de volgende wijse: om 10 uren voornoen onder het geluij der groote klokke en spel van den beijaerd kwaemen de leden van den Tribunael Criminel, uijt de gasthuijsstraet, voorgegaen door hunne bediende en eenen die het drijkoleurig vendel droeg,

agter hun volgde het schavot, dan de torture, galge en het Rad die opgestelt waren. Te midden van het Rad dan rondom met ketenen en boeijen behangen was, stond eene Pauselijke drijdobbel kroon, daernevens den wereldbol, den Cardinaelen staf, twee Biscoppelijke staffen en twee keijserlijke en koninglijke kroonen, aen de galg hong den keijserlijken scepter, alles tot smaed van kerk en staet en tot spot van de Rooms-Catholike Religie. Aldus ging desen trijn langs de Meir naer de Schoenmerkt tot voor de Comité de Surveillance, daer het portrait van den keijzer aen de galge opgehangen wird en alwaer de schoone wapenschilden der Ridders van het Gulden Vlies, uijt de Cathedraele gehaelt, aenstonds gedeeltelijk op de leeders van de galge genagelt en voorts mede gevoert wirden. De Leden van dit Comité voegden sig hier bij dese en trokken alsoo, vergeselt door een detachement ruijters en gevolgt door de drijkleurige vendelvoerders, alsook door eenen wagen bespannen met ses peerden opgeciert als een landschap met schandaleuze opschriften behangen, daer een jong maegdeken op sat waermede sij het afbeeldsel der Rede beduijden wilden gevolgt door musikanten, en aengesloten door een tweede detachement ruijters, langs verscheijde voornaeme straeten over de Groote Merkt voorbij het stadhuijs, alhier de Magistraet er sig bij voegende, naer het midden der Meir, omtrent de Meijestraet, op welke plaetse den schavotwagen, met alles dat er opgevoert wird, benevens eene menigte van onse gedenkstukken, portraitten van Keijsers, koningen en princen, immers van onse oude Hertogen en Hertoginnen van Brabant, inscripten en wapens, die ten eijnde van 't stadhuijs gehaelt waren, gediend hebbende tot de huldinge en Blijde Inkoomsten van onse souvereijne princen en gouverneurs deser Nederlanden, langen tijd aldaer bewaert en werden gehouden, met de wapens van het Guide Vlies

publiek, als eene offerande aen de rede verbrand wirden.

Dit alles hetgene men eene afgoderije noemen mag, geschiede onder groot musiek en gelui der groote klok, ten bijwesen van alle de voorseijde leden en voorderen aanhang, die op eene geschilderden wagen stonden. Den openbaeren beschuldiger bij de criminele Rechtsbank dede op den oogenblik dat hij het vuer aenstak eene redenvoering aen de borgers van Antwerpen dewelke door de Magistraet beantwoord wird, en die op 't eijnde van deselve alle dese leden versogt hem te volgen tot in den Tempel, die sij volgens hunne eijge woorden, voor de Reden openden: het was in de schoone kerke der Eerw^{e} P.P.L.V. Broeders, alwaer het gemeld maegdeken te midden op eenen verheven troon gestelt wird en daer het Magistraet dan ook eene redenvoering aen het volk van Antwerpen gedaen heeft, alsook den president van de Comité de surveillance...

Dese discoursen en redenvoeringen waeren vol schimpen tegen de geestelijke, tegen de koningen en edelen, jae tot spot van de Religie, om het volk op te wekken tegen de priesters en edele en om de voorbeelden der Fransche te volgen, en zig met de zelve vereenigen met een woord, te schandelijk om 'er nog voorder van te spreken, jae deze redenvoeringen wirden aldaer in druk onder het volk uijtgedeijlt en selfs in de gazette geset, om de gemeijne lieden alsoo trachtende naer hun te krijgen en te verleijden.

Alle dese dingen wirden van niemand, als van slegt volk bijgewoond, de welpeijsende en goede Catholike Borgers waren vol droefheijd, schouwende dese plaats; jae sig schaemende soo goddelooze zaeken te hooren of te zien

Naer dat sij hunne goddelooze vertooningen verrigt hadden, bleven sij met gands den aenhoud wel ten getalle van..... persoonen den maeltijd in het gemeld clooster houden, daer sij lustig geteert hebben, en daer sij ongetwijf-

felt hun van de provisie van deze ongelukkige Religieusen zullen bedient hebben. Sij hadden wel doen visch haelen van de vijvers van St Michiels hof te Beerschot.

December.

Op 1 December smorgens is den wagen daer den afgod opstond en daer de wethouderen en andere van den trijn gister alle dese schoonigheden op gesien hadden van de Meir weggevoert.

In den selven morgent is 'er in de kerk der L.V. Broeders wederom eene aenspraek tot het volk gedaen en daer sijn 'er van stadswegen 100 livres uijtgedeijlt, al om die slegte soort van menschen tot sich te trekken.

2 December wird 'er van stadswegen wederom eene aenspraek tot de Borgers aengeplakt, ten eijnde van de Contributie met spoed te vervullen, eene redenvoering om het volk te verleijden en naer hunne gesindheijd te trekken; jae seggen dat dien eijsch van de fransche van sulke enorme somme niet is om onse rijkdom in te slokken, niet alleen is om de middelen van omkooping te beletten, maer besonderlijk om deselve te verwisselen tegens de goederen der verdrukkers etc. en soo vol van sulke schoone redeneringen te schrikkelijk om 'er nog voorder van te spreken, sij doen 'er hunne gesindheijd genoegsaem uijt kennen, en ook sien wat agting sij voor de oude Roomsche Catholike Religie en voor de Priesters hebben, die sij nu maer al te schandelijk in alle hunne placcaerten beginnen uijt te schelden en te lasteren, om aldus deselve aen de Borgers tragten haetelijk te maeken. Op 't eijnde van deselve word dan door hun geordonneert het volgende:

1° Alle eijgenaers ofte besitters van obligatien aen

den draeger, ten laste van de vereenigde Staeten van Noord-America, van Zweden, Denemarken en Rusland sullen deselve overhandigen aen de commissie daertoe aengestelt, op den Raedhuijse, op pene van te worden aengezien als vijanden van het gemeenebest.

2º Het zelve zal plaets grijpen, ten opsigte van alle besitters en bewaerders van diamanten en edele gesteentens geset of ongeset, deese zullen vanwegens het Magistraet door twee desverstaende worden geschat.

3º gemelde obligatien en gesteentens zullen bewaerd worden ter Tresorije, in eene kasse met 2 sleutels, waervan den eenen berusten sal in handen der Tresoriers, den anderen onder den betaelder der legers.

4º Alle en igelijke de goederen, 't zij meubel of immeubel der kerken, capittels, kloosters en abdijen, zoo mede alle de vaste goederen der uijtwijkelingen, worden van nu af voor opgemelde obligatien en gesteentens als eenen borg vastgestelt.

5º Er zal gegeven worden eene premie van 10 per cento op het beloop der bovenstaende effecten, betaelbaer in Republicaensche munt.

6º Het Magistraet zal daegelijks doen uijtkondigen 2 lijsten van die dewelke die effecten zullen hebben ingebrogt, met de naemen der brengers, de hoedaenigheijd, quantiteijt, en waerde derzelve, om te worden terug gegeven, naer mate dat het product van de verkoopingen, bij de rentmeesters zal inkomen.

Actum in Collegio 9 Frimaire 3de jaer der Fransche Republiek etc.
geteekent: De Haan Borgrm.
Silvestre secretaire de décade.

De Magistraet zond ondertusschen bij brieve van 2 De-

cember copije van eene Acte Collegiael de dato 11 frimaire (1 December) aen den drossaert Lauwers om seffens aen de respective Drossaerden te doen toekomen hetwelk luijd als volgt:

Amour des Loix
Liberté
Egalité

Anvers 12 frimaire 3e année de la Répub. Française une et indivisible et toujours triomphante.
Les Magistrats de cette ville au Citoyen Lauwers Chef Drossard.
Citoyen,
Nous t'envoyons copie d'une acte Collegiale du 11 frimaire, nous te chargeons de la faire parvenir sous le plus court délai aux Drossards respectifs pour leur gouverne. Salut et fraternité. Signé De Haan brgm et Costerus secrt. de décade.
Vrijheid
Broederlijkheid
Gelijkheid

Antwerpen 11 frimaire 3e jaer der fransche Repub. een en onverdeelbaer.

Het Magistraet der stad Antwerpen ordonneert aen allen de Drossaerden en Wethouders der Dorpen en Steden in 't arrondissement van Antwerpen gelegen, van binnen de 10 dagen naer dato deser over te brengen aen de Commissarissen van haeren 't wegen aengestelt in d'Abdijen van St Bernards, Roosendael, Villers, Tongerloo, Everbode en Postel, eenen exacten en specifiquen liste van alle de huijsen, molens, landen, bosschen, weijden en erven aen gemelde abdijen toebehoorende op pene van destitutie en verdere straffen naer eijsch van saeken te infligeren.
Actum in Collegio dato ut supra ondert. De Haan.

Op 3 December wird aen P.P.L.B. eenige provisie en goed van hunne cellen te rug gegeven. Dese Paters deden gewoonlijk woensdags Lof van O.L.V. van den Schapulier, in de kerk der Eerw. P.P. Discalsen, onder grooten toeloop van godsvrugtige.

4 December zijn alhier voor Aelmoeseniers gekosen.....

!*Op 5 December 1794* smorgens wird het Lieve Vrouwe beeld staende op de puije van het stadhuijs boven de deuren van den agter trap en collegia, tegenover de groote staetekamer van stadswegen van daer weggedaen. Het scheen alsof de Magistraet geene teekenen, soo van onse H. Religie, nog van onse oude Hertogen aldaer meer zien wilden. Het was vóór dit beeld dat de verwezene eer sij ter dood gingen, eerst de Litanie van O.L.V. leesden.

5 December is 'er eenen grooten trijn canon etc. langs Kipdorp Poort ingekomen en door de stad gevoert, komende van de Hollandsche kanten. Daglijks gaet en komt 'er volk in, die elke reijse bij de Borgers gelogeert worden, somtijds voor eenen dag en dikwils voor langer.

Daeren boven sijn er vele huijsen van absente vol volk geleijd; op de gasthuijsbemden sijn langs henen den muer van het gasthuijs stallingen voor de peerden gemaekt, als aen den muer van 't Schermershuijs in de Arenbergstraet, ook in de Roode straet tegen den muer van 't Beggijnhof; en niettegenstaende laeten se de boere peerden snagts nog in de logt staen soo op de Casteelplijn als op 't kerkhof, daer er dagelijks verscheijde van gebrek en koude sterven.

Daer was groote vreese onder de inwoonders van Kiel en Leij, omdat de spraeke ging dat de huijsen aldaer sullen afgebroken worden. Men seijde dat 'er een groot garnisoen

in de stad op 't Casteel zal geleijd worden. De Borgers sijn uijt het Casteel weggemoeten uijtgenomen den bakker, beenhouwer etc. De versterkingen aen hetzelve worden nog altijd voordgeset. De opgeworpen halve maen naer den kant der markgraeve leije is reeds in staet, en degene voor de Beggijne Poort ligt en daer fransche het Casteel de laetste reijse langs beschoten hebben, wordt vernietigt en plat geleijd.

5 en 6 December 1794 verkogten de religieuse der Abdije van St Michiels in gevolg de orders van de weth, wedrom 9 huijsen gestaen en gelegen in de Cromelboogstraet naest het..... tot in de Cloosters tegens de reeds verkogte. Sij waren alhier al voor de 3de reijse gequotiseert geweest.

Daer en boven waren de Religieusen der Abdije van St Bernards nog 12 in 't getal thuijs zijnde, ook genoodsaekt zeer veele bemden en schoone landen te verkoopen, gelegen onder Lachenen, Duffel en Bouchout, onder Vremde, Brouchem, Niel, Schelle en Reeth; eene hoeve onder Westmalle, verscheijde parcheelen Zaeijlanden onder Zoersel en Pulderbossche.

Dese Abdije was het hoogste van allen gequotiseert; hier binnen Antwerpen gelijk ik elders geseijd heb 1.200.000 Livres Tour^{s}, te Brussel 70.000 Livres, te Lier voor ettelijke duijsende Livres, met een woord op alle dorpen alwaer sij maer eenig land hadden wirden sij voor merkelijke sommen getaxeert, soo dat al wast dat sij alle hunne besittingen verkoopen, sij sulke sommen niet betaelen konnen.

En op deselve wijse ging het bijna met de andere abdijen deser landen, soo dat men met reden seggen mag, dat het om den gantschen ondergang van die schoone abdijen gedaen is.

De Religieusen der Abdije van Villers verkogten insge-

lijks om de selve reden verscheijde hoeven, en eene groote menigte jae 100de bunder schoone landen en heijde gelegen onder Schooten, St Graven-Wezel, St Job in 't Goor en Schilde. Daer en boven de windmolens met de molderswooninge onder Schooten.

De Religieusen der Abdije van Tongerloo insgelijks gedwongen verkogten ook zeer vele bundere landen, weijden en eene hoeve alle gelegen tot Schoonbroeck, gehugte van Rethij, en dese verkoopingen moeten aldus tot de volle betalinge blijven gecontinueert worden. De Refugie deser Abdije alhier wordt voor eenen depot bestemd en er wordt een hospitael der Militaire in de Princestraet gereed gemaekt. De goederen, boeken etc. wirden daer uijt vervoert naer de Raepstraet in een huijs alwaer de heeren tegenwoordig hunne Refugie houden.

En ondertusschen de Comitée van Curatelle bleef altijd en daglijks voort gaen ter Vrijdagsche Merkt, met het verkoopen der vaste goederen der absente persoonen deser stad, en verkogten menig schoon hof van plaisantie, hoeven, steden landen en bosschen, gelegen binnen dezelve quartieren van Antwerpen. Onder andere het schoon hof van plaisantie met schoone boven en beneden kamers, pachthoeven, dreven, bosschen, wandelingen, etc. gelegen onder Berchem, Wilrijck en de Leije, genaemt het hof van Lippeloo, met een chijnsboek daer aen annex, en den vrijdom van den geheelen accijs van wijn en bier, groot met de annexe landen 20 bunderen 150 R. competerende Jon^{r} Jan De Wael oud Borgerm^{r} deser stad. Dit wird op 10 deser verkogt voor L. 20.000 of daer omtrent.

Op 10 December en volgende dagen wirden de huijsen op 't Kiel en Leije, staende op 500 toisen van de palissaden van 't Casteel, geschat door Antoni Daniels en Judocus De

Craene, Mr Metsers, P..... Martalis en J. Van Endschot, Mrs Timmerlieden, Joannes Vrinds en Petrus De Meijer van 't leemplakkers en stroeijdekkers ambacht, van stadswegen daertoe aengestelt. Den Drossaerd Van De Wiele was dags te voren van stadswegen op 't stadhuijs ontboden, om daer over met de Dekens te resolveren, dog desen heeft het van sig geweert.

10 December 1794 (bij de fransche 20 Frimaire en vervolgen hunnen feestdag), die sij wedrom in de kerk der Eerw. P.P.O.L.V.B. geviert hebben. Smorgens om alf 11 uren gingen die van de weth, die groote sije drijkleurige sloijers aen hadden, van de Criminele Regtsbank en van de Surveillance met seer schoon musiek al spelende naer die kerk daer deselve op 't oxael gingen en het musiek hooren lieten. Den accusateur publik van de Rechtsbank klom op den predikstoel en dede daer eene redenvoering in de fransche tale, die door eenen van de Surveillance eenen treffelijken jongen Antwerpenaer wiens naem ik verswijgen sal om sijne familie verduijts wird. Die van de weth en van gemelde comités plaetsten sig gedeeltelijk voor den predikstoel, terwijlen dat anderen de kerk rondwandelden. Ondertusschen een anderen van de Surveillance, ook Antwerpenaer die ik om de selve reden niet noemen sal, sat in het gestoelte over de marmore capelle dar hij kaartjes uijtgaf om eenen Livre mede te gaen ontfangen, dit is den belooninge voor die hunne feest bijwoonen, die niet als van slegte menschen, van hunnen aenhang en van arme rapaille om die vergelding bijgewoond word. De gemelde redevoeringen waren wedrom besonderlijk op de priesters en geestelijkheijd, die alle op eene schrikkelijke en schandige wijse uijtgestald wirden, om deselve aen het gemeijn en slegt volksken haetelijk te ma-

ken, sij stroeijden desen in druk onder den hoop, die niet groot was, uijt.

Te midden van de kerk, die in eene slegte gesteltenis is, van alle de ciraeden beroofd, staet het beeld dat sij de Reden noemen, op den blok daer het beeld van de H. Moeder Godts altijd op stond, die nu in de 3 kleuren geschildert is.

Ten selven dage verlieten de soldaeten de wagt aen de Poorten en wirden door keurlingen herplaetst, alsook aen de gevangenhuijsen en comités, en sanderdags vertrok het grootste gedeelte van het garnisoen naer den kant van Breda, welke stad sij, soo men segt, aentasten gaen.

Daer waren ook peerdevolk en voetvolk binnen gekomen, daer de Borgers en sommige cloosters mede belast wirden In de huijsen der absente willen sij stallingen maeken.

Snagts / 10 en 11 December 1794 hadden eenige booswigten het beeld van den H. Joannes staende nevens het kruijs op de kalkbrugge, van boven neder in de vliete geworpen; diergelijke baldaedigheden waren onder andere ook tegens de beelden van O.L.V. en St Jan staende nevens het kruijs in de Schrijnwerkersstraet[1], tegens het L.

(1) Schrijnwerkersstraet tegen de Ruije. Dit beeld is volgens de inscriptie daer onder te lezen door de gebueren ten jare 1710 opgeregt, en luijd als volgt:

VICInI
ChrIsto
DoMIno

Door.....
LIefDe
IS DIt
opgereCht.

Onder 't cruijs op de Brugge aen 't steen staet:
O mensch ziet hier Gods Zoon gevrogt na 't Leven wilt tot onderhout U milde gift hier geven.

Vrouwe beeld staende op de pompe aen den Drijhoek, begaen, sonder dat 'er nu eene proemie nog eenig ondersoek naer gedaen wird. Het scheen alsof sulke grauwsaemheden nu toegelaten waren: het en was geen vaendel van de tribunael, dan soude 'er wel werk van gemaekt worden; jae dan wast een schelmstuk, en dan soude men schier alles willen doorsoeken om de daeders te ontdekken, als men gesien heeft.

12 December wirden de goederen uijt den Entrepot door de kooplieden gehaeld, sulks geordonneert sijnde, en naer het clooster der Witzusters gevoert. Daer sullen peerdestallen gemaekt worden in het eerste, in den schoonen pand. Dese goederen wirden langs de Fockers op de Steenhouwers vest uijtgedaen.

Ten selven dage sijn alhier wegens de Magistraet en Comité de Surveillance verscheijde nieuwe Drossaerden benoemt, (siet het besluijt der volksrepresentanten in 8ber hier voor). Dese nieuwe Drossaerden die men hoorde noemen, waren alle persoonen, die van over lange van alle deftige en welpeijsende lieden geschouwt wirden, het waren aenhangers van de *fransche vreijheijd.*

Daer was wegens de Magistraet bij circulairen de dato 16 frimaire (6 Xber) aen den Drossaert Lauwers een besluijt van de Volksrepresentanten de dato 15 D^{o} gesonden met requisitie van hetselve op de gewoonlijke aen de respective Drossaerden der Dorpen van de 7 quartieren te doen toe komen; het was over het maken der contributie op de dorpen, daer eenige geschillen over gerezen waren, veele in de stede enorm gequotiseert sijnde, wirden nu wedrom

op de dorpen daer sij landgoederen hadden gequotiseert, die daer over hun beklaegde, de buijten lieden klaegden ook daer sij soo schrikkelijke sommen alleen niet konden opbrengen, waerop dan het gemeld besluijt gegeven is, luijdende als volgt:

Liberté
Egalité
Fraternité
à Bruxelles le 15 Frimaire l'an troisième de la Republique Française, etc.

Les représentants du Peuple près les Armées du Nord et de Sambre et Meuse.
Arrêtant que les douze cent mille florins courant de Brabant, reparti par le Magistrat de la ville d'Anvers sur les sept Quartiers de cette ville, pour raison de la contribution de dix millions, imposée sur Anvers et son arrondissement, seront subsidiairement répartis sur les propriétés du clergé, des nobles, des grands propriétaires et riches individus situées dans les dites sept quartiers, sans distinction des Anversois, Malinois, et autres et dans une juste proportion des fortunes.
Les Magistrats d'Anvers et de Malines se conformeront exactement et sour (sic) leur responsabilité personnelle, aux dispositions des articles trois et quatre de l'arrêté du vingt Fructidor dernier.
Le Magistrat de Malines suivra le recouvrement des quotes assignées sur le bien des Malinois.
Le Magistrat d'Anvers operera pour le recouvrement des quotes assignées sur les biens des Anversois et autres.
Signés: Briez, N^{s} Hausmann.
Pour expédition conforme
Signé: Briez
Pour copie conforme
Costerus Secretaire de décade.

Op de swarighede die de Hoofdrossaerden der 7 quartieren ontmoetten in 't verdeijlen van soo schrikkelijke contributie, schreven sij aen den Drossaerd Lauwers eenen circluairen in dato 22 frimaire (12 Xber) gevoegt bij eene Resolutie Colegiale van selven dag, waerin sij onder andere besluijten als volgt:

> ‘Art. 1° Dat de contributie van 1200.000 guldens, geslaegen op het plat land, onder het arrondissement van Antwerpen gelegen moet worden opgebragt door de seven quartieren in het generael.
>
> Art. 2° Dat dese contributie moet worden betaelt, door presente edelen, en groote gegoeijde, alhier niet gequotiseert zijnde geweest, door de vremde grondeijgenaers, door de geëmigreerde en door de geestelijke: renonceerende het Magistraet, ten opsigte van dese laetste, aen hare resolutie van 18 Brumaire laatstleden.
> De Drossaerden sullen sonder uijtstel moeten overbrengen aen het Comité van Curatele, ter concurrentie van welke sommen, sij de geëmigreerde ofte absente in hunn respective quartieren zullen hebben gequotiseert: op dat deselve door het Comité van Curatele zouden konnen worden ingevoordert.
>
> Art. 3° Men zal ten minsten een duijzend livres tournois 's jaers inkomen hebben om gequotiseert te zijn *(Ziet voorts de gemelde resolutie)*.

Uijt dit alles ziet men genoeg dat het wedrom op de geestelijke en geëmigreerde gaet; jae *op 13 deser maend December* wird aen de absente edele en andere van wegen het Magistraet deser stad, brieven naer desselfs huijsen gesonden, waerbij sij andermael, segge voor de 3de reijse, gequotiseert zijn, en dat wedrom tot merkelijke sommen; jae sommige wel tot 30.000 livres tournois.

Daer en boven worden de quoten aen de dorpen opgeleijd, al wedrom op dese en op de geestelijke; volgens bovengemelde resolutie, gedrongen; zoo dat 'er van dese hunne schoone landen wijnig overblijven zal. Het daglijks verkoopen siet men altijd voordgaen en het welk door het geduerig op nieuws gequotizeren niet meer ophouden zal, zoo lang 'er iets van over sij.

Verders de Magistraet ziende dat 'er geene fijne peerlen, juweelen etc. en maer seer weijnig obligatien, ingevolge hunne resolutie en waerschouwinge van 9 en 19 Frimaire (29 9ber en 9 Xber) ingebragt wirden tot onderpant van den restant der contributie, hebben *op 13 deser maend December* bij waerschouwinge geordonneert:

> ‘Aen alle maekelaer binnen dese stad, om uijterlijk voor ofte op 30 deser maend frimaire (20 Xber) ter stadstresorije accuratelijk, bij onderteekende lijsten op te geven, en sulk op den eed bij het aenveerden van hun ampt gedaen, voor welke persoonen sij sedert twee jaeren hebben gekogt, obligatien op Zweden, Denemarken, Rusland en Noord-America, met de datums bij ieder koop gestelt, op pene dat, zoo zij daer ontrent als ongehoorzaemen en Man-Eedige te zullen worden te kort komen, als ongehoorzaemen en Man-Eedige te zullen worden gestraft.

Boven dit was 'er van stadswegen nog eene proclamatie aen de Borgers, van zelven dag, 23 frimaire (13 Xber), in 't licht verschenen, waerbij sij onder vele woorden, ons bedreijgen, zoo wanneer, voor den laetsten dag deser maend (20 Xber) een borg van een millioen guldens, niet is vervult, de vorige dreijgementen zullen ten uijtvoer gebrogt worden etc.

Dese waerschouwingen brogten wedrom vrees onder de goede ingesetenen; dat er verscheijde diergelijke rentebrie-

ven en obligatien inbrogten, dewelke op 19 December beliepen ter sommen van 200.800 guldens.

Sondag den 14 December 1794 is alhier zeer veel peerdevolk langs Kipdorp poort ingekomen, dewelke bij de Borgers en in verscheijde huijsen geleijd wirden, als in de huijsen der absente, daer stallingen gemaekt wirden. In de Norbertinerssen en in het clooster der L.V. Broeders, alwaer savons te voren ten dien eijnde de zerken (daer er van verscheijde treffelijke familien onder waren), uijt den Pand gedaen en eijsere doken in den muer gemaekt waren, om daer peerden in te setten, rond om den hof en in de Wapperstraet wirden ook stallingen gemaekt. En aldus sag men nu de cloosters wedrom voor soldaete casernen en voor peerdestallen dienen.

De Paters L.V. Broeders mogten het goed uijt hun clooster haelen; men sag hun gesaementlijk met de Discalsen, gebueren en verscheijde goede Borgers seffens en met allen spoed daer aen werken.

Ondertusschen werden de meubelen als schoone kassen, tafels, stoelen, boiseringen, behangsels, schilderije, etc. veel geld weerdig zijnde, met allen spoed uijt de huijsen der absente naer de kerke van den H. Carolus Borromeus (Jesuitekerk) getransporteert; hetgene door de menigte wel eenige dagen duerde. De raere planten en boomgewassen uijt de hoven van die huijsen, wirden naer thuijs van jon^{r} Stier (ook absent) over St Joris kerk, nevens 't Schermershuijs gevoert, daer dese gewassen verzaemelt worden. Vervolgens wirden in verscheijde van die schoone huijsen stallen gemaekt selfs in de hoven, Denkt in wat gesteltenis die huijsen sullen gebrogt worden. Niettegenstaende sij bovengenoemde plaetsen voor stallingen gebruijken wilden, waren 'er menigvuldige andere binnen dese stad gemaekt, naementlijk onder andere, in de .....straet tegens de

Teerlingsche school en voorts van die straet af langs henen tegens de mueren van het vindelingen en zothuijs, mede in den Blijenhoek en zoo tot voorbij het clooster van Terzieken, zijn stallingen gemaekt en alle de boomen tegens de plijn afgekapt. Nevens het Schermershuijs, op de gasthuijsbemden, in de Arenbergstraet, in de Wapperstraet als boven geseijd, in de Blindestraet, in de Roodestraet, tegens het Beggijnhof, rondom het clooster der Capucienen agter het Beggijnhof aen de vest etc. zijn stallingen van hout gemaekt, alsook in de gildehoven, zoo dat het schijnt dat ze de cloosters en die huijsen wel gerust laeten en derven konden.

Den 15 December vertrok 'er veel volk naer Vlaenderen. Daeglijks vertrok 'er volk en daer quam 'er ander binnen, daer de Borgers elke reijse mede belast wirden. Daer wird ook veele bagagie door gevoert, niemand weet niet, wat al die bewegingen beduijdden.

De wagten door de Militaire zoo aen de poorten, gevangenhuijsen, als Comités wirden wedrom hernomen. Daer waren onlangs verscheijde houwelijken alhier op 't stadhuijs voor de weth getrouwt op de Franse maniere; dit geschiede in gevolge seker besluijt van de volksrepresentanten geteekent te Brussel 26 Brumaire 3de jaer etc. (16 9ber 1794) waerbij de Magistraeten door gemelde representanten daertoe gemagtigt worden. De houwelijken die op gemelde wijse plaetse gehad hebben, waren van fransche met dogters van dese stad. Zoo ging het tegenwoordig binnen dese stad.

Den 16 December 1794 vertrok nog al peerdevolk naer Vlaenderen, ook kwam er wedrom ander volk binnen, daer de Borgers wedrom mede geplaegt wirden.

Daer wird van stadswegen ingevolge requisitie van den Commissaris van oorlog Donoville, aen alle ingesetenen

geordonneert, dewelke zijn hebbende of havers, of hoeij, ofte stroij, daervan de quantiteijt bij schriftelijke declaratie over te brengen binnen de tweemael vierentwintig uren, ter klijne Rolle deser Stads-Raedhuijse op pene van dat die in gebrek blijven of eenig sullen verzwegen hebben, aensien zullen worden als vjanden van de Fransche Republiek.

Den 17 December vertrok 'er wederom volk naer Vlaenderen. Daer is zeer veel crijgsvolk ingekomen van de Hollandsche kanten, daer de Borgers hun paert van kregen; sommige twee, andere meer, en dat voor 2, 3 jae 8 nagten, maer in de manscloosters ging het anders, in sommige wirden er wel 300 geleijd, sonder dat sij daer tegen spreken mogten; denkt eens hoe de religieusen tegenwoordig geplaegt wirden.

Naer middag wird 'er van stadswegen uijtgetrompet, dat de bakkers seffens meel haelen konden in 't stadsmagazijn (te Predikheeren) en dat se voor 6 uren savonds van deselve brood gebakken hebben moeten voor de gemeijnte. Daer was sedert eenige dagen broodgebrek geweest, ter oorsaeke dat er wijnig wind was geweest, en diensvolgens seer wijnig konde gemaelen worden, en mooglijk ook al door schaersheijd van graen. Het volk had met gantsche hoopen alle bakkershuijsen ten allen kanten afgeloopen, die alle waren, men vreesde als niet betert voor onheijlen.

Daer waren ondertusschen 17 van de gijselaers van 't Casteel afgelaeten en daer was ook aen 23 andere toegestaen van uijt Vrankrijk naer huijs te keeren, welke daer nae nog door eenige andere gevolgt zijn; maer daer waeren ook in dien tusschentijd 18 geestelijke persoonen van degene die op 18 8ber laetst van hier weggebragt waren, naer

Parijs gevoert en aldaer in de gevangenis gesteken; dese waren:

Den Seer Eerw^{e} heere J.F.T. Werbrouck S.T.D. Deken der Cathedr.
Mich P. Wouters J.U.L.
Ant. C.A. Van Celst S.T.L.
Canoniken der Cathedraele
Math. F. van Camp S.T.L. Can. en Pastor van St Jacobs.

Ziet voorts deselve hier voore op 18 8ber zijn geteekent met een >

Die van het Comité van waeksaemheijd alhier, hadde eene redenvoering aen 't volk van Antwerpen, de dato 28 frimaire dat is 18 Xber, doen in druk verscheijnen en op de gewoonlijke plaetsen aenplakken, eene redenvoering vol verleijdendlijke sinne, om het volk van den regten weg te trekken en tegens de geestelijkheid en edele op te wekken, immers te schandelijk en omdat 'er onlangs verandering onder de leden van dit Comité gedaen is, zal ik de naemen hier laeten volgen dergene gemelde redenvoering onderteekent hebben, om dus te doen weten wie tegenwoordig deszelfs ledemaeten uijt maeken, te weten:

Jan Resigh, president.
J.B. Donroy, secretaris.
Albert Begoden.
Joseph Somers.
Gontier.
Camus.
J.B. Wouters.
J. Emanuel de Jonck.
..... Van Grimbergen.
J. Van den Bogaert.
Hendrick Franck.

Jos. Georgerie.
Charles d'Or.
Charles J.J. De Roij fils.
P. Vermeulen.
Lamberts et Petrus Senijers fils.

Den 18 December 1794 schreef het Magistraet aen Drossaert Lauwers ten opsigte van het leveren der tiendens, den volgenden brief:

Vrijheijd
Gelijkheid
Liefde tot het order.
Antwerpen 28 frimaire 3de jaer der fransche Repubk etc.
Het Magistraet deser stad Antwerpen,
aen den Hoofd-Drossaerd Lauwers.
Wij zenden UW. desen om UW. te zeggen, dat alle de tiendens, welke voor den laesten dag der aenstaende sneeuwmaend in ons magazijn, opgerecht in het Predikheeren clooster, niet en zullen wezen affgelevert door militaire magt opgehaelt en ten behoeve van dese gemeijnte zullen worden geconfisqueert.
Wij belasten U.W. van sonder uijtstel een affschrift van dit besluijt aen alle de Drossaerden van ons arrondissement toe te senden, met order van hetzelve aen alle hunne wethouderen en ingesetenen kenbaer te maeken opdat sij hun voor schaede konnen behoeden.
Saluijt en broederlijkheijd geteekent: De Haan Borgerm. en M.E. Solvijns secr. de décade.

Daerenboven moesten sommige dorpen allen hun droog hout binnen de stad leveren in de bakkerij in de Annonciaten en dan nog soo veel wishout in het magazijn in het

Convict op St Jacobs merkt, alsook in den Minderbroeders hof: zoo wirden de dorpen tegenwoordig geplaegt.

Bovendien zag men hier geduerig nieuwe besluijten van de Volksrepresentanten aengeplakt als onder andere een gedagteekent te Brussel 26 brumaire 3de jaer etc. (16 9ber) geteekent: Portiez (de l'Oise), F. Berlier, Roger Ducos, J.B. La Coste, N. Haussman en Briez., ingevolge van welk op alle de dorpen ofte gemeijntens der aengewonne landen geligt moest worden, te weten:

1º 40 quintaelen graenen op de gemeijntens welke des niet te min zullen gelevert worden naer maeten der middels van iedere gemeijnte ofte dorp; echter moet de geheele lichting plaets hebben.
2º Vier peerden en vijftig quintaelen fourage op elke gemeijnte ofte dorp op den voet als vooren.
3º Veertig rokken ofte kleeders, soo vele vesten ofte juppen, ook zoo veele broeken, alle uijtmaekende de nationale uniform. ook zullen er vijftig pantalons en vijf kapotten door ieder dorp ofte gemeijnte, ingevolgen de zelve manier van verdeeling, moeten gelevert worden.
4º Item 40 hemdens, 40 paeren koussen en 40 paeren schoenen, alles op den zelven evenredigen voet etc.

Bij een ander besluijt door gemelde Volksrepresentanten geteekent te Brussel zelven dage, wird in verscheijde artiekels vastgestelt als onder andere:

Bij den 1sten dat 'er acht administraties (bestieringen) van arrondissementen zijn zullen. Een te Brussel, voor Brabant, Mechelen daer onder begrepen.

Bij den 2den artikel word gesegt: ‘Elk deser admi-

nistraties zal bestaen uijt zes leden, zonder den Nationale agent 'er onder te begrijpen'.
Den 3den luijd aldus: 'Zij zullen bestieren onder het toeverzigt der Centrale Commissie, waervan hiernaer zal gesproken worden:
de Nationale goederen, welken aart dezelve ook zijn,
de gesequestreerde goederen der afwezigen,
de Tolhuijsen en belastingen van 't Land.
Zij zullen het borgerlijk bestier hebben, en de uijtvoering der maetregelen, betrekkelijk tot de levensmiddelen, houtgewassen en bepantingen, bosschen, bruggen en staet-wegen, canaelen, rivieren visscherijen, scheepvaart, mijnen, akkerbouw, fabrieken, en werkhuijsen, koophandel, weldaedige instellingen, kunsten en het openbaer onderwijs.
Art 5 'Het gewone Magistraet van 't land, zal gehouden zijn het gezag van de administratie van zijn Arrondissement te erkennen, en 'er aen te gehoorzaemen, in alle onderwerpen, die aen hetzelve zijn toegekent.
Art. 7 'Er zal te Brussel eene Centrale Administratie zijn, uijt agttien leden zaemgesteld, die de bestiering en het toeverzigt zal hebben over alle de werkingen der arrondissementen. Aan die Administratie zal een Nationale Agent en een Substituut gehegt zijn.
Art. 8. 'Er zal een comptoir van algemeene Police (Burgerlijke Regering) zijn, noodzaekelijk genomen uijt de Centrale Administratie, en met hetwelk alle de Comités van Waaksaemheijd in Nederland opgeregt, zullen corresponderen.

Ziet voorts het zelven besluijt welkers 13 en laetsten artiekel aldus luijd:

> Geene deser Administratien, zal direct de gewapende magt kunnen requireren.
> Die requisitien zullen niet gedaen kunnen worden dan door de Representanten des Volks, de Generaels of Militaire Commandanten, zooals in overwonnenen landen, tot diens wegens, indien er reden toe zij, anders zal wezen geordonneert.
> geteekent: T. Berlier, Roger-Ducos, J.B. La Coste, Portiez (de l'Oise) Briez et N. Haussman.

Dese besluijten moesten ingevolge requisitie van het Magistraet de dato 29 frimaire (19 Xber) op de dorpen gepubliceerd en aengeplakt en agtervolgt worden.

Den 19 December 1794 wird 'er van stadswegen uijtgetrompet:

> alsoo 'er binnen dese stad de winterquaartieren moesten betrokken worden door circa 6000 mannen, dat 'er wegens den krijgsraed de stad aensogt is van aen dezelve te besorgen 3000 matrassen en zoo veel saergien, een ieder aengeport wird zoo veel in hun is, aen die requisitie te voldoen met binnen de 24 uren, op 't Raedhuijs alhier over te brengen alle de matrassen en saergien die sij derven konnen, onder versekering dat het afgeleverde volgens schatting zal worden vergoed.

Den 19 December 1794 is den jaerlijkschen spijker voor de cheijnsen omgestelt par veertel, te weten:

Terwe	f. 8,,-
Rogge	f. 4,,5
Garst	f. 4,,-
Haver	f. 3,,3

Boekweij	f. 3,,5
Evene	f. 6,5
Evit	f. 2,,6
Witte boonen	f. 15,,-
Erten	f. 10,,-
S. Sloorzaed	f. 6,,-
W. Ditto	f. 8,,-
Raepsaed	f. 8,,-
Peerdsboonen	f. 5,,-
Klaversaed pr Pd	f. -,,4
Vitzen	f. 4,,15
Spelt	f. 3,15
Sparriezaed	f. 4,,10

Den 20 December was het wedrom den Franschen Feestdag, sij gingen als over 10 dagen naer hunnen tempel; daer zoo wegens het Magistraet als van eenen des zelfs leden, op den predikstoel redevoeringen gehouden zijn, die door de gazette onder het volk verspreijd wirden.

Sij hadden order gegeven aen de P.P. Augustijnen van met hunne studenten naer dezen tempel te begeven, maer 't was geene school dien dag; sij hadden arme huijzen als knegtenshuijs etc. daer ook willen doen komen om hunne redenvoeringen te aenhooren; dog niemand van deze is 'er tegenwoordig geweest.

Daer was ten zelve dage eenig canon door dese stad getrokken komende van de Hollandsche kanten.

Den 22 December vertrok er wedrom peerdevolk naer Vlaenderen. Men sprak al of het hoofdquartier gnael wedrom binnen dese stad komen zouden.

Ten zelven dage waren alle de gijselaers, zoo geesteljke als wereldlijke, van 't Casteel afgelaeten maer moesten zig in hunne huijzen in arrest houden zonder uijt te mogen gaen, selfs niet naer de kerk.

24 December wird 'er van stadswegen uijtgecondigt:

> 1° Dat het provisionelijk en tot naerder order, van heden af aen verboden word te bakken eenig biscuit, peperkoek, kluppelen, noppen en andere soortgelijke lekkernijen, op pene van confiscatie en eene boete van tien livres tournois, voor ieder pond, welk in contraventie van dit verbod zal worden gebakken.
>
> Bij den 2° art. wirden degene bestand vinden bij het bakken en verkoopen van gemelde klijnigheden, geauthoriseert om ten behoeve van d'inwoonders brood te bakken, mits hun gedraegende aen de placcaerten etc.
> en bij den 3den en laetsten art.: word besloten, dat de uijtdeijling van brood bij de bakkers om de kortheijd der dagen, voortaen zal plaets hebben om 9 uren smorgens voor het eersten baksel etc. blijvende voor het overig de ordonnantie van 30 Vendemiaire (21 8ber laetst) gelijk alle andere, voor zoo veel daer aen door dit besluijt niet word gederogeert, in volle vigueur..

Den 25 December Kersdag vertrokken de ruijters uijt dese stad naer Bergen in Henegouw, en ook naer Brugge, waerdoor dat de cloosters als Minderbroeders, Predikheeren, en ander wedrom ontlast wirden. Dese ook uijt het clooster der L.V. Broeders vertrokken zijnde, wird men 'er brand gewaer in de pand en celle van den procurator; de gebueren van de Huijdevettersplaets verlieten hun wooning uijt vreese: dog is haest door hulp van de Paters die met de Discalsen gebeijen, en andere goede Borgers, seffens bijgeloo-

pen quamen, gebluscht geworden. De ontlastinge der cloosters duerde niet lang aengesien die wedrom al seffens andere kregen.

Den 26 Deceber wird de borze met planken langs de vier straeten afgesloten en alzoo den toegang belet. Daer wird canon en mortier, aubitsen en affuijten etc. geplaetst. De kooplieden moesten met hunne vergaederingen smiddags op de Meir houden, tevreden zijn.

Den 27 December hoorde men het canon dapper ronken, naementlijk aen den Scheldkant, sommige seijden der Engelsche met verscheijde schepen aen Bats op de Scheld boven Lillo liggende, sig verstout hadden van op gemeld fort te schieten en selfs van te Sandvliet aen land te komen en soetwater te haelen. Wat er van sij of niet, het schoot er geweldig, dat men het hier seer gemakkelijk hooren konde.

Den 29 December schreef den commandant Dehaij aen de Magistraet dat het fort St Andries het Eijland Bommel en de linies van Breda door de fransche bemagtigt waren; en dat se 800 krijgsgevangenen, 100 stukken canon, en vele peerden verovert hebben. Seffens wird dit van stadswegen langs de straeten alomme uijtgetrompet, en smiddags van 12 tot 1 door het geluij van alle de klokken aengekondigt wird, welk geluij savonds van 7 tot 8 uren hernomen is.

Ten selven dage was den Representant van 't trans volk Ns Haussmann alhier gekomen die als eenen rasenden te werk ging omdat de contributie nog niet vervult was; seggende dat bijaldien dezelve voor het eijndigen der loopende maend Nivos (19 Januarij) 1795 niet vol is, dat hij met dobbel rigoureusheijd zal voort gaen en nieuwe gijselaers in

't groot ligten. Volgens hun aengeplakte lijst soude dezelve nog maer beloopen 8.161.011.7.5

De edele en kooplieden hadden gedeputeerde bij Magistraet gesonden om te doen zien dat het onmooglijk was zulke sommen te vinden, dog men weet wel dat zulke redens die geen geld aenbrengen wijnig getelt worden.

Den 30 December is gemelden representant vertrokken. Nog ten zelven dage en ongetwijffelt bij goedkeuring van gemelden Volksrepresentant, zijn de Patenten door de weth gesaementlijk met die van de Comité de surveillance onderteekent Nivos (heden) afgelevert aen die persoonen, dewelke sij uijt kragte van seker besluijt der Volks-representanten de dato 23 vendemiaire (14 8ber laetst, hier vore gemeld) als Hoofd Drossaerd en Drossaerd of schouteths van verscheijde dorpen in de 7 quartieren van Antwerpen aengestelt hebben, in de plaetsen van degene dese officien wettelijk verkregen hadden en er nog van in besit waren. Dese wirden afgeset op pretecxt en voorwendsel dat se de requisitien der graene etc. niet genoegsaem in en voorderden, requisitien die op sommige dorpen onmoogelijk zijn te kunnen vervullen.

Dese nieuwe Drossaerden waren ter meerder deel vrienden van de fransche vrijheijd, persoonen die sig door hun gedrag van over lang in den haet van de goede borgers gestelt hadden, en van deselve geschouwt wirden; jae daer sijn 'er onder die sig al beroemt hebben dat se de boer wel zullen doen leven; mooglijk sullen sij met geweld te werk gaen; men moet 'er den uijtval van nazien.

De wettige Drossaerden zijn van hunne plaetsen afgestelt bij brieve de dato 29 frimaire welke hun thuijs gesonden wirden. Ziet hier dengenen mijnen vader behandigt wird, hij luijd aldus:

Liberté
Amour de l'ordre
Egalité
Anvers 29 frimaire l'an 3 de la République Française une et indivisible.
La commission pour l'épuration des Drossarts au Citoyen Vander Straelen
à Anvers.
Citoyen,
En vertu de l'arrêté des Représentants du peuple du 23 vendemiaire dernier, les membres du Magistrat et du Comité de Surveillance de cette commune, duement autorisés par leur corps respectifs par arrêtés du 21 frimaire, t'ont d'un commun accord destitué de ta place de Drossard de 's Gravenwezel et y ont nommé le Citoyen Corneput.
Nous 't invitons à lui donner toute aide et assistance ainsi que tous les éclaircissements dont il pourrait avoir besoin et te rendons personnellement responsable de toute entrave que souffrirait de ta part le service.
Salut et fraternité.
Signé
A. Begoden pr Mesich
Charles D'or membre
du Comité de Surveillance
Jonr Georgerie
pr. Somers.
J.B. Reijnwit offr munic.
J.H. Matheij off. mun.
H.P. Van Lerius off. mun.
Loco Dargonne.

Mijne vader Dhr Joannes Franciscus Van der Straelen wird van sijne drij officien berooft te weten van het gemeld schoutethschap van 'S Gravenwezel, van het Drossaerdschap van den Kiele bij dese stad, mitsgaeders van het greffierschap der Policie kamer alhier.

Den 30 December was 't wedrom Franschen Feestdag, Ontrent 1 uren voornoen ging de weth, met hun sluijers aen,

die van de Surveillance en Regtsbank en voorderen aenhang, voorgegaen met musickael spel, volgens hunne 10 dagsche gewoonte naer de kerk van de L.V.B. hunnen tempel der Reden, daer den accusateur der Regtsbank en ook den schouteth J.F. Wouters den predikstoel beklommen en elk eene redenvoering of aenspraek gedaen habben. Dan wird het kind dat voor het sinnebeeld der Reden op 30 9ber gedient hadde. met eene medaelle begiftigt Na die ceremonie verrigt te hebben gingen sij in deselve order naer 't stadhuijs en eerst rondom den staek op de Merkt.

De Paters Augustijnen waren wedrom gerequireert en selfs onder drijgementen van daer met hunne scholen te compareren. De Aelmoeseniers hadden ook order van sig daer met de armhuijsen te laeten vinden, dog nog d'een nog d'ander sag 'er na om.

Ten selven dage (30 Xber) schreeff den Commandant Dehay aen het Magistraet, dat de stad Grave sig bij capitulatie overgegeven heeft, allen hetwelk om 2 uren na middag van stadswegen door het geluij der groote klokke en spel van den beijaerd aengekondigt wird. Savonds van 7 tot 8 uren wird dit geluij en beijaerdspel hernomen. Sommige hielden nogtans dese voordeelen voor opgepronkt en al te veel verciert.

Den 31 December wirden er van stadswegen 8 persoonen op 't stadhuijs ontboden en als commissarissen aengestelt. Onder ieder van hun wirden nog 4 persoonen als onder-commissaren, voor eene nieuwe directie ten opsigte van het brood en bakken. Daer wird hun eene instructie ter hand gestelt waerbij gesegd wird dat de stad verdeijlt was in 8 quartieren en elk quartier in 4 sectien, voor elk quartier in 4

sectien, voor elk quartier een commissaris en voor elke sectie een ondercommissaris, welke persoonen dese bedieningen selfs tegen hunnen dank aennemen moesten. Dese moesten in de quartieren deser stad de optellinge der monden doen.

EINDE DER

KRONIJK OVER HET JAAR

1794

Aanhangsel.

I.

Onder de gedrukte stukken die de verzameling van Van der Straelen bevat en die we niet overdrukten in deze uitgave, verdient te worden opgeteekend wegens de zeldzaamheid van het stuk:

De Generael Du Mourier aan het Belgisch Volk

Overgezet, gedrukt en kenbaar gemaakt door order van den Colonel Generael Verrières Commandant en chef van de Nationale Gendarmerie (Waarschijnlijk in Noord-Nederland vertaald en gedrukt).

II.
Liedeken.

Blz. 170:

Stemme: Du haut en bas.

God sij gedankt.
De fransche luijsen gaen verhuijsen
God sij gedankt.
Sij staen op hunnen onderganck.
De conventie van die goddeloose
Sullen voor ons geen weth meer voisen.
God sij gedankt (bis).

Uwe liberteijt
Die gij ons wilde doen gelooven
Uwe liberteijt
Is weerdig dat men daer op scheijt.
All'uw decreten, fransche leugen,

Den duijvel selfs sou se niet meugen,
Uwe liberteijt, egaliteijt.

Gij dieve ras,
Die hier maer soetjes socht te stelen,
Gij dieve ras,
Ons geld en goet in uw cabas,
Gij riept ons vrij te sijn van laste
Terwijl dat gij ons geld cabaste
O dieve ras met heel den bras.

Want uw bedrog
Bestond in uwe assignaten
Uw groot bedrog
Die gij in 't Nederland ons brogt,
Wes dat gij met uw gelds papieren
Wilde ons allemael vercieren
Met groot bedrog en al wat nog.

Gij vuijl gespuijs
Loopt met uw luijsen, scheurfte leden,
Gij vuijl gespuijs
Loopt maer met vuijlen stank naer huijs
Egaliteijt sult gij daer vinden
In 't scheurft en luijsen van uw vrinden
Gij vuijl gespuijs jert maer naer huijs.

Goddeloos volk,
Die God en sijne Kerk versmaede
Goddeloos volk,
Gij worpt u in den helschen colk.
Uw philosophen, atheisten
Connen uw liberteijt betwisten
Met d'helsche volk in d'helsche colk.

Gij moordenaers
Van uwen konink heel onnoosel,
Gij moordenaers
Rechters en mee beschuldenaers.
Is dat een nieuwe fransche mode?
Vervloekt altijd sij die methode
Gij moordenaers vliegt in de kaers.

Voltair' Rousseau
Die hebben u het eerst verleden,
Voltair' Rousseau
En met hun eenen Mirabeau
Contract social van Jan Jaque
Cont gij nu een uw bleden plaque,
Met ieder blat vegen uw gat.

O Vranckerijk
Uw boosheijd die heeft u bedrogen
O Vranckerijk
Gij valt niet uwen muijl in 't slijk
All'uw heijlig schenderijen
Moorden en ander schelmerijen
worpen uw rijk flak in het slijk.

Roept dan te saem
Vivat Franciscus onsen Keijser
Roept dan te saem
Lang leve Carels soeten naem
Van onse wetten, constituti'
Doen sij ons volle restituti'
Vivat François, cent mille fois.

EIJNDE.

Zaakregister

Aanhoudingen, 129, 262 en vgd., 268 en vgd., 282 en vgd., 302, 331, 341, 342, 357, 359.
Abt van St. Bernard - 19.
Accijnsen - 167, 178, 230.
Accijnsen, cesseering - 143, 144.
Administratiën, nieuwe - 391.
Aftocht der Franschen - 161, 164 en vgd.
Agencie van koophandel - 326 en vgd., 334.
Amnestie - 24.
Appelendijk - 6.
Archief van Brussel - 77.
Archief van het kasteel - 75.
Arendonk - 62.
Arendonk, Pruisen te - 161.
Arbeidsloon - 267.
Armbestuur - 13, 37, 38.
Assignaten - 231, 234, 240, 259, 263, 271.
Assignaten geweigerd - 229.
Augustijnenklooster - 270, 272, 399.
Bakkers - 257, 304, 337, 395, 399.
Bal, E.., veroordeeld - 338.
Ballaar - 92.
Ballaar, Kasteel van - 319.
Bedelarij - 37.
Beeldstormerij - 321, 381.
Beer (den), logement - 7, 23.
Begraafplaatsen - 16, 84, 298.
Belastingen - 196, 240, 339.
Beleg van het kasteel - 94 en vgd.
Beltens, hoofddrossaard - 231.
Bender, compagnieën van - 61, 67.
Berchem - 90, 91.
Berchem, kerk - 92.
Berg van barmhartigheid - 328.
Besmettelijke ziekte - 298, 305.
Bethune Charost - 54, 59, 68.
Beurs - 396.
Borgerhout, troebelen - 65.
Botermarkt - 190, 229, 261, 317.
Boterrui, gevecht op de - 154.
Bouhoule aangehouden - 341.
Bourdonnaye - 94 en vgd.
Brasschaatheide - 211.
Breda, gevecht te - 148.
Breda, gijzelaars van - 153.

Breda veroverd - 151.
Broodkaarten - 342.

Broodprijs - 239, 275.
Burgerlijke stand - 387.
Burgerwacht - 79, 179, 199, 263, 264.
Capitulatie van het kasteel - 164.
Carmelieten - 360, 638, 373, 380, 395.
Carmeliterssen - 200.
Carmeliterssen van Reims - 73.
Carnaval - 9.
Caroluskerk, Sint- - 117, 216, 328, 386.
Ceulemans - 110.
Chaussard - 154, 157 en vgd.
Clarastraat, wachthuis - 8.
Club de la liberté de l'Escaut - 105 en vgd.
Clubs - 154, 155, 158, 159, 174, 183.
Comité's van 1794 - 256.
Comité's. Oordeel - 257.
Contribution des Nobles - 270 en vgd.
Curateel - 345, 363.
De Pauw, admiraal der Schelde - 109.
De Roomer, kapel van - 135, 136.
De Swert, procureur generaal - 48.
Dieltiens, Mathias - 82 en vgd.
Dragonders - 5, 37.
Dragonders, Fransche - 84.
Dragonders uit Hessen - 191, 209.
Drossaarden, nieuwe - 397, 382.
Duitschland, Antwerpsche uitwijkelingen in - 218 en vgd.
Dumouriez - 145 en vgd.
Edelen, taxatie - 282.
Eigendommen - 307, 308.
Falconklooster, brand - 133.
Feesten, Republikeinsche - 308, 309, 336, 344, 371, 380, 394, 398, 399.
Frans, manifest van keizer - 142.
Frans II, keizer, huldiging - 193 en vgd.
Franschgezinden - 389.
Fregat '*Arienne*' - 179.
Gaveau, generaal - 44.
Geestelijken - 280.
Gekwetsten - 80, 81, 160, 185, 195, 199, 203, 204, 209.
Geldlichting - 38, 52, 102 en vgd., 146, 151, 155 en vgd., 158, 185, 193, 235, 268 en vgd., 279, 290 en vgd., 343, 366 en vgd., 382, 383, 385, 396.
Geldspeciën - 182, 186.
Geuzendrink - 163.
Gevangenis - 361.
Goud- en zilverwerk der kerken - 236 en vgd. - (Zie ook *zilverwerk*).
Gouverneur van het kasteel - 70, 330.
Grenadiers - 18, 30, 36, 37.

Gulden vlies-wapens - 372.
Gijzelaars - 156. - (Zie ook *aanhoudingen)*.
Halve maan voor het kasteel - 63.

Hamburg (zie *Uitwijkelingen).*
Hausmann - 396.
Hendrik van der Noot - 32.
Herentalsche vaart - 69.
Hollandsche soldaten - 182, 184.
Hollandsche wachten. Aanslag - 181.
Hongaarsche troepen - 61.
Hopland - 214.
Hospitalen - 299.
Huidevetterskapel - 209.
Huzaren - 5, 18, 59.
Intocht der Franschen 1794 - 226.
Intocht der Keizerlijken 1793 - 166 en vgd.
Inventaris van goud- en zilverwerk - 141.
Jubilee, pauselijke - 191.
Kalkbrug - 381.
Kapucienenklooster, brand - 155.
Karthuizersklooster - 91, 180, 187.
Kasteel - 148.
Kasteel, ontploffing - 224.
Kasteelplein - 180, 211, 215.
Kathedraal, adelteekens in de - 152.
Kathedraal, biddag - 172, 260.
Kathedraal, Te Deum - 181, 196.
Kathedraal, tumult - 150.
Katoendrukkerij - 6.
Keizerin overleden - 67.
Kempen, Franschen in de - 271, 272.
Kempen, Troepen in de - 62, 161.
Kennes, drogist - 55 en vgd.
Kerkmeubels - 386.
Kiel - 90, 94, 192.
Kinsky, troepen van - 67.
Kleinmarkt, - 17.
Kloosters - 341, 364, 376.
Koepoortbrug - 158.
Kokarden - 34.
Koningsvogel - 22.
Koninklijk College - 210, 216, 259.
Kretscher en Pierlet - 45.
Krijgsgevangenen - 184.
Krijgslichting - 201.
Krijgswapens - 150, 154, 233, 234, 327.
La Marlière - 85 en vgd.
Landkaarten - 227, 266.
La Tour, dragonders van - 67.
Ledige huizen - 263, 264.

Le Hardy, H. - 227.
Le Grelle, J.H. - 262.
Leguit, - 148, 234.
Leopold, keizer, gehuldigd - 18, 21 en vgd.

Leopold, keizer, overleden - 56, 58.
Levensduurte - 260, 261, 316.
Leyssens, patriot - 54, 110.
Lillo - 214, 273.
Lincé, secretaris der patriotten - 70.
Luithagen - 163.
Lijnwaad - 306.
Magistraten, door de Franschen aangesteld - 254, 309, 364.
Marassé - 140, 180, 184.
Marcel (abbé) - 338.
Maria ab Incarnatione - 74.
Maria Margarita ab Angelis - 207.
Markgravelei - 92, 379.
Markten - 243, 264, 297, 301.
Maskerade - 9, 55, 189.
Matrassen - 393.
Meir - 31, 59, 73, 76.
Merksem - 75, 76.
Michiels, Sint- abdij - 232, 378.
Miranda, generaal - 96, 126 en vgd.
Mishandelingen door militairen - 65.
Missie - 10.
Molens - 287.
Mortelmans, der Sansculotten - 151.
Municipaliteit, leden - 286, 297.
Munten der Brabantsche omwenteling - 11.
Muziekinstrumenten der Oosterlingen - 276.
Obligatiën - 374, 385.
Onweer - 13, 32.
Oordeel over de Franschen - 207, 208, 237, 238, 240, 241.
Oorlogsschepen - 105, 215.
Oorlogsschepen, Engelsche - 169, 212.
Oorlogsschepen, Fransche - 162.
Oosterlingen - 277, 278.
Oostershuis - 167, 171, 276 en vgd.
Opeischingen - 232 en vgd., 242, 250, 251, 253, 259, 262, 273, 274, 275, 284, 285, 288 en vgd., 296, 300, 323 en vgd., 334, 356, 391.
Oranje, Erfprins - 179.
Overgave van het kasteel - 98.
Overstrooming - 6.
Overwinningen, Republikeinsche - 340, 396, 399.
Paarden - 288, 300, 301, 335, 339.
Parijs, boekdrukker - 47.
Pasquillen - 48, 52, 63, 101, 105, 122, 170, 187, 203, 348, 401.
Pastorijen geplunderd - 229.
Peltiers, pater - 264.
Pesthuizen - 66, 81, 195.

Pineda - 259.
Pioniers - 176, 177, 213, 215, 319.
Poedermagazijnen - 66.
Pontonniers - 178.

Pontons - 197 en vgd.
Poortgeld - 144.
Portugal, huis van - 303, 362.
Predikheerenklooster - 91, 104, 388.
Processie - 23, 190.
Propagandamiddelen - 374.
Pruisische soldaten - 167, 168.
Prijzen - 31, 230, 272.
Prijzen, maximum- - 266.
Puurs, rondgast van - 324.
Rechtbank, criminele, leden der - 313.
Renten - 369.
Requisitiën - 232 en vgd. - (Zie ook *Opeischingen).*
Revue - 22.
Roode Poort - 147.
Roode Straat - 210.
Sacke, kapitein - 44, 98.
Sansculotten - 151, 156.
Schavot - 344.
Schilderijen - 235, 237, 239, 244, 245 en vgd., 252, 263, 364.
Schout - 161, 195.
Sleutels der poorten - 45.
Somers, tresorier der Staten - 15, 68, 70.
Spiegel, herberg, Kammenstraat - 60.
Spinsters - 63.
Springvloed - 6, 13.
Spijker 1791 - 51; 1792 - 122; 1793 - 187.
Stadhuis O.L.V. beeld - 377.
Stadhuis, schilderijen - 133.
Stadhuis, wapens - 143.
Stadskanons - 17.
Stallingen - 377, 386.
Sterke dranken - 286.
Stichting Bruininckx - 38.
Tapissierspand - 63.
Terechtstellingen - 325, 338.
Terugkeer der Franschen in 1794 - 216 en vgd.
Terzieken - 189, 197.
Theresianen - 206, 210, 214.
Theresianen van Brugge - 200.
Tienden - 304, 390.
Torfs, burgemeester - 7, 20, 34, 40 en vgd, 53, 72, 71, 74, 84.
Trappisten - 199.
Uitwijkelingen - 322, 325.
Uitwijkelingen, Antwerpsche - 218 en vgd.
Van Dael, Kloosterstraat - 56, 57.
Van der Straelen, drossaard - 398.

Van Eupen, P. - 306.
Van Schorel, Burgemeester - 48, 49.
Van Setter, secretaris - 45.
Vastenavond - 10, 146.

Verklikking - 326.
Verkoopingen - 345, 353, 363, 379.
Verlichting - 318.
Verrières - 95, 105, 117, 137 en vgd.
Victorinnenklooster - 74, 305.
Villers, abdij van - 378, 379.
Vischinvoer - 117.
Vive Léopold - 10, 14.
Vluchtelingen - 149, 152, 159, 198, 202 en vgd., 211, 227, 229, - (Zie ook *Uitwijkelingen).*
Vluchtelingen. Bisschoppen van Amiens en Soissons - 33.
Vluchtelingen uit Frankrijk - 20, 64, 75, 81, 82, 139.
Vluchtelingen, Hollandsche - 168.
Volkstooneel - 150, 153.
Voorwaardelijke huldiging van den keizer - 26.
Vrijheidsboom - 90, 131, 144.
Vrijwilligers - 199.
Wapens afgedaan in de Kathedraal - 92.
Watersnood - 6, 13.
Wegvoeringen - 303, 334, 357, 388, 389.
Werfpoorten - 137.
Wethouders. - (Zie *Magistraat).*
Witzusters - 382.
Wommelgem, pastorij geplunderd - 239.
Wurtemberg, gouverneur van het kasteel - 70, 168.
Wurzburg, krijgsvolk van - 11, 32, 36.
Wijkmeesters 1793 - 131.
Zaligverklaring van Maria ab Incarnatione - 74.
Zielmissen, vervolgingen - 48.
Zielmis voor de gesneuvelden van Turnhout - 44.
Zilverwerk - 346, 348, 349, 350, 355, 360, 361. - (Zie ook *Goud- en Zilverwerk).*
Zoutrechten - 145, 146.